

A KATONAI BIZTONSÁGI HIVATAL
TUDOMÁNYOS TANÁCSÁNAK
KIADVÁNYA

A TARTALOMBÓL

Nemzetközi terrorizmus 4.rész
Atomfegyverek és terrorizmus
A Magyar Királyi Honvédség és
Rendvédelmi Szervek
Az embercsempészség története
Tanuló szervezet haszna
A tudományos grafológia új területe
3. rész
A titkosszolgálatok történetéből

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

<i>Bizottság elnöke:</i>	Dr. Hamar Ferenc a KBH TKH vezetője
<i>Bizottság tagjai:</i>	Dr. Bagdi Mihály a KBH TT elnöke Dr. Göndics Béla a KBH TT tagja Herczeg Ferenc Dr. Izsa Jenő Dr. Korsós László Dr. Kobilka István a KBH TT titkára Lenkey László Dr. Németh József
<i>Felelős kiadó:</i>	Dr. Stefán Géza az MK KBH főigazgatója
<i>Főszerkesztő:</i>	Ledács Kiss Jenő
<i>Tördelő szerkesztő:</i>	Juth Marianna
<i>Székhely:</i>	Budapest
<i>ISSN :</i>	1785-1181
<i>Postacím:</i>	MK KBH Tudományos Tanács 1885 Budapest, Pf.: 25. Telefon: 236-5111/ 24-301, 31-423 mellék

A PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI

- Elsősorban a honvédelemmel, ezen belül a nemzetbiztonsággal összefüggő kérdéseket feldolgozó, elemző írásokat várunk. A kéziratokat másfeles sortávolsággal, gépelve, rövid tartalmi összefoglalóval - floppyn is - kérjük a TT titkárához vagy az SZB valamelyik tagjához eljuttatni a szerző neve, beosztása, rendfokozata, lakcíme és telefonszáma feltüntetésével.

- A cikk, tanulmány, írás terjedelme lehetőleg ne haladja meg az egy ívet (21-23 gépelt oldal).

- A közlésre nem kerülő cikkeket nem őrizzük meg, de a szerző kérésére visszaküldjük.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
ÉRTÉKELÉSEK, ELEMZÉSEK, TANULMÁNYOK	
Szaniszló József	
Nemzetközi terrorizmus 4. rész	5
Az atomfegyverek és a nukleáris terrorizmus	17
Török László	
Az Al-Kaida feltételezett kiképzési kézikönyve 3. rész	36
Suba János	
A magyar királyi honvédség és rendvédelmi szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti és vízi szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. világháború alatt	60
Gaál Gyula	
Az embercsempészség története és értelmezése a magyar büntetőjogban.....	94
AKTUÁLIS	
Rajos Sándor	
Tanuló szervezet haszna	103
KONZULTÁCIÓ	
Jakus János	
Jugoszláv-magyar katonai szembenállás az 1950-es évek elején ...	111
DOKTORANDUSZOK FÓRUMA	
Beraczkai Antal	
A terrorizmus kihívásai és az elhárító szervek feladatai	119
Farkas László	
A GrafOphtalmology®-ai (ÍrásSzemészeti) kutatás lényege és elméleti kérdései 1.rész	129

TITKOSSZOLGÁLATOK TÖRTÉNETÉBŐL**Szabó Ervin Antal***Vázlatok az orosz hírszerzés történetéből*

„Bankár” a VCSK-ból..... 135

Keszmann Oszkár

A magyar katonai hírszerzés helyzete 1949-1953 között

(Tito a „láncos kutya”)..... 141

TUDOMÁNYOS ÉLET-KÉPZÉS**Farkas László**

A tudományos grafológia új területe 3. rész 152

Kobolka István - Krisztián Béla

Partnerközpontú önértékelési modell..... 167

Marekné Pintér Aranka

Az Országok szakértői, vizsgáztatási, szakmai szakértői

vizsgaelnöki névjegyzékről, valamint tevékenységről 170

HÍREK, ESEMÉNYEK, ADATOK**Szabó Ervin Antal***Összeállítás a külföldi sajtó nemzetbiztonsági kérdéseket érintő cikkeiből*

Geopolitikai problémák és megoldásuk lehetőségei Oroszország biztonsága biztosításának kontextusában 175

Három nagy fegyverrejtekhelyet derítettek fel 183

Patrusev - FSZB igazgató - 2005. évi értékelése 184

Contents 186**SZERZŐINK** 188

ÉRTÉKELÉSEK, ELEMZÉSEK, TANULMÁNYOK

SZANISZLÓ JÓZSEF

*Amikor azonban a tekintet elvakul és homályba borul a Hold,
és egyesül a Nap és a Hold, Azon a napon azt mondja az ember:
„Hová van még menekvés?”*

NAPJAINK NEMZETKÖZI (GLOBÁLIS) TERRORIZMUSA

4. rész

Szélsőséges csoportok és terrorszervezetek Ázsiában

A terrorszervezeteket bemutató írásom negyedik részéhez értem, melyben azért tartom fontosnak a különböző ázsiai szélsőséges csoportok és terrorszervezetek, azok tevékenységének bemutatását, mivel – mint előző írásomban már utaltam rá – több ázsiai szervezetet hoznak összefüggésbe az *al-Kaida*-val.

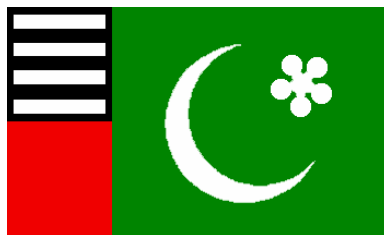
Évek óta egyre erősebben tapasztalható, hogy a terrorizmus központja a Közel-Keletről elmozdult Ázsia irányába, azon belül is egyrészt *Afganisztánba*, amely biztonságos menedéket nyújt a terroristák számára, másrészt pedig *Pakisztánba*, *Bangladesbe* és a *Fülöp-szigetek* térségébe. A térségben, a jól szervezett, államilag támogatott helyi terrorista csoportokat kezdik felváltani a lazán szervezett, nemzetközi terrorista hálózatok.

Az elmúlt évtizedekben, a tálibok uralmuk alatt kíméletlen terrorban tartották a más etnikumú vagy vallású kisebbségeket Afganisztánban és Pakisztánban. A síiták már jóval Oszama bin Laden merénylete előtt aggodalmasan figyelték a hazara síiták szenvedéseit az országban. A síiták üldöztetése sajnos még mindig valóság Afganisztán egyes helyein és a szomszédos Pakisztánban is, Szomorúan kell kijelenteni, hogy egy több mint száz éve Afganisztánban kiadott fetwa (vallási határozat) még *ma* is nagyon aktuális a világ azon a részén, ahol a síita muszlimok állandó üldöztetésnek és megaláztatásnak vannak kitéve.

Az ázsiai térségben az alábbi jelentősebb szélsőséges csoportok és terrorszervezetek *működnek*:

PAKISZTÁN

Szipah-e-Szahaba Pakisztán (SSP)

A síiták nagyon sok iszlám országban elnyomott kisebbség: jogaikban korlátozzák őket, néhol fegyverrel is elnyomás alatt állnak. Ezen országok közül az egyik legszignifikánsabb Pakisztán. Az országban egy, az al-Kaidával elv-és fegyverbarátságban lévő csoport, a Szipah-e-Szahaba (*A Próféta Barátainak Őrzői*), terrortámadásokat hajt végre a síiták ellen. A Szipah-e-Szahaba hevesen és élesen síita ellenes, szélsőséges szunnita politikai szervezet, amelyet 1982-ben alapított *Hak Navaz Jangvi*.

A csoport a Pakisztán területén számos vallási iskolát működtető Dzsamiat-ul-Ulema-e-Iszlám pakisztáni iszlám fundamentalista párt „hajtása”. Egyes vallási oktatási központok a szunnita iszlám szélsőségesek toborzó központjaiként működnek.

A Szipah-e-Szahaba a vallás egy olyan – újonnan alakult – irányzatához tartozik, amely eleddig ismeretlen volt az Iszlámban és aminek a kialakulását döbbenetesen figyelik nemcsak Nyugaton, de a síita országokban, városokban is. Döbbenetesen és *félelemmel*. Ugyanahhoz a csoporthoz tartoznak, mint Abu Szajjaf „lázdói”, mint az algériai fegyveres iszlám csoportok.

A terrorszervezet Iszlámábád hallgatólagos támogatásával (és egyes szaúdi körök pénzelésével) síita mecsetekben, illetve keresztény templomokban hajt végre vérfürdőket. Egyes adatok alapján a Szipah-e-Szahaba szoros kapcsolatban áll a Harkut-ul-Anszar militáns kasmíri iszlám csoporttal is, amely egyes információk szerint pénzügyi alapjainak egy részét bin Ladentől és a Talibán rezsimtől kapja. A szervezet egyes tagjait (2001. szeptember elejéig) a pakisztáni hírszerzés képezte ki, pénzügyi támogatást kap a talib rendszertől, Szaúd-Arábiától, Líbiától, Iraktól, továbbá magánszemélyektől.

Az elmúlt években egyébként *Pervez Musarrafi* pakisztáni elnök és kormánya betiltotta e terrorcsoportot. India akkor derűlátóan reagált azon ígéretére is, hogy véget vet a szélsőséges muzulmán szervezetek, terroristák India elleni támadásainak, így a háborús feszültség csökkent a két ázsiai *atomhatalom* között. Ezt követően a pakisztáni hatóságok két nap alatt letartóztatták öt szélsőséges iszlám csoport összesen 1020 tagját. (A legtöbb letartóztatott a Szipah-e-Szahaba tagja volt.) Ennek ellenére a Szipah-e-Szahaba *továbbra is aktív*. Pakisztánban-a a híradások szerint nem telik el egyetlen hónap sem, hogy ne

öljenek meg különböző síítákat, vagy ne robbanjon bomba mecseteikben, husszeinjáikban (kisebb imaház).

A felszínre került ismeretek alapján a pakisztáni média ugyancsak kiveszi a részét a síita-szunnita feszültség felszításával, következetesen a „szunnita” elnevezést használva a Szípah-e-Szahaba terrorszervezetre, nem használva sem a „terrorista”, sem a „szélsőséges” kifejezést, ami pedig megkönnyítené a különbségtételt a síiták számára a békeszerető szunniták és a szaúdiak által pénzelt terroristák között.

A Szípah-e-Szahaba kiképzőtáborai egészen a közelmúltig Afganisztánban voltak, céljuk pedig meghatározható egyetlen ideológiában: *eltüntetni a síitákat Pakisztánból*, s így egy „tisztá” szunnita államot teremteni, amely ideológiájában a militáns, toleranciát nem ismerő szaúdi ún. wahhabbita irányzatot követi.

2001 novemberében egy fegyveres csoport vérengzést követett el egy pakisztáni protestáns templomban; a rendőrség néhány a Szípah-e-Szahabával kapcsolatban álló személyt gyanúsított a tett elkövetésével. Ugyanilyen „rajtaütéseket” már a mecsetjeikben imádkozó síiták is átéltek.

2003 októberében Súlyos zavargások törtek ki a pakisztáni fővárosban egy radikális politikus – Azam Tarik molla, szunnita politikus, parlamenti képviselő – meggyilkolása miatt. A Szípah-e-Szahaba egykori elnöke társaival együtt gépkocsin utazott, amikor ismeretlen támadók a Kasmír felé vezető autópálya felhajtójánál egy másik autóból tüzet nyitottak rájuk. A golyózáporban az autónak mind az öt utasa meghalt. A temetésén összegyűlt több ezer gyászoló a gyilkosságért *a síitákat kárhoztatta*.

A halottakat gyászolók

2004. decemberében az al-Kaida nemzetközi terrorhálózat hat feltételezett tagjának őrizetbe vételével muzulmán szélsőségesek „nagyszabású terrortámadását” előzték meg a hatóságok a kelet-pakisztáni Lahorban – közölte hétfőn a helyi rendőrség.

Az elfogott személyek között volt az al-Kaida pakisztáni akcióiban kulcsszerepet játszó, líbiai *Abu Farads Fardzs* egyik cinkosa, *Malik Tehszín*, akinél robbanószerkeket, kézigránátokat és más fegyvereket is találtak. Tehszín két betiltott szunnita mozgalom, a Szipah-e-Szahaba Pakisztán és a Laskar-i-Dzsangvi tagja. Néhány éve Afganisztánban kapott kiképzést, ott találkozott a líbiai férfival, akinek segítséget nyújtott merényletek megszervezéséhez Pakisztánban. Hírszerzési tisztségviselők szerint Fardzs volt a Pervez Musarraff pakisztáni elnök ellen tavaly megkísérelt két merénylet irányítója is. A líbiai fejére összesen 25 millió dolláros vérdíjat tűztek ki az amerikai és a pakisztáni hatóságok.

Dzsaish-i-Mohamed (Mohamed Hadserege)

A Dzsaish-i-Mohamed is egy erőszakos eszközöket alkalmazó, Pakisztánban működő szunnita politikai szervezet. E szervezetet India azzal vádolja például, hogy 2001-ben ők követték el az újdelhi parlament elleni öngyilkos robbantásos merényletet. Az akciónak 38 halálos áldozata volt.

E támadást követően – még mindig 2001-ben – Sztinagarban 19 személy életét vesztette egy, a muzulmán szeparatisták és az indiai biztonsági hatóság erői közötti összecsapásokban. A Kasmír állam nyári fővárosától 500 km-re délre történt erőszakos cselekményekben *tíz szélsőséges, kettő rendőr és hét polgári személy* halt meg.

Szintén e szervezet számlájára írható a 2003 augusztusában, az indiai fennhatóság alá tartozó Kasmírban lezajlott véres összecsapás, melynek során hat személy vesztette életét egy indiai katonák által végrehajtott támadásában. A katonák a rohamot egy olyan ház ellen indították, amelyből feltehetőleg az indiai parlamenti épület elleni 2001-es támadást irányították. Az összecsapás tíz órán át tartott. Az áldozatok egyike egy bizonyos *Gazi Baba* nevű 40 éves pakisztáni volt, aki a Dzsaish-i-Mohammed nevű szélsőséges szervezet tagja volt.

A 2005. július 7-én a londoni metróban és egy autóbuszon elkövetett robbantásoknak 55 halálos áldozata és 700 sebesültje volt. A Brit rendőrség szerint *Germaine Lindsay* követte el a King's Cross metróállomás közelében történt robbantást, amelyben huszonheten haltak meg. A pakisztáni biztonsági erők őrizetbe vettek négy férfit Lahorban és Gundzsranválában, akiket azzal gyanúsítanak, hogy kapcsolatban álltak a londoni merényletek elkövetőivel.

A Gundzsranválában elfogottak feltehetően az al-Kaida nemzetközi terrorhálózattal kapcsolatban álló, Dzsaish-e-Mohammed (Mohamed hadserege) nevű betiltott kasmíri szervezet tagja, míg a Lahorban előállítottak Tanweerrel álltak

Brit hírszerzési ismeretek alapján a merényletek elkövetésével gyanúsított három pakisztáni származású brit férfi az elmúlt évben járt Pakisztánban. A nyomozók megállapították, hogy *Shehzad Tanweer* az elmúlt két évben két

alkalommal is járt Faiszálábádban és Lahorban, és a hatóságok bizonyosak abban, hogy *Mohammad Sidique Khan* és *Hasib Hussain* is járt 2004-ben Pakisztánban. A pakisztáni hatóságok nyilvánosságra hozták azt a karacsi reptéren készült biztonsági kamerás felvételt, ami bizonyítja, hogy a Londonban robbantó leedsi csoport e két tagja tavaly november 19-én érkezett Pakisztánba.

Szakértők szerint Pakisztánban mindössze két szélsőséges csoport elég szervezett ahhoz, hogy egy ilyen akció kivitelezését segíthesse. Az egyik csoport a Laskar-e-Taiba, a másik pedig a Mohamed Hadserege.

Laskar-e-Taiba

Nemzetközi terrrorszakértők szerint egyre inkább tapasztalható körülmény világszerte, hogy eddig ismeretlen terrrorszervezetek veszik át az al-Kaida helyét. Az utóbbi évek eseményeiből arra lehet következtetni, hogy a kisebb, helyi csoportok egyre távolabb tevékenykednek bázisterületeiktől. A csoportok egy része korábban kapcsolatot tartott Oszama bin Laden szervezetével, azonban mindeddig teljesen ismeretlen terrrorszervezetek is egyre aktívabbak. A sok kicsi, egymáshoz lazán kötődő csoport tevékenységét jóval nehezebb szemmel tartani, mint korábban Oszama bin Laden viszonylag egységes szervezetét. A terrorelhárító ügynökök jóval nehezebben tudják követni a csoportok kommunikációját, és anyagi forrásaik útját.

A délkelet-, dél- és közép-ázsiai, valamint észak-afrikai és európai csoportok azonban egyre távolabb tevékenykednek azoktól a helyi konfliktusoktól, amelyek életre hívták őket. Jó példa erre, hogy a Pakisztánban tevékenykedő Laskar-e-Taiba nevű csoport, amely a kasmíri muszlim szeparatistákat támogatja, egyik tagját Ausztráliában fogták el, ahol lehetséges célpontok után kutatott. A kis csoportok ugyanakkor elkezdték kiépíteni a hatékonyabb működéshez szükséges infrastruktúrát. Az afganisztáni háborúban megsemmisített Al-Kaida kiképzőtáborok helyett Kasmírban, a Fülöp-szigeteken és Nyugat-Afrikában hoztak létre új kiképzőtáborokat, ahol felkészíthetik harcosaikat a merényletekre. A Laskar-e-Taiba is több ilyen kiképzőtáborral rendelkezik.

2003 augusztusában két szélsőséges iszlám fegyverest öltek meg indiai katonák Kasmír állam fővárosában, Szrinagarban csütörtökre virradóra egy szállodában vívott tűzharcban. A szálloda, amely a kommandós akció során kigyulladt, alig öt kilométerre volt attól az épülettől, ahol Atal Behari Vadzspaji indiai kormányfő és több állam főminisztere tanácskozott a központi hatalom és az államok kapcsolatairól, köztük a kasmíri helyzet normalizálásáról. A szállodában megtalálták a Pakisztánban kiképzett Laskar-e-Taiba fegyveres szervezet egyik harcosának elszenesedett holttestét, de azt nem mondta, hogyan tudták az illetőt a szervezet tagjaként azonosítani. A rendőrség szerint a muzulmán fegyveresek ketten voltak a szállodában, a másik holttestét még keresik. Az indiai hatóságok

a Laskar-e-Taiba-nk tulajdonítják azt a két, Bombayben végrehajtott pokolgépes merényletet is, melyben 51-en haltak meg.

2003 októberében az indiai biztonsági erők tűzharcban megölték a Dzsammu és Kasmír indiai szövetségi állam főminisztere rezidenciájánál történt robbantás mindkét elkövetőjét. A két Mufti Mohammed Szajed főminiszter házától mintegy 100 méterre két robbanószerkezetet léptetett működésbe. A pokolgépek a biztonsági erők két tagját megölték. A tettesek tüzet nyitottak, és elsáncolták magukat egy bevásárlóközpontban, amelyet a hatóságok embereinek csak másnap reggelre sikerült teljesen bevenniük.

A robbantás elkövetőjeként két ismeretlen szakadár csoport, a Farzandan-e-Milat és az an-Nászirin jelentkezett. Az Farzandan-e-Milat-et a Laskar-e-Taiba szervezetéhez közel állónak tartják, a hatóságok szerint az al-Nászirin pedig a Laskar-e-Taiba fedőszerve. E terrorszervezethez köthető az a 2005 augusztusában történt eset, mi-szerint az amerikai rendőrség őrizetbe vett egy washingtoni taxisofőrt, akit azzal vádolnak, hogy Pakisztánban terrorista kiképző táborban járt. *Mahmud Faruk Brent*-et, aki a Maryland állambeli Gwynn Oakban lakik, azzal gyanúsítják, hogy anyagi segítséget nyújtott a Laskar-e-Taiba Pakisztánban betiltott és az Egyesült Államok által terroristának minősített szervezetnek 2001 és 2005 májusa. A vád szerint Brent a Laskar-e-Taiba pakisztáni terrorista kiképző táborában kapott kiképzést harcművészetekből.

A Laskar-e-Taiba szélsőséges szervezet „harcosai”

Igazak Serege (Laskar-e-Jangvi - LEJ)

Korábbi írásomban már említést tettem a LEJ-ről, de itt is szükséges megemlíteni e szervezetet, amely szintén meghatározó szélsőséges erőt képvisel az ázsiai térségben. Nemzetközi elemzések alapján egyértelműen megállapítható, hogy az Igazak Serege az egyik legerőszakosabb Pakisztánban működő szunnita politikai szervezet. 1994-ben alakította meg a Szipah-e-Szahaba egy szakadár csoportja. A LEJ szintén hevesen síita-ellenes ideológiát követ, és megpróbálja rákényszeríteni a pakisztáni kormányt, hogy saját „szűklátókörű” szunnita doktrínáját emelje a hivatalos állami doktrína rangjára a szent háború révén.

Az Igazak Serege elnevezésű szervezetet a pakisztáni kormány – 2001. augusztus 14-én – terrorista cselekményekben való részvétel miatt betiltotta. A LEJ vezetői afganisztáni száműzetésükből irányították a csoportot. A szervezet vezetése főleg volt pakisztáni mudzsahidekből áll, akik a '80-as években Afganisztánban harcoltak a szovjet erők ellen. Tagjai kapcsolatban álltak az afganisztáni tálib rendszerrel. A LEJ a táliboktól és magánadományokból érkező pénzalapokból tartja fenn magát.

FÜLÖP-SZIGETEK

A konfliktus gyökere, hogy a XX. század elejétől hatalmas mennyiségben telepedtek be amerikai keresztények a főleg muszlimok lakta szigetre. Ez felgyorsult a Fülöp-szigetek 1946-os függetlenné válása után, a keresztények aránya 1983-ra már elérte a 80 %-ot.

A rengeteg szigetből álló ország három – a kínai, az indiai és a maláj – kultúra végpontjainak találkozásánál fekszik, s ez határozta meg sajátos kultúráját is. A hivatalos neve a tagalong, a maláj egyik változata, de hivatalosan használt még az angol és ritkábban a spanyol, bár a családnevek zöme máig spanyol eredetű.

Vallásilag is megoszlott a filippinó társadalom: a népesség négyötöde – a spanyol hittérítők tüzzel-vassal végzett térítésének eredményeként – katolikus (ez a 73 millió lakosból 50 milliónyt tesz ki!), 5–7 %-ra teszik a mohamedánok arányát (ők alkotják a szakadár gerillacsoportokat), 4 százaléknyi protestánsnak vallja magát (amerikai hittérítők munkájának eredménye). De fellelhető még a buddhista kultusz is, sőt, az őserdők mélyén elég sokan követik az ősi animista hitet, illetve annak „modernizált” válfaját.

1986-ban Corazan asszony lett az elnök. A felső körök azonban nem támogatták reformista elképzeléseit, elnöki mandátumát a politikai bizonytalanság jellemezte. Katonai puccsok fenyegették, az iszlám szeparatistákat nem sikerült megfékezni, a gazdasági élet hanyatlott, a parlament elvetette az amerikai támaszpontok bérletének meghosszabbítását, így az elnök asszony megkeseredett szívvel adta át a hatalmat volt hadügyminiszterének – és rokonának – Fidel Ramos tábornoknak, aki a hadsereg vezetőire támaszkodva ért el némi sikereket a szélsőbal gerillák ellen. A külföldről állandó támogatást kapó iszlám szakadárokkal szemben azonban ő sem tudott döntő fordulatot kieroszakolni.

A muszlim ellenállás 1971-től folyamatos, a két legjelentősebb csoport a *Moro Nemzeti Felszabadítási Front (MNLF)* és a szélsőséges *Abu Szajjaf Csoport (ASG)*. Mindkét szervezet központja Jolo szigete, de jelentős táboruk

van Basila szigetén, hogy egy-egy túszejtő akcióval, bombamerénylettel vagy szervezett támadással hívják fel magukra a figyelmet.

Moro Nemzeti Felszabadítási Front (MNLF)

A Moro Nemzeti Felszabadítási Front már 1976-ban béke-megállapodásra készítette a manilai vezetést. Két évtizeddel később, 1996-ban újabb egyesség született, amelyben az MILF a fegyverletételért cserébe kiharcolta a helyi autonómiát. A mindanaói körzet vezetője akkor az a *Nur Misuari* lett, aki korábban negyedszázadon át a Moro Nemzeti Felszabadítási Front mozgalom vezetője volt.

Az MILF fegyvereseinek egy része akkor visszailleszkedett a társadalomba, például rendőri feladatokat kapott az új autonóm kormányzatban, míg más csoportok már korábban kifogásolták az MILF megbékélési politikáját, ezért kiváltak a mozgalomból és radikálisabb irányba fordulva a teljes függetlenséget, iszlám törvényhozást követelve folytatták a fegyveres harcot a manilai központ ellen. Ez a háború eddig 130 ezer halálos áldozatot követelt.

A sérelmek annyiban kétségtelenül indokoltak, hogy Mindanao a legelmaradottabb országrész, itt a legmagasabb az írástudatlanság és a munkanélküliség, következésképpen a szegénység. A manilai kormányok ugyan rendre komoly összegeket ígértek a muzulmánok lakta tartományok fejlesztésére, ám ezek a pénzek minduntalan elfolytak a korrupció csatornáiban. Kérdés, hogy mindez indokolja-e a helyi muzulmánok radikalizálódását, az összefonódást az iszlám nemzetközi központjaival, így a szélsőséges utat választó Oszama bin Ladennel?

Az elmúlt években az MNLF két akciója emlékeztetett arra, hogy a terrrorszervezet nem oszlott fel. Először Mindanao szigetén bombatámadást intéztek egy repülőtér ellen, számos járművet zsákmányoltak, és mintegy hetven embert túszul ejtettek. Közülük később ötvenet szabadon engedtek, húsz főnek pedig a katonasággal vívott harcok alatt sikerült elmenekülnie. Ezzel egy időben, egy másik városban, General Santos Cityben négy helyen voltak bombamerényletek, melyek során nyolcan életüket veszítették, húszan pedig megsebesültek.

Legutóbb két éve hallhattunk az MNLF terrorakciójáról. 13 halálos áldozata és 12 sebesültje volt annak a robbanásnak, amely a Datu Piang-i polgármester otthonának közelében történt. Egy szemtanú állítja: látta, amint a Moro Iszlám Felszabadítási Front egyik embere elhelyezte a pokolgépet. A hatóságok is úgy vélik, hogy az állam déli részén egyedül ennek a szélsőséges szervezetnek az emberei értenek ilyen nagy hatóerejű bombák készítéséhez. A detonációban a város három másik tisztségviselője is életét veszítette a polgármesteren, az iszlámhívó Saudie Ampatuanon kívül.

Abu Szajjaf Csoport (ASG)

Az Abu Szajjaf csoport egyik vezetője, *Galib Andang*, állítása szerint rendszeresen kapnak anyagi támogatást bin Ladentől az önálló iszlám állam létrehozásáért indított harcukban.

Az Abu Szajjaf csoport vezetői

A túlnyomórészt katolikusok lakta Fülöp-szigeteken a muzulmán csoportok az erőszaktól sem riadnak vissza, hogy elérjék a független iszlám állam megalapítását az ország déli részén. Az emberrablás az utóbbi években a lázadók komoly bevételi forrásává kezdi kinőni magát. Az Abu Szajjaf csoport is főként túszerklő akcióival hívta fel az utóbbi években magára a világ figyelmét.

2000-ben például heves tűzpárbajára került sor a Fülöp-szigeteken a kormánycsapatok és a *21 túszt* – köztük 3 német, 2 francia, 2 dél-afrikai, 2 finn személyt is – akkor már két hete fogva tartó szélsőséges muszlim csoport között. A terroriszervezet április 23-án rabolta el a foglyokat egy népszerű bűvárparadicsomból. Az ötórás tűzpárbaj során két tús életét vesztette: egyiküket egy eltévedt lövedék ölte meg, másikkal pedig szívroham végzett.

2003 májusában az Abu Szajjaf jelentkezett a Fülöp-szigetek déli részén fekvő Koronadal városban végrehajtott pokolgépes merénylet elkövetőjeként. A robbantás napján Koronadal polgármesterét felhívta telefonon egy személy, aki *Abu Szulejmánként*, az Abu Szajjaf egyik vezetőjeként mutatkozott be, s kijelentette, hogy csoportja követte el a piactéri robbantásos merényletet, amely *13 ember halálát* és a legfrissebb adat szerint *40 ember sérülését* okozta. A telefonáló további robbantásos merényletekkel fenyegetőzött.

2004 márciusában, a Fülöp-szigetek fővárosában, Manilában megelőztek egy, a madridihoz hasonló merényletsorozatot. Négy terroristát letartóztattak, majd 40 kiló TNT robbanóanyagot lefoglaltak. A terroristák üzletközpontokban és vasutakon terveztek robbantásokat végrehajtani. A rendőrség adatai szerint a négy őrizetbe vett az Abu Szajjaf szélsőséges iszlám terrorcsoport tagja volt.

INDONÉZIA

Dzsemáa Iszlámijá

A malájziai és a szingapúri hatóságok feltételezése szerint *Abu Bakar Ba'asyir* indonéz vallási vezető az első számú vagy legalábbis egyik meghatározó vezetője a titokzatos délkelet-ázsiai terrorszervezetnek, a Dzsemáa Iszlámijának, amelyet valószínűleg szálnak fűznek az al-Kaidához is. A 64 éves férfi egy iskolát vezet Jáva szigetének középső részén.

2002 októberében 187 ember halt meg Balin, a Kuta Beach nevű népszerű üdülőhely mulatónegyedében, a Sari Club nevet viselő éjszakai bárban, ahol bomba robbant. A detonáció után hatalmas tűz ütött ki, amely átterjedt a szomszédos bárra is. A halálos áldozatok háromnegyede külföldi: ausztrálok, németek, britek, franciák, svédok, új-zélandiak, olaszok és egy svájci. Az AP amerikai hírügynökség több mint 300 sebesültről tud, akik közül 90 állapota válságos. (A robbanás erejét jól jelezte, hogy a helyszínen két méter mély és 4,5 méter széles kráter keletkezett, több épület és tucatnyi autó súlyosan megrongálódott.)

Szakértők egyértelműen az al-Kaidának, illetve a hozzá kapcsolódó indonéz Dzsemáa Iszlámijának tulajdonították az akciót. Az indonéz hadügyminiszter szerint az al-Kaida-hálózat és a hozzá kapcsolódó csoportok számlájára írható a robbantás. Ugyanakkor az indonéz hatóságok semmilyen konkrét vádat nem fogalmaztak meg konkrét személlyel vagy csoportosulással szemben.

A támadást követően Abu Bakar Ba'asyir sajtótájékoztatót tartott és arról beszélt, hogy a robbanások nagy erejéből ítélve a merényletsorozat „csakis külföldiek, valószínűleg amerikaiak műve lehetett”. Szerinte az Egyesült Államok azért tenne ilyet, hogy ezzel is igazolja vádját, miszerint Indonézia a terroristák menedékhelye, de ő reméli, „hogy az indonéz kormány nem sétál bele ebbe a csapdába”. Megjósolta, hogy a muzulmánokat fogják majd vádolni a merénylet elkövetésével.

A muzulmán pap tagadja, hogy bármi köze lenne terrorcselekményekhez vagy az említett terrorszervezethez, sőt *kétségbe vonja*, hogy a Dzsemáa Iszlámija egyáltalán létezne.

Malájziában és Szingapúrban egyébként már a robbantás előtt őrizetbe vették a Dzsemáa Iszlámija több tucat feltételezett tagját, akik vízvezetékek, vegyi üzemek és a védelmi minisztérium ellen terveztek támadásokat a két ország kapcsolatainak megrontása céljából. Szingapúrban már tavaly decemberben azt közölték, hogy megghiúsítottak egy látványos merényletsorozatot, amelyet a terrorszervezet amerikai és más nyugati érdekeltségek ellen tervezett a városállamban.

Az al-Kaida-kutatás olyan nagyágyúi, mint *Rohan Gunaratna* és *Clive Williams* is egybehangzóan a Dzsemáa Iszlámija-t szervezetet nevezték meg, mint valószínű elkövetőt. Ugyanezt a csoportot vádolták egyébként nyugatról a jakartai amerikai nagykövetség raktára elleni 2002 szeptember 23-i támadással is. *Álláspontjuk szerint a logika, amely az al-Kaidához és a Dzsemáa Iszlámijához vezet a gyanút, a következő volt:*

1. Mivel ugyanebben az időben még két másik bomba is robbant egy amerikai és a Fülöp-szigeteki konzulátus előtt, a négyes összehangolás már hasonlít az Afganisztánban talált al-Kaida "tankönyvekben" leírt taktikához.
2. A merénylet az amerikai USS Cole hadihajó elleni akció (erről a következő fejezetben külön írok majd) évfordulóján történt.
3. Bali kiválasztása világos támadás Indonézia egyik fő bevételi forrása, a turizmus ellen.
4. Állítólag ilyen méretű akciót a térségben csak a Dzsemáa Iszlámija képes elkövetni.

JEMEN ÉS KÖZÉP-ÁZSIA

A terroristák számára a világ más pontjain is rendelkezésre áll a kommunikációs és logisztikai infrastruktúra. A két legfontosabb térség ezek közül Jemen és Közép-Ázsia.

Ez utóbbiban a terroristák néhány éve jól kiépített hálózattal rendelkeznek, amely logisztikai támogatást nyújt a bin Laden hálózatnak, de egyben képes a terrorista műveletek támogatására is. Elemzések szerint ezt a hálózatot használták a „Cole” romboló elleni 2000 októberi támadás végrehajtásához. Bin Laden kiterjesztette hálózatát Közép-Ázsia felé.

Érdeemesnek tartok pár szót említeni a Cole amerikai romboló elleni terrortámadásra. Amint emlékszünk rá, az ádeni kikötőben éppen üzemanyagot felvevő amerikai hadihajó ellen robbanószerrel megrakott csónakkal elkövetett terrortámadásban *17 amerikai tengerész* vesztette életét. Jemeni nyomozók, a Cole romboló elleni öngyilkos merénylet kapcsán olyan információk birtokába jutottak, hogy az amerikai romboló merényletének gyanúsítottjai szoros kapcsolatban álltak bin Ladennel.

A gyanúsítottak egyike elismerte, hogy Oszama bin Laden afganisztáni táborában képezték ki, Elmondása szerint a boszniai háborúban is részt vett kiképzése után. A másik gyanúsított elmondta, hogy 5000 dollárt kapott a

merényletben való részvételért. Feladata az lett volna, hogy videokamerával rögzítse a történeteket, de mint kiderült ez nem sikerült.

A USS Cole hadihajó sérülése

Egyes hírforrások szerint a merénylők szökésben lévő vezetője, bizonyos Abdul al-Nasszir volt az, aki az Egyesült Államok két afrikai nagykövetsége ellen 1998-ban végrehajtott, több mint 220 halálos áldozatot követelő merényletek végrehajtóit toborozta.

Titkosszolgálati források szerint Jemen május óta többször figyelmeztette az amerikai kormányt, hogy a Közel-Keleten támadás készül ellenük. A kormány szerint ennek hatására ugyan megszigorították a biztonsági előírásokat, de az események rácafoltak ennek hatékonyságára. A USS Cole romboló ellen ugyanis október 12-én, Áden kikötőjében öngyilkos akciót intéztek. A merénylő kamikaze a helyszínen életét vesztette. A robbanás következtében 12 amerikai tengerész meghalt és többen megsebesültek.

Szintén az al-Kaidához köthető az a két hónappal ez előtti USA hadihajói ellen intézett *jordániai* rakétatámadás. Mint emlékeztető, három Katyusa-rakétát lőttek ki Akabában két amerikai hadihajóra – a kikötőben egy jordániai katona meghalt –, illetve az Akabával szomszédos izraeli Eilat repülőterére (ez utóbbi rakéta nem robbant fel).

A hajók elleni támadás a legsúlyosabb ilyen merénylet a Cole hadihajó elleni, öt évvel ezelőtti, halálos áldozatokat követelő jemeni akció óta. Ez egyes elemzők szerint annak a jele lehet, hogy az iraki al-Kaida vezető, *Abu Muszab al-Zarkavi* új frontot nyit Washington legszorosabb térségbeli szövetségese ellen.

A két megtámadott hadihajó azok közül való, amelyek rendszeresen szállítanak utánpótlást a Vörös-tenger partján levő Akabába az Irak elleni háború kezdete, vagyis 2003 óta. Zarkavi vélhetően nem csak figyelmeztetni akarja a

Nyugat-barát arab királyságot, hanem meg akarja semmisíteni az eddig biztonságos hitt szállítási útvonalat az Irak nyugati részén levő amerikai bázisok felé.

A mostani rakétatámadást egyébként ugyanaz a magát az al-Kaidához kötődőnek mondó csoport vállalta magára, amelyik a júliusi Sarm-el-Sejk-i merényletet is (bár azt mások is maguknak követelték). Másnap Ammanban többeket őrizetbe vettek, köztük egy iraki férfit azzal a gyanúval, hogy köze volt a támadáshoz. A rakéták kilövőállását megtalálták egy Akabához közeli raktárban, több fel nem használt rakétával együtt.

„Eddig csak a tudományos fantasztikus irodalomban fordult elő, a nukleáris terrorizmus, ám ez nem ment fel minket a hatékony megelőzés feladatától...”

Kofi Annan ENSZ-főtitkár 2005. március 10.

AZ ATOMFEGYVEREK ÉS A NUKLEÁRIS TERRORIZMUS

A nukleáris fegyverarzenál jelenlegi helyzete

A hidegháború időszakában, az atomháború rémét felvillantó kubai rakétaválság után az Egyesült Államok és a Szovjetunió visszatáncolt a szakadék széléről. A világ követte példájukat, s 1968-ban létrejött az atomsorompó-egyezmény. Az öt akkori nagyhatalom és (maig) 183 másik ország által aláírt szerződés szerint ezek az államok lemondanak a nukleáris arzenálról – cserébe a nagyhatalmak leszerelésre törekszenek, nem adnak át atomfegyvert azzal nem rendelkező államoknak, legfeljebb polgári célokra osztják meg velük a nukleáris technológiát.

A hidegháború és az azt követő időszak

A későbbi atomcsendegyezmények újabb korlátokat emeltek a nukleáris fegyverek elterjedése elé. Ezek a szerződések – noha nem voltak hibátlanok - az 1970-es és '80-as években valamelyest csökkentették a nukleáris fenyegetettséget. Az is kiderült, hogy ha birtokában is van egy ország az ahhoz szükséges eszközöknek, nem okvetlenül fejleszti ki saját atomfegyverét. A nukleáris fegy-

verkezés politikai döntés, amely jórészt biztonsági aggályokon alapul, márpedig ezek enyhíthetőek.

Amerikai atombomba

1991-ben aztán a hidegháború befejeződése és a Szovjetunió fölbomlása megingatta az egyezmények rendszerét, szétzilálta a szövetségeket, és *újra destabilizálta* a világot. Egy régi nagyhatalom, a Szovjetunió nukleáris fegyverrel rendelkező országokra hullott szét. S bár 1992-re minden harcászati atomfegyver visszakerült Oroszországba, három függetlenné vált szovjet utódállam (Fehéroroszország, Ukrajna, és Kazahsztán) megtartott több ezer interkontinentális ballisztikus rakétához való robbanófejet.

Vissza nem szolgáltatott ukrainai robbanófej

Az USA és más országok nyomására Fehéroroszország és Kazahsztán hamarosan beleegyezett, hogy atomfegyvereit visszaszolgáltassa Oroszországnak. Fehéroroszországnak ekkor **81** önjáró rakétája volt, amivel lerombolhatták volna Európát és az USA-t is. Ukrajna másképpen döntött. Az oroszok elrettentése, a nyugati biztonsági garanciák és pénzügyi segélyek reményében ragaszkodott ahhoz, hogy megtartsa a birtokában lévő **1240** stratégiai robbanófejet. 1993-ban

mégis visszaadta e fegyvereket Oroszországnak, s aláírta az atomsorompó-egyezményt. A világnak ezen a részén tehát ma már csak Oroszországnak van atomfegyvere.

Időközben Oroszország és az USA nagy hatótávolságú rakéták és harcászati atomfegyverek ezreit vonta ki a szolgálatból. Az amerikai nukleáris arzenál ma kb. *10 ezer*, míg az orosz mintegy *16 ezer* robbanófejből áll, szemben a hidegháború alatti 32 ezerrel, illetőleg 45 ezerrel. Bush és Putyin 2002. májusi moszkvai megállapodása szerint a stratégiai robbanófejek számát *2012 végéig* mindkét országnak *2200-ra* kell csökkentenie.

Az Egyesült Államoknak és Oroszországnak egyelőre azonban fogalma sincs, hogyan semmisítsék meg azok plutónium tartalmát, hangoztatja több szakértő.

A plutónium radioaktív-temetőbe zárását vagy nukleáris reaktorokban való elégetését célzó programokat a Bush-kormányzat elvetette a magas költségek miatt. Az alapkoncepció, azaz a raktározás ezekben az időkben nem tűnik biztonságos megoldásnak, hiszen a terroristák részéről fennáll az eltulajdonítás és ebből eredően a bombakészítés veszélye.

Matthew Bunn, aki a Clinton kormányzat atomügyi tanácsadója volt így nyilatkozott: „A két elnök a magasból igyekszik megszabadulni több ezer atomfegyvertől, mikor elképzelésük sincs, mit csináljanak a hatástalanításokból visszajövő plutóniummal.” A robbanófejek tárolása számottevő biztonsági problémát jelent Oroszország számára, ahol a fegyverek alkotórészeiből kétszer annyit derítettek fel a terroristák, mint tavaly. „Az atomfegyverek szerepköre jelenleg nem az elrettentés, hanem eltulajdoníthatóság.” Ha a fegyvereket leszerelik, a plutónium mellett magasan dúsított uránium is közkézre kerülhet. Bill Clinton elnöksége alatt egy 8 milliárd dolláros program keretében meg egyezett Oroszországgal 68 tonna plutónium megsemmisítéséről mindkét ország részéről. Ez a terv jelenleg a Bush kormányzat felülbírálása alatt áll.

A magasan dúsított urán megsemmisítése más jellegű probléma. Egy már létező terv szerint Oroszországból 500 tonnát alacsonyabban dúsított uránnal vegyítve az energiatermelő reaktorok üzemanyagaként újrahasznosítják, akkora sikerrel, hogy az Egyesült Államokban és Európában jelentős bőség alakult ki nukleáris üzemanyagból.

Franciaország és Nagy-Britannia is leépítette arzenálját. S bár Kína korszerűsíti fegyvereit, amióta – állítólag – atomfegyver-tervezési adatokkal látta el Pakisztánt, megszigorította a nukleáris export ellenőrzését. Izrael ez ideig nem adott számot atomfegyverkészletéről Líbia európai és amerikai nyomásra nemrégiben beszüntette atomprogramját. Irak előrehaladottabb nukleáris programjának a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (NAÜ) ellenőrei vetettek véget az első Öböl-háború utáni években.

India és Pakisztán 1998 tavaszán föld alatti nukleáris kísérletekkel bizonyította, hogy képes atomfegyvert előállítani – de egyik országnak sincs száznál több töltete, s úgy tetszik, mintha józanabb megfontolás jelei mutatkoznának politikájukban a nukleáris erőfitogtatás után.

Az atomsorompó-egyezmény aláírói most olyan szerződést fontolgatnak, amelyik betiltaná a fegyvergyártásra alkalmas plutónium és a dúsított urán termelését, a meglévő készleteket pedig *felhígítanák* és atomreaktorok fűtőanyagaként használnák fel. Ilyen program már létezik is, az amerikai USEC cég eddig 250 tonna (mintegy tízezer robbanófejnek megfelelő) hígított hadi hasadóanyagot vásárolt Oroszországtól, hogy azt amerikai atomerőművekben áramtermelésre hasznosítsa.

Negatív tendenciák a nukleáris fegyverkezésben

Hivatalosan jelenleg a fentiekben ismertetett nyolc országról tudni, hogy van nukleáris arzenálja, de körülbelül *húsz másiknak* vannak meg a műszaki eszközei és anyagai ahhoz, hogy egy éven belül atomfegyvert állítsanak elő. Ám ez csak *az érem egyik oldala*. A Szovjetunió fölbomlása miatt fennáll annak a lehetősége, hogy – lopás vagy titkos üzelmek útján – nukleáris fegyverek, eszközök kerülnek állami kézből terroristacsoportok, bűnszövetkezetek kezébe.

Nagy a kereslet a szakértők iránt is. Mint tudjuk, keletkeztek olyan információk például, hogy *Abdul Kadir Khán*, a pakisztáni bomba *atyja* atomtitkokat, bombaterveket, gyártástechnológia-leírásokat adott át. Líbiának, Észak-Koreának és Iránnak. Ő és társai másoknak is kiszolgáltathattak titkokat.

Oszama bin Laden és hívei például már az 1990-es évek közepe óta *ábrándoznak* arról, hogy atomfegyvereket szereznek, és azokkal pusztító csapást mérnek az USA-ra.

Jelenleg senki sem tudja megmondani, hogy a terroristák mennyire járnak közel valamilyen nukleáris fegyver, vagy sugárszennyezést keltő ún. ***piszkos bomba*** – egy orvosi vagy ipari radioaktív anyaggal kevert hagyományos robbanótöltet – megszerzéséhez.

Az évtizedekkel ezelőtt Afrika sarkaiba, Afganisztán hegyi falvaiba eljuttatott orvosi berendezések izotópjaitól (a piszkos bombák legfontosabb alkatrészei) az egykori orosz katonavárosok szemétdombjain rozsdásodó nukleáris eszközökig sugárzó anyagok milliárdjait kéne megtalálni, lelőhelyeiket feltérképezni, mozgásukat valamilyen nemzetközi szervezetnek követni. És akkor még nem tettem említést a kifejezetten katonai célú sugárzó anyagokról, izotópokról. A problémát is csak részben oldja meg, hogy az amerikaiak dollármilliárdokat fizettek-fizetnek Oroszországnak, hogy a szovjet örökséget, a feleslegessé vált

nukleáris fegyverek ezreit rendszeresen, ellenőrzöttén szereljük szét, helyezték megbízható ellenőrzés alá.

Komoly biztonsági problémaként kell figyelembe venni, hogy Észak-Koreáról feltételezhető, hogy kisebb nukleáris fegyverkészlettel rendelkezik, míg Irán vélhetőleg már ennek kifejlesztésén dolgozik.

Észak-Korea

Az USA 1993-ban már-már a hadüzenetet fontolgatta, amikor Észak-Korea – gyaníthatóan *egy-két atomfegyver birtokában* – az atomsorompó-szerződés felmondásával fenyegetőzött, s a jelek szerint további, fegyverekhez való plutóniumot készült kivonni elhasznált reaktor-fűtőanyagaiból.

A tárgyalások végül kompromisszumokkal zárultak, Észak-Korea leállította a kifogásolt reaktort, s beegyezett, hogy a NAÜ ellenőrei nyomon kövessék a fűtőelemek sorsát. Cserébe az USA – a két ország viszonyának rendezésén kívül – két atomerőművet és áramfejlesztésre használható fűtőolajat ígért. E megállapodás betartása 2002-ig megnyugtatónak látszott.

Akkor azonban a Bush-kormányzat titkos hadicélú urándúsítással vádolta Észak-Koreát. Az USA felfüggesztette a létfontosságú olajszállítást és lépéseket tett az 1994-es egyezmény felbontására. Válaszul Észak-Korea kiutasította a NAÜ ellenőreit, a fűtőelemeket elvitte a tárolóból és bejelentette, hogy megkezdte a plutónium kivonását. A reaktorrudak 4-6 bombára elegendő plutóniumot tartalmazhattak – s az ország azóta azt állítja, hogy kisebb nukleáris arzenál van a birtokában. Álláspontjuk szerint *nincsenek olyan helyzetben, hogy zsarolhassák az USA-t, az elrettentő erő birtoklására irányuló szándékuk az iraki háborúval és az amerikai kormányzat „hégájának” kijelentéseivel hozható összefüggésbe, ha nincs nukleáris elrettentő erő, nem tudják megvédeni magukat.*

Irán

Irán esete még bonyolultabb. Az ország már több évtizede dolgozik urándúsító kapacitása kiépítésén – titokban, noha köteles volna minden nukleáris tevékenységéről számot adni a NAÜ-nek. Miután ez kitudódott, Irán állítása szerint csupán egy önálló nukleáris fűtőanyag-ciklust fejleszt atomerőművi programja keretében.

Ám mivel a centrifugák a csekély dúsítású erőművi uránon kívül a fegyvergyártáshoz való erősen dúsított uránt is elő tudnak állítani (és Irán e tevékenységét eltitkolta), a NAÜ gyanakszik. *Érdemes megjegyezni: Pakisztán is urándúsítással kezdte atombomba-programját (a nehezebben leplezhető plutónium-termelés helyett).*

Amennyiben Irán továbbfejleszti atomiparát, de a bombát mégsem készíti el, akkor is potenciális atomhatalommá válhat, képessé arra, hogy az elhatározást követő egy éven belül nukleáris fegyvert szereljen össze. Mivel Irán nyíltan ellenséges Izraellel szemben, egy efféle veszély *katonailag elfogadhatatlan* Izrael és szövetségese, az USA számára.

Mint az előző példából is láhattuk, a titkos atomprogrammal rendelkező országok a nukleáris fegyvereket nem valószínű, hogy háborús bevetésre szánják. Ezek az országok is tisztában vannak azzal, hogy atombombáik – amelyek között aktatáska méretű minifegyverek is vannak – esetleges egyoldalú bevetése milyen válaszlépést váltana ki a nagyhatalmak részéről. Céljuk sokkal inkább az lehet, hogy ellenfeleiket sakkban tartsák egy katonai konfliktus esetén.

Fennáll viszont a veszélye annak is, hogy Irak vagy Irán a fegyvereket formálisan a kormányzathoz nem kötődő terrorista csoportoknak adja át. Ezek egy háború kitörésekor a siker reményében megsarolhatnak az ellenfelet vagy szövetségeseit azzal, hogy az atomfegyvereket a terroristák a civil lakosság ellen vetik be. Egyes feltételezések szerint terroristák nukleáris fenyegetéssel próbálnák meg Izrael szövetségeseit, az Egyesült Államokat, Nagy-Britanniát és Törökországot semlegesíteni egy következő arab–izraeli háborúban.

Az atomterrorizmus lehetőségére figyelmeztetett a közelmúltban több orosz politikus – köztük Alekszander Lebegy tábornok – is, akik elmondták: a hetvenes években *a KGB által kifejlesztett miniatűr atomfegyverek közül több mint száznak a Szovjetunió összeomlása után nyoma veszett*. Katonai elemzők szerint a nukleáris terrorizmus mára annyira hihető realitássá vált, hogy háborús támadás esetén akár egy blöffként bejelentett fenyegetés is többórás, vagy akár többnapos késedelmet eredményezhet a megtámadott fél vagy szövetségesei számára, amely döntő lehet a konfliktus kimenetele szempontjából.

A nukleáris terrorcselekmények elkövetésének lehetősége

Komoly aggodalomra mégsem adnak okot, hanem a terroristák, valamint a szovjet utódállamokból és az Észak–Koreához hasonlóan *engedetlen* országokból lopott, vagy eladott, hadi minőségű hasadóanyagok. A hidegháború idején a Szovjetunió fegyverek, katonák és gulág-táborok szigorú rendszerével védte külső határait és belbiztonságát.

Az ország számtalan katonai létesítményében és a kutatóközpontokban, elvben biztonságban voltak a különféle nukleáris anyagok is- bár őrzésük és dokumentálásuk korántsem volt tökéletes.

A Szovjetunió felbomlása és a szigorúan őrzött határok megnyílása után az orosz kormányra az atomenergia-termelési programot illetően is temérdek új feladat várt, ezeket eleinte fel sem tudták mérni. Gondot okozott a nukleáris kutatással foglalkozók munka nélkül maradt serege, a nukleáris anyagok nyilvántartása, nem utolsósorban pedig az, hogy tolvajok és csempészek *idegen csoportok, országok kezére* juttathatnak hasadóanyagot.

A szovjet feljegyzések eléggé *hézagosak* ezért nem tudni, hogy mennyire hiányos a nukleáris leltár. Kisebb mennyiségeket köztudottan adtak-vettek illegálisan, ám a felszínre került ismeretek alapján *nem hivatalos szereplőknek* nem sikerült megszerezniük legalább négykilónyi plutóniumot, illetve 15 kg dúsított uránt -- ennyi kell egy *első generációs atombomba* gyártásához.

A nukleáris terrorizmus lehetőségei közül egy ún. piszkos bomba bevetése a legvalószínűbb. Egy nagyobb várost ért támadás után a szakértők pánikot és sugárszennyezést valószínűsítene. Emberi életekben feltehetőleg csak maga a detonáció okozna veszteségeket, de a szennyezés-mentesítés több tízmilliárd euróba kerülne.

Jóval pusztítóbb lenne egy olyan – lopott plutóniummal, vagy dúsított uránnal töltött – bomba, amelyet a terroristák akár hajóval, vagy teherautóval is a robbantás helyére szállíthatnának. Egy ilyen támadást úgyszólván lehetetlen idejében észlelni, ezért nincs a világ polgári védelmi szakértőinek egyetlen nyugodt éjszakájuk sem, és ezért tartják indokoltnak az amerikai politikusok a terroristák elleni megelőző háborút.

*Egy lebontásra váró amerikai „kísértethajó” az észak-angliai Hartlepool kikötőjében.
Akár ilyen roncs hajókra is szerelhet bombát az al-Kaida*

Az USA 2004-ben – a reagani Stratégiai Védelmi Kezdeményezés szerényebb utódaként – végül is Alaszkába telepített egy rakétaelhárító rendszert. Ám a repülőgéppel hajón vagy teherautón titokban szállított fegyvereket egyetlen mai rendszer sem képes elhárítani.

Az atomtámadás kivédésére még hatvan év után sem sikerült megbízható módszert találni. Alig valószínű, hogy védekezni lehetne egy viszonylag kisebb méretű és hordozható, de még hevenyészett konstrukciójában is irtatlan pusztítást okozó fegyver ellen.

Nyugati elemzők szerint jelenleg nem vagyunk képesek teljes valóságában felfogni egy atomtámadás hatásait. Ha egy hétköznapon tíz kilótonnás atombomba robbanna például Manhattan szívében, az több mint félmillió embert ölné meg. Egy tíz kilótonnás szerkezet hatóereje akkora, mint tízezer tonna TNT-é. Ennyi robbanóanyag szállításához száz vasúti vagon kellene, az atombomba viszont egy teherautó platóján is elfér. A veszteséglistára pedig a halottakon kívül *a személyiségi és magánélethez való jog*, valamint a *világgazdaság* is rákerülne.

Sajtóinformációk szerint az Oszama bin Laden által irányított al-Kaida terrorista szervezet *titokzatos flottájának* egyik hajóján nukleáris anyaggal szennyezett bombát akart eljuttatni Londonba, hogy azt a város egyik forgalmas kikötőjének iszapjába elrejtse, majd kedvező széljárás alkalmával azt felrobbantsa. A cél a térség radioaktív anyaggal való megfertőzése volt, aminek következtében több százezer ember kitelepítése vált volna szükségessé. A merényletet azonban az angol titkosszolgálat megghiúsította. Hivatalos tájékoztatás szerint a bombával gyanúsított teherhajót – a 26 tonnás MV Nishát – a különleges vízparti őrség erői tartóztatták fel a La Manche csatornán. Bár a feltartóztatott, indiai tulajdonban lévő hajó cukrot szállított, az al-Kaida által birtokolt, Angliába tartó hajó megijedt az ellenőrzéstől, és más cél felé vette az irányt. Bár a bomba nukleáris ereje kevés lett volna ahhoz, hogy nagy tömegek halálát okozza, arra azonban elég lett volna, hogy hatalmas pánikot keltsen a városban, és teljesen lebénítsa London belvárosát.

Ken Livingstone, London polgármestere beszámolt arról, hogy az al-Kaida eddig négy, London ellen tervezett merényletét hiúsította meg a titkosszolgálat: az úszó bombán kívül az észak-londoni zsidónegyedet ricinnel elárasztani készülő merényletet, a Heathrow-n egy utasszállító gép ellen földlevegő rakétával elkövetni tervezett támadást, valamint egy könnyű célpont, mint például egy diszkó elleni merényletet sikerült megghiúsítani az elmúlt két évben.

Az elmúlt időszakban nyilvánosságra került továbbá az is, hogy Oszama bin Laden megszerzett tizenöt hajót, melyeknek tartózkodási helye ismeretlen. Azóta a nemzetközi rendőri szervek, Washingtonnak és a világ számos más fővárosának hivatalai egyre nagyobb figyelmet szentelnek a nyílt tengeri terror-támadás veszélyének.

Egy 181 oldalas al-Kaida-kézikönyv szerint a terrorista szervezet már több mint két éve kiemelt célpontként kezeli a tengeri kikötőket. A „tankönyv” bátorítja olyan ügynökök jelentkezését, akik „kikötőkben, reptereken vagy a határátkelőkön dolgoznak”. A „felrobbantandó és lerombolandó” célpontok listáján a következők szerepelnek: szórakozóhelyek, nagykövetségek, elsődleges gazdasági központok, hidak, stratégiai épületek, fontos intézmények, katonai bázisok, jelentős minisztériumok (mint például a honvédelmi és a belbiztonsági minisztériumok), repterek, tengeri kikötők, szárazföldi határátkelők, rádió- és tévéállomások.

Az al-Kaida és más terrorista szervezetek tagjai ugyanúgy készülnek a nyílt tengeri terrorista támadásokra – hajók eltérítésével, a legénység elrablásával búvároktatásban való részvétellel – mint ahogy készültek a szeptember 11-ei támadásra a repülőgép-vezető tanfolyamon való részvétellel. A titokzatos hajóflotta jelenleg feltételezhetően valahol a Csendes-óceán és az Indiai-óceán vizein tartózkodik, és az Európai Bizottság részvételével készült jelentés szerint nemcsak polgári kikötők, hanem mélytengeri fúrótornyok vagy luxus-óceánjárók ellen terveznek támadásokat.

Az alábbi nyilvánosságra került hasadóanyag-csempészési és az azokkal történő visszaélési kísérletek szintén a terroristák színrelépésére utalhatnak:

- 1992 - Podolszk, Oroszország, egy munkás ellopott 1,5 kg dúsított uránt.
- 1993 - Vilnius, Litvánia, egy bank trezorjában fölfedeznek 0,15 kg dúsított uránt,
  - Andrejeva-öböl, Oroszország, 1,8 kg dúsított uránt tulajdonítanak el,
  - Murmansz, Oroszország, egy orosz tengerésztiszt 1,3 kg dúsított uránt lop.
- 1994 - Prága, Csehország, a rendőrség lefoglal 2,7 kg dúsított uránt,
  - München, Németország, a repülőtéren lefoglalnak 0,363 kg plutóniumot,
  - Tengen-Wiechs, Németország, egy rendőrségi házkutatás eredménye: 0,006 kg plutónium,
  - Szentpétervár, Oroszország, letartóztatnak egy személyt, nukleáris létesítményből lopott 3 kg dúsított uránt.
- 1995 - Ceske Budejovice, Csehország, a rendőrség lefoglal 0,016 kg dúsított uránt,
  - Moszkva, Oroszország, letartóztatják egy nukleáris létesítmény tolvaját, 1,7 kg dúsított uránt lopott.
- 1997 - Szuhumi, Grúzia, egy orosz vizsgálat 2 kg-os urán hiányát tárja fel.

- 1998 - Cseljabinszk, Oroszország, a biztonsági szervek meghiúsítanak egy uránlopást: 18,5 kg dúsított urán.
- 1999 - Rusze, Bulgária, a vámosok letartóztatnak a határon egy urán-csempészt: 0,01 kg dúsított urán.
- 2000 - Batumi, Grúzia, dúsított uránt árusító üzereket fognak el: 0,77 kg.
- 2001 - Aszvesztokhórin, Görögország, 245 db plutóniumlemezket találnak egy rejtékhelyen: 0,003 kg.

Egy felmérés szerint az amerikaiak 40 %-a aggódik amiatt hogy egy amerikai város egy nukleáris támadásnak fog áldozatul esni. Nyugati szakértők meg vannak arról győződve, hogy egy város elpusztítása mindenképpen meg fog történni, és ez csak a kezdete lesz egy hosszú és fáradtságos küzdelemnek a nukleáris bombákkal felfegyverzett iszlámisták ellen.

Az, hogy ez a veszély mennyire akut, vita tárgya. Annak ellenére, hogy mindenki azt hiszi, hogy a technológia terjedése lehetővé tette hogy az iszlámista terroristák könnyen szert tegyenek tömegpusztító fegyverekre – mindenkinek az jut az eszébe hogy az örült mullahok antraxot főznek a barlangban – a terroristák fegyverzete még mindig az 1970-es évek szintjén van.

A szeptember 11-ei *al-Kaida* támadás volt a történelem legkifinomultabb terrorista támadása. De még ez se használt semmiféle új technológiát, hanem csak régi módszerek kreatív használatát. Még mindig csak kifinomult robbanóanyagok, kézfegyverek, és mérges gázok alkotják a terroristák arzenálját.

A terroristákat egyelőre az erőforrások hiánya tartja vissza attól hogy kifinomult fegyvereket gyártsanak. A ballisztika, a robbanóanyagokkal foglalkozó kémia, és a repülés alapelveit mindenki ismeri. De az *al-Kaidának* és a hasonló csoportoknak nincsen meg se a megfelelő emberi, se a biztonságos gyári erőforrásai ahhoz hogy komolyabb munkát végezzenek. Tehát nem meglepő hogy nincs is harci repülőgépük. Még a legegyszerűbb urán alapú atombomba összerakását is egy Douglas DC-3 repülőgép gyártásához lehet hasonlítani, még akkor is ha már megvan a hasadó anyag.

Mindössze a terroristák *képességeinek* köszönhető hogy a világ még mindig nem lépte át a nukleáris küszöböt, azt a határt, amin túl a háborúzó felek WMD-vel oldják fel a nézeteltéréseiket. Szeptember 11. tökéletesen bebizonyította, hogy a terroristáknak, bármi áron, a szándékukban áll hogy elpusztítsák az Egyesült Államokat. Ebbe csak a képességeik gátolják meg őket. Ez azt jelenti, hogy a hidegháborús helyzet teljesen a feje tetejére állt, mivel akkor a Szovjetunió megvolt a képessége arra, hogy elpusztítsa az Egyesült Államokat, de a *szándékuk*, annak a tudatában, hogy az USA hasonlóképpen válaszolt volna, már kétséges volt.

A korai előrejelző rendszerek (Early Warning Systems), az 1950-es években a *Védelmi Segítő Műholdakig* (Defense Support Satellites), mindössze azért léteztek hogy *kipuhatoljuk a szovjetek szándékát*. Ez azt jelentette, hogy a hidegháború alatt a küszöböt nem volt könnyű átlépni. Még pár több megatonna hidrogénbombának a kilövése, vagy egy tengeri nukleáris cserebere se biztos hogy beindított volna egy *Általános Nukleáris Háborút* (Central Nuclear War), ha az amerikai nemzeti parancsnokság meg lett volna győződve arról hogy ez véletlen volt, vagy ha egy hasonló ellencsapással megtorolható lett volna. Más szavakkal, ha nem volt meg a *szándék* egy totális nukleáris csapás-ellencsapásra, akkor nem is következett volna be.

Viszont ha a terrorizmus az ellenfél, akkor a nukleáris küszöböt átléphetjük már akkor is, ha a terroristák csupán szert tesznek a *képességre* hogy tömegpusztító fegyverekkel támadjanak. Miközben a hidegháború alatt a korai előrejelző rendszerek célja a szovjet szándék *kipuhatolása* volt, a terrorizmus elleni háborúban a képességre helyeződött a hangsúly.

A hidegháború alatt a kérdés a „*szándékukban áll, hogy használják a Bombát?*” volt, míg most pedig egyszerűen „*van Bombájuk?*”. Ebből következőleg a nukleáris küszöb szinte eltűnt. Csakhogy tudjuk hogy mennyire közel voltunk ehhez a ponthoz, közvetlenül Szeptember 11 után az Egyesült Államok megfontolta – *majd elvetette* – a nukleáris választ.

A B61 taktikai nukleáris bomba

A B61 jelzésű taktikai atombombának több változata is rendszerben áll az Egyesült Államok légierijénél. Tömege alig több mint 300 kilogramm, így a B-52-es, B-1-es, B-2B, F-15E, F-16-os, F/A-18-as, A-6-os, AV-8A és a NATO Tornado vadászbombázói is hordozhatják. Az 1967-ben rendszeresített bomba legújabb változata az 1997-től rendelkezésre álló B61-11, amely elsősorban bunkerrombolásra szolgál: akár több száz méterrel a föld alatt lévő létesítményeket is képes megsemmisíteni. (Nem kizárt, hogy e fegyvert kívánta bevetni az USA a 2002. szeptember 11-i merénylet válaszcapásaként Afganisztánban) A B61 bombának nagyobb hatóerejű, hadászati változata is létezik.

Az atomfegyverek egészségügyi és környezeti veszélyessége

Hogy pontosan megértsük, milyen következményekkel járna egy esetleges atombomba felrobbanása, célszerűnek tartom bemutatni a nukleáris fegyverek emberi egészségre és a környezetre gyakorolt hatását:

Atomfegyvereket kétszer vetettek be háborúban, 1945-ben Hiroshimában és Nagasakiban. Az akkor felszabadult energia 12.500, illetve 20.000 tonna robbanóanyag energiájával volt egyenlő, míg a termonukleáris fegyverek (H-bomba) több megatonna energiát szabadítanak fel.

Az atomfegyverek kipróbálásának ellenőrzését előirányzó szerződés („Comprehensive Test Ban Treaty”) 1996-os aláírásáig, az USA, Anglia, Franciaország és Kína 2000 nukleáris kísérleti robbantást végzett, India egy alkalommal robbantott kísérleti céllal. Az 1963-as részleges tiltási egyezmény („Partial Test Ban Treaty”) csak a föld alatti robbantásokat engedélyezte, mert a 2000 kísérleti robbantásból 500 föld feletti volt és az ezekből származó óriási mennyiségű radioaktív hulladék világszerte sok tiltakozást váltott ki.

Napjainkban összességében mintegy 32.000 atomfegyver van „raktáron” és számuk még 2007-ben is 20.000 lesz, becslések szerint 10.000 megatonna energiával. Veszélyt jelent az is, hogy riadó után néhány perc alatt indíthatók, és ha a riadó téves volt, óriási a véletlenül kirobbanó atomháború veszélye. Az orosz gazdasági válság alááshatja a parancsnoki és ellenőrzési rendszert, ez tovább fokozhatja az ellenőrizetlen katonai csapást.

1996 januárjában Norvégiából rakétát indítottak el az északi fény („aurora borealis”) megfigyelésére. Az indítást jelezték, de az információ nem ért át és Jelcin elnök katonai tanácsadói kinyitották az indítási kódokat tartalmazó „atomtáskát”. Szerencsére az elnök nem adott parancsot, ha ugyanis egyetlen orosz tengeralattjáró kilőtte volna rakétáit, mintegy 7 millió ember pusztult volna el.

Jóllehet az atomfegyvereket katonai támaszpontokon kellőképpen védik, ezek azonban igen gyakran helyezkednek el civil lakóközpontok mellett (például Faslane és Glasgow Angliában), így adott esetben elkerülhetetlenek a civil sérülések. Az atomfegyverek hatásairól a japán háborús sérülések és az 1950-es években az atmoszférában végzett robbantások állatkísérletei alapján lehetett adatokat nyerni. *(Bár nem fegyverek okozták, de súlyos, nemegyszer halálos, akut és krónikus sérüléseket okoztak atomerőművekben bekövetkezett robbanások, például Vinca (Jugoszlávia), Three Miles Island (USA), Marshall-szigetek és a mindannyiunkat érintő Csernobil.)*

A hatás függ a robbanás nagyságától, a „0” ponttól való távolságától, a földfelszínnel való kapcsolatától (felszíni vagy föld alatti). Közvetlenül a robbanás után a „gomba” középpontjában több millió °C-hőmérséklet keletkezik, amely szuperszonikus gyorsasággal terjed, nyomában hurrikánszerű forgószéllel és hőmérséklet-emelkedéssel és -sugárzással. A halálos kimenetelt igen gyakran indirekt hatások okozzák, épületek összedőlése, a nyomás fokozódása. Az emberi szervezet kb. 2 atmoszféra (200 kPa) nyomásnak képes ellenállni, de a nukleáris robbanás 350 kPa nyomást is okozhat.

Az ún. „halálzóna”, egy 100 kilótonnás robbanás után, ha a terület kör alakú, 2,4 km átmérőjű, 1 megatonna esetében az egész terület 71 km² lehet. A hőenergia 75 km²-es területen okoz sérülést, sőt halált, vakságot, szemsérülést néhány kilométeren túl is eredményezhet.

Hiroshima és Nagasaki esetében az azonnali neutron- és gamma-sugárzás okozott halált, azonban egy nagy nukleáris robbanásból származó sugárzás csak azon a területen vezet halálhoz, ahol a hő és a robbanás mindent elpusztított. Földi detonáció esetén a széthulló roncsok és a törmelék a szél irányában viszik tovább a sugárzó anyagokat.

Városok, vagy azok közelében, olajmezők, finomítók, erdős területeken fekvő fegyversilókat ért támadás hetekig tartó tüzeket, az ún. „nukleáris telet” okozzák. Egészségkockázatot az atomfegyverek mellett, a civil nukleáris ciklus is jelenthet. Urániumot főként az USA-ban, Ausztráliában és Közép-Európában, valamint Franciaországban és Argentínában is bányásznak. Az uránium és a tüdőrák összefüggését Közép-Európában, ahol a XV. század óta bányásznak uránszurokércet, már régen ismerik. Urániumbányászok tüdőrák mortalitása az átlagos populáció ötszöröse.

Érdeemes ismertetni a dolgozat ide vonatkozó táblázatát, jó áttekintést ad a sugárdózisról és hatásokról *1 megatonna felszíni robbantásnál*:

Távolság szélirányban (km)	Hétnapos elnyelt dózis (Sv)	Hatás
50	30	Akut idegrendszeri sérülés
90	9	Súlyos gastrointestinalis tünetek
160	3	Súlyos hematológiai hatás
240	0,9	Enyhébb hematológiai tünetek, sokkal később rák és fehérvérűség

Az atomfegyverek legfontosabb komponense a plutónium, melyet 1945 óta nukleáris reaktorokban állítanak elő. A reaktor, ellenőrzött nukleáris reakcióban, az ²³⁸U-ból ²³⁹Pu-et állít elő, míg a reprocessálás során, fűtőanyagból

kémiai úton plutóniumot nyernek ki. A maradék urániumtól és a hasadási termékektől (erősen radioaktívak és különleges tárolást igényelnek) való megtisztítás után, a plutóniumot a fegyverben helyezik el és katonai bázisokra szállítják. A plutónium toxikus hatása főként sugárhatásából származik. A bőrre gyakorolt hatása elhanyagolható, mert főként a-részecskéket bocsát ki. Belélegezve a plutónium a tüdőt, a lenyelt plutónium a gyomor–bélrendszer falát sugározza be.

100 mg plutónium inhalálása emberen, egy héten belül akut légzési elégtelenséget, 3 mg hónapok alatt kifejlődő, végzetes tüdőfibrózist okoz, néhány mikrogramm belégzése évekkel később tüdőrákhoz vezet. Az ionizáló sugárzások hatására vonatkozóan megállapítható, hogy a Hiroshima és Nagasaki túlélők között 1945 óta kezdetben a leukémia, később a szolid tumorok száma emelkedett, az 1986-os Csernobil-i katasztrófa, váratlanul hamar, a pajzsmirigy-rák-morbiditás gyors emelkedését okozta.

Az angliai reaktorok közelében élő gyerekek leukémia és non-Hodgkin-lymphoma megbetegedésének csoportos, „cluster” megjelenését mutatták, de ez a jelenség nem minden területre volt jellemző. Északnyugat-Angliában reaktor közeli munkahelyeken dolgozó 14.000 ember vizsgálatánál az átlagos rák-előfordulás 5 %-kal volt alacsonyabb, mint Angliában és Walesban, de a sugárzással dolgozók között a pajzsmirigydaganatok kismértékű emelkedését észlelték.

Az epidemiológiai vizsgálatokból azt a következtetést szűrték le, hogy szignifikáns kockázat-emelkedés mutatható ki a szervezetbe jutott plutónium és külső sugárzás együttes hatására. Ionizáló sugárzással dolgozók gyerekeinél végzett, kiterjedt vizsgálatok fokozott rákmorbiditást találtak a gyerekeknél, de ez a szülők sugárterhelésének mértékével nem függött össze.

A vizsgálatok általában egésztest-dózisokra vonatkoztak, azonban újabb kutatások felvetették annak lehetőségét, hogy belélegzett, vagy lenyelt izotópok, különösen a-sugárzók, mint a plutónium is, egyenlőtlen eloszlásban fejtik ki hatásukat. Emberi csontvelő alfa-sugárzással történő besugárzása (magas lineáris transzferrel rendelkező sugárzások) „genominstabilitást” okoznak, melyek sok sejtoszlással később, különböző aberrációkat hoznak létre a törzssejtek utódai-ban.

Az Egyesült Királyságban működő „Committee on Medical Aspect of Radiation in the Environment” 1966-ban közzétett adatai alapján feltételezhető, hogy a genominstabilitás későbbi generációkba átvihető.

Egereket sugároztak be ^{239}Pu -cel és az utódoknak metilnitroso-urea carcinogen anyagot adtak. A besugárzott hím állatok utódai közül szignifikánsan több állat betegedett meg leukémiában és lymphomában, mint a nem kezeltéké; mind a spermogenesisben, mind az ovogenesisben sokkal több volt a sejtoszlás.

Az Egyesült Államok Utah államában a Nevada sivatagban végzett kísérleti robbantások radioaktív csapadéka és a fehérvérűség összefüggését vizsgálták eset-kontroll tanulmányban, 1177 leukémiában meghalt és 5330 egészséges egyén bevonásával. A Nevadában 1951–1958 között végzett légtér atomkísérletek során az amerikai gyerekek 15–79-szer nagyobb sugárzásnak voltak kitéve, mint azt eredetileg feltételezték. Voltak gyerekek, akiknek pajzsmirigye 1,1 Gy és sok millió, akiké több mint 0,1 Gy besugárzást kapott. Ez elméletileg 10.000–75.000 pajzsmirigyrákot okozhat, ennek eddig mindössze egyharmadát észlelték.

Az Orvosok Nemzetközi Szövetsége a Nukleáris Háború Megelőzésére („International Physicians for the Prevention of Nuclear War”) hosszabb ideje foglalkozik az atomháború félelmének leküzdésével. A hidegháború vége lehetőségét adott az atomfegyverek megszüntetésére. A Nemzetközi Bíróság („World Court”) megállapította, hogy a nukleáris fegyverek bármely alkalmazásának összhangban kell lenni a nemzetközi humanitárius törvényekkel, mely szerint kerülni kell civilek, semlegesek elleni támadásokat és lehetőség szerint csökkenteni a környezet sérülését.

Arról azonban a bíróság nem tudott megállapodni, hogy a nukleáris fegyverek használata törvényes-e vagy sem, akkor, ha „valamely állam fennmaradása a tét”. Az 1972-ben kötött biológiai, az 1994-es kémiai fegyvermegállapodás mintájára olyan egyezményre lenne szükség, mely megtiltja az atomfegyverek kipróbálását, előállítását, tárolását és használatát.

Kísérleti atomrobbantás a sivatagban

Dúsított uránium és plutónium birtoklása az atomfegyver alapja, így civil nukleáris energiával rendelkező országok, ha nem csatlakoznak a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség ellenőrző programjához, könnyen és gyorsan juthatnak atomfegyverek birtokába. Ennek folytán alapvető, hogy megszűnjék a plutónium

újrafelhasználása, mert még így is megmarad az a probléma, hogyan tároljuk a civil nukleáris energiaipar melléktermékeit.

A nukleáris terrorizmus elleni nemzetközi fellépés

Az ENSZ-közgyűlés a közelmúltban átfogó szerződést hagyott jóvá a nukleáris terrorizmus megelőzéséről. A világszervezet New York-i székhelyén szavazás nélkül, közfelkiáltással elfogadott szerződés *bűncselekménnyé nyilvánítja a nukleáris anyagok törvénytelen birtoklását és az azokkal való fenyegetést*. A közgyűlés a nemzetközi szerződés ratifikálására szólította fel a tagállamokat. A konvenció azután lépett életbe, hogy 22 ország ratifikálta.

A hétéves tárgyalási folyamat eredményeként tető alá hozott egyezmény immár a 13. terrorizmus elleni konvenció, de az első olyan, amelyet a 2001. szeptember 11-i egyesült államokbeli terrorcselekmények után fogadtak el. Nicolas Michel, az ENSZ-főtitkár jogi ügyekkel foglalkozó helyettese hangsúlyozta: az új egyezmény elfogadása révén a (büntető)jog eszközeivel gyakorlatilag lefedték a terrorizmus minden lehetséges formáját.

A szerződéssel azt kívánják megakadályozni, hogy törvénytelen hálózatok atomfegyvereket birtokoljanak, vagy azokkal fenyegeessenek. Az egyezmény kötelezi a kormányokat azon személyek büntetőjogi felelősségre vonására és kiadására, akik hasadó anyagokat vagy nukleáris eszközöket birtokolnak, vagy ilyen anyagok birtokában másokat fenyegetnek. A szerződés az egyes országok közötti információcserét és segítségnyújtást is előírányozza.

A megállapodást Oroszország kezdeményezte 1998-ban, hogy az állami szervek ellenőrzése alól kikerülő atomrobbanófejek ne kerülhessenek terrorista csoportok kezére. Alekszandr Lebegy akkori orosz nemzetbiztonsági vezető közlése szerint Moszkva akkoriban mintegy száz, *bőrönd méretű atomfegyverrel nem tudott elszámolni*.

Az új egyezmény szövegtervezetét nemrégiben fogadta el az ENSZ-közgyűlés jogi bizottsága, miután négy ország visszavonta a szerződés elfogadását mindaddig akadályozó módosító indítványát. Pakisztán előzőleg azt akarta, hogy a szerződés csak a kormányok általi atomfenyegetésre vonatkozzon. Kuba azt szerette volna, hogy az egyezmény hatálya terjedjen ki a kormányhadseregekre.

Az Egyesült Államok kikötötte volna, hogy a hasadó anyagok békés célú felhasználása nem szolgálhat fegyverprogram leplezésére. Irán pedig olyan szövegmódosítást javasolt korábban, amely engedélyezte volna a nukleáris eszközök és anyagok békés célú kereskedelmét.

Sydneyben Mohamed el-Baradei, a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség főigazgatója egy sajtókonferenciáján kijelentette, hogy a nukleáris terrorizmus reális veszély, ezért a hasadóanyagok ellenőrzését radikálisan át kell alakítani.

Baradei az atomfegyverek ázsiai–csendes-óceáni térségbeli terjedéséről rendezett kétnapos konferencia megnyitásakor nyilatkozott. Azt mondta, a líbiai és iráni NAÜ-vizsgálatok felfedték, hogy nagy kiterjedésű fekete piaca létezik a radioaktív termékeknek. „1993 óta bizonyítottan 630 nukleáris és radioaktív ügyletet kötöttek, és a piac virágzik, mert van rá igény. Mindez azt támasztja alá, hogy a jelenlegi exportellenőrzések alkalmatlanok a nukleáris kereskedelem féken tartására.” Baradei *óvatos derűlátással* nyilatkozott az Irán, valamint az Európai Uniót képviselő Nagy-Britannia, Franciaország és Németország párizsi tárgyalásairól, amelyeken megállapodás született az iráni nukleáris programról.

2004 májusában Pozsonyban, a NATO Parlamenti Közgyűlés tavaszi ülészakán Dr. William Potter, non-prolifерáció szakértő kijelentette, hogy álláspontja szerint a NATO legfőbb prioritása a terrorista csoportok nukleáris anyagokhoz való hozzáféréseinek megakadályozása kell, hogy. Dr. Potter, a kaliforniai Monterey Nemzetközi Tanulmányok Intézetének igazgatója figyelmeztette a törvényhozókat, hogy ezeknek a csoportoknak célja nukleáris robbantás végrehajtása is lehet városainkban.

Nyomatékosította, hogy nem az történt 2001. szeptember 11. után, hogy hirtelen könnyebbé vált egy atombombának a megalkotása, hanem azt kell feltételeznünk, hogy nem állami szereplők képesek lehetnek fabrikált nukleáris eszközök készítésére, amelyek a katonaiakra nem is hasonlítanak, és csak a cél helyszínén rakják össze azokat.

A szakértő az Atomsorompó Szerződésre (NPT) utalva megerősítette, hogy az, az egyéb non-prolifерációs rendszerekkel, mint például az Atomcsend Egyezmény (CTBT), és más kétoldalú kezdeményezések, nem jelentenek kielégítő megoldást azoknak a kapcsolódó problémáknak a kezelésére, amit a magas radioaktivitású anyagoknak hagyományos robbanóanyagokkal való szétszórása, vagy nukleáris létesítmények elleni, más eszközökkel végrehajtott támadás, szabotázs akció; illetve nukleáris fegyvereknek a megszerzése jelent. Ugyancsak komoly veszélyforrás lehet nukleáris robbanóeszközök készítése céljából hasadóanyagok eltulajdonítása vagy beszerzése.

A kutató szerint mind a négy lehetőség reális veszélyt jelent, és elhárításuk komoly anyagi ráfordítást igényel. Ami leginkább hiányzik, az egy átfogó akció terv, amely összeveti és elemzi a különböző nukleáris terrorfenyegetéseket. Dr. Potter és kutatótársai arra a következtetésre jutottak, hogy amennyiben nem állami szereplők magas dúsítottaságú uránhoz jutnának, képesek lehetnek fegyverszerű nukleáris eszközök előállítására. Dr. Potter cselekvésre, a nukleáris terrorizmushoz kapcsolódó kihívásokkal való szembenézésre szólította fel a kormányokat és a nemzetközi szervezeteket, aminek magában kell foglalnia a magas dúsítottaságú urán (HEU) nyomon követését, és a hasadóanyagok fokozottabb védelmét.

E tanácskozáson Mohamed El-Baradei, a jelen kor biztonsági válságára utalt, és a bizonytalanság általános növekedésére hívta fel a figyelmet. A változó viszonyok kezeléséhez szükséges lenne egy globális biztonsági rendszer kiépítésére, a korábbi nukleáris elrettentés a terrorizmus korszakában értelmét veszti. A nukleáris erőműveket nemzetközi ellenőrzés alá kell helyezni, a technológia mozgásának ellenőrzését szigorítani szükséges. A legnagyobb kockázatot jelentő országgént ő is Észak-Koreát nevezte meg, amely az Atomsorompó Szerződést nem tartja be, és ott tudatában is van annak, hogy a szerződés betartását nem tudják tőlük kikényszeríteni.

Az ilyen helyzetek tovább növelik a világméretű szabályozás szükségességét. Teljesen új veszélyforrás a nukleáris anyagok és a terrorizmus esetleges összefonódása. A nukleáris erőművek és nukleáris fegyverek fizikai védeltsége nem elégséges, nagyobb figyelmet igényel.

A Magyar Köztársaság jelenlegi nukleáris veszélyeztetettsége

A jelenlegi elvek alapján a Magyar Köztársaság területén alapvetően négyféle módon jöhet létre radioaktív szennyeződés:

- Űrbalesetek;
- Külföldi atomreaktor balesete;
- Szállítással kapcsolatos baleset;
- Hazai atomreaktor balesete esetén.

Űrbalesetek

Űrbalesetről beszélhetünk, amikor az űrben tevékenykedő objektumok balesetéből következően nukleáris szennyeződés kerül a levegőbe, vagy a talajra. Ezen balesetek véletlenszerűen következnek be melyeknek megelőzése, elhárítása részünkről lehetetlen. Jelenleg több mint 30 reaktorral felszerelt műhold, több mint 1000 kg ²³⁵U hordozóanyaggal kering 700-800 km magasságban.

Átlagos élettartamuk az űrben 300 évre tervezett. Számítások szerint egy 100 kW-os atomreaktor teljes izotóp készlete szétszóródás esetén átlag mintegy 50 nGy/h külső gamma-dózisteljesítmény növekedést okoz, ami, ha az épületek árnyékoló hatását is számításba vesszük, a természetes sugárterhelést 5-10 %-kal növelheti. A fő veszélyt a nagyobb reaktor törmelékek okozhatják.

Az Űrbalesetre a Kanadában történt szennyeződés utal a legspecifikusabban. Itt egy űrobjektum atomreaktora néhány száz méter szélességben és több kilométer hosszan szennyezte a talaj felszínét. Ezt a szennyeződést a hatóságok a szennyező anyag darabjainak összegyűjtésével szüntették meg, a lakosság segítségével. Megfigyelhető volt, hogy az emberek a kiértesítés ellenére is erősen

sugárzó anyagokat szállítottak a lakásukra, ezzel nagy mértékű sugárterhelésnek tették ki magukat és közvetlen környezetüket.

Megelőzhetőek lehetnének a balesetek, ha megoldható lenne az úrben működő objektumok biztonságos befogása, visszaszállítása a Földre és egyes elmeinek újra felhasználása.

Külföldi atomreaktorok balesete

Az atomreaktorok ma már a mindennapi élethez szükséges energia ellátás, a tudományos kutatás és az oktatás nélkülözhetetlen létesítményei. Természetes üzemmenetük esetén környezetkárosító hatásuk elenyésző a hasonló teljesítményű hőerőművekhez képest. Esetleges sérülésük esetén azonban, radioaktív anyag kerülhet a környezetbe.

Természeti katasztrófa, illetve üzemeltetési baleset esetén kb. 3 %-os, extrém esetben 10 %-os emisszióval számolhatunk. Terrorcselekmények, harci cselekményekből adódó sérülés esetén akár 50 %-os emisszió is történhet.

Európában az atomerőművek rendkívül elterjedtek. Az atomerőmű balesetek - mint Csernobil bizonyította - a baleset helyétől több száz kilométerre is kifejthetik káros hatásukat.

Magyar Köztársaság közvetlen környezetében található

- Szlovéniában KRSKO (664 MW)
- Szlovákiában BOHUMICE (4X440 MW),
- illetve az épülő MOHOVCE (4X440 MW) atomerőmű.

Magyarország számára az említett három erőmű bármelyikének üzemzavar, balesete – az uralkodó meteorológiai viszonyok miatt – jelentős kibocsátás esetén komoly veszélyt jelenthet, az egész ország erősen sugárszennyezetté válhat

Felhasznált irodalom

1. Madridi menetrend a terrorizmus ellen (Népszabadság)
2. ENSZ szerződés az atomterrorizmus megelőzéséről (NOL-Népszabadság)
3. Richard Rhodes - Élet a bomba árnyékában (National Geographic)
4. Wretchard - The belmont Club- A három feltételezés
5. Holdstock, D., Waterson, L.- Az atomfegyverek továbbra is veszélyeztetik az egészséget - Fizikai Szemle
6. Az MK Nukleáris Veszélyeztetettsége - Vas megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Polgári Védelmi Kirendeltsége
7. Morvay Péter - Új atomkorszak
8. A nukleáris terrorizmus megelőzése (TIME)
9. A non-prolifерáció kérdése a NATO Parlamenti Közgyűlés tavaszi ülészakán (NATO PA sajtóközlemény)

AZ AL-KAIDA FELTÉTELEZETT KIKÉPZÉSI KÉZIKÖNYVE

3. rész

Tizenkettedik fejezet

Információszerzés konspirált módszerek alkalmazásával

A leplezett eszközökkel történő információszerzés alkalmazására két esetben van szükség:

- kormányzati tisztviselőkkel, hivatásos tisztekkel, és fontos személyekkel kapcsolatos információk esetén (lakóhely, munkahelyi környezet, érkezés és indulás időpontja, feleségek és gyermekek adatai, gyakran látogatott helyek);
- illetve stratégiai jelentőségű objektumok, fontosabb létesítmények és katonai bázisok tekintetében. Ilyenek lehetnek: fontosabb minisztériumok, köztük a védelmi és a belügyminisztérium, repülőterek, kikötők, határátkelőhelyek, diplomáciai képviseletek, valamint rádió- és televízióállomások.

A konspirált információgyűjtést végző személy az alábbi kiemelt rendszabályok betartásával járjon el:

- A konspirált tevékenység során folyamatosan kísérje figyelemmel a biztonsági szervek esetleges jelenlétét, és győződjön meg arról, hogy nem áll megfigyelés alatt. Az erre vonatkozó biztonsági rendszabályokat nem lehet egyértelműen meghatározni, hiszen függ a végrehajtás helyszínétől, idejétől, és a végrehajtó személyek kreativitásától. De általános esetben tartalmaznia kell a következőket:

A. Sétáljunk be egy zsákutcába, és figyeljük meg, hogy követ-e valaki. Kiemelt figyelmet kell fordítani ilyenkor a lehetséges csapdákra.

B. Véletlenszerűséget színlelve a testvér ejtsen ki valamit a zsebéből, majd figyelje meg, hogy azt felveszi-e valaki.

C. Haladjon gyorsan, majd álljon meg hirtelen és ellenőrizze, hogy a környezetében reagál-e erre valaki.

D. Álljon meg egy kirakat üveglapja előtt, és ellenőrizze, hogy követi-e valaki.

E. Szálljon fel egy buszra, majd szálljon le róla, és közben figyelje meg környezetét.

F. Egy testvérrel beszélje meg, hogy tevékenysége során kövesse a végrehajtó személyt, és ellenőrizze, hogy akciójuk a biztonsági szervek megfigyelése alatt áll-e.

- Az információ átvétele mind a testvér, mind az informátor lakhelyétől a lehető legnagyobb távolságra történjen, amelyet mellékútvonalakon, és lehetőleg éjszaka kell megközelíteni.

- Az információgyűjtés feltűnés nélkül történjen. Nem szabad kapkodni vagy sietni, mert a kívülállók számára is jól látható izgalom dekonspirációhoz vezethet.

- Kerülni kell minden olyan helyzetet, amely a személyazonosságot túl korán felfedné. Ne legyünk túlzott mértékben kezdeményezők és kreatívak.

- Mozogj lassan és járj be nagy távolságokat. Az lehet sikeres az információszerzésben, aki nem viselkedik feltűnően.

- Ne ítéld elsőre. A fontosabb eseményeket értékeld, mielőtt véleményt alkotsz róluk.

- Legyenek nálad személyi okmányaid és ismerd azok tartalmát.

- Az információgyűjtés megkezdése előtt bizonyosodj meg róla, hogy a végrehajtáshoz szükséges (elsősorban anyagi) eszközök rendelkezésre állnak.

- Gondosan tanulmányozni kell az információgyűjtés helyszínét, az utcákat, az ott lakók szokásait, az öltözködés stílusjegyeit és az akcentust.

- A tevékenység során fegyver viselése tilos.

- Az információgyűjtés végrehajtásához megfelelő legendára van szükség. Át kell ismételni mindazon korábban oktatott ismereteket, amelyek a biztonsági intézkedésekkel kapcsolatosak.

Információszerzés konspirált módszerek alkalmazásával

A titkos információgyűjtés történhet:

- megfigyeléssel,
- lopással,
- kihallgatás során,
- emocionális izgalmi állapot kihasználásával;
- drogok alkalmazásával,
- toborzás útján.

Megfigyelés

Gyalogosan történő titkos információszerzés:

- Az információszerző tevékenységet végrehajtó testvérnek tanulmányozni kell minden, a célszeméllyel kapcsolatos információt (magasság, súly, a mozgás sajátosságai, közelmúltban készült fénykép beszerzése).
- Ismerni kell a célszemély szokásait, az általa látogatott helyeket, illetve kommunikációjának sajátosságait.
- Tanulmányozni kell a megfigyelés helyszínét, az utcákat, zsákutcákat, az ott lakók szokásait és öltözködési stílusát.
- A megfigyelés megkezdése előtt a végrehajtó bizonyosodjon meg arról, hogy a szükséges feltételek és anyagi eszközök rendelkezésre állnak.
- Előre meg kell állapodni abban, hogy dekonspiráció esetén milyen módon történik a kapcsolattartás a vezetők felé (telefonon vagy hírvívő útján). A telefonszámokat nem célszerű leírni, inkább jegyezzük meg őket.
- Meg kell határozni azokat a jeleket és jelzéseket, amelyeket a testvérek használnak egymás között a megfigyelés során.
- Legyen mindenki tisztában azzal, hogy mit kell tennie akkor, ha a célszemélyt elvesztik (az intézkedések között szerepelhet a vezetővel történő kapcsolatfelvétel is).
- A megfigyelést végrehajtó testvérek ne tartsanak maguknál fegyvert a tevékenység során.
- Amennyiben a célszemély találkozik valakivel, célszerű fényképezőgépet használni az esemény rögzítése céljából.

Gépjárművel történő titkos információszerzés:

- Indulás előtt ellenőrizni kell az üzemanyag és hűtőfolyadék szintjét, valamint a világítást.
- A gépjármű típusa ne keltsen feltűnést.
- Az autónak jó állapotban kell lennie, a gépjármű vezetője rendelkezzen megfelelő gyakorlattal.
- A rendszámtábla nem lehet valódi, és a lehető legkisebb méretű számokat tartalmazza, nehezítve ezzel azok felismerését és esetleges memorizálását.
- A gépkocsi belső világítását ki kell iktatni, így kisebb az esélye annak, hogy a bent ülőket felismerik.

- A tevékenységben annyi és olyan minőségű jármű vegyen részt, amely alkalmas a célszemély(ek) által használt gépkocsik követésére.

Gépjárművel történő titkos információszerzés végrehajtása:

- Az információszerzésre használt gépkocsi tartson lépést a célszemély járművével, különös tekintettel a zsúfolt közterületekre. A járművek közötti távolságot a körülmények figyelembe vételével kell megválasztani.
- Amennyiben a célszemély kiszáll a járműből, és gyalog folytatja útját, az információszerzést végrehajtó csoport egy tagja szintén gyalogosan folytassa a célszemély követését.
- Ebben az esetben az akciót a gyalogosan végrehajtott információszerzés szabályai alapján kell folytatni.

A biztonsági szervek jelenlétének kimutatása gépjármű használata során:

- A járművet fel kell gyorsítani, majd hirtelen megállni, miközben folyamatosan figyelni kell, hogy környezetünkben reagál-e valamelyik gépkocsi. (Ezt csak kevésbé forgalmas helyen lehet végrehajtani.)
- Hajtsunk be járművünkkel egy zsákutcába.
- Haladjunk a forgalommal szemben.
- Hirtelen állítsuk meg a gépkocsit és kezdjük el tolatni.
- Álljunk meg egy parkolóhelyen, majd hirtelen hajtsunk ki onnan.
- Forduljunk be egy mellékutcába és álljunk meg ott.

Ellenséges helyek megfigyelése:

A szervezet parancsnokságának szüksége van az ellenség legfontosabb (katonai vagy polgári) objektumaival kapcsolatos részletes információkra annak érdekében, hogy felelős döntéseket hozhassanak, biztonságos terveket készíthessenek, és elkerülhetőek legyenek a meglepetések. E cél elérése érdekében a felderítést végző testvérnek – egy vázlat rajzolása mellett – részletes leírást kell adni a meghatározott létesítményről.

Vázlat:

Az információszerzést végrehajtó testvér rajzoljon egy pontos vázlatot az objektum környezetéről, az utcákról, és magáról az adott létesítményről, melyben meg kell jelenítenie annak főbb jellemzőit. A vázlatnak olyan minőségűnek kell lennie, hogy az is el tudjon igazodni rajta, aki még soha nem látta az objektumot. Célszerű a rajzon megjelölni a forgalom irányát, valamint a rendőrség és a biztonsági szervek objektumait is.

Leírás:

Elengedhetetlen követelmény, hogy a lehető legtöbb megszerezhető információ álljon a szervezet rendelkezésére, ezért az alábbiakat kell meghatározni:

- a forgalom iránya, és az út szélessége.
- az objektum megközelítéséhez rendelkezésre álló közlekedési eszközök.
- az objektum környezete, megjelenése és elhelyezkedése.
- közlekedési lámpák és gyalogos átkelőhelyek helye, valamint a forgalmi torlódások várható időpontjai.
- a biztonsági és kormányzati szervek épületei.
- nagykövetségek és konzulátusok.
- a terület gazdasági jellemzői.
- nyilvános parkok.
- a közvilágítás rendszerének adatai.

Célszerű először a teljes területet egyben lefényképezni, ezt követően pedig az utcát, melyben az objektum található. Ha van rá lehetőség, panorámaképeket kell készíteni. A fotókat készítő testvér rendelkezzen gyakorlattal a filmek előhívása terén, mert annak külső cég általi elkészítése szükségtelen kockázatot rejt magában. Katonai létesítmény vagy tábor megfigyelése esetén nem célszerű olyan helyen fényképeket készíteni, ahol ez tilos. A tevékenységhez korszerű fényképezőgépet kell használni, amely képes felvételeket készíteni éjszaka és nagy távolságról is.

Ha katonai objektumról gyűjtünk információt, vázlatot kell készíteni a tábor külső környezetéről, magáról a létesítményről, illetve ha van rá lehetőség, akkor a belső területekről is.

A katonai bázis vagy tábor leírása az alábbi elemeket tartalmazza:

- elhelyezkedés;
- külső megjelenése;
- megközelítés közlekedési lehetőségei;
- környező terület;
- katonák által használt fegyverek;
- az ott állomásozó alegység;
- erődítések és alagutak;
- őrhelyek;
- világítás minősége és időszakái;
- katonák és tisztek száma (a tisztek esetén rendfokozat is);
- lőszerraktárak elhelyezkedése;
- járművek és gépkocsik;
- eltávozások rendszere;
- parancsnok neve, rendfokozata, érkezésének és távozásának időpontja;

- mobilizáció foka és gyorsasága;
- a csapatok megnevezése;
- ébresztő és takarodó időpontja;
- telefonvonalak és kommunikációs eszközök.

Az információszerzést végző testvér alakítson ki baráti kapcsolatokat a bázison szolgáló katonák, vagy tisztek valamelyikével. Könnyen lehet katonától információt szerezni, miközben felajánljuk számukra, hogy a táborból elviszük őket a buszpályaudvarra vagy a vasútállomásra.

Kihallgatás

A biztonsági szervek gyakorta szereznek információt rólunk a letartóztatott és megkínzott testvéreink vallatása során. Nekünk is hasonlóan kell tennünk. Egyrészt, ezen eszköz alkalmazásával fontos információkhoz juthatunk az ellenség létesítményeiről és személyi állományáról. Másrészt viszont, ez kiváló eszköze a szükségszerű büntetésnek is.

Az információ megszerzhető egy ellenséges személy elrablása, kihallgatása és kínzása által. Különös figyelmet kell szentelni a dezinformációnak és megtévesztésnek, melynek elkerülése érdekében a tús kihallgatását végző testvér az alábbi személyiségjegyekkel rendelkezzen:

- legyen gyakorlata az emberi magatartás és viselkedés egyes elemeinek felismerésében;
- legyen erős és kiforrott személyiség;
- legyen kifinomult hatodik érzéke;
- legyen nagyon türelmes;
- legyen képes színészkedni, és viselkedését tudatosan befolyásolni;
- legyen intelligens, jó megfigyelő képességű, analitikus és legyen képes helyes következtetéseket levonni;
- legyen képes tervszerűen végrehajtani feladatát.

Toborzás

Az ügynökök toborzása egyike a legveszélyesebb és leginkább kockázatos feladatoknak. A küldetés jellege miatt a résztvevő testvéreket dekonspiráció esetén bebörtönözhetik, de meg is gyilkolhatják. Így a toborzást a testvérek egy szűk, speciális csoportja hajthatja végre.

Az alábbi eszközökkel készíthetünk sorainkba nem tartozó személyeket az együttműködésre:

- kényszer és erőszakos bevonás;
- a kapzsóság kihasználása;

- a kalandvágy felhasználása;
- a szórakozás és a különlegességek utáni vágyakozás kiaknázása;
- szellemi vagy politikai orientáció;
- félelemkeltés.

A szervezet ezek közül elsősorban a kapzsiságra, a kalandvágyra, a szellemi vagy politikai orientációra, valamint a félelemre helyezi a legnagyobb hangsúlyt.

A számba vehető jelöltek az alábbi kategóriákból kerülhetnek ki:

- csempészek;
- politikai menedékjogot kérelmezők;
- kalandorok;
- kávézók, éttermek és szállodák alkalmazottai;
- szegények;
- határátkelők, repülőterek és kikötők alkalmazottai.

Az amerikai Központi Hírszerző Hivatal (CIA) által kedvelt ügynökök:

- A saját országuk politikájából kiábrándult külföldi tisztviselők, akik affinitást mutatnak az Egyesült Államok iránymutatásaira.
- A saját országában élő, de annak kormányával szemben álló ideológusok.
- Pazarló életmódot élő hivatalnokok, akik az általuk megszokott életszínvonalat bevételükből nem tudják fedezni, vagy akik túlzott tisztelői a női nemnek, a férfiaknak, illetve az alkoholfüggők.
- A Harmadik Világ országainak diákjai és katonái potenciális célpontoknak minősülnek. E régiók életében a katonák kivételezett és domináns szerepet töltenek be.

A toborzás (beszerzés) fázisai:

Ha egy iszlám szervezet – a maga korlátozott eszközeivel – információt akar gyűjteni egy kiemelt célponttal kapcsolatban (fontos személy, épület, tábor, hivatal, minisztérium), az alábbi lépéseket kell megtennie:

- *Az ügynök kiválasztása:* ebben a fázisban a szervezet kiválasztja az alkalmas személyt, tanulmányozza anyagi helyzetét, családi körülményeit, a kormányzati munkában betöltött szerepét, gyengeségeit és erős oldalait.
- *Az ügynök értékelése:* a toborzás e fázisában az ügynökjelölt folyamatos megfigyelés alatt áll, rögzítik munkahelyre indulásának és hazaérkezésének időpontját, az általa előszeretettel látogatott helyeket, a vele

kapcsolatban álló személyek körét, illetve a kávézóban és klubokban megfigyelt szociális interakciót.

- *Kapcsolatfelvétel az ügynökkel:* a szükséges információk megszerzését követően kerül sor az ügynök-jelölt megszólítására az előre meghatározott és kidolgozott legenda felhasználásával. Ilyen fedés lehet:

A. Családi vagy törzsi kötelékek.

B.

B. Baráti kapcsolat kiépítése egy klubban, kávézóban vagy a szak-szervezetnél. A kapcsolatot létesítő testvér úgy alakítja ki a baráti szálakat, mintha ez nem előre eltervezett, hanem spontán lenne. A kapcsolatnak természetes módon kell elmélyülnie annak érdekében, hogy esetleges erőszakos jellege ne keltse fel a célszemély gyanúját.

Fontos megjegyzés: Amennyiben a testvérnek nem sikerül baráti kapcsolatot kialakítania az ügynök-jelölttel, annak folytatását át kell adnia egy társának, aki átveszi az összes releváns információt a célszemély kihasználható gyengeségeivel kapcsolatban (így az esetleges kapzsisággal, kormánnyal szemben ellenállással, kalandvágygal vagy hősködéssel kapcsolatos utalásokat).

- *Az ügynök beszerzése:* A kiválasztás, az értékelés, és a kapcsolatfelvétel utáni lépcsőfok a jelölt beszerzése, ami történhet közvetlen vagy közvetett módon.

A közvetlen beszerzés azt jelenti, hogy a jelölttel őszintén közöljük, hogy a szervezet számára kellene dolgoznia egy előre meghatározott összeg fejében. A megállapodás írásban és szóban egyaránt megköthető.

A közvetett beszerzés során az ügynök anélkül biztosít számunkra információt, hogy tudomása lenne az általa végzett tevékenység jellegéről, illetve arról, hogy a szervezet számára dolgozik. Ez elérhető ajándékozással, az életében történő aktív részvétellel, és problémáinak megoldásával.

- *Az ügynök ellenőrzése:* ebben a fázisban az ügynök olyan feladatokat kap, melyekkel mérhető rátermettsége, megbízhatósága és lojalitása. Az ügynök nem tudja, hogy a szervezet már rendelkezik a kért információval. Amennyiben az ügynök által megszerzett adatok nem egyeznek azzal, amely a szervezet birtokában van, akkor vagy megbízhatatlan forrás, vagy szándékosan kísérli megteveszteni a szervezetet. Az ellenőrzés időszakában az ügynök szoros megfigyelés alatt áll.
- *Az ügynök felkészítése:* ez a fázis csak közvetlen módon beszerzett ügynökök esetében megvalósítható, akik tudják, hogy kinek dolgoz-

nak, és ezért megfelelő juttatásban részesülnek. A felkészítés az alábbi területeket foglalja magában:

- A. Titoktartás és az információ megszerzésének, valamint rejtésének módja.
- B. Az információ továbbításának módszerei.
- C. Konspiráció és álcázás.
- D. Kihallgatás és ellenállás az ellenség kihallgatási taktikáinak.
- E. A kijelölt feladat legrészletesebb ismertetése.
- F. Fényképezés.

Nem szükséges a felkészítés, ha a feladat megoldható az ügynöknek adott szabadsággal, bízva ösztöneiben, adottságaiban, hátterében és a felette álló testvér képességeiben.

- *Az ügynök foglalkoztatása:* az ügynökkel foglalkozó testvérnek egye-
síteni kell magában egy tökéletes kém, egy pszichológus és egy vizs-
gáló minden tulajdonságát. Az ügynök foglalkoztatása két különböző
módon valósítható meg:
  - A. Szoros emberi kapcsolat kialakítása az ügynökkel. A foglalkoztatás
e formájában az ügynököt az motiválja, hogy a megszerzett infor-
mációval örömet szerezhet „barátjának”. A taktika hátránya, hogy
az ügynök és felette közötti gátak eltűnnek, és az ügynök esetleg
olyan dolgokat is kérhet cserébe, amiben nem állapodtak meg ko-
rábban.
  - B. Az ügynök felett álló testvér keményen és durván vezeti a végle-
tekig hajszolva annak érdekében, hogy a lehető legtöbb információt
préselje ki belőle. Ez a taktika a kegyetlenséget és a fenyegetést
használja eszközül azért, hogy az ügynököt folyamatosan aktív
munkára kényszerítse.

Meggyőződésem, hogy az iszlám katonai szervezetének e két taktika kombinációját kell alkalmaznia. Az ügynököt lehet vezetni a türelmes muszlim gondoskodással úgy, hogy eközben az érte felelősséget vállaló testvér jelenti számára a kapcsolatot Allah szent vallásáért végzett munkájában. A testvér pénzzel és ajándékokkal csábítja, a kedvesség és a kegyetlenség eszközét pedig a megfelelő időben használja.

- *Az ügynök kizárása:* erre az alábbi esetekben kerülhet sor:
  - A. Az ügynök számára meghatározott feladat lezárult.
  - B. Betegség vagy a munkahelyi körülmények megváltozása miatt megszűnnek a hírszerző képességei.
  - C. A biztonsági és konspirációs szabályok folyamatos megsértése.
  - D. Az ügynök kéri a kizárást.

Az ügynök ellenőrzésének lehetséges módjai:

- Olyan információk kérése, melyet a szervezet már ismer.
- Folyamatos megfigyelése a fedett tevékenység végrehajtása során.
- Megbízhatósága ellenőrzése céljából a véletlenség látszatát keltve többet fizetünk neki, mint amennyiben előre megállapodtunk.
- Lehetőséget kell számára biztosítani arra, hogy visszaéljen a birtokában lévő dokumentumokkal (fontos okmányok esetén nem lehet végrehajtani).

Fontos tanácsok ügynökökkel foglalkozó testvéreink számára:

- Soha ne küldj lepecsételt csomagot az ügynöknek és ne is fogadj tőle ilyet, mert csapdát rejthet magában.
- Ha valamit át akarsz adni az ügynöknek, azt tedd olyan gyorsan, amennyire csak lehetséges. Ha ezt egy meghatározott helyen hajtod végre, nem vonhatod magadra a környezeted figyelmét, mert ez az ügynök letartóztatásához vezethet.
- Az ügynök anyagi helyzetét folyamatosan nyomon kell követni, elkerülve a gyors gazdagodás látszatát. A tevékenységért meghatározott összegnek csak egy részt adjuk át neki, a másik felét a bankszámlájára kell utalni.
- Az ügynök beszerzésének természetes módon kell zajlania. Megegyezhetsz egy barátoddal abban, hogy a beszerzésre váró személyt ő hívja meg vacsorázni. Míg ők vacsora közben beszélgetnek, a barátod csodálkozva pillant meg az étteremben, üdvözlöd téged, beszélgetést kezdeményez, és végül megkér, hogy csatlakozz a vacsoraasztalhoz.
- Az ügynökkel való találkozó előtt bizonyosodj meg arról, hogy sem te, sem pedig a találkozó helyszíne nem áll a biztonsági szervek megfigyelése alatt. Soha ne érkezz az ügynök előtt a helyszínre, mert a csapda lehetőségét rejti magában.
- Miközben az ügynökre vársz a megbeszélt helyen, célpontjává válhatsz. Légy kifejezetten óvatos, mikor az ügynök az illemhelyiségbe megy. Egyszer Belgiumban egy izraeli Mossad tiszt egy arab ügynökkel találkozott. Néhány perccel azután, hogy leültek, az arab ügynök közölte, hogy el kell kicsit mennie. Mikor visszatért, az izraeli hírszerző még az asztalnál ült. Ekkor az arab ügynök előhúzott egy pisztolyt és több lövést adott le a Mossad tisztre.
- Az ügynökkel történő kommunikációhoz, olyan helyeket kell kijelölni, mint például egy park vagy egy egyetem kampusza.

- Folyamatosan kell a kapcsolatot tartani az ügynökkel annak érdekében, hogy megismerjük problémáit és kéréseit, a lehető legtöbbet segíthessünk neki, életben tartsuk lelkesedését és megerősítsük elszántságát.

Tizenhatodik fejezet
**Gyilkosságok végrehajtása mérgek,
 illetve szűrő- és vágófegyverek felhasználásával**

Gyilkosság szűrő- és vágó-fegyverek alkalmazásával

Gyilkosság késsel

Késsel végrehajtott gyilkosság vagy merénylet esetén, az ellenség alábbi pontjaira kell a támadást mérni:

- Szemből történő támadás esetén:
  - A. Bárhová a bordák közé.
  - B. Egyik vagy mindkét szembe.
  - C. A medencébe (vese alá).
  - D. Közvetlenül a nemi szervek fölötti részbe.
- Hátról történő támadás esetén:
  - A. Tarkóba.
  - B. A gerincoszlop végébe közvetlenül a far fölött.

Gyilkosság tompa tárggyal

Tompa tárggyal, bottal, vagy puskatussal végrehajtott gyilkosság esetén a legérzékenyebb, halállal kecsegtető pontokra kell lesújtani:

- Szemből történő támadás esetén:
  - A. A két szemre.
  - B. Arra a felületre a nyakon, ahol a vénák és az artériák összefutnak.
  - C. A bot végével a gyomor felső részére.
  - D. A puskatussal a nemi szervek fölé közvetlenül.
  - E. A botot a nyaknak feszítve fojtsd meg ellenséged, mintha akasztanád.
- Hátról történő támadás esetén:
  - A. A bal fülre.
  - B. A tarkóra.

Gyilkosság kötéllel

Egyszerűen csak tekerd a nyakára és fojtsd meg.

Gyilkosság szabad kézzel

- Fojtsd meg ellenségedet.
- Döfd az ujjaidat egyik vagy mindkét szemébe és vájd ki őket.
- Ragadd meg heregolyóit, szorítsd össze és tekerd ki őket.
- Ragadd meg gerincét mindkét keziddel és szorítsd erősen.

Gyilkosság méreggel

Csak olyan jellegű mérgekkel elkövetett merényletekre térünk ki, melyek elkészítése és előállítása nem veszélyezteti a szent harcosok egészségét.

Növényi eredetű mérgek

1. Ricinusmag

A ricin nevű anyag a ricinusmagból készült kivonat, amely egyike a leghalálosabb mérgeknek. 0.035 milligramm belélegezve vagy az erekbe fecskendezve már elegendő egy ember meggyilkolásához. Gyomorba juttatott formában kevésbé mérgező, de néhány ricinusmag elrágása és lenyelése már halálos lehet. A ricin kivonása nagyon egyszerű művelet, a ricinusmag pedig beszerezhető a patikákban országszerte.

Tünetek: hányinger, hasmenés, a környezetet egy idő után a személy már nem észleli, a vérkeringés romlásával a bőr elkékül... míg végül beáll a halál.

2. „Olvasó mag”:

Az „olvasó magból” kivont abrin nevű növényi mérge nagyon hasonló a ricinhez. A növény magja vörös, illetve fekete színű lehet, melyet gyakran használnak olvasók és rózsafüzérek készítéséhez.

Készíts nagyon sötét tintát, vagy normál sűrűségű tintát finomíts amennyire csak lehetséges, miközben maradjon olyan sűrű, hogy könnyedén áthatoljon a mag héján. Védőkesztyű használatával nagyon óvatosan fúrj tizenkét lyukat mindegyik magba. Ha ez kész, permetezd be a magokat dimetil kén-dioxiddal. Az abrin nagyon lassan és könyörtelenül pusztítja el ellenségeinket.

Az abrin és a ricin kivonása:

A magok héjának leválasztásához tölts 3.2 uncia (1 uncia = 31.1 milligramm) ricinusmagot 10 uncia vízhez, adj hozzá két teáskanál lúgot. Kavics vagy márványdarabok ráhelyezésével, a magokat tartsd a víz felszíne alatt egy órán keresztül, majd szedd ki őket és hagyd megszáradni. Ezt követően a magok héja könnyedén eltávolítható.

A megtisztított magokat helyezd a súlyuk négyszeresét nyomó aceton oldatba, míg teljesen megkeményednek. Ezután rakd át őket egy lefedett üveg-tartályba, ahonnan 72 óra elteltével kávészűrőn átengedve távolítsd el. Vegyél fel sebészkesztyűt, valamint maszkot és finoman nyomkodj ki annyi acetont a magokból, amennyit csak tudsz. Adj hozzá újra friss acetont és a teljes folyama-tot ismételd meg még egyszer. A végeredmény a tiszta abrin és ricin lesz.

3. *Bürök:*

A büröknek nagyon kellemes, a paszternákhhoz hasonló íze van, melyből a halálos adag 3.2 gramm.

Tünetek: 15-60 percen belül megjelenő heves idegi eredetű rohamok, amelyet az állkapocsban beálló görcs kísér. A görcs erőssége alkalmas arra, hogy az áldozat leharapja a saját nyelvét.

(Alkoholban jól oldódó) fél-alkáli anyagok:

1. *Dohány*

Három szál cigarettában már egy ember meggyilkolásához elegendő mennyiségű nikotin van. 60-70 milligramm lenyelt nikotin fél órán belül halált okoz.

2. *Burgonya csíra*

A rothadó vagy a zöld burgonya csíra egyaránt tartalmaz szolanint.

Mérgező alkaloidok kivonása:

Finoman vágjuk le a leveleket, melyből készítsünk keveréket, és kávéfő-zőbe helyezve szűrjük át rajta forrásban lévő vizet. Egy fém edény egyhar-madát töltsük meg izopropil és alkohol elegyével. A szűrést egy órán keresztül végezzük, melynek első felében adjunk hozzá annyi alkohol keveréket, amennyi szükséges, míg a második fél órában hagyjuk főni, míg csak két uncia marad a tartályban. Ez a két uncia még alkohol és mérgező alkaloid keveréke, ezért egy tálba téve hagyjuk, hogy az alkohol elpárologjon belőle. Az így megmaradt anyag tiszta és erős mérég.

Egy másik, bár nem ilyen hatásos módszer abból áll, hogy a növényeket és ez alkoholt összeöntve egyszerűen csak kis lángon felforraljuk. Az így nyert mérég tünetei 160 napon belül jelentkeznek.

Mérgezés romlott étel segítségével

Mivel 0.000028 gramm már mérgező hatású, a romlott étel nagyon hatá-sos mérég. A fogyasztást követően, a tünetek már 12-36 óra elteltével jelent-

keznek. Ilyenek lehetnek: szédülés, fejfájás, szorulás, nehéz nyelés és beszéd, orrfolyás, nyáladás és az izom-koordináció elvesztése. A halál oka általában a légzés leállása. Ha a romlott ételt a véráramba juttatjuk, a halál nagyon gyorsan és tünetek nélkül áll be.

Romlott étel készítése

Egy tálat tölts meg kukoricával és zöldbabbal, tegyél hozzá egy darab húst, két evőkanál friss ürüléket, majd önts rá vizet, míg teljesen ellepi a keveréket és eléri az edény peremét. Zárd le a tálat, úgy hogy ne maradjon benne levegő. Az edényt 15 napon keresztül tárold sötét és szobahőmérsékletű helyen, melynek lejártával az edény peremén rothadó anyagot fogsz találni. Ez egy baktérium törzs által kiválasztott mérgező anyag, amely az emésztés során keletkezik. Egyidőben 3-4 tálban készíts ilyen jellegű mérget.

Tizenhetedik fejezet **Kihallgatás és nyomozás**

Alapvető különbségek a kihallgatás és a kikérdezés között

Sokan keverik össze a kihallgatás és a kikérdezés természetét, valamint azt, hogy mit mondhatnak el a kihallgatás és mit a kikérdezés során.

Kihallgatás

A hírszerző ügynök és a gyanúsított közti, egy vagy több témával kapcsolatos büntetőeljárású tevékenység, amely a pszichikai hadviselés és az intellektuális harc elemeit vonultatja fel kérdések és válaszok formájában. A kihallgatás kihasználja mindazon fizikai és pszichológiai taktikákat, amelyek alkalmasak a gyanúsított akaratának megtörésére. A kihallgatásokat végrehajtó szervezet a kormányhoz tartozik, és közvetlenül a Belügyminisztérium irányítása alatt áll. A szervezetben szolgáló tisztek rendvédelmi felsőoktatási intézményekben végeztek. Országunkban, e szervezetek tevékenységének nem szabnak határt sem az általános értékek, sem az etikai előírások. Nem is kérdés számukra, hogy alkalmazzák-e a fizikai és pszichikai kínzások teljes módszertárát a bűnösség bizonyítása érdekében.

Kikérdezés

A kikérdezés csak abban hasonlít a kihallgatásra, hogy mindkettő alkalmazza a pszichikai hadviselés és az intellektuális harc különböző formáit. A kikérdezést azonban az ügyészség hajtja végre, amely független a kormánytól és a parlamenttől (mint jogalkotó szervtől). Az e szervek alkalmazásában álló tisztviselők a jogi egyetemen diplomáztak, munkájukban a konfrontáció és a folyamatos kérdéses technikáját használják, de nem nyúlnak a kínzás módszereihez.

Minden testvérünk vegye figyelembe az alábbi szabályokat:

- A börtönben elszenvedett kínzások és kihallgatási módszerek hatására a testvérek sok esetben kifecsegnék titkokat. Bár az ügyészi szervek nem alkalmaznak fizikai kényszert, de a pszichikai fenyegetés ez esetben is előfordul.
- A nyilvánosság előtt zajló ügyek esetén nem engedik meg, hogy a testvérek az államügyészi hivatalban tegyenek vallomást. A rendőri és az ügyészi szervek között ilyenkor szoros együttműködés alakul ki, melynek során a kihallgatásokon végzett kínzásokkal arra kényszerítik testvéreinket, hogy az ügyészségen tegyenek terhelő vallomást. Mindez többször megismétlődik mindaddig, amíg a testvér meg nem törik, vagy ők fel nem adják. Nagyon fontos megjegyezni, hogy az ügyészségen adott vallomása felhasználható ellene, és alapja lehet az ítéletnek.
- Minden, az ügyészségen tett kijelentés negatív hatással lehet rá, illetve a társaira nézve, illetve később az ítéletre és további döntésekre.

Az ügyészségre történő átszállításkor a fogságban lévő testvér az alábbiakat tegye meg:

- A kikérdezés megkezdése előtt – függetlenül attól, hogy van-e sérülése – kérje az eljárást lefolytatótól, vagy saját képviselőjétől az orvosi vizsgálaton történő részvétel lehetőségét.
- A kikérdezés megkezdésekor kérje, hogy a kínzásra utaló jelek kerüljenek be az eljárásról készült jegyzőkönyvbe.
- A kikérdezés megkezdése előtt kérje, hogy ügyvédje jelen lehessen.
- Minden vádat tagadjon az államügyész előtt, ragaszkodva ahhoz, hogy azokat a rendőri és biztonsági szervek koholták.
- Ha a kínzások során bármilyen vallomást tesz, közölje az eljáró államügyésszel, hogy fizikai kényszer hatására vallott, és kérje a kihallgatás megismétlését.

Kihallgatási technikák

A testvérek kihallgatása során számtalan metódust alkalmaznak, melyek kiválasztása függhet a testvér szervezetben betöltött szerepétől és az aktuális eseménytől. A kihallgatás az alábbi elemekre korlátozódik:

Idézés

- A kihallgatás legegyszerűbb válfaja, amely általános körülmények megléte esetén bárkivel szemben alkalmazható. A kihallgatást végző szervek levél vagy üzenet útján idézik be a testvért.

- Amennyiben a parancsnok jóváhagyja a megjelenést az idézésre, a testvérnek el kell kerülnie azokat a helyzeteket, amelyben értékelhető információt adna ki. A kihallgatás előtt megállapodnak a kérdésekre adott válaszok metodikájában, melyhez a testvér a teljes procedúra során tarja magát.
- Miután a kihallgatás véget ért, a testvér azonnal vegye fel a kapcsolatot a parancsnokával és számoljon be a történetéről.
- Jegyezze meg a kihallgatás helyszínéül szolgáló épületben látottakat és a kihallgató tisztek külső ismertető jegyeit. A kihallgatás az iszlám csoport számára jól kiaknázható lehetőséget nyújt, amennyiben a részt vevő testvér azt taktikai érzékkel és a részletek hatásos megfigyelésével közelíti meg.

A média által figyelemmel kísért kihallgatás

- Testvéreinket fogságba vethetik nagy nyilvánosságot kapott események kapcsán is, mint például egy fontos személy elleni merénylet, egy kormány megdöntése vagy iszlám vezetők szökése a börtönből.
- Ebben az esetben a kihallgatás szorosabb keretek között zajlik. Ameddig a testvér és az incidens között a kapcsolat nem mutatható ki, a kihallgatás során az általános kérdéseket teszik fel: Hol tartózkodott az esemény bekövetkeztekor? Mit gondol, ki követte el? Ismer-e valakit a Jihad testvérei közül?
- Az esetleges kínzások mértéke attól függ, hogy a testvér milyen szerepet tölt be a szervezetben, illetve, hogy mennyiben érintett az incidens bekövetkezésében.

A kihallgatás időszakai:

- A testvéreket általában az utcán vagy otthonukban tartóztatják le, majd elszállítják és várakoztatják egy erre a célra kijelölt helyiségben. Kis idő múlva átkutatják és kikérdezik anélkül, hogy szemeit bekötnék (ez az ügy jelentőségétől függ). Ezt követően cellába zárják a kihallgatás helyszínén, egy rendőri szervnél, vagy börtönben.

- Néhány napig itt tartják fogva anélkül, hogy bárki is hozzá szólna, majd megkezdődik kihallgatása, melyet több személy hajt végre egy kihallgató helyiségben. A szobában általában egy vagy több asztal, néhány szék, és a szükséges kínzó eszközök találhatóak.

- A procedúra kezdetén a testvérrel nem bánnak durván, sőt kifejezett baráti jellegű bánásmódban részesül. Felajánlhatnak számára széket és egy csésze teát, majd megkérlik, hogy idézzen fel minden olyan információt, amely fontos lehet. Ha mindezt visszautasítja, a kihallgatás légköre is megváltozik. Őt és családját is szitkozzák, majd különböző parancsokat kap: álljon a fallal szem-

be, ne beszéljen, ne emelje meg a hangját. Mindezt azért teszik, hogy pszichés nyomást gyakoroljanak rá. Ennek ellenére a testvérnek nem szabad semmilyen információt kiadnia, tagadja meg a válaszadást, szegüljön szembe a kihallgató tiszttel, emelje meg hangját és szidalmazza őt. Az ellenállás hatására a kihallgatást végző testi kényszerrel igyekszik majd testvéreinket engedelmességre kényszeríteni, amely azonban nem vezethet eredményre.

- Egy nap elteltével a procedúra ismét elkezdődik, melynek során a már bekötött szemű testvért ütlegelik és kínozzák. Megpróbálják vele elhitetni, hogy az incidensben betöltött szerepét már ismerik, ezért jobban teszi, ha ő maga is megerősíti ezt. A pszichés nyomásgyakorlás és a fizikai kínzás intenzitása attól függ, hogy a testvér mennyi információt ad ki. Nem szabad semmilyen lényegtelennek tűnő adatot sem a tudtukra adni, elkerülendő azt a helyzetet, amelyből már csak úgy tud kilábalni, ha saját magára vagy a szervezetre terhelő vallomást tesz. Testvéreink fejében persze megfordulhat, hogy elkerülheti a kínokat, ha jelentéktelen adatokat átadnak, de ennek éppen az ellenkezője az igaz. Minél több információt ad ki, annál több szenvedést lesz kénytelen elszenvedni, és ebből az ördögi körből nem lehet kiszállni. Ezért fogságba esett testvéreinknek türelmesnek, ellenállónak, visszafogottnak, és Allahhoz hűnek kell maradniuk, kiváltképpen, ha a biztonsági szervek egyébként is csak keveset tudnak róluk.

- A cellában ne beszéljess senkivel, akit korábban nem ismertél. A rabok között lehetnek ellenséges ügynökök, vagy olyan személyek, akik eltérő meggyőződéssel rendelkeznek.

- Ha a testvérnek semmilyen kapcsolata nem merül fel az ügyvel kapcsolatban, a kihallgatási procedúra nem kerül tovább az ügyészi szintre. A kihallgatás e szakaszában a legfontosabb szem előtt tartani az alábbi fő szabályt: a legkisebb információkiszivárogtatás is a kínzások fokozódásához, illetve a biztonsági szervek ismereteinek bővítéséhez vezet.

A testvérhez köthető konkrét információkkal kapcsolatos kihallgatás

- A testvért elfoghatják egy, az incidens helyszínétől távol eső helyen informátorok segítségével, vagy az incidenshez köthető helyszínen (lakásban, vagy az esemény helyszínén). A letartóztatáskor a testvérnél esetleg lehetnek az incidenssel kapcsolatos tárgyak és eszközök (fegyverek, iratok, vérrel szennyeződött ruha...). Testvéreinket a határátlépéskor is foglyul ejthetik.

- A testvért ez elfogás után egy zárt helyiségbe vezetik, elveszik a nála található tárgyakat (karóra, pénz, Korán...), szemét bekötik és megbilincselik. A kihallgatás barátságos légkörben veszi kezdetét, melynek során írásban rögzítik alapvető adatait (név, lakcím, iskolai végzettség, állampolgárság, munkahely, családi háttér...). Megpróbálják ellenállását megtörni és elhitetni vele, hogy célravezetőbb beismerő vallomást tennie. Közlik vele, hogy amennyiben nem teszi ezt meg, megrázó fizikai kínokat fog átélteni. Azzal hitegetik továbbá, hogy

ha kiadja a szükséges információkat, azonnal szabadon engedik, pénzzel látják el, vagy iskolai tanulmányait ösztöndíjjal támogatják.

- Ebben a szakaszban a testvér által adott reakciókat folyamatosan tanulmányozzák, alapot szolgáltatva ezzel egy személyre szabott cselekvési tervhez.

- Ha a barátságos közeledés nem hoz eredményt, és a testvér nem működik együtt, az újabb kihallgatások során már alkalmazzák a kínzás eszközeit és különböző parancsokat annak érdekében, hogy megtörjék ellenállását. A testvérnek ekkor sem szabad elgyengülnie. Igyekezzen ellenszegülni a kihallgatást végző parancsainak és minél inkább húzni az időt. Ha azt észlelik, hogy a kínzás eredménnyel jár, ez csak arra sarkalja őket, hogy fokozzák annak intenzitását. Ha azonban nem érik el céljukat, áttérnek a pszichológiai kényszer alkalmazására.

- Néhány kihallgató tiszt megkísérli megzavarni és összekuszálni a testvérek gondolkodását azzal, hogy egyszerre több kérdéssel bombázzák. Ha késik a válasszal, az fizikai retorziót von maga után. Eközben alkalmanként adnak neki lehetőséget arra, hogy beszéljen annak reményében, hogy ez a kínzás befejezéséhez vezethet. Esetleg kap egy üres papírt, és arra utasítják, hogy írjon rá bármit, miközben azzal kecsegtetik, hogy ennek fejében szabadon engedik.

- A kihallgatás vagy a várakozás közben arra kényszeríthetik, hogy végighallgassa társai egy másik cellából áthallatszó fájdalmas kiáltóását. Ezáltal is igyekeznek ellenállását megtörni. Jellemző és sokat alkalmazott módszer, amikor testvérünknek végig kell hallgatnia társa állítólagos beismerő vallomását, vagy olyan iratokat mutatnak neki, melyekben egy másik testvére ellene vall.

- Az alábbi szituációkban a testvérnek három választási lehetősége van:
  - A. Türelem, állhatatosság és az információk visszatartása, amely nagyon nehéz feladat mindazoknak, akik nem kaptak menedéket Allah dicsőségében.
  - B. A korábban meghatározott biztonsági terv végrehajtása, melytől elétérni nem szabad.
  - C. Ha valaki eltért a biztonsági tervtől, a többi testvérnek meg kell erősíteni az általa adott információkat anélkül, hogy bármivel kiegészítsék.
  - D. Az a testvér, akivel a kihallgatás kezdődik mindenképpen ragaszkodjon a biztonsági tervhez, elkerülendő azt, hogy az utána következő társait bajba sodorja.
  - E. A legrosszabb eset akkor következik be – Allah óvjon meg tőle – ha a testvér megtörik, és átadja mindazt az információt, amellyel rendelkezik. Az ilyen esetek elkerülése érdekében kell kiemelt hangsúlyt fektetni a kiválasztásra és a testvérek ellenőrzésére.

F. A jelentős súlyú információkat nem szabad megosztani a testvérekkel, ha fennáll annak valószínűsége, hogy azt a kihallgatás során elmondhatják.

Kínzási módszerek

A titkos ügynökök alapvetően kétfajta kínzási módszert alkalmaznak:

- fizikai kínzás;
- pszichés kínzás.

A fizikai kínzás módszerei:

- szem bekötözése és levetkőztetés;
- kéznél történő felakasztás,
- lábnál történő felakasztás (fejfelé);
- ütés bottal és elektromos vezetékkel;
- ütés bőrszíjjal;
- a testvérek arra kényszerítése, hogy hosszú időn keresztül álljon meztelenül;
- hideg víz locsolása testvéreink fejére;
- égő cigaretta eloltása bőrfelületen;
- elektromos eszközzel történő sokkolás;
- verés és rúgás;
- kutyák uszítása a testvérekre;
- a testvérnek egy karón kell állnia;
- rothadó anyaggal teli tartályba lökés;
- körmök és haj kitépése;
- ráncigálás;
- kezek és lábak hátra kötözése;
- éles eszközök használata (zsebkés vagy üvegdarab);
- égetés;
- takaró nélküli alvás márvány padlón úgy, hogy az el van árasztva vízzel;
- lábujjhegyen állni kényszerül hosszú időn keresztül, miközben az ujjjaival a falnak támaszkodik (nem alhat, nem ehet, nem ihat, és nem kap gyógyszert közben);
- a testen lévő vágások és sérülések ütése;
- miután hosszú ideig nem ehetett és nem ihatott testvérünk, nagy mennyiségű vizet, vagy lédús gyümölcsöt (például dinnyét) kap; miután megitta a vizet, vagy megette a gyümölcsöt, kezét hátrakötik, nemi szervét pedig bekötik, hogy ne tudjon vizelni;
- drogot vagy narkotikumot tesznek ételébe, hogy gyengítsék akaraterejét;

- olyan magánzárkák használata, ahol a cella fala speciális anyagból van, így nyáron nagyon magasán, télen pedig alacsonyan tartva a belső hőmérsékletet;
- a testvérek nemi szerveit bottal ütlegelik, vagy erősen marokra szorítják;
- a testvérnek szögesdróton, vagy üveg- és fémdarabokon kell járnia.

Pszichés kínzás módszerei:

- az elfogott testvért elkülönítik, magánzárkába zárják, ahol nem kap a külvilágról semmiféle információt;
- nem szólítják nevén, ehelyett kap egy nyilvántartási számot, mely ezek után megszólítása lesz, gyengítve ezzel is akaratát;
- azzal fenyegetik, hogy lánytestvérét, édesanyját, feleségét vagy lányát megerőszakolják;
- kilátásba helyezik, hogy ő maga is nemi erőszak áldozata lehet;
- megfenyegetik, hogy elkobozzák minden vagyonát és kirúgják munkahelyéről;
- a szabadság teljes megfosztásával vagy életfogytiglani börtönbüntetéssel történő fenyegetés;
- különböző engedményekkel és ajándékokkal kecsegtetik (lakás, autó, útlevel, ösztöndíj);
- morálja megtörése céljából durván bánnak vele, inzultálják és becsmértlik;
- minden lépését ellenőrzik, legyen akár ébren, vagy álomba szenderülve, erősítve ezzel alárendelt helyzetét. Arra kényszerítik, hogy mialatt az örökkel beszél fejét hajtsa le és tekintetét szegezze a földre.

Senki ne gondolja, hogy a fentebb említett technikák a mi képzeletünk szülöttei, vagy egy kémtörténetből emeltük ki őket. Éppen ellenkezőleg, ezek az incidensek egyiptomi, szíriai, jordániai, szaúd-arábiai és más arab országok börtöneiben történtek. Mindazok, akik a média alapján követik a napi eseményeket és híreket, megdöbbenve tapasztalhatják az alábbiakat:

- a biztonsági szervek emberei nyilvánosan vetkőztetnek le lefátyolozott nőket. Letartóztatják testvéreink édesanyját, lánytestvérét, feleségét és megerőszakolják őket.
- Saffout Abdul Ghani felesége elvetélt, amikor a kormány kutyái megkínózták a férje szeme láttára.
- A biztonsági erők letartóztatták Hassan Al-Gharbawila testvérünk több, mint 60 éves édesanyját, és fejjel lefelé akasztották fel a lábánál fogva. Egy más alkalommal a biztonságiak leborotválták azon testvérünk feleségének a fejét, aki részt vett Rif'at Al-Kahjoub (Egyiptom egykori parlamenti szóvivője) meggyilkolásában.

Ó, fiatal férfiak, akik Szent Háborút folytattok Allah nevében, bennetek van minden reményünk. Hazátok, testvéreitek, feleségeitek és a túsul ejtett muszlim hívek várnak rátok.

Jó tanácsok Mothakkarat Fida'i Aire könyvéből a vallatással és a kihallgatással kapcsolatban (a könyv egy iráni kommunista visszaemlékezéseit tartalmazza):

- Míg a kihallgatás vagy kínzás helyszínére visznek, koncentrálj az úton látottakra, és igyekezz megjegyezni mindent, amit később egy akció során hasznosítani lehet.
- A kihallgatás kezdetén a biztonsági tiszt megtévesztő és atyáskodó modorban fog közelíteni „krokodilkönnyeket” hullatva, hogy meggyőzzön: el kell mondanod mindent.
- Fontos, hogy minden, a munkával kapcsolatos iratot, vagy más terhelő bizonyítékot eltüntess. A legjobb az, ha ilyen jellegű dokumentumokat nem is tartasz magadnál.
- A fogság első percétől kezdve, a testvérnek büszkén és állhatatosan ellen kell állni az ellenségnek. Minél szilárdabb és állhatatosabb vagy, annál inkább kifizetődik magatartásod. Ezek a reakciók nem vezetnek keményebb büntetésekhez. Ne adj esélyt az ellenségnek!
- A kínzás során tégy úgy, mintha a kibírhatatlan fájdalmat élnél át: görnyedj össze és üvölts hangosan.
- Minél inkább fokozódik a kínzás erőssége, annál közelebb a vége.
- A kínzások között, a biztonsági tisztek megkörményékezik a testvéreket, és azzal kecsegtetik, hogy információ ellenében befejezik a kínzást.
- A kínzások során a legszelídebb ember is ördögi szörnyé válhat.
- Az, aki az ütlegetések elmaradásának reményében információt ad át, csak önmagát csapja be, mert ezek után a szenvedés csak erősödni fog.
- Nagyon fontos, hogy minden testvér készítsen egy tervet a kihallgatásokkal kapcsolatban, és azt beszélje át parancsnokával. Egy nap bárki fogságba eshet.
- Miközben a kínzás közben beszélsz, ne említs olyan helyszíneket vagy időpontokat, amit ők nem ismernek.
- Ha kiadsz neveket, memorizáld azokat, mert megbízhatóságod ellenőrzése miatt újra és újra meg fogják kérdezni azokat.
- Ha a kihallgatás során naivnak és tudatlannak tetteted magad, könnyen eltérhetsz a tervtől, hiszen minden körülmény ellened dolgozik: a hely, az emberek, a szituáció. Mindez oda vezethet, hogy az ellenség eléri

célját. Fontos, hogy pszichésen és mentálisan kiegyensúlyozott maradj és tartsd fenn éberségedet.

- Akár írásban, akár szóban adsz adatokat az ellenség számára, csak növeled a rád terhelhető bűnöket. Olyan helyzetbe kerülhetsz, mint az, aki mocsaras területre téved: minél inkább próbálsz menteni magad, annál mélyebbre süllyedsz.
- Minél kevesebb információt adsz ki, annál kisebb lesz a büntetés várható mértéke.
- Kíméletlen ítélettel végződő végzetes hiba lehet, ha a veled egy sejtben lévő társaidnak olyan információt adsz át, amely nem hangzott el a vallatáson. Ez akkor különösen veszélyes, ha a kihallgatás még folyamatban van. Sorsod eldőlt!
- Vallatóid a gyanú és kétkedés magvát hinthetik el a testvérek között. Úgy tehetnek, mintha egyikükkel baráti viszonyt alakítottak volna ki. Fontos, hogy az egymás iránt érzett bizalom megmaradjon.
- Ne tórd a megaláztatást, ne engedelmességedj a parancsoknak, tagadd meg azokat.
- A biztonságiak hosszú időn keresztül magadra is hagyhatnak, anélkül hogy bármilyen kérdést feltennének neked. Mindez csak azért történik, hogy megtörjék elszántságodat.
- A kihallgatás során csak arról beszélj, amiről előre megállapodtál parancsnokoddal.

Tizennyolcadik fejezet **Börtönök és fogolytáborok**

Ha megtörténik a vádemelés és megkezdődik a tárgyalás, az abban részt vevő testvérnek az alábbiakra kell figyelni:

- A tárgyalás kezdetén, a testvérnek ragaszkodnia kell annak bizonyításához, hogy vallomását a biztonsági szervek által alkalmazott erőszak hatására tette.
- Tegyél panaszt a bíróság előtt a rossz bánásmódért a börtönben.
- Tégy erőfeszítéseket a testvérek ügyvédi védelmére, függetlenül attól, hogy azt az állam rendelte ki, vagy a család bízta meg.
- Minden áron meg kell tudnod azon biztonsági tisztek nevét, akik részt vettek vallatásodban. (Azon testvérektől is megkérdezheted, akik korábban az ő áldozataik voltak.)

- Néhány testvért a biztonságiak rá tudnak venni arra, hogy társaik ellen valljanak. Ha ez megtörténik, óvatosan kell velük bánni, jó tanácsokkal ellátni, és imádkozni Allahhoz, hogy vigyázza útjukat.
- A tárgyalás során a bírákat figyelmeztetni kell minden, a börtönben elszenvedett atrocitásról.
- Lehet az éhségstrájk eszközéhez is folyamodni, de kimenetele kétesélyes lehet.
- Használjuk ki a szabadlábban lévő testvérekkel történő kommunikáció adta lehetőségeket, és cseréljük ki azon információkat, amelyek segíthetik munkájukat (annak függvényében, hogy mi történt a nyomozás során). Éljük a rejtett üzenetek használatának lehetőségével.
- Mikor a testvért a börtönbe szállítják, ordítson az iszlámot dicsőítő szlogeneket az őt szállító autóból, kérve ezzel is az arra járók, és családtagjaik támogatását.
- A börtönben ne vállalj el semmilyen lealacsonyító munkát, így a fürdőszobák vagy a folyosók takarítását.
- A testvérek a börtönben szervezzenek maguknak az iszlámmal kapcsolatos kulturális és oktatási programokat.
- A börtönben raboskodó testvér legyen az önzetlenség mintapéldája. Szenteljenek figyelmet egymás kéréseinek, támogassák egymást a rabság időszakában.
- Használd ki a bent töltött időt arra, hogy tanulmányozd a Koránt és kövesd Allah tanításait. Ez teljesíti ki azt a leckét, amelyet a kihallgatásból és a nyomozásból tanulhatunk. Mindenkinek meg kell értenie, hogy nem győzedelmeskedhetünk ellenségünk felett csak azért, hogy végrehajtjuk terveinket és betartjuk a biztonság előírásait. A cél csak úgy érhető el, ha engedelmeskedünk a Mindenható Istennek. Minden testvérnek ügyelnie kell arra, hogy ne kövessen el bűnt, és mindenkinek teljes odaadással kell követnie Allahot.

Isten vezéreljen minket.

A csapatmunka fontossága:

- Az együttesen végzett tevékenység Isten és a próféta szavainak egyetlen helyes fordítása. A Mindenható Isten így szólt: „Tartsatok össze szorosan, segítségül hívva azt a köteléket, melyet Allah nyújt felétek. A „Sahih Muslim”-ban Abu Horairah a következőképpen idézi a próféta – Allah óvja meg – szavait: „Allah három dolgot támogat, és hármat vet el: elvárja, hogy imádd őt, hogy higgy benne és, hogy Allah kötelékei segítségével mindannyian összetartsatok és ne távolodjatok

el egymástól. Amit viszont maga is megvet: a fecsegés, a túlzott mértékű segítségkérés, és a pazarlás.”

- A csapatmunka elhagyása az egyéni és véletlenszerű tevékenységért, egyet jelent Isten és a próféta törvényeinek való ellenszegüléssel.
- A csapatmunka hasznos a tisztességben és áhítatban történő együttműködés kialakításához.
- Az együttesen végrehajtott feladat kiemelt jelentőséggel bír az Allah által előírt vallásosság fenntartásában. Ehhez pedig elengedhetetlen az ellenséggel történő teljes konfrontáció, hiszen az ő céljuk a sötétség korának visszaállítása. A sötétségnek történő ellenállás jelenjen meg minden területen: a médiában, az oktatásban, de a vallási útmutatásokban is. Mindez arra ösztökél minket, hogy számtalan területen mozduljunk előre, és lehetővé tegyük az iszlám mozgalmaknak, hogy felvegyék a harcot a tudatlansággal, és győzelmet arassanak az ellenség felett. A végső cél azonban nem érhető el csapatmunka nélkül, amely – Allah törvényeit követve – kiemelt helyet foglal el eszköztárunkban. Az együttes tevékenység alapja az alá- és fölérendeltségi viszonyok kialakítása, az Amir (a Herceg) mindenki elé helyezése, a megfelelő testvérek megfelelő pozícióba helyezése, akciótervek kidolgozása, a tevékenység megszervezése és mindehhez az erő biztosítása.

Irodalomjegyzék:

<http://www.thesmokinggun.com/archive/jihadmanual.html>

<http://www.usdoj.gov/ag/trainingmanual.htm>

<http://www.fas.org/irp/world/para/manualpart1.html>

<http://www.cvni.net/radio/nsnl/nsnl45aq.html>

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/network/alqaeda/manual.html>

<http://www.blackwaterusa.com/btw2004/articles/0126al.html>

http://www.totse.com/en/politics/terrorists_and_freedom_fighters/161710.html

<http://www.bad-seed.org/dwelling/2002/01/al-qaeda-training-manual/>

A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDSÉG ÉS RENDVÉDELMI SZERVEK FELADATAI A MAGYARORSZÁGON ÁTMENŐ NÉMET VASÚTI ÉS VÍZI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELMEBEN A II. VILÁGHÁBORÚ ALATT

A magyar vezérkar 2. osztálya 1940-ben kidolgozta a Magyarországon átmenő német vasúti és vízi szállítmányok szabotázs elleni védelmét. A vezérkar biztos forrásokból eredő hírek szerint angol és francia ügynökök Magyarország területén szabotázst szándékoznak előkészíteni azon vasúti és vízi szállítmányok ellen, amelyek Romániából Németországba tartanak. Ugyancsak hírt kaptak, hogy főleg lengyel nemzetiségű szabotázs alakulatok megkezdik tevékenységüket Romániában, és a Magyarországon átirányuló szállítmányokkal kapcsolatban működési területüket Magyarországra is ki akarják terjeszteni.

Tekintettel egy esetleges szabotázs tett következményeire, amely a forgalom megbénításával, vagy legalább is korlátozásával jár a vezérkar komolyan vette a fenyegetéseket. Ezért kidolgozta a biztosítás különböző fokozatait, kijelölte a biztosításban közreműködő és támogató szervek feladatait.

A Wert Henrik által aláírt tervezet a vezérkar irányelveit, tartalmazza. A tervezet nagyon helyesen mutat rá, hogy a szabotázs cselekmények ellen csak úgy tudunk védekezni, ha a védelemből minden tekintetbe jövő állami szerv (honvédség, határőrség, folyamőrség, csendőrség, rendőrség, pénzügyi és vámigazgatási szervek, államvasutak szervei) egységes irányítás és feladatok meghatározása mellett, a legmesszebbmenőkig kiveszik a részüket. *A tervezet már számol erre a célra felállítandó honvédségi őralakulatokkal.*

1. Vasúti szállítmányok biztosítása

A Magyarországon átmenő német vasúti forgalom Romániába irányult. Románia fontos gazdasági partner volt Németország számára. A román gabona, színesfémek vasúton, míg a kőolaj nagy részét vízi úton szállították a Dunán.

Német Birodalommal (Ausztriával) összekötő vasúti fővonalak:

- I. 1. (Bécs-Pozsony)-Szenc-Galánta-Érsekújvár-Szob-Vác-Budapest
- I. 2. (Bécs)-Hegyeshalom-Győr-Komárom-Tata-Budapest
- I. 2/a. Sopron-Kapuvár-Győr mellékvonal

- I. 3. Szentgotthárd-Szombathely-Celdömölk-Veszprém-Székesfehérvár-Budapest
- I. 3/a. (Rehnitz)-Bucsu-Szombathely mellékvonal

A vasúti fővonalak Budapest központban tovább ágazva Románia felé:

- II. 1. Budapest-Cegléd-Szolnok-Szajol-Békéscsaba-Lökösháza-Arad, illetve az
- II. 1/a. Békéscsaba-Kötegyán-Nagyszalonta mellékvonal
- II. 2. Budapest-Nagykátá-Újszász-Szolnok-Szajol-Püspökladány-Biharkeresztes-Nagyvárad fővonal,
- II. 2/a. Püspökladány-Debrecen-Nyírábrány-Érmihályfalva mellékvonal

Az ország területén átfutó 5 fővonal és ezekből kiágazó 4 mellékvonal képezte a biztosítás tervezésének alapját.

Az ország területén átmenő vasúti szállítmányok biztosításának három fokozatát dolgozták ki:

- I. Megfigyelő biztosítás
- II. Fokozott biztosítás
- III. Szigorított biztosítást.

A biztosítás három területre terjedt ki: a vasúti szállítmányra, a vasúti objektumokra és személyekre, amelyek kapcsolatban álltak a szállítmányokkal, valamint a vasúti objektumokkal.

A biztosítás technikája szerint helyhez kötött és mozgó volt.

A helyhez kötött biztosításnál az első és a legfontosabb objektum a *határállomás* volt. Határállomások német viszonylatban Szenc és Hegyeshalom a főútvonalon, Szentgotthárd, Sopron, Bucsu a mellékvonalakon, illetve román viszonylatban: Lökösháza, Biharkeresztes főútvonalon, Kötegyán, Nyírábrány mellékvonalon voltak.

Belföldön a fontosabb vasúti gócpontok (pályaudvarok) Érsekújvár, Győr, Szombathely Komárom, Székesfehérvár, Budapest, Cegléd, Solnok, Püspökladány, Békéscsaba, állomások voltak. A biztosítás fokozatainak megfelelően lehet felsorolni a vasúti műtárgyakat, és magát a vasúti pályatestet is.

A biztosításban a honvédség részéről a *kémelhárító szervek*ⁱ, a *határőrség*ⁱⁱ, a *rendvédelmi szervek*, a *csendőrség*ⁱⁱⁱ, *rendőrség*^{iv}, valamint a vámigazgatási és pénzügyőri szervek részéről a vámhivatali kirendeltségek és a pénzügyőrség^v, illetve a MÁV apparátusa kapott feladatokat. A biztosítási feladat jellegéből adódóan kétfajta szerepkört láttak el e testületek, végrehajtották,

illetve támogatták. A biztosítás fokozatainak megfelelően jelölték ki a biztosításban részt vevő (közreműködő és támogató) szervek részletes feladatait.

I. Megfigyelő biztosítás

Az első fokozat a legalacsonyabb intenzitású biztosítás formája a megfigyelés volt. A biztosításnál 4 csoportba lehet sorolni a feladatokat:

- I. A határállomásokon fogantatosított intézkedések
- II. A vasúti szállítmányok szállítási folyamatához kapcsolódó feladatok
- III. A vasúti objektumokhoz kötődő intézkedések megtétele
- IV. A szállításban résztvevő személyekkel szembeni lépések megtétele.

1. Megfigyelő szolgálat

A vámigazgatási és pénzügyőri szervek (Fővámhivatali kirendeltség) feladatai következők voltak.

a) Románia felől belépő utasok ellenőrzésénél szigorúbb poggyászvizsgálat tartottak, hogy megállapítsák, hogy nem hoz-e valaki magával robbanó, vagy bármily szabotázs végrehajtásához felhasználható anyagot. (Gyűjtogatás, fertőzés stb.).

b) Befutó tehervonatok átvételénél, a vámvizsgálatot kiterjesztették arra is, hogy nincs-e elrejtve a vonaton olyan anyag, mely alkalmas szabotázs végrehajtására. Nem tartózkodik-e valaki jogtalanul elrejtőzködve az áruk között a vagonokban. Ezt az eljárást alkalmazták a Németországból visszatérő minden üres szerelvényeknél, amelyek Magyarországon át Romániába futott.

c) Az eltávozó idegen vasúti személyzetet megfigyelték, hogy távozásuk után nem hagynak-e vissza olyan anyagot, melyek szabotázs tudnak előidézni.

d) Minden Romániából befutó, és minden Németországba kifutó vonatnak valamint az onnan visszatérő üres szerelvényeknek a tartózkodási idő alatt állandó ellenőrzése, – ha nem sikerült az állandó ellenőrzést megszervezni, akkor – gyakori megfigyelése, hogy a szerelvényekhez idegenek ne férközhessenek.

Rendőrség: (határszéli rendőr kirendeltség) feladatai

a) Románia felől befutó utasok fokozottabb és szigorúbb ellenőrzése, megfigyelése, útlevél alapos átvizsgálása, személyazonosság megállapítása.

b) Hontalanok, lengyel menekültek megfigyelése, kihallgatása, utazási céljuknak megállapítása.

c) Gyanús elemeknek a vasútállomástól való távoltartása, kémgyanús esetben a legközelebbi honv. K. szervhez való előállítás.

d) A határállomáson tartózkodó – Romániából befutott vagy Németországba kifutó – tehervonatoknak, valamint Németországból visszatérő üres szerelvényeknek állandó megfigyelése, vagy gyakori ellenőrzése, hogy azokon nem tartózkodik-e idegen elrejtőzve. Illetve a szerelvényeket idegenek ne tudják megközelíteni. E tekintetben szoros együttműködést kell kialakítani a határállomáson szolgálatot teljesítő csendőrséggel és határőrséggel, vámigazgatási és pénzügyőri szervekkel.

e) Azokon a határállomásokon, ahol a rendészeti szolgálatot a rendőrkapitányság kirendeltsége látja el, arra hasonló feladatok hárultak.

MÁV szervek feladatai

1. Vasútállomás-főnök (K. tiszt)

a) Megszervezi a határállomáson a szabotázs elleni védelmet.

b) Romániából átjáró tehervonatok megvizsgálása az átvételnél (Ez általában a következőkre terjedt ki: a vonatban nem tartózkodik-e elrejtve valaki, továbbá, hogy nincs-e valamilyen szabotázs elkövetésére alkalmas anyag elrejtve, a vagonok kerekei meg vannak-e olajozva, az olajozás hatása nincs-e homokkal való beszórás vagy más módon semlegesítve, nehogy hőfutas következtében kigyulladás veszélye álljon elő stb.)

c) Indulás előtt vonatkísérő személyzetet összegyűjti és azokat K. kötelemeikre kioktatja.

d) Gondoskodik arról, hogy a tehervonatok a tartózkodási idő alatt állandóan felügyelet alatt álljanak.

e) Szoros kapcsolatot tart fenn a határállomáson lévő csendőrség, rendőrséggel, a vámvizsgálati és pénzügyőrségi szervekkel, s tőlük a szükséges támogatást kéri.

f) Németországba kifutó vonatoknál ügyel arra, hogy a vonatot szabotázsmentesen adja át.

g) Németországba visszatérő Magyarországon át Romániába átfutó üres szerelvények szabotázs-elleni biztosítása tekintetében úgy a belépő, mint kilépő állomásokon a már felsorolt óvórendszabályokat megteszi.

2. Vonatkísérő személyzet feladatai

a) A vonatvezető személyesen is felelős vonatának biztonságáért, ő szervezi meg vonatánál a szabotázs elleni védelmet a kiinduló határállomás K. tisztjének utasításai alapján. Szabotázs tekintetében alárendelt személyzetének (gépész, fűtő, fékezők) határozott parancsokat ad.

b) Vonat átvételénél meg kell vizsgálni a vonatot

Határőrség

Román és német viszonylatban azokon a határállomásokon, melyeken a távolsági forgalomban az útlevel rendészeti szolgálatot a határőrség látja el az átkelő utasok fokozottabb megfigyelése és ellenőrzése. A Romániából befutó tehervonatok, valamint Németországból visszatérő üres szerelvények fokozottabb megvizsgálása, hogy azokon nem tartózkodik-e valaki jogtalanul. Nincs-e azokban szabotázs elkövetésére alkalmas anyag elrejtve. Vonatoknak a tartózkodási idő alatt járőrökkel, örökkel való állandó vagy gyakoribb megfigyelése, átjáró vasúti személyzetnek fokozottabb szemeltartása.

2. Idegenek ellenőrzése a határállomáson

Határőrség

a) Tehervonatokon beérkező idegen vasutasok megfigyelése, (nem hagynak-e a vonaton olyan anyagot hátra, mely szabotázs elkövetésére alkalmas.) Idegen vasutasok a vasútállomás területén csak a részükre kijelölt helyeken tartózkodhatnak.

b) Idegen vasutasoknak a vasútállomáshoz tartozó községben való mozgásainak megfigyelése, megállapítása annak, hogy kikkel tartanak fenn összeköttetést.

c) Vonatokból kiszálló utasok megfigyelése, mozgásuk szemmel kísérése, különösen annak megállapítása, hogy hová, kihez mennek. A vasútállomáson tartózkodó idegenek fokozott megfigyelése és szemeltartása.

d) Határállomáshoz tartozó községekben fokozottabb idegen ellenőrzés.

e) Idegenek ellenőrzésére és megfigyelésére a „b” (bizalmi=ügynöki) hálózat kiépítése, a „b” egyének kioktatása a szabotázs gyanús körülményekre, és ebben az irányban részükről fokozottabb megfigyelése. A „b” egyének beszerzése a határon túl, azért, hogy a készülő szabotázs esetekről tudomást szerezzenek.

f) Rendőrség messzemenő támogatása feladatának végrehajtásában. Szoros együttműködés a közreműködő és a támogató szervekkel.

g) Határőrség hatásterületéhez tartozó községekben idegenek fokozottabb megfigyelése.

Csendőrség feladatai

a) Ugyanazok, mint a határőrségnél a b)-e) pontoknál.

b) Hatásterületén az idegenek jelentkezési kötelezettsége betartásának fokozottabb ellenőrzése.

c) Rendőrség támogatása beszerző feladatainak végrehajtásában. Szoros együttműködés a közreműködő és a támogató szervekkel.

Rendőrség feladatai ugyanazok, mint a határőrségé.

MÁV szervek Vasútállomás-főnök (K. tiszt)

a) Tehervonatokon beérkező idegen vasutasok megfigyelése. Idegen vasutasoknak az állomás területén való mozgásának ellenőrzése.

b) „b” hálózat kiépítése, bővítése a vasútállomás területén, a „b” egyének kioktatása a szabotázsgyanús körülményekre. Túloldalra átjáró „b” egyének (vasutasok) kioktatása a figyelésre, hogy a készülő szabotázs esetet azonnal jelentsék.

Vámigazgatási szervek: Fővámhivatali kirendeltség:

A határállomásra érkező és onnan távozó idegen hatósági közegek fokozottabb megfigyelése, gyanús esetekben poggyászvizsgálat, annak megállapítása, hogy nem szállítanak-e szabotázs elkövetésére alkalmas anyagot.

3. Határportyázások, kishatárforgalom

Határőrség feladatai

a) Határportyázások alkalmával az idegenek fokozottabb megfigyelése, a bujkálók igazoltatása, gyanús egyének őrizetbe vétele és átadása a honv. K. szerveknek. Vasúti műtárgyak megfigyelése, ellenőrzése.

b) Kishatárszéli forgalomban közlekedők szigorúbb ellenőrzése, megfigyelése, különösen annak megállapítására, hogy az átjárók robbanóanyagot vagy

szabotázs elkövetésére alkalmas egyéb anyagot hoznak-e magukkal. Jogtalan határátlépőket, lengyel menekülteket meg kell motozni, s minden esetben a honv. K. szerveknek átadni.

Csendőrség

a) Határportyázások alkalmával fokozottabb megfigyelés. Gyanús idegének, bujkálók igazoltatása. Az igazolni nem tudó egyének őrizetbe vétele, honv. K. szervekhez való előállítás.

b) Portyázások alkalmával vasútvonalak és azok műtárgyainak megfigyelése.

4. Menet közben a szállítás megfigyelése

MÁV szervek Vonatkísérő személyzet feladatai

a) A vonatban lévő szállítmányok szabotázs-elleni biztonsága a legfontosabb és ez a vonatkísérő személyzet éberségén múlik. Ha szükségesnek látszik, a vonatvezető még indulás előtt a kísérő személyzet létszámának emelését kérje, melyet az állomásfőnöke a lehetőség szerint teljesítsen.

b) A mozdonyvezető állandóan figyelje a pályát, a hidakat, átereszeket stb., hogy nincs-e azokon valami látható erőszakos rongálás, mely szabotázst idézhet elő.

c) A fékezők ügyeljenek arra, hogy kanyaroknál, lassításoknál (különösen éjjel) senki fel ne ugorhasson.

5. Szerelvények megfigyelése belterületen lévő vasúti gócpontokon és átfutó vasútállomásokon a tartózkodás ideje alatt

Csendőrség

a) Tehervonatok (különösen külföldi-német rendeltetésű: megfigyelése a tartózkodási idő alatt, hogy nincs-e ott idegen elrejtőzve, esetleg őrzése – forgalmasabb időpontokban, tömeges utazások alkalmával – hogy a szerelvény közelében idegenek ne férközhessenek.

b) Megfigyelés, biztosítás tekintetében a MÁV szerveknek messzemenő támogatása.

Rendőrség feladata ugyanaz, mint a csendőrségé.

MÁV szervek

1. Vonatkísérő személyzet

a) A fékezők kötelességévé tették, hogy a rájuk bízott kocsikhoz idegen ne férkőzhessen. Tartózkodási idők alatt minden alkalmat fel kellett használnak arra, hogy kosijaikat vizsgálják, nincs-e ott idegen, a kocsik le vannak-e zárva. Minden gyanús körülményt a vonatvezetőnek kötelesek azonnal jelenteni.

b) A *vonatvezetőnek* hosszabb tartózkodási idő alatt meg kellett győződnie arról, hogy alárendelt személyzete helyén van-e. Ha, (különösen) éjjel, örök, őrjáratok, beiktatása lenne szükséges, úgy az a vasútállomás főnökétől kérje.

c) Ha a legcsekélyebb gyanús is felmerül a szabotázsak akkor a vonatvezetőnek jelenteni kellett a tartózkodási helyén a vasútállomás főnökének (legközelebbi állomásfőnöknek), s tőle a kellett szükség esetén segítséget kérnie.

2. Vasútállomás-főnök (K. Tiszt) feladata:

a) Az állomáson huzamosabb ideig tartózkodó vonatokat (különösen éjjel) olyan vágányra kell állítani, ahol azok könnyebben megfigyelhetők (jó világítás, kilátás).

b) Gondoskodni kell arról, hogy a külföldre menő szállítmányok állandó ellenőrzés alatt álljanak. A következőket teheti meg: a kísérő személyzet csak felváltva hagyhatja el helyét, ha szükséges a vonatkísérő személyzetet megerősíti, őrséget, őrjáratot rendel ki. Támogatásra a csendőrséget, rendőrséget igénybe veheti. Meg kell akadályozni azt, hogy idegenek bármilyen célból a szerelvényeket megközelíthessék.

6. Vasúti gócpontok és közbeeső vasútállomások megfigyelése, biztosítása

Csendőrség

a) Hatásköre alá tartozó vasútállomásokon állandó biztosító őrség vagy sűrű járőrszolgálat fenntartása.

b) Szoros együttműködés a vasútállomás K. tisztjével, az észrevételek kölcsönös kicserélése és annak támogatása.

Rendőrség, mint a csendőrség.

MÁV szervek

Vasútállomás főnök (K. tiszt), osztálymérnökség, fűtőházak vezetője elrendeli

a) A vasútállomáson lévő műtárgyakat, építményeket (váltóház, víztorony, fűtőház, raktárak, rakodók, váltók stb.) fokozottabban megfigyelését és ellenőrzését. Éjjeli őrök számának (esetenkénti) emelésére a szükséges intézkedéseket megteszi.

b) Szoros kapcsolatot tart fenn az állomáson tartózkodó csendőrséggel, rendőrséggel, gyanús körülményeket velük azonnal közli, észrevételeiket kicserélik, egymást támogatják.

7. Idegenek megfigyelése és ellenőrzése a belterületen

Csendőrség

a) Hatásterülete alá tartozó vasútállomásokon idegenek, átutazók fokozottabb megfigyelése és ellenőrzése, gyanús elemek igazoltatása, kétes, magukat igazolni nem tudó egyének őrizetbe vétele.

b) Hatásterülete alá tartozó (főként a vasútvonalak mentén) községekbe a fokozottabb idegenrendészeti szolgálat.

Rendőrség, mint a csendőrségnél

Pénzügyőrség

Hatásterülete alá tartozó községekben és portyázások alkalmával az idegenek fokozottabb megfigyelése, szemeltartása. Gyanús egyéneknek a rendőrség, csendőrség, honv. K. szervek figyelmének felhívása.

MÁV szervek

Vasútállomás főnök (K. tiszt)

A vasútállomáson tartózkodó idegenek, utazók megfigyelésére fokozottabb súlyt helyez. (Portások, szolgálatot teljesítő vasutasok, csendőrség, rendőrség, „b” egyének révén).

8. Vasútvonalak mentén fekvő hidak, átereszek, alagutak, műépítmények megfigyelése

Csendőrség

Portyázás közben – egyéb szolgálat ellátása mellett – a hatásterületén lévő vasútvonalakon fekvő hidakat, átereszeket, alagutakat, műépítményeket megfigyelése, ellenőrzése, hogy vannak-e ott gyanús idegenek, nincs-e előkészületbe, illetve elkészítve valamilyen szabotázs.

Rendőrség, mint a csendőrségnél.

Pénzügyőrség, mint a csendőrségnél.

MÁV szervek (Osztálymérnökség)

a) a vasútvonal mentén fekvő hidak, átereszek, alagutak, s egyéb vasúti műépítmények, magasabb töltések és más könnyen sebezhető pontok fokozott megfigyelése, ellenőriztetése. Sűrű vonalvizsgálat, a pályafelügyelők és pályafelügyelők által.

b) A megfigyelés kiegészítésére „b” egyének beállítása a vasútvonal mentén.

c) Szoros kapcsolat fenntartása és együttműködés a területén lévő közbiztonsági hatóságokkal.

9. Mozgó vonatok ellenőrzése

Csendőrség (Vasútellenőrző csendőrség)

a) Mozgó vonatokon az utazó közönség megfigyelése, gyanús egyéneknek a szemeltartása, beszélgetések kihallgatása, megfigyelése annak, hogy nem visznek-e magukkal szabotázs végrehajtására alkalmas anyagot. (Robbanószer, gyújtó, fertőző anyag).

b) Vonatról leszálló gyanús egyének további megfigyelése, esetleg megfigyelés végett a csendőrségnek, rendőrségnek vagy valamelyik K. szervnek való átadása.

c) Fontosabb vasúti csomópontokon a MÁV Igazgatóság K. szerveivel az (állomás K. tiszt) érintkezés felvétele, észrevételek kölcsönös kicserélése, szükséges megfigyelések végrehajtása.

d) Szoros kapcsolat fenntartása és együttműködés a rendőrség hasonló szerveivel.

e) Fontosabb tehervonatok kísérése őrstől-őrsig.

Rendőrség (Határszéli rendőrkirendeltségek)

Mozgó vonatokon útlevelvizsgálat közben az utasoknak fokozottabb megfigyelése, beszélgetések kihallgatása. Gyanús egyének átadása további megfigyelés céljából a rendőrségnek, honv. K. szerveknek, csendőrségnek.

MÁV szervek (Kalauzok)

a) Utazóközönségnek fokozottabb megfigyelése, különösen beszélgetések kihallgatása.

b) Lengyel menekültek megfigyelése, utazási céljaik megállapítása.

c) Gyanús egyénekre a rendőrség, csendőrség, a honv. K. szervek figyelmének a felhívása.

10. Beszervezések a belterületen

Csendőrség

a) Kiepíti, kibővíti „b” hálózatát a vasútállomás területén és közvetlen környékén. „b” egyéneit kioktatja szabotázs-gyanús körülményekre, ezeket e téren fokozottabb megfigyelésre utasítja.

b) Vasútvonalak mentén fekvő községekben, tanyákban kibővíti „b” hálózatát, s „b” egyéneit a szabotázs gyanús körülményekre kioktatja.

Rendőrség

Hatásterülete alá tartozó vasútállomásokon, a közvetlen környékén, városban „b” hálózatát kiepíti, kibővíti. „b” egyéneit a szabotázs-gyanús körülményekre kioktatja, ezeket a fokozottabb megfigyelésre utasítja.

Pénzügyőrség

Hatásterülete alá tartozó és a vasútvonalak mentén fekvő községekben, tanyákban „b” hálózatát kiepíti, kibővíti, „b” egyéneit a szabotázs-gyanús körülményekre kioktatja és azokat e téren megfigyelésre, utasítja.

MÁV szervek

Állomásfőnök (K. tisztek) osztálymérnökség, fűtőházak vezetői

A vasútállomás területén és közvetlen környékén, továbbá a vasútvonalak mentén kiépítik, kibővítik „B” hálózatukat, „B” egyéneiket kioktatják a szabotázs-gyanús körülményekre, azokat e téren fokozottabb megfigyelésre utasítják.

11. Pályaudvarok berendezésének megfigyelése, biztosítása

Csendőrség

a) Vasútellenőrző szolgálatával kapcsolatban a vasútállomás területét gyakrabban átvizsgálja, különösen a műtárgyak, műépítmények (víztornyok, váltóház, raktár, fűtőház, váltók, jelzőkészülékek, stb.) megfigyelésére helyezi a hangsúlyt.

Rendőrség, mint a csendőrség

MÁV szervei, mint a 7. pont alatt

12. Kirakodás, berakodás megfigyelése, biztosítása

Csendőrség

Nagyobb tömegű elsősorban hadianyag, illetve mezőgazdasági termények stb. kirakodásánál és berakodásánál és raktárakban való elhelyezésénél, tárolásánál a munkások fokozottabb megfigyelése (főként „b” egyénekkal), hogy azok az anyag közé szabotázs elkövetésére alkalmas anyagot (:robbanó, gyújtó, fertőző:) becsempészni ne tudjanak. Idegenek távoltartása a ki- és berakodás helyétől.

Rendőrség, mint a csendőrség

Pénzügyőrség, mint a csendőrség

MÁV szervek (Vasútállomás K. tiszt)

a) Kirakodások alkalmával (hadianyag, termények stb.) az áru fokozottabb meg és átvizsgálása, hogy nincs-e abban szabotázs elkövetésére alkalmas anyag elrejtve. Munkásoknak megfigyelése (főként "b" egyének által), hogy azok az áru közé szabotázs elkövetésére alkalmas anyagot (robbanó, gyújtó, fertőző) becsempészi, ne tudjanak.

b) Berakodásnál hasonló óvórendszabályokat kell megtenni, mint a kirakodásnál.

13. Kiléptetés

Határőrség hatásterülete alá tartozó vasútállomásokon, mint a rendőrség

Csendőrség együttműködés a fenti feladatok végrehajtásában említett szervekkel, azok messzemenő támogatása.

Rendőrség

a) Azokon az állomásokon, ahol a rendészeti szolgálatot a rendőrség látja el, a kifutó szerelvényeknek fokozottabb megfigyelése, ellenőrzése, hogy oda idegenek ne férkőzhessenek.

Ha szükséges, fontosabb szállítmányok őrzése.

b) A szerelvényeket átvevő idegen vasutasok megfigyelése, ellenőrzése.

Vámigazgatás és pénzügyőri szervek

a) Németország felé kifutó szállítmányoknál általában annak megfigyelése és ellenőrzése, hogy a szerelvények közelébe idegenek be ne férkőzhessenek, ott olyan szabotázst elő ne készíthessenek, mely külföldön éreztetné hatását. E tekintetben szoros együttműködés a határállomáson lévő közreműködő és támogató K. szervekkel.

b) Románia felé kifutó üres szerelvények vámszaki szempontból való átvizsgálásánál a megfigyelés terjeszkedjen ki arra, hogy a szerelvényben nincs-e valaki elbújva, vagy nincs-e abban szabotázst elkövetésére alkalmas anyag elrejtve, mely külföldön éreztetné hatását.

MÁV szervek (Vasútállomás-főnök (K. tiszt))

a) A Németország felé kifutó szállítmányoknál ügyel arra, hogy a vonatot az idegen vasutasok szabotázstól mentesen vegyék át. Ezért a vonatot az indulás idejéig tovább is megfigyelés és ellenőrzés alatt tartja, hogy oda idegenek ne férkőzhessenek, ott szabotázst elő ne készíthessenek, mely külföldön éreztetné hatását. E célból saját kíséret személyzetet szükség esetében az indulásig az idegen vasutasok rendelkezésére bocsátja.

b) Románia felé kifutó üres szerelvények vasúti szempontból való átvizsgálásánál a megfigyelést kiterjeszteni arra is, hogy nincs-e abban valaki elbújva,

vagy nincs-e abban szabotázs elkövetésére alkalmas anyag elrejtve, melynek hatása esetleg külföldön mutatkoznak.

14. Szabotázs-gyanús körülmények, esetek jelentése, eljárás

Összes közreműködő és támogató K. szervek

a) Előfordult szabotázs eseteket, valamint a legcsekélyebb gyanúnak látszó körülményeket is távbeszélőn a Vezérkar Főnöke 2. osztály, D. alcsoportjának, Budapest, Hadik Laktanya, a területileg illetékes hadtest kémelhárító osztályának és saját előjáró parancsokságának (hatóságnak, főnöknek) azonnal be kell jelenteni.

Ott, ahol egy állomáson több közreműködő és támogató K. szerv működik, a 2. Vkf. D. alcsoporthoz a jelentést az a szerv teszi meg, mely az első megállapítás bevezetésére hivatott. A jelentés kiterjed az elkövetett cselekmény vagy gyanús körülmény rövid leírására és a kivizsgálásra tett helyi intézkedésre.

b) Szabotázs esetben, vagy gyanús körülmények észlelése esetében a helyszínen a vizsgálatot az érintett közreműködő és Támogató szervek, közbejöttének azonnal meg kell ejteni.

A 2. Vkf. D. alcsoport a bejelentés alapján intézkedni fog a részletes további kivizsgálásra, eljárásra, ezért a szerelvényt ennek beérkezéséig tovább indítani nem szabad.

A felsorolt feladatokból a határőrség 5, a csendőrség és a rendőrség 12 feladatnál, a pénzügyőrség 4, a vámhivatalok 3 feladatnál működtek közre. A vasúti szervek és a MÁV személyzete pedig 12 feladatnál támogatták, illetve hajtották végre a feladatokat.

II. Fokozott biztosítás

Négyféle tevékenységet foglalt magába:

1. Megfigyelő szolgálatot
2. Határállomások megerősítését
3. Határportyázás fokozását
4. (Objektum)Őrségek felállítását

Lényege: a rendes ellenőrzésnél fokozottabb határellenőrzés, a határállomások, a vasúti gócpontok, hidak, vasúti műépítmények állandó őrségekkel való őrzése, járőrözés (járőrmenetek.)

1. Megfigyelő szolgálat

A határállomásokon és a belterületen hasonlóak, mint az I. biztosítási fokozat alatt.

2. Határállomások megerősítése

Határállomásokon szolgálatot teljesítő vámszaki, rendészeti, vasúti szerveket az ellenőrzés fokozása céljából az illetékes minisztériumok által a forgalom arányában kell megerősíteni.

Feladataik

- a) A ki- és beléptetésre az I. biztosítási fokozat alatt meghatározott feladatok fokozottabb végrehajtása. Szerelvények rakományainak, utasok poggyászeit fokozottabb ellenőrzése.
- b) Fokozottabb idegenellenőrzés, „b” hálózat széles alapokra való helyezése.

3. Határportyázás fokozása

Határőrség

a) Szállításra tekintetbe jövő határállomások környékén sűrűbb és gyakoribb határportyázást kell tartani. E határportyázások alkalmával a súlyt idegenek ellenőrzésére, bujkálók igazoltatására, gyanús egyének őrizetbe vételére kell fektetni. Portyázást ki kell terjeszteni a hatásterület alá tartozó vasútvonalaknak, vasútállomásoknak és vasúti műtárgyaknak, műépítményeknek fokozottabb ellenőrzésére.

b) Kishatárszéli forgalomban közlekedők ellenőrzésének szigorítása. A forgalmat a legszükségesebb mérvre kell szorítani (betegség, haláleset, feltétlen megbízható kettős birtokosok).

- c) A „b” hálózat fokozottabb mértékben való kiépítése.
- d) Portyázások tekintetében összhang, együttműködés a csendőrséggel.

Csendőrség

- a) Mint a határőrség az a) pontban.
- b) A „b” hálózat fokozottabb mértékben való kiépítése.
- c) Portyázások tekintetében összhang, együttműködés a határőrséggel.

4. Őrségek felállítása

Határállomások, belterületi vasúti gócpontok vasútvonalán lévő fontosabb hidak, alagutak, műépítmények, őrzésére a honvédség őrszolgálatos alakulatokból őrségeket rendel ki

a) Határállomások: német viszonylatban Szenc és Hegyeshalom a főútvonalon, Szentgotthárdt, Sopron, Bucusu a mellékvonalakon, illetve román viszonylatban: Lökösháza, Biharkeresztes főútvonalon, Kőtegyán Nyírábrány mellékvonalon voltak.

b) vasútvonalaknál az őrségeket a Német Birodalommal (Ausztriával) összekötő vasúti fővonalak, Budapest, és a Románia felé vezető vasutak mentén kell felállítani:

(Bécs-Pozsony)-Szenc-Galánta-Érsekújvár-Szob-Vác-Budapest
(Bécs)-Hegyeshalom-Győr- Komárom-ata-Budapest
Sopron-Kapuvár-Győr mellékvonal
Szentgotthárd-Szombathely-Celdömölk-Veszprém-Székesfehérvár-Bp

(Rehnitz)-Bucusu-Szombathely mellékvonal
Budapest-Cegléd-Szolnok-Szajol-Békéscsaba-Lökösháza-Arad, illetve
Békéscsaba-Kőtegyán- Nagyszalonta mellékvonal
Bp-Nagykáta-Újszász-Szolnok-Szajol-Püspökladány-Biharkeresztes-
Nagyvárad fővonal,
Püspökladány-Debrecen-Nyírábrány-Érmihályfalva mellékvonal

c) Pályaudvarok: Belföldön a fontosabb vasúti gócpontok Érsekújvár, Győr, Szombathely Komárom, Székesfehérvár, Budapest, Cegléd, Szolnok, Püspökladány, Békéscsaba, állomások voltak.

d) Hidak: Vágsellye, Győr, Érsekújvár, Komárom, Garamkövesd, Szob, Biatorbágy, Budapest (összekötő vasúti híd, óbudai vasúti híd) Szolnok, Mezőtúr, Gyoma, Berettyóújfalu, Gyula.

Feladatok

A. Határállomáson

- a) Vasútállomás, és azokon lévő vasúti műépítmények (váltóház, víztorony, jelzőkészülékek, raktárak stb.) állandó őrzése
- b) Járőrözés (járórmenetek) a vasútállomás területén s közvetlen környékén.
- c) Vasútállomáson tartózkodó vasúti rakományok őrzése.

- d) Fontosabb vasúti szállítmányok fegyveres kísérete vonaton. Főfeladat szabotázs-kísérletek megakadályozása, gyanús elemek őrizetbe vétele.

C. Belterületi vasúti gócpontokon

Mint a határállomásokon továbbá állomásfőnök kérelmére, átfutó fontosabb vasúti szállítmányok szükség esetén kíséret adása vagy a már meglévő kíséret megerősítése.

Őrségeket az erre a célra behívandó honvédségi őralakulatok állítják ki. Felállításukra a HM intézkedik.

III. Szigorított biztosítás

A legmagasabb fokú biztosítás, amely magába foglalja a szállításra tekintetbe jövő vasútvonalakon, fontosabb pályaudvarok, hidak, műtárgyak őrzését, a vasúti szállítmányok kísérésén túl a kishatárszéli forgalom beszüntetését, határszéli szervek (csendőrség) létszámemelését. 8 feladatot foglal magában:

1. Megfigyelő szolgálat

- a) határállomásokon
- b) belterületen hasonlóan, mint az I. biztosítási fokozat alatt.

2. Határállomások megerősítése, őrzése

Mint a II. biztosítási fokozat alatt.

Feladatok: a II. biztosítási fokozat 2. pontjában felsorolt feladatok legszigorúbb végrehajtása. A legtüzetesebb vizsgálat minden vonalon.

3. Vasúti szállítmányok őrzése, kísérése

a) Úgy a határpályaudvarokon, mint belterületi állomásokon a vasúti szerelvényeket a tartózkodás ideje alatt őrségekkel kell őriztetni.

b) Minden vasúti szállítmányhoz fegyveres őrkíséretet kell adni.

c) Őrkíséretre részére váltóállomások kijelölése, ahonnan az őrkíséret felváltás után legközelebbi vonattal állomáshelyére visszautazhat. E célból tekintetbe jövő váltóállomások: *Szolnok, Budapest, Komárom, Érsekújvár*. Ezekben az állomásokon a biztonsági őrségek erejét a kíséret létszámának beszámításával kell megállapítani.

4. Határforgalom szigorítása

Határőrség

Ha szükségesnek a kishatárszéli forgalmat a szabotázsra tekintetbe jövő vasútállomás környékén teljesen be kell szüntetni. Erre HM 19. osztálya ad ki intézkedik.

5. Határportyázás fokozása

Határőrség

A II. fokozati biztosítás 3. A) pontjában foglaltak szigorú végrehajtása. Igen sűrű gyakori portyázás, ennek végrehajtására az érintett határőrségek létszámának felemelése a HM intézkedése szerint.

Csendőrség

Mint a határőrségnél. Igen sűrű gyakori portyázás, ennek végrehajtására az érintett őrsök létszámának felemelése.

6. Őrségek felállítása

a) A szállításra tekintetbe jövő vonalakon az összes nagyobb vasútállomások őrzését e célból behívandó honvéd őralakulatok látják el. Állományuk a különleges esetekre előírtak szerint. Felállításukra a HM külön intézkedik.

A következő vasútállomások jönnek tekintetbe: Lökösháza, Kétegyháza, Békéscsaba, Mezőberény, Gyoma, Mezőtúr, Szajol, Szolnok, Biharkeresztes, Berettyóújfalu, Püspökladány, Karcag, Kisújszállás, Törökszentmiklós, Abony, Cegléd, Monor, Újszász, Nagykáta, Gyömrő, Budapest (teherpályaudvarok), Dunakeszi, Vác, Párkány, Érsekújvár, Vágsellye, Galánta, Szenc, (Bia)Torbágy, Bicske, Tatabánya, Bánhida, (Tata)Tóváros, Komárom, Győr, Moson, Hegyeshalom, Székesfehérvár, Veszprém, Ajka, Celldömölk, Sárvár, Szombathely, Körmend, Szentgotthárd, Csorna, Kapuvár, Sopron.

b) Az összes fontosabb vasúti hidak, átereszek, műépítmények őrségekkel kell őrizni.

c) Tekintetbe jövő vasútvonalakon állandó járőrszolgálatot kell tartani.

d) Feladatok:

- Vasútállomások és azokon lévő műépítmények (váltóház, víztorony, jelzőkészülékek, raktárak) stb. állandó őrzése.
- Járőrözés (járőrmenetek) a vasútvonalon és a vasútállomás területén.
- Vasútállomáson tartózkodó szerelvények őrzése.
- Vasúti szállítmányokhoz kíséret adása.
- Főfeladat szabotázs-kísérletek megakadályozása. Gyanús elemek őrizetbe vétele.

e) Fel nem sorolt átfutó vasútállomásokon a vasútbiztosító szolgálatot a csendőrség látja el. Ott, hol szükséges, a csendőrőrsök létszámát fel kell emelni.

7. Villamos erőmű biztosítása

A Bánhidán lévő villamos erőközpont őrizetét a Bánhidán lévő pályaudvar őrség látja el.

Az itt felsorolt feladatok alkották a vasúti szállítmányok biztosításának különböző fokozatait. Mint kitűnik a magyar katonai vezetés nagy figyelmet fordított az ország területén átmenő vasúti forgalom biztosítására. E célból a rendvédelmi szervek, vámszaki pénzügyőri szerveket is a MÁV mellett minden szervezetet, amelyek valamilyen kapcsolatban volt a vasúttal.

IV. Vízi szállítmányok biztosítása

A Párizs környéki békeszerződések, az Egyesült Nemzetek jogelődjének oltalma alatt létrehozott, a hajózás nemzetközi érdekéről szóló, 1921. április 20-án aláírt Barcelonai egyezmény a Duna nemzetközi használatát, rendészeti és hajózási szabályait rögzítette.

Az 1923. XIV. tc.-ben kihirdetett Nemzetközi Duna Bizottság létrejötte már lehetővé tette, hogy a folyamrendészeti feladatokat a kijelölt hatóságok tovább folytassák.

A nehéz gazdasági helyzet miatt nehezen indult meg a hajózás. Később, a második világháború elején a dunai szállítások már a vasúti szállítások kétszeresét érték el, és meghaladták az évi 12 millió tonnát. A háború idején a Romániából szállított kőolaj Németország részére különös fontossággal bírt, mennyisége elérte a háború folytatásához szükséges kőolajmennyiség 1/3-1/4 részét.

A Magyarországon átmenő német vízi szállítmányok biztosítása

I. Megfigyelő biztosítás

1. Megfigyelés a határvonaltól a belépő (Mohács) állomásig:

Folyamőr megfigyelő szakasz feladata volt a Dunának az országhatártól a mohácsi beléptető állomásig terjedő szakaszát állandó megfigyelés alatt tartása. Meg kell akadályozni azt, hogy ezen a szakaszon a külföldről jövő hajók személyeket, anyagot a partra tegyenek, illetve felvegyenek. A Gyanúsabb hajókat, ha szükségesnek látszik, motorcsónakkal kell kísélni és megfigyelni.

2. Beléptetés a határállomáson (Mohács)

A rendőrség (révkapitányság) feladata volt, a Belépő hajóknál a hajó személyzet ellenőrzése és személyazonosság megállapítása. A Külföldről érkező utasokat fokozottabb mértékben kellett megfigyelni. Az utasok, beléptetésénél meg kell állapítani az utazási célját is. Valamint a gyanús elemeknek a hajóállomástól való távoltage. K. esetben a legközelebbi honvéd K. szervhez való átadása.

A vámigazgatás és pénzügyőri szervek (Fővámhivatali kirendeltség) feladata a befutó hajók vámvizsgálata (hogy a hajó (uszály) tényleg a bemondás szerinti árut szállítja-e és ládába, hordókba stb. nem robbanóanyagot helyeztek-e el.) Meg kell állapítani, hogy az uszályokban nincs-e kő vagy cementzsákok elrejtve, melynek elsüllyesztése a hajózási forgalmat gátolhatja, megakadályozhatja.

Meg kellett győződni arról is, hogy a hajóban, az uszályokban vagy azok külső részén nincs-e robbantásra vagy egyéb szabotázs elkövetésére alkalmas anyag elrejtve vagy felerősítve.

A külföldről jövő, és a határon kiszálló utasoknál szigorúbb poggyászvizsgálatot kell tartani.(robbanóanyag és szabotázs elkövetésére alkalmas anyag található e)

3. Idegenek ellenőrzése a határállomáson

A határőrség és a csendőrség bevezeti a mohácsi határszakaszban eső községekben a fokozottabb idegen megfigyelést. Az idegen ellenőrzés terén a révkapitányság munkáját messzemenő támogatja.

A rendőrség (révkapitányság) munkatársai a hajóállomáson tartózkodó idegen hajókat fokozottabb megfigyelés alá veszi. Azokat az idegen hajósokat, akik bevásárlás céljából a városba belépési engedélyt kaptak, meg kell figyelni, hogy kikkel tartanak fenn összeköttetést, szükség esetén kísértetni kell őket. A megfigyelés terjeszkedjen ki arra is, hogy nem szállítanak-e ki a hajóból szabotázs elkövetésére alkalmas anyagot.

A külföldi és belföldi hajókról a hajóállomáson kiszálló utasokat meg kell figyelni, mi az utazásuk célja, és hogy kikkel tartanak fenn összeköttetést.

A határállomásokhoz tartozó községben az idegenek fokozottabb ellenőrzését meg kell szervezni.

Az idegenek ellenőrzésére és megfigyelésére a „b” hálózatot a Duna mentén kiépíteni, a hajóállomáson és közvetlen környékén ki kell bővíteni. A „b” egyéneket szabotázs gyanús körülményekre, azok felismerésére ki kell oktatni.

4. Határportyázás, határforgalom

A határőrség és a csendőrség feladata a Duna mohácsi szakaszán határportyázások alkalmával fokozottabb megfigyelés, idegenek, bujkálók igazoltatása, gyanús idegenek őrizetbe vétele és átadása a honv. K. szerveknek.

A kishatárszéli forgalomban közlekedők szigorúbb ellenőrzése, megfigyelése. Jogtalan határátlépőket, lengyel menekülteket meg kell motozni, a minden esetben a honv. K. szerveknek átadni.

Szoros együttműködés a folyamőrség folyammegfigyelő szakaszával.

5. Menetközben szállítmány megfigyelése, biztosítása

A Duna mentén elhelyezett csendőrőrsök a partokat portyázásaik alkalmával fokozottabb megfigyelés és ellenőrzés alatt tartani. Különösen azokat a helyeket, melyek a hajózást veszélyeztetik. Ha szükséges olyan helyeken állandó álló vagy mozgó járőrszolgálatot kell bevezetni.

A Duna partján kiépíteni, kibővíteni, és kioktatni a „b” hálózataikat (halászok, molnárok stb.).

A révkapitányság által adott kísérszemélyzet feladatai hasonlóak, mint a vámhivatalnál. A kísérők létszáma alkalmazkodik a szállítmány nagyságához. A megfigyelés és ellenőrzéshatásosabbá tétele céljából révkapitányságtól-révkapitányságig kíséretet kell küldeni. Ennek erejét a szállítmány nagyságának megfelelően a belépő révkapitányság vezetője szabja meg.

Kényszer lehorgonyzások vagy élelmiszer stb. beszerzése céljából engedélyezett lehorgonyzások alkalmával ügyelni kell arra, hogy jogtalanul senki partra ne szállhasson, vagy valakit onnan fel ne vehessenek. Bevásárlások céljából kiszállókhoz kíséretet kell adni.

A révkapitányság hatásterületén motorcsónakkal való portyázások alkalmával a Dunát és partját fokozottabban kell megfigyelni. Különösen ügyelni kell arra, hogy a dunai hajózást könnyen veszélyeztethető helyeken szabotázszt ne készíthessenek elő.

Meg kell szervezni a parti megfigyelést. A révkapitányságok hatásterületükön a part mentén lévő halászokat, molnárokat, lakosokat vonják be a megfigyelő szolgálatba, a kiválasztott „b” egyéneiket oktassák ki.

Hajózást könnyen veszélyeztethető területen állandó álló vagy mozgó járőrszolgálatot kell szervezni.

A vámhivatal által vámszaki szempontból adott kíséret (pénzügyőr) figyeljen oda, hogy a menet alatt a hajóról, uszályról sem személyt, sem anyagot partra ne tegyenek, vagy felvegyenek. A kísérő személyzet ügyeljen arra is, hogy menet alatt a hajón, uszályon semminemű szabotázs esetet (robbantás, gyújtás, elsüllyesztés stb.) ne történjen, e kísérleteket már „csírájában el kell fojtani.”

6. Belterületen lévő dunai kikötők megfigyelése

Csendőrség, rendőrség a Duna-kikötőket vegyék fokozottabb megfigyelés alá. Fősúly az idegenek, megfigyelésén nyugszik.

A révkapitányságok feladata volt, a kikötőkben horgonyzó idegen hajókat állandó megfigyelése. Olyan kikötőkben, hol révkapitányság (kirendeltség) nem volt, e feladatokat a csendőrség, és ahol ez sem volt ott a Mftr. megbízható alkalmazottai lássák el.

7. Dunán átvezető hidak megfigyelése, biztosítása, őrzése

A rendőrség feladata volt a Duna hidakat figyelése.

A honvédség őralakulatainak kellett a Dunán átvezető hidak őrzését biztosítani. Baja, Dunaföldvár, Budapest (összekötő vasúti híd és óbudai vasúti híd) Esztergom, Komárom (közúti és vasúti híd)

8. Belterületi idegen ellenőrzés, megfigyelés a Duna-menti városokban, községekben

A rendvédelmi szervek legfontosabb feladata a működési területükön az idegen ellenőrzés. Ha az adott helyzet szükségessé teszi, úgy a közreműködő K. szervek közreműködésével idegenellenőrző razziák megtartása.

9. Beszervezések a belterületen a Duna mentén

Csendőrség, rendőrség, pénzügyőrség a hatásterülete alá tartozó Duna-menti községekben, városokban a „b” hálózat ki-építése, kibővítése és kioktatása. A „b” hálózat kiépítése a partok mentén. Halászok, molnárok, parti lakosok beszerzése.

Idegenek megfigyelése partmentén kóborló, bujkáló idegenek – különösen úgynevezett vadevezősök – megfigyelése.

10. Kirakodás-berakodás megfigyelése

Nagyobb arányú, különösen hadianyag, termények, stb. kirakodásánál, berakodásánál és raktárakban való elhelyezéseinél, tárolásoknál a munkások fokozottabb megfigyelése (főként "b" egyénekkal). Idegenek távoltartása a ki- és berakodás helyétől.

11. Kiléptetés (Gönyü)

A rendőrség (Révkapitányság) a kiléptetésnél a hajósszemélyzet személyazonosságának a megállapítására (a személyzetben nem történt-e változás, nem tettek-e valakit valahol partra menetközben, illetve ilyet nem vettek-e fel.)

A vámigazgatósági és pénzügyőri szervek (Fővámhivatali kirendeltség) feladat ugyanaz volt, mint a beléptetésnél.

12. Hajó megfigyelése a kiléptető állomástól a határig

Tekintettel arra, hogy a kíséret Gönyünél tovább nem utazik, a parti és motorcsónakkal való megfigyelés kell előtérbe helyezni.

A folyamőrség (folyammegfigyelő szakasz) és a csendőrség Dunacsuny országhatár között az országból távozó, illetve ide befutó hajókat főleg a parti megfigyelés útján kell ellenőrizni. A folyamőr megfigyelő szakasz a Duna e szakaszán kiépíti, kibővíti bizalmi hálózatát, beszervezi a halászokat, molnárokat, partment lakosokat. Parti járőrök a „b” egyének megfigyelésére támaszkodva, a Duna partján fokozottabb ellenőrzést vezetne be. Az ellenőrzés a Dunának különösen a hajózást veszélyeztető helyeire, erdős, bozótos partjaira kell kiterjeszteni.

A gyanúsabb hajókat, ha szükségesnek látszik, motorcsónakkal kell kísérni és figyelni.

13. Szabotázs-gyanús körülmények, esetek jelentése, eljárás összes közreműködő K. és támogató K. szervek

Ugyanaz, mint a vasúti szállítmányok esetében

A felsorolt feladatokból a határőrség 5, a csendőrség és a rendőrség 12 feladatnál, a pénzügyőrség 4, a vámhivatalok 3 feladatnál működtek közre. A vasúti szervek és a MÁV személyzete pedig 12 feladatnál támogatták, illetve hajtották végre a feladatokat.

II. Fokozott biztosítás

Lényege: a rendes ellenőrzésnél fokozottabb határellenőrzés, a határállomások, a vasúti gócpontok, hidak, vasúti műépítmények állandó őrségekkel való őrzése, járőrözés (járőrmenetek.)

1. Megfigyelő szolgálat

Határállomáson, és belterületen hasonlóan, mint az I. biztosítási fokozat alatt.

2. Határállomások megerősítése

Határállomásokon szolgálatot teljesítő vámszaki, rendészeti szerveket az ellenőrzés fokozása céljából az illetékes minisztériumok a forgalom arányában megerősítik.

A ki- és beléptetésnél az I. biztosítási fokozat alatt meghatározott feladatok fokozottabb végrehajtása. Hajó rakományainak, utasok poggyászainak fokozottabb ellenőrzése. Fokozottabb idegen ellenőrzés a „b” hálózat széles alapokra való helyezése által.

3. Határportyázás fokozása

A határőrség, csendőrség, folyamőrség: A Duna mohácsi szakaszán sűrűbb és gyakoribb határportyázás, súllyal az idegenek ellenőrzésére. Portyázás a Duna partjain is.

A kishatárszéli forgalomban közlekedők ellenőrzésének szigorítása. A forgalmat a legminimálisabbra kell korlátozni. (betegség, haláleset, feltétlen megbízható kettős birtokosok). a "b" hálózat fokozottabb mértékben való kiépítése.

Portyázások tekintetében összhang, együttműködés.

4. Őrségek felállítása

Határállomások, belterületi fontosabb kikötő állomások, továbbá a Dunán átvezető hidak őrzéseire.

a) Határállomásokon: Mohács, Gönyü feladatok:

Hajóállomás, rakodók, szénraktárak, raktárak állandó őrzése.

Járőrmenetek a hajóállomáson és közvetlen környékén.

Hajóállomáson tartózkodó hajók, uszályok, rakományok őrzése.

Hajóvizsgálatoknál kíségetése a fővámhivatali kirendeltségnek.
Szükség esetében kíségetés a hajók kíséretében.
Főfeladat szabotázs-kísérletek megakadályozása, gyanús elemek őrizetbe vétele.

- b) Belterületi kikötők: Baja, Dunaföldvár, Csepel, Budapest, Vác, Esztergom, Komárom feladatok:
Hajóállomás, rakodók, szénraktárak, raktárak állandó őrzése.
Járőrmenetek a hajóállomáson és közvetlen környékén.
Hajóállomáson tartózkodó hajók, uszályok, rakományok őrzése.
Szükség esetében a révkapitányság felkérésére, ha a létszámviszonyok megengedik kíséretet, adhat hajók kíséretéhez.

Baja-Dunaföldvár-Esztergom-Komárom Duna hidak őrzését ugyanazon őrség látja el, mint a kikötőét. Feladat: Hídon átkelők megfigyelése és szemeltartása. A híd közvetlen környékének megfigyelése, minden szabotázs-kísérlet megakadályozása. *Őrségeket az erre a célra behívandó honvédségi őralakulatok állítják ki. Felállításukra a HM intézkedik.*

- c) Vízi ellenőrzés a belterületen

Folyamőrség feladata a Duna belterületének vízi járműveken való ellenőrzése állandó portyázások motorcsónakokkal, őrnaszádokkal, stb. Feladat szabotázs-kísérletek megakadályozása, szállítmányok ellenőrzése, biztosítása, - Duna medrének és partjának megfigyelése, ellenőrzése.

III. Szigorított biztosítás

A harmadik fokozat lényege: az összes dunai kikötők őrzése, hajószállítmányok kíséretése, kishatárszéli forgalom beszüntetése, parti és dunai járőr-szolgálat megszigorítása. kilenc részfeladatot foglal magában:

1. Megfigyelő szolgálat

A határállomáson és a belterületen hasonlóan, mint az I. biztosítási fokozat alatt.

2. Határállomások megerősítése

Mint a II. biztosítási fokozat alatt.

3. Határforgalom szigorítása

Ha szükséges, akkor a kishatárszéli forgalmat a Duna mohácsi szakaszán be kell szüntetni. Adott helyzetben a HM 19. osztálya. intézkedik.

4. Határportyázás fokozása

A II. fokozatú biztosítás szigorú végrehajtása. Igen sűrű gyakori portyázás, ennek végrehajtására az érintett határőrségek létszámának felemelése.

5. Szállítmányok kísérésének fokozása

Ha szükségesnek látszik fokozni, kell a szállítmányok kíséretét. A révkapitányságok szakaszain a motorcsónak őrzőjáratokat sűríteni kell.

6. Partok biztosító szolgálatának szigorítása

A hajózási utakat, könnyen veszélyeztető helyekre állandó őrségek kirendelése, annak megakadályozására, hogy ott szabotázs-cselekményeket (elsüllyesztés, fatöncök leeresztése, robbanóanyag elhelyezése, malmok elsüllyesztése stb.: előkészíteni lehessen.

Part mentén sűrű járőrszolgálat tartása.

A biztosító partvédő szolgálatba a part mentén lévő honvéd, csendőr, rendőr alakulatok bekapcsolása.

7. Vízi ellenőrzés a belterületen

Folyamőrség: A Duna belterületének vízjárműveken való szigorú ellenőrzése, állandó portyázások, motorcsónakokkal, őrnaszád, stb. Feladata a szabotázs-kísérletek megakadályozása, szállítmányok ellenőrzése, biztosítása, Duna medrének és partjának megfigyelése, ellenőrzése.

8. Belterületi kikötő állomások őrzése

A II. fokozatú biztosításnál már felsorolt hajóállomások mellett még biztosításra tekintetbe jönnek: Kalocsa, Paks, Dunavecse, Adony, Ercsi, Nagymaros, Piszke, Dunaalmás.

Az őrségeket az erre a célra behívandó őralakulatok állítják ki, állományuk a különleges esetekre előírtak mérvében.

Az itt ismertetett intézkedésekre a második világháború csak részleteiben került sor.

Ezek az intézkedések a magyar rendvédelmi szakemberek kidolgozó munkáját bizonyítják.

JEGYZETEK ÉS MELLÉKLETEK

¹A II. világháború alatti magyar elhárítást az úgynevezett totális elhárításra való törekvés jellemezte. Nemcsak a titkokkal rendelkezők és a védett objektumok körében végezték, hanem a lakosság egészére is igyekeztek kiterjeszteni. Gerincét a Honvéd Vezérkar főnöke és a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe tartozó katonai elhárítás képezte, amelyet a Honvéd Vezérkar főnöke 2. kémelhárító osztály D (defenzív, def.) alosztályát irányított. Ennek hatáskörébe tartoztak a hadtestparancsnokságokon, a Légügyi Hivatalban (1939-től a Légierők Parancsnokságán), a Folyamőrségnél és a Vámőrségnél működő 2. osztályok hasonló feladatokat végző D alosztályai. 1939. májusban létrehozták a Honvéd Vezérkar főnökség 2. ipari defenzív osztályát is, amely egyebek közt a honvédelmi szempontból különösen fontos (A, B és C kategóriába sorolt) üzemekben dolgozó üzemi titkárok elhárító tevékenységét irányította. Mindkét osztály csoportokra és alcsoportokra tagozódott. A titkos ügynöki hálózat általános, különleges és szakhálózatra oszlott. A polgári elhárítás gerincét a Belügyminisztérium VII. közbiztonsági osztály irányításával, a budapesti Rendőr-főkapitányság politikai főkapitány-helyettesének közvetlen alárendeltségében működő politikai, valamint államrendészeti osztály, illetve a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium kettős alárendeltségébe tartozó Csendőrség központi nyomozó parancsnoksága alkotta. Sok vidéki és kerületi politikai alosztály és politikai nyomozócsoport tartozott alárendeltségükbe. 1942.júl.12-től az országos elhárítási ügyek irányítására a belügyminiszter közvetlen alárendeltségében létrehozták az Államvédelmi Központot, - Magyarország német megszállása után az Állambiztonsági Rendészetet.

² Magyar Királyi Határőrség: az állam- és vámhatár őrzésére és védelmére létesített Vámőrség jogutódja 1932.okt.1-től, továbbra is a PÜM kebelében maradt. A m. honvédelmi rendszer ált. védkötelezettségre történő átszervezése során 1933.jún. végére befejeződött a hőr. átszervezése és végső elhelyezése. Ekkor vált szét véglegesen a határőrizet, tehát az államhatár és a vámjövődék kat. szempontú őrzete, ill. a vámhatár vámjövődéki és más minisztériumok által előírt feladatok szerinti őrzete. A különválással a segédvámhivatali feladatok a pénzügyigazgatóságok szerves részévé váltak, amelyet a Pénzügyőrség látott el. A határőrségnél 156 őr végzett határszolgálatot, minden határőrkerületben (hőr.ker.) egy-egy hőr.ezd. szolgált mint a vegyesdandárok 3.gy.ezd-e. Összlétszáma 10767 főt tett ki. 1938.okt.1-től a hőr.-ség a HM alá-rendeltségébe került, ahol határvadász- (hv.) alakulatokká szerveződtek és a határőrizet mel-lett a határvédelmet is ellátták. A kettős szervezésű hőr. egyik része alkalmas volt a zöldhatár őrzetére, másik része rendes gy. alakulat volt, tü-gel, av-vel. Ezt a kettősséget az akkori nk. helyzet tette szükségessé, a határvidék állapota, a kiélezett helyzet az É-i, K-i és D-i határszakaszon. Az 1938.márc.5-i győri program első üteme alatt hét hv. dd. szervezése kezdődött meg, 24 hv.zlj-jal. A hv.dd-okba 3-5 hv.zlj. és 3-4 portyázószd. tartozott. A teljes Huba-hadrendek során 54 zlj. alakult volna meg, de 1940 nyaráig csak 34 állt fel.

³ Csendőrség a független Magyar Királyság alapvető karhatalmi és rendvédelmi testülete 1919–1945 között. A közrend és közbiztonság őrzésére rendelt, egyetlen katonailag szervezett őrtestület. A cső. feladata: működési területén (zömmel vidéken) az élet- és vagyonbiztonság megóvása, a közbéke és közrend fenntartása, a törvények, rendeletek megszegésének megakadályozása, az ezek ellen vétők kinyomozása és az illetékes hatóságoknak történő átadása, részvétel a katasztrófa-megelőzésben és -elhárításban. A cső.-et helyi rendészeti ügyekben csak a csendőrfelügyelő és a községi közegek támogatására használhatták fel. Egyenruházata és fegyverzete kisebb eltérésekkel és saját jelzésekkel

honvédségi volt. Szolgálati feladatait az 1881:III.tc., az azt követő módosítások, majd az 1927.szept.1-én kiadott Szolgálati Utasítás és Ügyviteli Utasítás alapján végezte. A cső. tagjainak szolgálatellátása egyfelől közbiztonsági és belső, másfelől rendes, felszólított s ellenőrző szolgálatra oszlott. A közbiztonsági szolgálat az államrendészeti, a közrendészeti, az igazságügyi rendészeti és a karhatalmi szolgálatot foglalta magába, a belső szolgálat az őrsökön, a cső. laktanyákban zajlott. Utóbbi gyakorlatilag is megegyezett a Honvédségnél alkalmazott belső szolgálattal (napos szolgálat stb.) Rendes szolgálat alatt a hivatalból kivezényelt és egyenruhában teljesített szolgálat értették, a felszólított szolgálatot a bírósági kérésre vagy hatósági kirendelésre vezényelt feladat-végrehajtás jelentette, az ellenőrző szolgálat az említett szolgálatokat ellátó cső-ök előjárói ellenőrzése volt. A cső. központi vezetésre, országos szervekre és területi közbiztonsági alakulatokra tagozódott. Az 1922:VII.tc-ben a cső. létszámát 12.000 főben (600 tiszt és 11.400 legénység) állapították meg. A csendőrosztályok alárendeltségébe 2-3 szárnypászt került. Cső. szakasziparancsnokság alárendeltségébe 3-6 őrs tartozott. 1930-tól a cső. nyomozó osztály, és alosztályok mellett felállították a Közlekedési Csendőrséget. A közlekedési cső-k motorkerékpárral, majd kétszemélyes személykocsival teljesítettek szolgálatot. A repülőtéri csendőrkülönítményt 1933-ban állították fel, a Mátyásföldi, majd a Budaörsi közforgalmi rep.téren. Állománya szakmai tekintetben az illetékes cső.kerületi parancsnoksághoz, a szolgálat ellátásában a rep.téri pást-hoz tartozott. A cső.szakmai felügyeletét a BM VI./b, személyi és fegyelmi ügyeinek intézését a BM. VI./c. o., 1938.júl-tól még a HM 20. o látta el, amelyeket (ezd. rendfokozatú) cső.ti-ek irányítottak. A cső. legmagasabb szintű vezetője a Csendőrség felügyelője volt, tbk. rendfokozatban. A csendőrkörület élén cső. ezds. állt. Az o.pászt-okat zömmel törzsi-ek (cső.alez., cső.örgy.), a szárnypászt-okat ti-ek (cső.szds., cső.fhdgy.) vezették. A szak. élén tts. állt (cső.alhdgy., kivételesen cső.ftórm.), minként az őrs élén is (cső.tórm., cső.órm.)

⁴ Magyar Államrendőrség, Magyar Királyi Rendőrség a független Magyar Királyság alapvető rendvédelmi testülete 1919–1945 között. A közrend, a bel-, közbiztonság és államvédelem biztosítását, szükség esetén fe. védelmét szolgáló, kat. alapon (is) szervezett és kat. fegyelem alatt álló fe. őrtestület. 1919.okt.1-én az 5047/1919.ME.sz. me-i rendelettel összevonják a Bp-i Államrendőrséget és a Határrendőrséget, s megalakítják Magyar Állami Rendőrséget (1920.ápr.1-től Magyar Királyi Államrendőrség, 1931-től Magyar Királyi Rendőrség). Ettől a r. látja el hatósági hatalommal minden városban, a (megjelölt okból) hatáskörébe utalt községekben, a határállomásokon és az ún. rendőrkörületen lévő víziutakon az igazgatásrendészeti, közbiztonsági és államvédelmi szolgálatot. – A rendőrség a BM Közrendvédelmi Osztály (VI/b.o.) irányítása és alárendeltsége alatt áll (1943.jan.1-től BM VI./b. és VI./c. o. feladatait a XX. o. veszi át). Hét főkapitányságot hoztak létre: Bp., Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szombathely. 1931-ben ezeket megszüntetve felállítják a Vidéki Főkapitányságot, de ezen irányító szerv és a városi-járásai kapitányságok közé négy körzeti szemlézőközpontot (Debrecen, Szeged, Székesfehérvár, Szombathely; a visszacsatolások után még Kassa és Kolozsvár) iktatnak be. A rendőrség részét képezik a révkapitányságok (Folyamrendészet), valamint a Rendőr Újonciskola, mindkét szervezet egyben a Honvédség rejtett alakulata is. 1924-ben létrehozták a Kábítószer-ellenőrző Központi Szervet. 1926-ban felállították az Erkölcserendészeti Központi Hatóságot. Miután a fővárosban a Csendőrség nem működik, a Bp-i főkapitányságon részeként alakul meg a Karhatalmi és Különleges Alakulatok Parancsnoksága, a baloldali és a szélsőjobboldali mozgalmak letörésére. A rendőrség létszámát 12.000 főben rögzítették, amely a visszacsatolások után 14.591 főre nőtt.

⁵ Magyar Királyi Pénzügyőrség a magyar állam alapvető gazdasági rendvédelmi testülete 1867–1945 között. A TK bukása után visszaállították az 1918.okt.31-e előtti államszervezetet és annak rendvédelmi testületeit. Az ideiglenes határok őrzésébe a Nemzeti

Hadsereg és a rendvédelmi testületek mellett bevonták a pü.-et is. A határövben létesített pü.őr szak-ok hivatásszerű kötelességeik mellett határrendészeti és határvédelmi szolgálatot is elláttak. 1921.szept.1-től a m.kir. Vámország vette át az államhatár (vámhatár) őrizetét és védelmét. 1922-től átszervezték, az 1922:VIII.tc. pénzügyőrségre vonatkozó végrehajtási utasítása a júl.20-án kiadott 113.754/XIX.a.-1922.P.M.sz. körrendeletben jelent meg. A pénzügyőrség a PÜM államtitkárának a XX. fő.vezető útján alárendelt XIXa. ügyo-hoz tartozott. Az ország területét 24 pénzügyigazgatósági kerületre osztották. A 21 pénzügyigazgatóság, 2 pénzügyigazgatósági kirendeltség valamint a budapesti adóügyi útmutató és ellenőrző hivatal élén egy-egy a pü. fogalmazási tisztviselő állt. A pü.igazgatósági kerületekben erre rendelt külön ügyo-ok vezetését egy-egy pü.őr felügyelő vagy főbiztos látta el. A pü.igazgatósági kerületek változó számú pénzügyőri biztosi kerületre oszlottak, 1922-ben 116 biztosi kerületet alakítottak ki. Vezetőjük egy-egy pü.őr főbiztos vagy biztos volt. A biztosi kerületek egy vagy több pénzügyőri szakaszból álltak, amelyeket pü.őr főszemlélsz vagy szemlélsz vezetett. A vámigazgatás 1924:XIX.tc. alapján történt újjászervezése a pü. szerepét háttérbe szorította a Vámország javára, de a vámhivatali segédszolgálatra továbbra is igénybe vehető volt, pl. hajókíséretben. Állománya tisztviselőkből (I.o. felügyelő, II.o. felügyelő, főbiztos, biztos) és altisztekből (főszemlélsz, szemlélsz, fővigyázó, I.o. vigyázó, II.o. vigyázó) állt. A Magyar Királyság fe. testületeként ugyanazon szolgálatot végezte a közvetett adók jövedelmének biztosításában, mint a Rendőrség vagy a Csendőrség a közbiztonság és a közrend fenntartásában. Ellenőrzési és nyomozati jogkörrel is rendelkezett. 1934 elejétől a pü.igazgatóságoknál 2-5 fős nyomozó csoportokat állítottak fel. Karhatalmi felriasztás esetén a pü.-et is igénybe vehették a többi rendvédelmi testület mellett. Létszáma 1934-ig 170 tisztviselőre és 2475 alti-re csökkent, majd 1937-től folyamatosan emelkedett. 1939-ben pénzügyőri vámszakaszokat állítottak fel a vámigazgatóságok alárendeltségében.

1. sz. melléklet

A VASÚTI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME MEGFIGYELŐ BIZTOSÍTÁS ESETÉN

Feladatok	Végrehajtók		
	Honvédség	Közreműködő szervek	Támogató K. szervek
1. Beléptetés a határállomáson a) vámszaki ellenőrzés b) rendészeti ellenőrzés c) vasúti ellenőrzés d) a vonatok útba indítása	határőrség	vámhivatal rendőrség	vasúti szervek
2. Idegenellenőrzések a határállomáson a) idegen vasutasok megfigyelése, ellenőrzése b) kiszálló utasok megfigyelése, ellenőrzése c) határállomáshoz tartozó községekben idegenellenőrzés d) B. hálózat kiépítése	határőrség	csendőrség rendőrség	vasúti szervek

3. Határportyázások fokozása, kishatárforgalom ellenőrzése a) idegenek ellenőrzése, bujkálók igazoltatása b) jogtalan határátlépők előállítása c) vasútvonalak, műépítmények megfigyelése d) kishatárforgalom fokozott ellenőrzése	határőrség		csendőrség
4. Menetközben a szállítás megfigyelése a) vonatkísérő személyzet beszerzése b) megfigyelések a mozgó vonaton c) vasútállomásokon tartózkodás alatt			vasúti szervek vonatkísérő személyzet
5. Belterületen fekvő vasúti gócpontokon és az átfutó vasúti állomásokon a szerelvényeknek tartózkodás ideje alatti megfigyelése		csendőrség rendőrség	vasúti szervek állomásfőnök vonatkísérő személyzet
6. Vasúti gócpontok és közbeeső vasútállomások megfigyelése		csendőrség rendőrség	MÁV szervek
7. Idegenek megfigyelése, ellenőrzése a) belterületen, vasútállomásokon b) vasútvonal mentén fekvő községekben		csendőrség rendőrség pénzügyőrség	vasúti szervek
8. Vasútvonal mentén fekvő hidak, átvezetők, alagutak, vasúti műépítmények megfigyelése		csendőrség rendőrség pénzügyőrség	vasúti szervek
9. Mozgó vonatok ellenőrzése a) tehervonatok b) személyszállító vonatok c) leszálló gyanús idegenek megfigyelése		csendőrség rendőrség	vasúti szervek
10. Beszervezések a belterületen a) vasútállomásokon b) vasútvonalak mentén fekvő községekben		csendőrség rendőrség pénzügyőrség	vasúti szervek
11. Pályaudvarok berendezésének (víztorony, váltóház, jelzőkészülékek, fűtőház, raktárak, rakodó stb.) megfigyelése		csendőrség rendőrség pénzügyőrség	vasúti szervek
12. Kirakodás, berakodás megfigyelése, biztosítása a) anyagtárolás b) anyagszállítás		csendőrség rendőrség pénzügyőrség	
13. Kiléptetés a) vámszaki b) rendészeti c) vasúti	határőrség	vámhivatal rendőrség csendőrség	vasúti szervek
14. Szabotázs esetek gyanús körülmények a) bejelentés b) eljárás lefolytatása	határőrség	csendőrség rendőrség pénzügyőrség vámszaki szervek	vasúti szervek

**A VASÚTI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME
FOKOZOTT BIZTOSÍTÁS ESETÉN**

Feladatok	Végrehajtók		
	Honvédség	közreműködő K szervek	Támogató K. szervek
1. Megfigyelő szolgálat a) határállomásokon, b) belterületen: hasonló, mint az I. Biztosítási fokozat alatt!	határőrség	csendőrség rendőrség vámhivatal pénzügyőrség	vasúti szervek
2. Határállomások megerősítése a) vámszaki ellenőrzés b) rendészeti ellenőrzés c) idegenrendészeti ellenőrzés	határőrség	vámhivatal pénzügyőrség rendőrség csendőrség	MÁV igazgatóság
3. Határportyázás fokozása	határőrség	csendőrség	
4. Biztosítás őrségekkel a) fontosabb vasúti hidak, alagutak (Duna, Tisza és mellékfolyón átvezető hidak) b) belépő állomáson, vasúti gócponton őrségek felállítása, műépítmények őrzése c) járőrmenetek a pu.-ok területén	Honvédségi őralakulatok	csendőrség rendőrség	MÁV igazgatóságok

**A VASÚTI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME
SZIGORÍTOTT BIZTOSÍTÁS ESETÉN**

Feladatok	Végrehajtók		
	Honvédség	közreműködő K szervek	támogató K. szervek
1. Megfigyelő szolgálat a) határállomásokon, b) belterületen: hasonló, mint az I. Biztosítási fokozat alatt!	határőrség	csendőrség rendőrség vámhivatal pénzügyőrség	vasúti szervek
2. Határállomások megerősítése a) vámszaki ellenőrzés b) rendészeti ellenőrzés c) vasúti ellenőrzés hasonló, mint a II. fokozat alatt	határőrség	vámhivatal pénzügyőrség rendőrség csendőrség	MÁV igazgatóság
3. Vasúti szállítmányok kísérése és őrzése a) kísérés, őrzés b) őrségváltások	Honvédség	rendőrség csendőrség	MÁV igazgatóság

4. Határforgalom szigorítása a) a kishatárszéli forgalomnak a határ-állomások területén való beszüntetése	határőrség HM. 19. o.		
5. Határportyázások fokozása a) határőrség létszámának b) csendőrség felemelése	határőrség HM. 19. o.	BM csendőrség	
6. Biztosítás őrségekkel a) összes vasúti hidak, műépítmények őrzése b) járőrmenetek a vasútvonalak mentén c) vasútállomások állandó őrzése	honvédségi alakulatok	csendőrség rendőrség	
7. Csendőrőrsök létszámának felemelése a szállításra tekintetbe jövő vasúti vonalak mentén		csendőrség	
8. Villamos erőmű központ állandó őrzése	honvédség		

4. sz. melléklet

**A FOLYAMI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME
MEGFIGYELŐ BIZTOSÍTÁS ESETÉN**

Feladatok	Végrehajtók	
	Folyamőrség	Közreműködő K szervek
1. Megfigyelés a határvonaltól a belépő (Mohács) állomásig a) parti megfigyelés b) megfigyelés motorcsónakkal	folyamőr megfigyelő szakasz	
2. Beléptetés a határállomáson (Mohács) a) vámszaki ellenőrzés b) rendészeti ellenőrzés		vámhivatalok révkapitányság
3. Idegenek ellenőrzése a határállomásokon a) idegen hajósok megfigyelése, ellenőrzése b) kiszálló utasok megfigyelése, ellenőrzése c) határállomásokhoz tartozó községekben idegenellenőrzés d) B hálózat a határállomásokon		határőrség csendőrség révkapitányság
4. határportyázás, határforgalom a) idegenek ellenőrzése, bujkálók igazoltatása b) kishatárforgalom fokozottabb ellenőrzése		határőrség csendőrség
5. Menetközben szállítmány megfigyelése, biztosítása a) hajókíséret b) motorcsónak cirkálás c) parti megfigyelés		vámhivatal csendőrség révkapitányság
6. Belterületi dunai kikötők megfigyelése		csendőrség révkapitányság vámhivatal
7. Dunán átvezető hidak megfigyelése, biztosítása őrségekkel		révkapitányság csendőrség honvédség

Feladatok	Végrehajtók	
	Folyamórség	Közreműködő K szervek
8. Belterületi idegenellenőrzés, megfigyelés		csendőrség, rendőrség
a Duna-menti községekben		pénzügyőrség
9. Beszervezések a belterületen		
a) B.hálózat kiépítése		révkapitányság
b) megfigyelés		csendőrség
10. Kirakodás, berakodás megfigyelése		csendőrség
a) anyagtárolás		rendőrség
b) anyagszállítás		pénzügyőrség
11. Kiléptetés (Gönyü)		
a) vámszaki ellenőrzés		vámhivatal
b) rendészeti ellenőrzés		révkapitányság
12. Hajófigyelés kiléptető állomástól a határvonalig	folyamőr	
a) parti megfigyelés	megfigyelő	csendőrség
b) megfigyelés motorcsónakkal	szakasz	révkapitányság
13. Szabotázs esetek, gyanús körülmények	folyamőr	csendőrség
a) bejelentés	megfigyelő	rendőrség
b) eljárás	szakasz	vámhivatal
		pénzügyőrség

5. sz. melléklet

**A FOLYAMI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME
FOKOZOTT BIZTOSÍTÁS ESETÉN**

Feladatok	Végrehajtók	
	Folyamórség	Közreműködő K szervek
1. Megfigyelő szolgálat hasonló a) határállomásokon b) belterületen	hasonló mint az I. biztonsági fokozat alatt	vámhivatal révkapitányság pénzügyőrség
2. Határállomások megerősítése a) vámszaki ellenőrzés szempontjából b) rendészeti ellenőrzés szempontjából		vámhivatal révkapitányság pénzügyőrség rendőrség
3. Határportyázás fokozása a) határőrség b) folyamórség c) csendőrség	folyamőr megfigyelő szakasz	határőrség csendőrség
4. Biztosítás őrsegekkel		
a) határállomások	honvédségi	
b) belterületi fontosabb kikötő állomások	őralakulatok	BM
c) hidak		
d) járőrmenetek a kikötők területén	folyamórség	
e) vízi ellenőrző szolgálat. (motorcsónak, őrnaszád)		

**A FOLYAMI SZÁLLÍTMÁNYOK SZABOTÁZS ELLENI VÉDELME
SZIGORÍTOTT BIZTOSÍTÁS ESETÉN**

Feladatok	Végrehajtók	
	Folyamórség	Közreműködő K szervek
1. Megfigyelő szolgálat hasonló mint az I. biztonsági fokozat alatt a) határállomásokon b) belterületen	folyamőr megfigyelő szakasz	csendőrség, rendőrség révkapitányság vámig és pü szervek
2. határállomások megerősítése a) vámszaki ellenőrzés szempontjából b) rendészeti ellenőrzés szempontjából		vámig és pü szervek csendőrség, rendőrség
3. Határforgalom szigorítása a) kis határforgalom csökkentése b) kis határforgalom teljes beszüntetése		határőrség (HM 19.o.) BM
4. Határportyázás fokozása a) határőrség b) folyamórség c) csendőrség létszámának felemelése		határőrség csendőrség
5. Szállítmányok kísérésének fokozása a) a kíséret létszámának felemelése b) sűrű motorcsónak-járőrözés		révkapitányság
6. Partok biztosító szolgálatának fokozása a) hajózási utat könnyen veszélyeztető helyek őrzése b) sűrű járőrszolgálat d) a partok mentén állomásozó honvéd-, csendőr-rendőralakulatok bekapcsolása e) vízi ellenőrző szolgálat. (motorcsónak, őrnaszád)	honvédségi őralakulatok folyamórség	csendőrség rendőrség

AZ EMBERCSEMPÉSZÉS TÖRTÉNETE ÉS ÉRTELMEZÉSE A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN

A jogalkotás folyamatában az embercsempészség, mint sui generis bűncselekmény viszonylag későn került szabályozásra a magyar Büntető Törvénykönyvben (Btk.). A jogalkotó a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatát minősítette önálló bűncselekménynek és súlyosabban szankcionálta, mint azt a tényállást, amelyből eredt. Az embercsempészség késői kodifikálása ellenére távoli előzményeit már a századforduló környékén megtaláljuk, bár még nem a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatához kapcsolódóan.¹

Az embercsempészség büntetőjogi szabályozásának története

Az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.² E cselekmény jogi szabályozásának oka arra vezethető vissza, hogy a korabeli Magyarország némely vidékéről jelentősen megnőtt, különösen a munkásosztály tagjainak – elsősorban Amerikába történő – tömeges kivándorlása, amely legtöbb esetben egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélésének, csábításának volt a következménye, akik így szerezték meg a kivándorlók csekély vagyonát vagy külföldi ügynökségektől magasabb fizetést kaptak a minél több kivándorlás közvetítéséért.³

A jogtörténeti visszatekintésben az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrség feladatává tette a nócsempészet megakadályozását: „2.§ j) nócsempészet megakadályozása.” Az állam biztonságát közvetlenül érintő érdekeken, így az ország határszakaszainak állandó felügyelet alatt tartásán, az azokon átirányuló forgalom folytonos ellenőrzésén és a határ közelében felmerülő jelentékenyebb események figyelemmel kísérésén túl, az újonnan létrehozott szervezet, a határrendőrség további fontos feladata lett a déli határszakaszon

¹ Verhóczy János: Az embercsempészség a mai magyar büntetőjogban, Magyar Rendészet 2000/5-6 szám 28. o.

² 1881. évi XXXVIII. tc.-, 2.§ A ki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, amennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvénycikk alapján kiadott belügyminiszteri rendelet megállapít.”- Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

³ Az 1881. évi XXXVIII. tc. indokolása - Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

nagyban űzött nőcsempészet megakadályozása: „Szomorú tény, hogy a szerbiai, romániai, de az egész Balkán-félszigeten lévő bordélyházak nagyrészt magyarországi származású leányokkal vannak benépesítve. E fiatal leányok többnyire szolgálat vagy egyéb foglalkozás ürügye alatt lelketlen ügynökök által csábítatnak ki és ezután az erkölcstelenség fertőjébe taszítatnak. Ez az aljas lélekkufárság, daczára az ismételve tett intézkedéseknek, eddig nagyrészt a határ-széli rendőri szolgálat elégtelensége miatt nem volt meggátolható, miért is e rendőri szolgálat szervezése folytán ezen a téren is lényeges javulás várható.”⁴

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 45.§ (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozta meg, ha az elkövető külföldre szállította a nőt.⁵

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészes a büntetőtörvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg a büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48.§ (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználatához és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget büntette öt évig terjedő börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.⁶ A szabályozásnak az volt a jelentősége, hogy a jogalkotó ezzel az aktussal a fogalmilag bűnsegédi magatartást önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította.

Az ország területének elhagyására vonatkozó büntetőrendelkezések kiegészítéséről szóló 1957. évi 12. számú törvényerejű rendelet az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48.§ (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. 1-10 évig terjedő börtönnel és vagyonelkobzással büntette a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.⁷

⁴ Az 1903. évi VIII.tc. indokolása –Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

⁵ 1908. évi XXXVI. tc. - „45.§ Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes: csalárdsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el; a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78.§), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábízott, vagy neki aláren-delt nő ellen követi el; a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja; a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt, büntetésének kiállítása óta tíz év még el nem telt.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

⁶ 1948. évi XLVIII. tc. – „48.§ (3) Büntett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt.

(4) A (3) bekezdés alá tartozó büntett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

⁷ 1957. évi 12. számú tvr. – „2.§ Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat e cselekmény elkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntethető.

3.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonelkobzással büntetendő.

(2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntett elkövetése készül, vagy ilyen büntettet elkövettek és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950.évi II. törvény 29.§) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntethető.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

Az embercsempészs az *1961. évi V. törvény* 204.§-ában jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni bűntettek között, amely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulóit, a segítségnyújtásra való ajánlkózást, illetve az összebeszélést. Mellékbüntetés-ként megjelent a vagyonekkozás és a kitiltás is.⁸

Az önálló bűncselekménnyé nyilvánítás azzal magyarázható, hogy a tiltott határátlépés elősegítése a társadalomra veszélyesebb, mint maga a tiltott határátlépés, mivel egyfelől a bűnsegéd részéről a további bűnelkövetés veszélye is fennáll, másfelől az ilyen magatartást tanúsító személy rendszerint jelentékeny jogtalan haszonhoz is jut társadalmilag hasznos munka végzése nélkül.⁹

Az *1978. évi IV. törvény* a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészszt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánlkózott vagy vállalkozott. Az üzletszerű elkövetés minősített esetként szerepelt.¹⁰

Az embercsempészs tényállása az elmúlt negyedszázad alatt több alkalommal módosult. A külföldre utazásról és az útlevélről szóló *1989. évi XXVIII. törvény* 20.§ (2) bekezdése a tiltott határátlépés dekriminalizációjának megfelelően módosította az embercsempészs tényállását.¹¹ Az (1) bekezdésben a tiltott határátlépéshez (Btk.217.§) nyújtott segítséget szankcionálta a jogalkotó, a (2) bekezdésben pedig a tiltott határátlépés szabálysértési alakzata elkövetőjének nyújtott segítséget bünteti. Kikerültek a szabályozásból az előkészületi magatartások és az eddig minősített esetként megjelenő üzletszerűség is. A 20.§ (1) bekezdése törölte az eddig fennálló feljelentési kötelezettséget is.¹²

---

⁸ 1961. évi V. tv. – „204.§ Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy összebeszél, ha súlyosabb bűntett nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetés-ként vagyonekkozásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

⁹ Földvári József: Bűntetőjog Különös Rész, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972. 224. o.

¹⁰ 1978. évi IV. tv. - „218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy vállalkozik, bűntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés ha az embercsempészszt üzletszerűen követik el.

(3) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetés-ként vagyonekkozásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹¹ Az 1989.évi XXVIII. törvény módosította a tiltott határátlépés bűntettének tényállását is. Hatályon kívül helyezte az eredeti diszpozíciót és a korábban minősítő körülményként szerepeltetett fegyveresen történő elkövetést alapeseti tényállási elemként fogalmazta meg. A változás következtében a tiltott határátlépésnek szabálysértési alakzata is lett.

¹² 1989. évi XXVIII. tv. - „218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni haszonszerzés végett vagy ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, bűntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az 1993. évi XVII. törvény a mellékbüntetések közül törölte a vagyoneklobzást és csak a kitiltást hagyta meg.

Az 1990-es években az embercsempészs növekedése és szervezetté válása a büntetőjogi szabályozás szigorítását eredményezte. Az 1997. évi LXXIII. törvény a tiltott határátlépés szabálysértéshez nyújtott segítség esetén is bevezette a vagyoni haszonszerzés miatti célzatot, minősített esetként értékelte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából megvalósuló cselekményt és büntetni rendelte az embercsempészsre irányuló előkészületet. Az 1998. évi LXXXVII. törvény 52.§-a a büntetési tételeket megemelte, így minden elkövetési magatartás büntettnak minősült:

„218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a cselekményt bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntett miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészsre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

A 2002. április 1-jén hatályba lépett 2001. évi CXXI. törvény az embercsempészsnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit módosította. E törvény hatályba lépéséig az embercsempészs tényállásának valamennyi szabályozását a tiltott határátlépés bűncselekményhez való kapcsolódás jellemezte, azonban a jogalkotó a tiltott határátlépés büntetét arra figyelemmel hatályon kívül helyezte, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósítja a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263.§), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerral (Btk. 263/A.§) büntetést.

Az embercsempészs tényállásának újraszövegezése a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 27. cikkének első pontjára is figyelemmel történt, amely szerint: „A szerződő felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntetőintézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a szerződő félnek, a külföldiek beléptetésére és tartózkodására

---

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott módon a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyoneklobzásnak és kitiltásnak is helye van.” – Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.”

Az újrakodifikált törvényi tényállás két lényeges különbséget mutat az előző szabályozáshoz képest. Egyrészt a tényállás akként bővült, hogy az embercsempészt a jogalkotó nem csupán a Magyar Köztársaság államhatárának, hanem bármely államhatárnak a jogellenes átlépéséhez kapcsolja. Másrészt szűkült az alaptényállás annak következtében, hogy kikerült a célzat, vagyis a bűncselekmény alapesetének megvalósulásához nem szükséges a vagyoni haszonszerzés végett történő elkövetés.¹³

A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint ugyan az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.¹⁴

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.¹⁵

Az embercsempészség büntetőjogi értelmezése

Az embercsempészség 2002. április 1-jétől hatályos törvényi tényállását a jogalkotó az alábbiakban határozta meg:

- „218.§ (1) Aki államhatárnak más által
- a) engedély nélkül,
  - b) meg nem engedett módon
- történő átlépéséhez segítséget nyújt, bűntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt
    - a) vagyoni haszonszerzés végett,
    - b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.
  - (3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt
    - a) a csempésztett személy sanyargatásával,
    - b) fegyveresen,
    - c) üzletszerűen követik el.
  - (4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
  - (5) Az embercsempészség elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

¹³ Csemáné Váradi Erika - Görgényi Ilona - Gula József - Lévay Miklós - Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II., Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 17. o.

¹⁴ A 2001. évi CXXI. törvény indokolása - Corpus Juris Hungarici CD, Budapest 1996.

¹⁵ Köhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. HU ISSN 1589-1674 Pécs, 2002. 151. o.

A bűncselekmény *jogi tárgya* az államhatár sérthetlenségéhez, a határrendészeti előírások érvényesüléséhez fűződő állami érdek, hogy mindenki csak jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott feltételek (engedély) teljesítése és a határrendészeti szervek ellen-őrzése mellett – a kijelölt és a határforgalom számára megnyitott határ-átkelőhelyen – lépje át az államhatárt.

Az államhatár határozza meg az állami szuverenitás terét, az állam ezen belül gyakorolja korlátlan és oszthatatlan főhatalmát.¹⁶ Az államhatár a nemzetközi szerződésekben meghatározott azon képzeletbeli függőleges síkok összefüggő sorozata, amelyek az ország területét a légtérben, a föld, a víz felszínén, a föld vagy a víz mélyében a szomszédos államok területétől elválasztják.¹⁷ A határvonal az államhatár és a föld (víz) metszési vonala.¹⁸ A Magyar Köztársaság államhatárának vonalát a terepen elhelyezett határjelek jelölik.¹⁹

Az *elkövetési magatartás* az államhatárnak más által engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítségnyújtás, azaz fogalmilag bűnsegély (Btk. 21.§ (2) bekezdés). A jogalkotó a tiltott határátlépés szabálysértésnek minősülő cselekményhez kapcsolódó bűn-segédi magatartást társadalomra fokozottan veszélyessége miatt önálló deliktumként szabályozza.

Segítségnyújtás minden olyan magatartás, amely bűnsegély megállapítására alkalmas. A segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai. Fizikai segítségnyújtás például, ha az elkövető a tiltott határátlépést tervező személyt az államhatár közelébe szállítja, vagy gépjárművében elrejtve jelentkezik átléptetésre a határátkelőhelyen. Pszichikai bűnsegély például a tiltott határátlépésre készülő személy megfelelő információval, tanáccsal, útbaigazítással való ellátása.

Az elkövetési magatartás kizárólag aktív tevékenység lehet. A bűncselekmény megállapíthatóságának alapvető feltétele, hogy a segítségnyújtás olyan Személy számára történjen, aki az államhatárt engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át.²⁰

Az államhatár engedély nélkül történő átlépése akkor valósul meg, ha az elkövető érvényes úti okmány nélkül vagy érvényes úti okmány birtokában, de a határellenőrzés kijátszásával lépi át az államhatárt, mivel az államhatár csak jogszabályban (a külföldre utazásról szóló 1998. évi XII. törvényben) vagy nemzetközi szerződésben meghatározott okmánnyal léphető át.

---

¹⁶ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 247. o.

¹⁷ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 3.§ (1) bek.

¹⁸ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 4.§ (1) bek. 3. pont

¹⁹ A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 3.§ (2) bek. első mondata

²⁰ Közhalmi László: i.m.: 150. o.

Meg nem engedett módon történik az államhatár átlépése, ha az elkövető nem rendelkezik úti okmánnyal vagy az hamis, hamisított vagy más nevére szóló. Hamis az úti okmány, ha azt nem az arra illetékes hatóság készítette és állította ki. Hamisított akkor, ha az okmány valódi, de a benne lévő adatot, bejegyzést, vízumot, bélyegzőlenyomatot illetéktelenül megváltoztatták vagy elhelyezték, illetve a fényképet kicserélték, manipulálták. Megállapítható a meg nem engedett módon történő elkövetés akkor is, ha az elkövető a hatóság megtévesztésével szerez érvényes úti okmányt, holott vele szemben kizáró ok áll fenn.

Az elkövetési magatartás az államhatár befelé, illetve kifelé történő átlépésével egyaránt megvalósítható. A törvényi tényállásból adódóan közömbös, hogy mely ország államhatárának átlépésére kerül sor. Az embercsempészség az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik, függetlenül attól, hogy az államhatár átlépésére sor került-e vagy a segítségnyújtás az államhatártól milyen távolságban történt.²¹

A bűncselekmény *kísérlete* akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.²²

A bűncselekmény *alanya* bárki lehet. Nincs akadálya társtetteség megállapításának sem, ha többen, egymás tevékenységéről tudva és egymás tevékenységét kiegészítve nyújtanak segítséget másnak az államhatár jogellenes átlépéséhez. *Elvileg nincs akadálya a felbujtás megállapításának sem.* Ilyen minősítés-re akkor kerülhet sor, ha valaki a segítséget nyújtó személyt veszi rá a fenti módon történő segítségnyújtásra. A felbujtónak természetesen tudnia kell a határátlépés módjáról is.²³

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. Az elkövető tudatában valamennyi objektív tényállási elemnek meg kell jelennie, tehát annak, hogy más vagy mások jogellenesen szándékoznak bármely ország államhatárát átlépni, s ehhez magatartásával segítséget nyújt. A törvényi tényállásban *kétféle súlyossági szinten* összesen *öt minősítő körülmény* található.

- A (2) bek. a) pontja szerinti minősített esetben került át az alaptényállásban mellőzött vagyoni haszonszerzési célzat, amelyre figyelemmel e minősített tényállás egyenes szándékkal követhető el. Az embercsempészség esetén a vagyoni haszonszerzésre irányuló célzat magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a vagyoni gyarapodásra – akár az aktív vagyon követelésére, akár a passzív vagyon csökkentésére – irányul (BH 2002. 253.). A vagyoni haszonszerzési célzat akkor állapítható meg, ha az elkövető anyagi ellenszolgáltatás vagy előny, avagy tartozás elengedés fejében nyújt segítséget. Annak tényleges megszerzése azonban nem szükséges a befejezett bűncse-

²¹ Erdős Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 220. o.

²² Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: i.m.: 248. o.

²³ Erdős Emil – Földvári József – Tóth Mihály: i.m.: 220.o.

lekmény megvalósulásához. A tényállás megállapítása szempontjából közömbös, hogy az anyagi előnyhöz ténylegesen hozzájutott-e az elkövető vagy sem.

- A (2) bek. b) pontja törvényi egységet (*delictum complexum*) létesít arra az esetre, amikor az elkövető az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva valósítja meg az embercsempészt. E minősítő körülmény legalább két személy jogellenes határátlépéséhez nyújtott segítség esetén valósul meg. Amennyiben az elkövető több személynek nyújt segítséget az államhatár átlépéséhez, nem többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, hanem egy-rendbeli, e pont szerinti minősített esetet. A 2001. évi CXXI. törvénnyel történt módosítást megelőzően annyi rendbeli embercsempészt bűncselekményének megállapítására került sor, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújtott (BH. 1986. 484.).

- A legsúlyosabban büntetendő eseteket az utolsó bekezdés tartalmazza. A (3) bek. a) pontjába ütközik annak az elkövetőnek a cselekménye, aki az embercsempészt a csempésztett személy sanyargatásával követi el. Sanyargatással valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempésztett személynek testi vagy lelki szenvedést, gyötrelmet okoz. Ilyen az éheztetés, víz, folyadék megvonás, embertelen körülmények között, így sötét, fűtetlen helyiségben tartás, életveszélyes megfenyegetés, avagy a hozzátartozókról olyan valótlan hírek közlése, amelyek rémület, illetve gász előidézésére alkalmasak.

- A (3) bek. b) pontja alapján hasonlóan súlyos megítélés alá esik a fegyveresen történő elkövetés. A Btk. 137.§ (4) bek. a) pontja szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert vagy robbanó-anyagot tart magánál. A fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha a bűncselekményt lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával fenyegetve követik el. A lőfegyver fogalmát a 253/2004. (VIII. 31.) Kormányrendelet 1.§ (1) bek. 11. pontja határozza meg, mely értelmében lőfegyver a sörétes lőfegyver (huzagolatlan hosszú), golyós lőfegyver (huzagolt hosszú), maroklőfegyver (rövid), 7,5 joule vagy annál kisebb csőtorkolati energiájú flóbert fegyver és 7,5 joule csőtorkolati energia feletti teljesítményű légfegyver. Robbanóanyag pedig az olyan, kifejezetten erre a célra előállított anyag, keverék, vagy vegyület, amely valamilyen mechanikai-, hő-, elektromos-, vegyi behatás, illetve ilyen jel következtében igen rövid idő alatt nagy hő, fény, hang, nyomás, feszítőerő kifejtése mellett alakul át, és ily módon romboló hatást vált ki.

- A (3) bek. c) pontja az előző két esettel azonosan értékeli az üzletszerűen történő elkövetést. Az üzletszerűség fogalmára a Btk. 137.§ 9. pontja az irányadó, mely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A bírói gyakorlat értelmében az embercsempészt üzletszerűen elkövetett, ha az elkövető e célra alakult szervezet tagjaként, bár első ízben valósítja meg a bűncselekményt (BH 1981. 267.).

Az embercsempésztnek az *előkészülete* is büntetendő, így például amikor az embercsempészt megállapodik a tiltott határátlépést tervező személlyel abban, hogy neki ahhoz segítséget nyújt. Mind az alapeseti, mind a minősített esetekben meghatározott embercsempésztre irányuló előkészület büntetéssel fenyegetett. A bírói gyakorlat szerint az embercsempészt előkészületét valósítja meg, aki vállalkozik másoknak az államhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó személyeket a határőrök elfogják. (BH 2000. 333.).

Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van az (5) bek. rendelkezése szerint. A Btk. 60.§-a alapján törvényben meghatározott esetekben azt, akit szabadságvesztésre ítélnék, egy vagy több helységről vagy az ország meghatározott részéről ki lehet tiltani, ha e helyeken tartózkodása a közérdeket veszélyezteti. A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. A kitiltás, mint mellékbüntetés az elkövető azon jogát korlátozza, hogy tartózkodási helyét szabadon választhassa meg. A kitiltás alkalmazásának két lényeges korlátja van. Az egyik, hogy e mellékbüntetés csak a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén alkalmazható. A másik lényeges korlát az, hogy a szabadságvesztésen kívül más büntetési nem mellett ugyancsak nem kerülhet sor e mellékbüntetésre. A szabadságvesztésnek nem kell szükségszerűen végrehajtandónak lennie, a kitiltás alkalmazható próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása mellett is.

Az *egység-halmazati kérdések* tekintetében az embercsempészség halmazatba kerülhet egyéb bűncselekményekkel is, leggyakrabban a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel, a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel, illetve a közokirat-hamisítás büntetteivel.

Bűnhalmazat létesül akkor, ha a segítségnyújtás az embercsempészség mellett más bűncselekményt is megvalósít, így például külföldre távozás elősegítése céljából, ellenszolgáltatásért útlevél meghamisítása, hivatalos személy által kötelelességzegéssel elkövetett vesztegetés büntette és hivatalos személy által közokirat-hamisítás büntette mellett embercsempészség büntettének is minősül az, ha a meghamisított útlevél felhasználásával az országot elhagyták (BH 1988. 120.).

Ha az embercsempészség során a csempésztett személy meghal vagy testi sérülést szenved, a bűnösségtől függően szándékos vagy gondatlan emberölés, illetve testi sértés halmazata az embercsempészség alapesetével állapítható meg.

Felhasznált irodalom:

1. Verhóczy János: Az embercsempészség a mai magyar büntetőjogban, Magyar Rendészet 2000/5-6.
2. Földvári József: Büntetőjog Különös Rész, Janus Pannonius Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972.
3. Csemáné Váradi Erika - Görgényi Ilona - Gula József - Lévay Miklós - Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II., Bíbor Kiadó, Miskolc 2002.
4. Köhalmi László: A Határország hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. HU ISSN 1589-1674 Pécs, 2002.
5. Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002.
6. Erdős Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2002.

RAJOS SÁNDOR

A „TANULÓ SZERVEZET” KONCEPCIÓJÁNAK BEMUTATÁSA

A humánmenedzser irodalom, illetve vezetéstudomány elmúlt évtized legmarkánsabb új vonalának tekinthető elméletek közül mindenféleképpen kiemelkedik az élethosszig tartó tanulás alapkoncepcióját is magába foglaló „tanuló szervezetről” kialakuló elképzelések, gyakorlati tapasztalatok.

Rövid írásban be szeretném mutatni ezen szervezet esetleges előnyeit, hasznosítható módszereit mind a vezetésben, mind a szervezeti kultúra alakításában.

Tanuló szervezeteket elsősorban a gazdasági szervezetek hoztak létre előny szerzése céljából. Alapkoncepciójuk szerint a szervezet lényege, hogy gyorsabban alkalmazkodik a versenykihívásokra, gyorsabban reagál és ezáltal jelentős előnyöket képes szerezni a gazdasági életben.

A szakirodalom megfogalmazása szerint a tanuló szervezet: „Az a szervezet, amely tanul és tagjai körében is bátorítja a tanulást. Elősegíti a munkavállalók közötti információcserét, ennél fogva elősegíti a nagyobb tudással rendelkező munkakörök létrehozását. A tanuló szervezet nagyfokú rugalmasságot teremt, ahol a szervezet tagjai egy közös szemléletvállalása keretében, képesek új gondolatok elfogadására és befogadására”.

A fenti gondolatsorból is egyértelműen látszik, hogy itt nem csak arról van szó, hogy a szervezet tagjai egyénenként növeljék tudásukat és ezáltal nagyobb értéket képviseljen a szervezet. Szervezeti struktúra szempontjából törekednek olyan textúrát létrehozni, amely képes a szervezet működéséhez elengedhetetlen külső és belső információk felfogására, azok helyes értelmezésére és ezáltal a szükséges válaszreakciók kidolgozására. Ezen technikával valóságos versenyelőnyök indikálhatók. Ebből következik, hogy ezen szervezetekre az a jellemző, hogy működésük egyre kevésbé szervezetszerű, hanem egyre inkább folyamat.

Személyi állomány összetétele szempontjából ezen szervezeteknek feltétlenül a munkaerő piacon – a szervezet számára rendelkezésre álló ellenszolgáltatási tartományban lévő – lehető legjobb munkaerőre van szüksége, mely megnyerése nem csak feltétlenül anyagi előnyökkel történhet. A szervezetben kialakított munkakörök munkaköri tartalma miatt – hiszen itt nagyfokú kreativitást, együttműködést igénylő beosztásokról van szó – is megszerezhető a szükséges állomány.

Több szakértő (Druckel, Bassi, Benson) ma a tudást mint magtevékenységet írja le, illetve mint a munka és a tanulás konvergenciáját²⁴. „Valójában ma a tudás az egyetlen jelentőséggel bíró erőforrás”. Véleményük szerint a hagyományos termelési tényezők nem szűntek meg de másodlagossá váltak. Ezt támassza alá egy OECD tanulmány is, mely szerint a legfejlettebb ipari társadalmakban (ma már inkább információs társadalmakban) a nemzeti össztermék (GDP) több mint felét a tudásipar termeli meg és ami még érdekesebb tíz munkahelyből nyolcat a tudásipar hoz létre. Ebből adódik, hogy a fejlődést a tudás-transzfer, azaz a tanulás eredményessége határozza meg. Az egész rendszer érdekessége, hogy a tudás létrehozása, előállítás rendkívül költségigényes és hosszú folyamat, ugyanakkor a tudás átvétele, azaz a tanulás az összehasonlíthatatlanul kevesebb erőforrás ráfordítással oldható meg. A tanulás sok esetben költségmentes. A tudásátadás többnyire kumulatív²⁵, amelyben pozitív visszacsatolás érvényesül.

Sweeney véleménye szerint az új tudás és információ megismerése bizonyos értelemben még sokkal fontosabb a tanuló szervezet (learning confirm) számára mint az új ismeret generálása. A vizsgálati eredmények azt mutatják, hogy az élen járó és a lemaradó vállalatot nem elsősorban a formális kutatási aktivitás különbözteti meg egymástól, hanem a tanulásra és az információk megosztására irányuló nyitottságuk mértéke.

„A jövő vállalatainak egyetlen versenyelőnye az lesz ha menedzserei képesek gyorsabban tanulni mint a versenytársai” (de Geus, 1996.).

A tudás alkalmazásának hatékonyságát az is mutatja, hogy a kopás nem arányos a használattal. A tudás a használat által csak gyarapszik, hiszen a visszacsatolások útján csak gazdagodik. A tudásnak csak erkölcsi avulásával kell számolni.

Ezen szervezeteknek sajátos kultúrája, jellemzői vannak. A továbbiakban vizsgáljuk meg, mely jól körülírható tényezőkkel tudjuk bemutatni ezen szervezeteket. A vizsgálódásunk során kitérünk a szervezet és a környezet kapcsolatára, abban a környezet vagy a szervezet játssza-e a domináns szerepet. Az

---

²⁴ közös cél, közös irányba való haladását

²⁵ csoportos, együttes/összesített

emberi tevékenység természetére, itt azt vizsgáljuk, hogy az mennyire fatalista²⁶, harmonizáló vagy proaktív²⁷. Az igazság és realitás természetére, mely szerint ez mennyire pragmatikus vagy parancsoló. Az emberi természet természetére, itt mennyire az XY elmélet érvényesül. Az emberi kapcsolatok természetére, azok mennyire csoportosak, illetve mennyire individualisták²⁸, paternalisták²⁹, illetve kollegálisak. Az időorientáltsága mennyire jövőbe vagy múltba tekintő. Az információ és kommunikáció áramlása mennyire alacsony szintű vagy teljes összekötöttséget mutató. A szubkulturális elemek mennyire képeznek egységet vagy milyen szinten diverzifikáltak³⁰. A feladat végrehajtásban a rendszer feladat vagy kapcsolat orientált-e. A szervezeti gondolkodása a logikai folyamatokra a linearitás vagy a rendszerszerűség a jellemző.

Mielőtt ezen elméleti fejtegetés teljesen érdektelenné válna a tisztelt olvasó számára le kívánom szögezni, hogy a továbbiakban ezen témakör hasznosíthatóságával is szeretnék foglalkozni.

Az itt tárgyalásra kerülő megközelítések, gondolatmenetek döntő többsége hivatalunkra is érvényes jegyei a működésünkben felfedezhetők. Véleményem szerint a tovább fejlődéshez segítséget adhat a tanuló szervezetekben megjelenő egyes megközelítések, eljárások a vezetői tevékenységünkben történő kiszélesedése, kiteljesülése. Ennek figyelembevételével vizsgáljuk meg, hogy a fent felsorolt kérdéskörök hogyan is valósulnak meg.

A szervezet és környezet kapcsolatában már az elején is hangsúlyoztam, hogy ezen szervezet lételeme, hogy megkívánja ismerni környezetét. Alapfelfogása az, hogy nemcsak megismerni szeretné hanem arra hatással is szeretne lenni. Ezért alapkonceptiója, hogy a környezetre ható erővel rendelkezik. Itt alapvetően kölcsönhatásokról van szó, hiszen a hektikusan³¹ változó környezetre csak úgy lehet hatni, ha maga a szervezet is képes változásokra. A rendszer kölcsönös egymásra hatással működhet csak hatékonyan. Ezért a vezetők törekednek a tanulási folyamatban olyan ismeretek megszerzésére, amellyel a turbulensen³² változó környezetet minél eredményesebben tudják bemutatni, értékelni. Úgy érzem ezen tényező megvalósulása a hivatalunk vonatkozásában különösebb magyarázatot nem igényel mert olyan evidenciákat tartalmaz, amely nélkül létezni sem tudnánk.

Az emberi tevékenység természetére vonatkozó hipotézis ezen szervezeteknél a fatalizmus tagadása. Tehát, a végrehajtott feladatok egy alkotó folyamat

---

²⁶ hit az elkerülhetetlen, megmászhatatlan sorsban; megnyugvás az előre elrendelt végzetben

²⁷ környezetén erős változtatási szándékkal fellépő személy

²⁸ önző, csak a saját érdekeivel törődő

²⁹ atyáskodó vezetés, az állampolgárt kiskorúként kezelő vezetői stílus, magatartás

³⁰ eltérő, különböző

³¹ zaklatott, ideges, nyugtalan

³² forrongó, zavargó, háborgó

eredménye és nem kialakított sablonok alkalmazásának rendszere. A problémákat a tanulás folyamatával lehet megoldani. Nem lehet akármilyen problémamegoldással bármelyik problémát orvosolni. Ez a feladat végrehajtásban sokszínűséget, csapatmunkát feltételez. Ezen gondolatkörből leginkább az alkalmazható részünkre, hogy kerüljük a bevett szokásokat, de azokból feltétlenül tanuljunk. Ha korábban egy probléma megoldására jó gyakorlatot alakítottunk ki, azt csak a hasonló helyzet részletes elemzése után – a tanulási folyamatokat is figyelembe vett – megfelelő átalakítása után alkalmazzuk.

Az igazság és a realitás természetéről azt mondja a tanuló szervezet, hogy a problémák megoldása az igazság pragmatikus kereséséből ered és hogy az igazság a probléma természetétől függően bárhol megtalálható. Tehát ezen szervezetek alapvetően nem moralisták³³ hanem pragmatikusak³⁴. Ezen szervezetekben el kell kerülni azt a feltételezést, hogy az igazság és bölcsesség egy bizonyos forrásban, illetve módszerben található. Ebből következően kiemelt fontossággal bír a kollektív bölcsesség gondolköre. Felfogásom szerint még a legkiválóbb szakemberek, szakértők is csak az igazság viszonylag szűk metszetével bírnak. A képességek, készségek olyan széles tárháza szükséges a reális igazság feltárásához, amellyel ugyan a szervezetek döntő többsége rendelkezik de egy személy szinte soha.

A tanuló szervezetek vezetői számára a legkeményebb dió itt az, hogy bele kell törődniük saját bölcsességük és szakértelmük hiányába. Vezetői pozícióba kerülésnél saját szükségleteink és mások elvárása is azt diktálja, hogy tudjuk a választ a felmerült kérdésekre és mi legyünk a helyzet urai. Amikor a jelentkező kérdésekre egyedül adunk választ a realitást és igazságot illetően moralista helyzetet foglalunk el. A tanuló kultúrát felépíteni csak úgy lehet, ha a vezető felismeri, hogy bizonyos dolgokat nem tud és megtanít másokat is arra, hogy ezt elfogadják. A tanulási feladat ily módon megosztott felelősség lesz.

Ezen gondolatok alkalmazásánál szeretném hangsúlyozni, hogy itt szó sincs az egyszemélyű vezető felelősségének vagy elismert magasabb szaktudásának megkérdőjelezéséről. A magasabb tudást, gyakorlati tapasztalatokat a vezetőnek arra kell használnia, hogy az igazság feltárásánál – döntésének meghozatalánál – a lehető legszélesebb szakértői véleményekre fog támaszkodni. Törekedni fog a régi római bölcsesség érvényre juttatására, mely szerint „Az okos király okos alattvalók megszerzésére törekszik”.

Az emberi természet természetéről alkotott állásfoglalás szerint a vezetőknek bízniuk kell az emberekben, hinniük kell, hogy az emberi természet végül is jó és minden helyzetben változhat. A tanulás a fejlődésre és a túlélésre való vágyat is magába foglalja. Az emberi természet megítélésénél alapvetően

---

³³ szigorú erkölcsiséget hirdető

³⁴ gyakorlatias, az adott feltételek között a legcélszerűbb felhasználást tekintő

az XY Elmélet (Mc Gregor) kérdéskörére gondolunk, mert ha a vezető X személyt alapvetően lustának, a munka iránt nem kellően motiváltnak tekinti és a vezetői tárházból azon eszközöket és módszereket alkalmazza mindenkire, mellyel a lusta ember motiválható akkor ez az alapfelvetése mintegy önmegvalósító jóslat igazolódni is fog. Általános vélemények szerint az ilyen szervezet vezetői arra fogják képezni beosztottaikat, hogy lusták, önzők és haszonlesők legyenek. Természetesen az ilyen szervezeteknek sajátos vezetési stílusa is van amelyre az ellenőrzés-orientáltság lesz a jellemző. Ezen szervezetek egy stabil környezetben lassan változó körülmények mellett még sikeresek is tudnak lenni, azonban ha környezeti változások turbulenssé válnak bukásra lesznek ítélve. Ebből adódik, hogy a tanuló szervezetre nem lehet más jellemző az Y-ban való hit.

Elképzelhetetlen számomra, hogy a tanulásra orientált vezetők az emberi természetéről alkotott feltételezésekben mást alkalmaznak mint az Y elmélet és hogy az a szervezet, amelyben az ismeretek és a képességek széles körben megtalálhatóak a kölcsönös bizalmon kívül más alapon is működhetnek (Az Y elmélet azon a feltételezésen alapul, hogy a fizikai vagy szellemi erő kifejtés éppoly természetes az ember számára mint a játék vagy a pihenés, a külső fenyegetés és a büntetéstől való félelem a visszajára fordítja a szervezeti célok megvalósítására tett erőfeszítéseket, amelyet viszont a belülről vezérelt és önmaga által kontrollált személyiség elkötelezett módon visz véghez; a célok iránti elkötelezettség a teljesítményhez társuló jutalmazás függvénye; megfelelő körülmények között az ember nem csak elfogadja hanem maga is keresi a felelősséget; a feladatmegoldásokban alkalmazott képzelőerő és kreativitás az emberek nem csak szűk rétegét, hanem nagy részét jellemzi; az emberek nagy többsége az intellektuális hatékonyságuk, potenciájuk csak kis részét használják ki).

Mindebből adódik, hogy ezen elmélet mellett álló vezető elsősorban nem előír hanem reagál munkatársai viselkedésére, kapcsolata környezetéhez kooperatív.

Természetesen egy szigorúan hierarchizált, jogszabályilag szabályozott környezetben tevékenykedő szervezetet (mint a miénk is) tisztán egyik elmélet érvényesülésének sincs helye. Meg kell találni azt a helyes egyensúlyt amelyben a kooperativitás és a szigorú irányítás egysége a megfelelő hatékonyságot eredményezi.

Az emberi kapcsolatok természetéről alkotott felfogásban már az előzőekből is következik, hogy a tanuló szervezetekben a társas lét kap nagy dominanciát az individualizmussal szemben. Annak ellenére, hogy a tanulás folyamatában a kreativitás, az innováció a központi kérdés, ahol azt lehetne feltételezni, hogy az individualista kultúra valószínűleg előnyösebb. Másrészt azonban a tanulásban nagyobb eredményeket lehet elérni a kölcsönösen egymástól függő

megoldások alkalmazásával akkor a társas szervezeti forma fog jobban teljesíteni. Ebből adódóan ugyan a társas lét dominanciája a meghatározó de egyik szélső pont sem válhat uralkodóvá. Itt is egy olyan összetett szervezeti kultúrát kell kialakítani, amelyben a két megközelítés megfelelő szimbiózisban él.

Ezen kérdéskörnél vetődik fel, hogy a tanuló szervezetben a paternalista vagy a bevonó vezetői magatartás az előnyösebb. Erre a kérdésre csak egy összetett választ tudunk adni. Könnyen belátható, hogy a bevonó vezetői magatartás az erőforrások szélesebb skáláját csatolja be a döntési folyamatokba ezért valószínűleg kreatívabb megoldások fognak születni. Azonban ha már született egy megoldás annak megvalósítása a tekintély elven vezetett szervezetben lesz eredményesebb. Tehát minden a megoldás természetétől függ, ha a jelentkező feladat egyszerűen leírható, jól átlátható, kidolgozott praxisok működnek a megoldására, akkor a paternalista; ha pedig a feladat komplex, több személy vagy szervezeti elem bevonását igényli a megoldás akkor a bevonó rendszer fog jobban teljesíteni.

Ezen gondolatmenetektől következik, hogy legitimizálni kell a szervezetben mindenfajta irányzatot és a vezetők a feladat függvényében döntsenek az alkalmazott stílusról.

Az idő természetéről alkotott kép vizsgálatánál ki kell jelentenünk, hogy a tanuló szervezetnek minden idősíkot megfelelően kell kezelni. A hatékony működés érdekében alapvetően a távoli és a közeli jövő közé orientál. Feltétlenül szüksége van távoli jövőbe kivetített elképzelések, vágyak megalkotására. Tudnia kell, hogy hova szeretne eljutni, milyen eredményeket szeretne elérni, milyen pozíciót akar elfoglalni környezetében. Azonban, hogy eredményes legyen a jövőbe helyezett nagy részét ki kell próbálnia a közeljövőben; tehát vizsgálnia kell a megvalósíthatóságok lehetőségét is, amely a múltban szerzett tapasztalatok nélkül szintén elképzelhetetlen. Ezért a tanuló szervezet vezetőjének minden adott feladatra el kell készítenie a közepes hosszúságú időtartam diagnózisát, amely időtartam természetesen szituációról szituációra változik. Az időfüggvény vonatkozásában el kell felejtünk azt, hogy például a középtáv egy év, vagy a rövidtáv két hónap, mert az egyik feladatnál például a két hónap lehet akár középtávú is. Ez alapvetően a megoldandó kérdéskör vagy kialakított kép élelciklusának a függvénye.

A tanuló szervezetekben arra a következtetésre kell jussunk, hogy a kommunikáció és információ áramlás központi szerepet játszik a siker elérésében. Ennek érdekében olyan informális és formális kommunikációs hálót kell kialakítani, ahol mindenki mindenkivel szabadon cserélhet véleményt, oszthatják meg ismereteiket. Persze ez nem jelenti azt, hogy minden feladatnál minden csatornát is alkalmazni fogunk. Azt azonban jelenti, hogy mindenki számára adott a lehetőség.

Ezen témakörnél egy kicsit vissza is kell kanyarodni az emberi természetről alkotott képhez is mert ez a rendszer csak akkor működik jól ha minden dolgozó vágya az igazság legjobb úton való kinyilvánítása a szervezetben belül és az az ember számára kívánatos. Ez nem azt jelenti azonban, hogy minden írott és íratlan szabályt felrúgva a nyitottság és az egyenlőség jegyében a „Beszélj ki mindent nyugodtan!” mondás fog érvényesülni. Ez azt jelenti inkább, hogy az embereknek a feladatra releváns³⁵ információkra kell koncentrálniuk, illetve nyitottnak kell válniuk ezeknek másokkal való megosztására. Itt a vezető legfőbb szerepe, hogy kijelölje a legfontosabb kommunikációs csatornákat, a megoldáshoz szükséges alapvető információfajtákat (kicsit közlekedési rendőr legyen az információ áradatban). Az ilyen szabad információ áramlásnak van egy másik veszélye is az úgynevezett túlcsoordulás, azonban egy jól kidolgozott rendszerben a túlcsoordulás automatikusan bezár bizonyos csatornákat.

Hivatalunk vonatkozásában ezen témakör különösen nehéz kérdés, hiszen egy hierarchizált szervezetben az információ áramlásnak meghatározott útjai vannak. Ezenkívül a felhasznált információk jellege eleve kizárják a széles körű felhasználást. Ennek ellenére ezen területen is működni kell – működik is – olyan rendszernek amely biztosítja a megfelelő tapasztalatok másokhoz történő eljutását, feldolgozását és az új tapasztalatokkal kibővült információk visszacsatolását.

Szintén kardinális kérdés és szintén nehéz egyértelműen meghatározni, hogy a feladatra vagy az emberre való összpontosításnak van nagyobb hozadéka. Stabil környezetben biztonságos dolognak látszik a feladatorientáltság azonban egy gyorsan változó környezetben, ahol a közös feladatmegoldás szükségessé teszi az együttműködést – az embernek jobban kell számítania emberi kapcsolataira – ott természetesen az emberi viszonyok kerülnek előtérbe.

A biztonsági munka természetéből adódik, hogy itt az emberi kapcsolatrendszernek van dominanciája. Eredményt széles körű élő vagy feléleszthető kapcsolatok nélkül elérni nem lehet.

A modern vezetéstudomány újabb keletű témakörével kívánom zárni a jellemzők bemutatását, ez pedig a linearitás vagy kölcsönös függőség logikája. Ezen szervezetben dolgozóknak annak a felfogásnak kell érvényesülnie, hogy a világ, illetve a környezet olyan komplex rendszer, amelynek folyamatait nehéz előre megjósolni és elemezni, ugyanakkor az embernek hinnie kell abban, hogy a rendszer megismerésére fordított energiák az ember küzdési képességét fejlesztik és ismerete a realitással szemben is értékes folyamatot teremt. „Ahogy a világ mind összetettebb lesz és megtelik kölcsönös függőségekkel a tanuláshoz alapvetővé válik rendszerben való gondolkodási képesség, az erők elemzése egymásra vonatkozó együttes okozati hatásainak értelmezése, valamint az egy-

---

³⁵ fontos, lényeges, meghatározó

szerű lineáris okozati logika feladása a komplex mentális modellek kedvéért” (Senge, 1990.) Ennél fogva a vezetőnek abból kell kiindulnia, hogy a világ valójában komplex, nem lineáris és túldimenzionált.

Összességében a tanulóorientált vezetőnek az a szerepe, hogy támogassa a fentiekben leírt feltételezéseket. A vezetőnek először persze saját maguknak kell elsajátítani ezeket, majd megfelelően jutalmazni azokat, akik képesek ezen irányba elmozdulni, el tudják sajátítani ezen szubkulturális köröket. Azok a vezetők, akik nincsenek tudatában tetteik kulturális rugóinak vagy azon csoport feltételezéseinek, amellyel az új megoldásokat el akarja fogadtatni valószínűleg kudarcot vallanak. Érdeemes mindenkiben tudatosítani, hogy ha a szervezet és saját maga a változások élére áll, akkor alakíthatja jövőjét; ha nem teszi, akkor a változás alakítja majd a szervezetét. Nem kell elfelejteni, hogy a holnapi erkölcsi és anyagi elismerést a jelenlegi erőfeszítések teremtik ma meg.

Rövid írásomban egyszerűen csak be szerettem volna mutatni a tanuló szervezetekben rejlő erényeket azzal a céllal, hogy vezető társaim a mindennapi munkában kapjanak megerősítést és esetleg újabb inspirációkat vezetői tevékenységük jobbításához.

KONZULTÁCIÓ

JAKUS JÁNOS

JUGOSZLÁV-MAGYAR KATONAI SZEMBENÁLLÁS AZ 1950-ES ÉVEK ELEJÉN

A múlt század '40-es éveinek végén kialakult, válságokkal terhelt nemzetközi politikai helyzet nem hagyta érintetlenül Magyarországot. A szovjet csapatok jelenléte az országban, a Moszkvából vezérelt politikai és gazdasági nyomás egy pillanattal sem tette kétségessé, hogy a honi belpolitikai küzdelmek milyen irányba mozdítják el az átalakulóban lévő magyar társadalom életét. A hatalomért folytatott küzdelem 1948-ra, a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) megalakulásával és választási győzelmével eldőlt, és a hatalom birtokában – végérvényes megtartásának szándékával – a proletárdiktatúra programjába foglalva a „nemzetközi imperializmus elleni világméretű küzdelem” jelszavát, a párt új fejezetet nyitott a magyar történelemben.

Az uralkodó pártban – úgy, mint a társadalomban általában – erőszak alkalmazásától sem visszariadva, a Moszkvához feltétlen hűséggel kötődő vezető réteg ragadta magához a vezető szerepet és látott hozzá az ország társadalmi-gazdasági szerkezetének átalakításához. A polgári demokrácia formálódó értékei rövid úton semmivé váltak, helyükbe a proletárdiktatúra által meghatározott új értékrend elterjesztése vált általánossá.

Kétségtelen tény, hogy ebben az időszakban születtek pozitív hatású döntések, amelyek az ország fejlődését, újjáépítését célozták, ugyanakkor azt is látni kell, hogy a társadalom átalakításának folyamatában elsősorban a szovjetizálás képezte az etalont. A szovjet típusú társadalmi berendezkedés és életvitel azonban hagyományok nélküli volt Magyarországon, így azok erőltetett honosítása rövid idő elteltével súlyos áldozatokat követelt az országtól és 1956-ban belpolitikai krízishelyzet kialakulásához vezetett.

A magyar pártvezetés belpolitikai törekvéseit nem lehet különválasztani a nemzetközi politikai színtéren lejátszódó folyamatoktól. Ez kitűnően nyomon követhető, amikor az „agresszióra készülő imperialista hatalmak aknamunkájára” hivatkozva, az állam vezetői a „nemzetközi helyzet fokozódásáról” tájékoztatták a magyar közvéleményt és egyúttal a hamarosan bekövetkező világháború rémképével szembesítették az ország népét. Mindez kihatott az állami lét ágazataira és az emberek mindennapi életére egyaránt. Ennek a túlfeszített pártprog-

ramnak és propagandának az egyik következménye volt a Magyar Honvédség erőltetett, át nem gondolt, rendkívüli költségeket felemésztő fejlesztése is, melynek legfontosabb indokát a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948. júniusi határozata szolgáltatta. A „béketábor vezetői” – így a magyar politikai vezetés is – a Tájékoztató Iroda határozata alapján Jugoszláviát az imperializmus „láncos kutyája” képében tüntették fel, amely a NATO-hoz közeledve, annak útmutatásai alapján katonai agresszióra készült a vele szomszédos szocialista országok ellen.

A hitelesség kedvéért meg kell jegyezni: kétségtelen tény, hogy Jugoszlávia sajátos szocializmus-felfogása hangoztatásával szembe került a Moszkvából vezérelt „nemzetközi kommunizmus” eszmei áramlatával, aminek következtében elnyerte az Egyesült Államok hathatós gazdasági támogatását, egyebek mellett 100 millió dollár értékben haderő-fejlesztési segílyt kapott a délszláv állam.¹

A magyar haderő-fejlesztési koncepciók és azok következményei az '50-es évek elején

A haderő-fejlesztés programját Farkas Mihály honvédelmi miniszter – aki egyben az MDP-nek egyik legfontosabb vezető személyisége volt – felügyelte. (Itt kell megjegyezni: Farkas nem volt képzett katona, de fenntartások nélkül azonosult a Rákosi, Gerő, Révai nevével fémjelzett, de Moszkvából vezérelt politikai irányvonallal. Nem véletlen, hogy az MDP Központi Vezetőségében a négy meghatározó jelentőségű politikus egyikeként a párt részéről ő felügyelte a Péter Gábor altábornagy által vezetett Államvédelmi Osztályt, illetve az Államvédelmi Hatóságot, azaz a hírhedt ÁVO/ÁVH-t is, amely törvényesen a mindenkori belügyminiszter alárendeltségébe tartozott, valójában pedig a „párt ökleként”, mint párthadsereg funkcionált.)

A Magyar Honvédség intenzív fejlesztése 1949 őszén vette kezdetét, amikor is a vezérkar elkészítette és – a pártvezetés, valamint a Minisztertanács jóváhagyását követően – kiadta a „Petőfi” hadrendet, amely szerint a honvédség létszámát rövid idő alatt 53 000 főre tervezték emelni. Ezt a haderő-fejlesztési tervet fél év alatt felülírta az 1950 tavaszán életbeléptetett „Rákóczi” hadrend, amely a létszámgigényeket már 65 000 főben rögzítette.

Még ugyanebben az évben elkészült és hatályba is lépett az ún. „Kossuth” hadrend, amely a honvédség rendszeresített létszámát 135 000 főben határozta meg. 1951-ben a Magyar Honvédség megnevezése is megváltozott és a továbbiakban Magyar Néphadsereg lett a haderő hivatalos neve.²

Az 1952. év végén Magyarországnak ténylegesen fegyverben kellett tartania 220-230 ezer embert. Ez a szám nem tartalmazta a hadrenden kívüli

alakulatokat, amelyek kiegészítő szolgálatot láttak el és létszámuk több tízezer fő volt. A hadsereg ún. „M” létszáma több százezer főre volt tehető.

A magyar–jugoszláv viszony romlása és a két szomszéd állam politikai katonai szembenállása rendkívüli módon megterhelte a magyar gazdaság teljesítőképességét. A laktanyaépítések, légi-bázisok létrehozása, műszaki záruk és erődkörletek létesítése, a hadszíntér előkészítési feladatok megvalósítása, vagyis az ún. védelmi infrastruktúra kialakítása elképesztő összegeket vont el a társadalomtól.³ (A déli határmentén folyó erősítési munkálatok például 5-6 milliárd forintot emésztettek fel, miközben 1952-ben az erőltetett hadsereg-fejlesztés költségei az ország éves költségvetésének 24-25 %-át tették ki.)

A Magyar Néphadsereg szervezeti rendje és annak változásai az '50-es években

A hadsereg szervezeti rendjének kialakítása intenzív ütemben folyt, amely kezdetben elsősorban a szárazföldi erőket érintette, ezek a csapatok többnyire a várható alkalmazási irányba – a déli határ mentén – kerültek elhelyezésre.

A '40-es évek végére az előirányzott szervezési keretek kialakításakor kezdeti lépésként a már meglévő három lövészhadosztályt hadtest kötelékbe integrálták. Elsőként a 3. lövészhadtestet állították fel, amelynek parancsnoksága Székesfehérváron települt, majd a fejlesztési programok kibontakozása során megalakultak a 6. (Székesfehérvár) és a 9. (Debrecen) lövészhadtestek, ugyanakkor megszervezésre került a 11. gépesített hadtest is. A haderő-átalakítások során a 3. lövészhadtest-parancsnokság Kecskemétre települt át és irányította a két (2) „A” és egy (1) „B” típusú lövészhadosztályokat. (Az 5. és 12. löv.ho. „A” típusú, vagyis teljesen feltöltött, míg a 27. löv.ho. „B” típusú, azaz keretesített magasabbegység volt, de hamarosan ez utóbbit is „A” típusú hadosztállyá fejlesztették.)

A 6. és a 9. hadtestek feltöltöttsége is hasonló képet mutatott, annyi eltéréssel, hogy a 9. hadtestnek alárendelt két (2) lövészhadosztály (4., 8.) „B” típusú, vagyis részben feltöltött magasabbegységek voltak. Ez a hadtest 1952-ben megkapta az újonnan szervezett 1. lovashadosztályt, amely csak rövid ideig volt hadrendben, az 1953. év végéig felszámolásra került. A 11. gépesített hadtestparancsnokság (Budapest) a 7. gépesített, 18. harckocsi hadosztályokat, valamint a 17. és a 24. önálló nehézharckocsi-rohamlöveg ezredeket vezette.

A lövész-, gépesített lövész- és harckocsi magasabbegységek tevékenységét – adott esetben – a 30. áttörő tüzérhadosztállyal (Cegléd) és számos egyéb fegyvernemi magasabbegységgel és egységgel tervezték biztosítani, illetve támogatni.⁴

A szárazföldi csapatokon kívül megszervezték a *honi légvédelmet*, amely négy (4) légvédelmi tüzér hadosztályt és néhány önálló légvédelmi tüzérosztályt foglalt magába. A *repülőcsapatok* pedig 1952-re négy (4) különböző rendeltetésű repülő hadosztályba és néhány biztosító/kiszolgáló egységbe kerültek megszervezésre.⁵

Tehát a Magyar Néphadsereg három (3) haderőnemre tagozódott, amelyeket a vezérkar, illetve annak alárendeltségében működő fegyvernemi parancsnokságok és hadtestparancsnokságok irányítottak és vezettek. A haderőnemek harcitechikai ellátottságát a Szovjetuniótól kapott második világháborúban használt – többnyire rendszerből kivont – eszközökből biztosították. (A magyar hadiipar ekkor még kiépítés alatt állt, a működő termelőegységek még nem voltak képesek a fegyvergyártási kapacitásuk felfuttatására. A hadsereg növekvő igényeit a magyar hadiipar teljesítőképeségének csúcsán, 1953-ban sem volt képes teljes egészében lefedni.)

Ebben az időben a *magyar fegyveres erők* kötelékébe tartoztak a hadsereg csapatain kívül: a *rendőrség* és az ÁVO/ÁVH alárendeltségébe utalt *karhatalmi egységek*, amelyek az ország belső rendjének biztosításában vettek részt, valamint a *határőrség* is, amelynek létszáma meghaladta az 50 ezer főt. Tevékenységének súlypontját a déli és a nyugati határszakaszok ellenőrzésére összpontosította.

Az ország területének védelme céljából a Honvédelmi Minisztérium (HM) és a Belügyminisztérium (BM) – valójában az ÁVO/ÁVH – együttműködési megállapodást kötött a *hadsereg erőinek* „békeidőszakban” különböző szintű fenyegetettség esetén, a 15 km mélységű határsávban történő alkalmazására.⁶ Ugyanakkor szabályozták a hadsereg erődítési zászlóaljainak tevékenységét is az államhatár mentén, ahol ezek az alegységek robbanó- és egyéb jellegű műszaki zárat telepítettek, a prognosztizált/várható támadási irányokban pedig erődítési munkákat végeztek. (Ebben az időben 8-10 erődítési zászlóalj tevékenykedett a déli határszakaszon, amelyeknek a munkáját az ún. Erődítési Csoportfőnökség tervezte és szervezte.)⁷

A Magyar Néphadsereg alkalmazására ható körülmények és háborús tervek

A háborús hisztéria közepette a magyar biztonsági szervek az operatív munka minden elemét és módszerét alkalmazva, aktivizálták tevékenységüket a déli hadászati irányba.

A magyar hadászati felderítés – hasonlóan a jugoszláv felderítő szervek Magyarország irányába kifejtett tevékenységéhez – élénk érdeklődést tanúsított Jugoszlávia külkapcsolatainak és katonai felkészültségének alakulása iránt. Például, a magyar politikai és katonai felső vezetést érdekelte: a Balkán-

szövetség aktuális fejleményei⁸, a török, görög, jugoszláv kapcsolatok alakulása, Jugoszlávia NATO-hoz fűződő viszonyában várható változások, a délszláv állam területén a hadszíntér előkészítéssel összefüggésbe hozható beruházások helyzete, a határőrizet aktivitása, a hadsereg-fejlesztése és várható alkalmazása, valamint a fegyveres erők háborús vezetésének rendje és rendszere.⁹

A magyar elhárítás ugyanakkor aktív tevékenységet fejtett ki a jugoszláv ügynökök, szabotőrök diverziós szándékainak felfedésére és akcióik megakadályozására. Ebben a munkában különösen az ÁVH játszott kiemelkedő, ugyanakkor – sok esetben – elhibázott szerepet. A „jugoszláv kém”, mint megbélyegzés nem kímélte a legfelső állami és katonai vezetés prominens tagjait sem, ugyanis alkalmat adott az MDP Központi Vezetősége számára – moszkvai mintát követve – a politikai ellenfelekkel és az ún. „osztályellenségekkel” történő leszámolásra. (Ebben az időben számos koncepció per szedte áldozatait Magyarországon.)¹⁰

A Magyar Határőrség a déli határszakaszon naponta került közvetlen kapcsolatba a jugoszláv határőrizeti szervekkel, közöttük gyakori – sok esetben halálos áldozatokat is követelő – fegyveres összetűzésekre is sor került. Miközben a határövezet belátható mélységéig információkat is gyűjtöttek a jugoszláv katonai tevékenységről, amelyeket továbbítottak a Vezérkar felé.¹¹

A magyar hadsereg állapotát vizsgálva, ellentmondásos képet tudunk felrajzolni. Az intenzív fejlesztést a politikai gyanakvás körülményei befolyásolták, amely elsősorban a tiszti állományt érintette. A háborús tapasztalatokkal rendelkező kitűnően képzett tisztek a katonai hierarchia perifériájára, vagy kötélre, esetleg börtönbe, illetve munkatáborokba kerültek, jó esetben a polgári életben gépkocsivezetőként vagy segédmunkásként vegetáltak. Helyüket ún. munkásparaszt káderek foglalták el, akik egyéves, hathónapos tanfolyamokon szereztek némi katonai ismereteket és kerültek magasabbegység-, egységparancsnoki vagy törzsbeli beosztásokba. A hadászati, hadműveleti, de még a harcászati ismeretek hiánya is rányomta bélyegét a csapatok és a törzsek felkészítésének és kiképzésének hatékonyságára. Az alacsony színvonalú képzés és a személyi állománnyal szembeni elvárások számtalan tragédiának voltak okozói. Ebben az időben a magyar hadseregben elkövetett bűncselekmények, illetve egyéb fegyelmi ügyek, valamint katonai ügyészi, bírói és parancsnoki intézkedést igénylő események, halálesetek száma rendkívül magas volt.¹²

A felkészítési hiányosságoknak a mérséklésére a különböző szintű parancsnokságokon – a vezérkar útmutatása szerint – intenzív kiképzést folytattak, amelybe a szovjet tanácsadói testület minden területen – saját módszereik érvényesítésével – beavatkozott és lényegében lefedte a Magyar Néphadsereg parancsnoki struktúráját, vagyis ellenőrzése alatt tartotta a hadsereg valamennyi vezetési szintjét.¹³ A hadsereg mindennapi életében tapasztalható anomáliák

ellenére a különböző szintű vezető szervek folytatták tervező munkájukat és készültek egy esetleges fegyveres konfliktus megvívására.

A Magyar Néphadsereg Jugoszláviát érintő hadászati tervei ma már nagy részben feledésbe merültek. Bár itt-ott az egykori határsávban még felfedezhető néhány vasbeton erődmaradvány, vagy beton tüzelőállás. Ezek a relikviák arra engednek következtetni – és ezt az előtalálható korabeli dokumentumok is lényegében alátámasztják –, hogy a magyar hadsereg nem készült első támadó hadművelet megindítására Jugoszlávia ellen.

A Vezérkar Hadműveleti Csoportfőnöksége háború kezdetén védelmi hadművelet megvívásával számolt, ugyanakkor a „béketábor” együttes fellépése esetén Jugoszláviával szemben számított román, bolgár és esetleg albán csapatok akcióival is, amíg a délszláv állam oldalán – a Balkán-szövetség kiteljesedését követően – görög, török, esetleg olasz erők beavatkozását kalkulálta. Ez az előrejelzés különösen 1952-től erősödött fel, amikor Törökország és Görögország a NATO tagjai lettek.

Egy 1950-ben készült dokumentum szerint a magyar vezérkar az ország területén, délről észak felé haladva, hat-hét védelmi vonal kiépítését irányozta elő úgy, hogy Nagykanizsától Szegedig, az ellenség várható támadási irányába nyolc erődkörlet kiépítését is tervbe vette.¹⁴

A 3., 6., 9. lövész- és a 11. gépesített hadtestek elhelyezkedéséből szintén arra a következtetésre juthatunk, hogy háború esetén a Magyar Néphadsereg elsődlegesen a déli határszakasz védelmére készült fel. A vezérkar a szárazföldi csapatok kétlépcsős hadműveleti felépítésével tervezte meg a déli irányból támadó ellenség csapásainak elhárítását. *Első lépcsőben* a 3., 6. lövészhadtestek teljes állományával, míg a 9. lövészhadtest részeivel, a már békeidőszakban kiépített állásokat, körleteket, terepszakaszokat tervezték megszállni. *A második lépcsőben* a 11. gépesített hadtest kettős feladatra készült fel: egyrészt védelmi sáv elfoglalására Budapest előterében, másrészt pedig ellencsapás kiváltására a támadó ellenség főerőinek szárnyába a Duna–Tisza közén. A 9. lövészhadtest más részei a Tiszántúlon biztosítási feladatokat láttak el, illetve hadseregtartalékot képeztek.

Ettől az elvi feltevéstől némi eltérést tapasztalhatunk, abban a feltételezett helyzetben, amikor szovjet vagy más szövetséges csapatok – a Déli és Keleti Front erői – alkalmazásával is számolt a magyar vezérkar. Ebben az esetben a hadsereg védelmének felépítése lényegében nem változott, de az alkalmazást tekintve a második lépcsőjében levő szárazföldi erők ellencsapás kiváltására, vagyis támadó hadműveletre készültek fel, amelyhez a védelem első lépcsőjének, a sikeres védelmi hadműveletet követően, szintén csatlakoznia kellett volna.¹⁵

A támadó hadműveletnek ez a tervezett változata már túlmutatott a magyar–jugoszláv államhatáron és Belgrád birtokbavételét tűzte ki célul. Hangsúlyozni kell azonban, hogy erre csak és kizárólag szovjet és más a „béketáborhoz” tartozó szövetséges csapatok támadó tevékenységéhez csatlakozva kerülhetett volna sor, amennyiben jugoszláv oldalon más országok (NATO tagországok) csapatai is részt vesznek a hadműveletekben.

Mindezt a feltételezést azok a hadsereg-, hadtest- és hadosztályszintű gyakorlatok támasztják alá, amelyek az adott korban igen nagy gyakorisággal kerültek levezetésre Magyarországon. Ezeknek a gyakorlatoknak a tárgyát szinte minden esetben a megerősített terepszakaszok védelme, illetve azok áttörése és vízi akadályok erőszakos leküzdése képezte.¹⁶

A levezetett gyakorlatok során a honi légvédelem és a légierő, egyrészt fontos létesítmények, objektumok légvédelmét, másrészt pedig a szárazföldi csapatok oltalmazását, valamint a légi fölény megteremtését/megtartását gyakorolták. (A magyar légvédelem korabeli készenlétét jól illusztrálja az az esemény, amely 1953-ben történt, amikor is egy jugoszláv harci repülőgép a Duna vonalát követve behatolt a magyar légtérbe, és egészen Sztálinvárosig – ma Dunaújváros – jutott, majd sértetlenül visszatért Jugoszláviába.)

Összegzés

A magyar Vezérkar a hadsereg alkalmazását, a nemzetközi politikai helyzet változásait figyelembe véve, erő-eszköz viszony számvetésekre alapozta.

A magyar hadászati felderítés korabeli jelentéseiből azt lehet megállapítani, hogy a Jugoszláv Hadsereg létszáma a következőképpen alakult:

szárazföldi csapatok:	525 ezer fő
légierő és légvédelem:	40 ezer fő
haditengerészet:	25 ezer fő
határőrség:	90 ezer fő
rendőrség és különleges rendőri erők:	100 ezer fő
<i>Mindösszesen:</i>	<i>780 ezer fő</i> ¹⁷

A magyar katonai felső vezetés a jugoszláv szárazföldi csapatokat illetően közel 40 hadosztállyal számolt, amelynek egy jelentős része – a felderítés adatai szerint –Magyarország irányába való alkalmazáshoz fejlődött fel.

A jugoszláv hadsereg harci-technikai ellátottságát a magyar vezérkar az 1950. évet tekintve nem tartotta magas színvonalúnak, de 1953-ra ez a vélemény már megváltozott. Különösen az amerikai gyártmányú páncélos technika és a modern harci repülőgépek megjelenése, valamint a saját haditechnikai fejlesztés-

tések eredményei, a fegyvergyártási kapacitás felfutása, módosították az erő-eszköz viszony kalkulációját és alaposabb megfontoltságra készítették a magyar katonai tervezőket. Vagyis idejekorán felismerték, hogy a szembenálló fél, a haderő nagyságában és alkalmazhatóságában, a háborús tapasztalatokban a nyugati haditechnika birtokában, meghaladta a Magyar Néphadsereg képességeit. Így a magyar állami és katonai vezetés *önálló hadászati támadó hadművelet előkészítésére és megindítására* még csak nem is gondolhatott.

Felhasznált irodalom

1. Hadtörténelmi Közlemények 1994/3. szám; 1999/4. szám
2. Balló István: Fejezetek a magyar katonai múlt történetéből, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum 2005
3. Germuska Pál: A szocialista iparosítás Magyarországon 1947-1953 között
Internet <http://www.rev.hu/html/hu/kiadvanyok/evkonyv01/germuska.html>
4. Ritter László: Tito diplomatája, Beszélő 2004/10. szám
5. Király Béla: Honvédségből Néphadsereg, Magyar Füzetek
Párizs-New Brunswick 1986
6. Száraz György: A tábornok, Magvető 1985
7. Kálazi József: Töretlen úton, Zrínyi Katonai Kiadó, Bp. 1989
8. Hodosán Imre: Cselédkönyvtől a tölgyfalombig, Zrínyi Katonai Kiadó, Bp. 1984

Jegyzetek

1. Tito diplomatája / Velebit interjú 2004/10 Beszélő
Ritter László interjúja Vladimir Velebittel Jugoszlávia egykori külügyminiszter helyettesével, aki 1950/51 fordulóján „tető alá hozta” azt a titkos amerikai-jugoszláv megállapodást, amely alapján az Egyesült Államok fegyvert és hadianyagot szállított Jugoszlávia számára.
2. HL MNVK Hdm. Csf-ség 1951/T23/2. 2252. öe., illetve ua. 1951/T17/1. 2244/233/2. öe. Ue. Internet
://mek.onk.hu/02100/02185/html/79.html
Magyarország a XX. században / A tömeghadsereg létrehozása (1949-1952)
3. Erről Germuska Pál: „A szocialista iparosítás Magyarországon 1947-1953 között” című kitűnő tanulmányából részletesen tájékozódhatunk
Internet <http://www.rev.hu/html/hu/kiadvanyok/evkonyv01/germuska.html>
4. Balló István: A katonapolitikai elképzelések megvalósítása a Magyar Néphadsereg száraz-földi csapatainál 1951-53. HK 1994/3. szám 121-135. old.
5. HL MNVK Szerv. és M. Csf-ség 1952/539/2. öe.
6. HL HVK Hdm.Csf-ség 1950/T7 Honvédség és Határőrség együttműködési megállapodása
7. HL HVK Hdm.Csf. Hdm.o. 1951/T24 Előterjesztés, A déli országhatár műszaki megerősítése
8. Erdélyiné Pintácsi Katatlin: A Földközi-tengeri Paktum tervezete a magyar diplomáciai jelentések tükrében
9. HL MNVK Hdm. Csf. Hdm. o. 1953/T105 1953. évi felderítő jelentések. (Jugoszláv had-seregre vonatkozó adatok)
10. Ilyenek voltak a Rajk-per, illetve az azzal összefüggésbe hozható Pálffy György altbgy. és társainak, valamint Sólyom László altbgy. és tábornoktársainak a pereit
11. HL MNVK Hdm. Csf-ség 1952/T439 ÁVH HŐR Kerületparancsnokságok jelentései az MNVK Hdm. Csf-ség felé a határőrizeti helyzetről
12. HL MN 1953/T303; 304. A 3. lövész-, 11. gépesített hadtestek anyagai
13. Ezzel részletesen foglalkozik Prof. Dr. Király Béla vezérezredes
Honvédségből – Néphadsereg című könyvében, Párizs – New Brunswick 1986
(A kötet a rendszerváltást követően Magyarországon is megjelent azonos cím alatt)
14. HL HVK Hdm. Csf. Hdm. o. 1950/T50 Előterjesztés
15. HL HVK Hdm. Csf. 1951/T24/2. öe. Hadászati támadó hadművelet elgondolás tervezete
A dokumentum egy front kötelékben végrehajtásra tervezett hadászati támadó hadművelet elgondolásáról tájékoztató, amelyben a 8. hadsereget a front főcsapásának irányába tervezték alkalmazni. Az anyag a szöveges részen kívül vázlaton is rögzíti a hadművelet tervezett lefolyását.
16. Erre a HM 006. sz. Utasítása a tábornokok főtisztek és törzsek hadműveleti-harcászati kiképzésére az 1953-54. kiképzési évre című dokumentum is kitér. HL MNVK Hdm. Csf-ség 1952/T497
HL MNVK Hdm. Csf-ség 1953/T105 1953. augusztus havi felderítő jelentés

DOKTORANDUSZOK FÓRUMA

BERACZKAI ANTAL

A TERRORIZMUS KIHÍVÁSAI ÉS AZ ELHÁRÍTÓ SZERVEK FELADATAI*

Az új évezred beköszöntébe döbentően hatott az emberiségre. A terrorizmus új arcát mutatta és felismertette azt, hogy stratégiai fenyegetésként kell a jövőben vele számolni, mivel jelentős hatást gyakorol az országok belső stabilitására. Ma már látható, hogy a terrorizmus egyöntetűen fenyegeti az internacionalista közösségek biztonságát, beleértve az Amerikai Egyesült Államokat, amely egyedüli szuperhatalom maradt a világ globális arénájában. A témával foglalkozók a gyakorlati tapasztalatokból kiindulva rádöbbenek arra, hogy a nem hagyományos terrorizmus fogja jelenteni a fő stratégiai fenyegetést a következő évszázadban. A terrorizmus ezerarcú, és mint a vírus, ami immunizáció hatására mutációival válik rezisztenssé, ellenáll, sőt újabb és újabb alakzatait és cselekvési módszereit mutatja a világnak. A szerző a cikkben arra keresi a választ, hogy milyen gyakorlati lépésekkel lehet a terrorizmus ellen fellépni.

Ahhoz, hogy át tudjuk tekinteni a terrorizmus új arculatát-irányait, progresszióját, valamint be tudjuk mutatni a gyakorlati példákat - természetesen csak néhány nézőpontból - szükséges, hogy röviden érintsük a kilencvenes évek történéseit.

A kilencvenes évektől kiindulóan statisztikailag kimutatható volt, hogy *a terrorista támadások számának emelkedésével a halálozási szám is drámaian emelkedett. Az öngyilkos merényletek, valamint az autóba rejtett bombák voltak a leginkább alkalmazott módszerek, amelyekkel céljaikat kívánták elérni. A teherautóba rejtett bomba, amit Nairobi-ban és Dar-Es-Salam-nál, az amerikai követségek elleni támadásoknál használtak, talán a legismertebb példák. Az 1990-es években a nemzetközi terrorista-támadásokban a radikális iszlám terrorista csoportok váltak a fő elkövetőkkel.*

---

* Témavezető: Dr Kőszegvári Tibor nyá.vörgy, Professor, Emeritus,Dsc

A terrorizmus, mint a *politikai és etnikai konfliktusok eszköze, elterjedt új területeken is, főként Oroszországban és az ex szovjetköztársaságokban, valamint a nemzetközi terrorizmus nagysága élesen emelkedett számos arab és muzulmán országban, úgymint Algériában, Egyiptomban, Szaúd-Arábiában stb.*

Az első valódi, nem hagyományos terrorista esemény 1995-ben, a tokiói metró elleni szaringáz támadással valósult meg, amikor a szélsőséges Aum Shinrikyo szekta törte át azt a falat, ami addig nem volt jellemző, hogy a terroristák tömegpusztító fegyvereket, ágenseket alkalmazzanak. Ez az esemény igen jelentős, és precedens értékű az „újkori” terrorizmus történetében.

Az Egyesült Államok első alkalommal volt a színtere egy nagyobb volumenű terrorista-támadásnak, amikor a világkereskedelmi központ New Yorkban és egy irodaház Oklahoma Cityben vált bombamerénylet célpontjává. Európában csak számos kisebb incidens történt, amit főként szélsőséges jobboldali terroristák hajtottak végre.

Egyes államok, amelyek támogatták a terrorizmust, már valóban elszigetelődtek a világban. Ennek ellenére még jelentős veszélyt jelentenek szomszédokra, és a világra egyaránt. (Irán, Szíria, Észak Korea. Líbia, Szudán és Kuba))

A '70-es és '80-as évek baloldali radikális terrorizmusa Európában a kilencvenes évekre szinte teljesen eltűnt.

Miként hajtották végre a különböző országok biztonsági szervezetei a terrorral kapcsolatos feladataikat a '90-es években. Ha számba vesszük az időszak alatt történt terrorista eseményeket, azt kell mondanunk, hogy *a hírszerző és elhárító szolgálatok intézkedéseik ellenére napjainkig sem tudnak megfelelő választ adni a terrorizmusra, az elkövetett eseményekre.* Folytatódik az útkeresés, ami sok esetben egyre inkább sérteni fogja az emberi jogokat. (Lásd Anglia új terrorellenes intézkedéseit.) A kilencvenes években szoros, valóban hatékony együttműködés nem volt jellemző a biztonsági (titkosszolgálati) szervezetek között, az együttműködések az eseti szinten maradtak.

Számos terrorista cselekmény elkövetőjének az azonossága – úgymint a Buenos Aires-i Izraeli nagykövetség elleni támadás, vagy mint az amerikai katonák ellen a szaúd-arábiai Khobar torony elleni bombatámadás - még mindig nem ismert. Nem ismert azoknak az elkövetőknek a személye/kiléte sem, akik 1983-ban, Bejrutban, autóba rejtett bombatámadást hajtottak végre az amerikai tengerészgyalogosok ellen, valamint a francia katonai tábor ellen.

A nagyobb volumenű terrorista-támadások szinte mindig meglepték a titkosszolgálatokat, annak ellenére, hogy rész- és töredékinformációk közvetítették a cselekmények előkészületeit. A legnagyobb stratégiai meglepetés a

tokiói szaringáz-támadás volt, ami annak ellenére, hogy a támadást megelőzően volt egy falfirka, egy írás a falon, ami a bekövetkező támadásra utalt úgy következett be, hogy semmilyen információ nem jutott el a hatóságokhoz. Így nyilván a megelőző lépést sem tudták megtenni. De ugyanezt mondhatjuk az USA-t ért szeptember 11-i támadást megelőző időszakról is. Számos jel és információ mutatott arra, hogy valami komoly terroristatámadás készül. Több forrás jelezte is az erre irányuló előkészületeket, azonban az információk nem vagy csak késve jutottak azokra a szintekre, ahol megfelelő módon rakhatták volna össze azokat, és adekvát intézkedéseket hozhattak volna a támadás megelőzésére. Az esemény poszt felderítése megerősítette ezeket az állításokat, és ismét kiemelte a szervezetek közötti hiányos adat-információcserét.

Talán sommásan hat de azt lehet mondani, hogy az elhárító, azaz a biztonsági szolgálatok nem találták még meg a megfelelő választ a merényletekre. Kísérleteket tettek és tesznek különféle megelőző programok népszerűsítésére, azonban ezek nem alkalmasak arra, hogy időben jelezzék vagy megelőzzék ezeket a támadásokat.

A felderítés azonban elért eredményeket is, ugyanis számos terrorcselekményt meghiúsítottak, de az elhárító és a biztonsági szolgálatok eredményei nem publikusak, még a siker esetén sem!

Voltak olyan komoly megelőzési eredmények is, amelyek megjelentek a nyílt sajtókban ezekre akár azt is mondhatjuk, hogy van valami áttörés. Az USA kiemelten nagy mértékű erőfeszítést tett arra, hogy az állampolgárai ellen történt terrortámadások tetteseit felderítse, és bíróság elé állítsa. RAMI YOUSSEF azonosítása, feldolgozása, és elfogása, akit a kereskedelmi központ elleni támadással gyanúsítottak, volt a tanúja e program sikerének.

A franciák szintén hasonló sikerekről számolhattak be, amikor a '70-es évek hírhedt terroristáját, Carlost, Szudánban fogták el és szállították Franciaországba.

A sikerek között tartják számon annak a gyors intézkedéssorozatnak a következményeit, amikor az FBI a világkereskedelmi központ elleni első merényletet követően, gyorsan, nagy erővel települt ki a helyszínre, kezdte meg az információgyűjtést. A sikerek szerves része volt az, hogy megfelelően tudott beépülni bizonyos szervezetekbe, ahonnan esszenciális információkat tudott időben szerezni azokról a tervezett merényletekről, amik a LINCOLN alagutat, valamint az ENSZ székházát vették célba.

Megállapíthatjuk, hogy a biztonsági szervezetek, ha szervezési nézőpontból elemezzük, gyorsan reagáltak a terrorcselekményekre. Közvetlenül a világkereskedelmi központ elleni támadást követően, az FBI megtriplázta a terror-

elhárító erőit, a CIA pedig egy Terrorizmus Előrejelző Csoportot alakított ki. Az oroszok új elit egységet hoztak létre, amelynek fő feladata a nukleáris erőművek, anyagok és anyagszármazékaik védelme a terrortámadások, illetve a megszerzésükre irányuló kísérletek ellen.

A nemzetközi felderítések kimondhatóan javultak, főként a bilaterális szinteken. Sőt, még az izraeli titkosszolgálatok is kooperálnak - nyilván a létező korlátok között - a különféle palesztin szervezetekkel. Az EUROPOL is lépés a kooperációk javulásában, szerepéből adódóan regionális szinteken. Az arab liga országai pedig aláírtak egy egyezményt, ami egyesíti a hírszerzési erőket a szélsőséges iszlám mozgalmak ellen.

A NATO is fokozta a terror ellenes intézkedéseit, valamint a hadműveleti területeken lévő felderítéseit.

A kérdés az, hogy a biztonsági szolgálatok miként tudnak reagálni a terrorista tevékenységekre, miként tudják azokat megghiúsítani, illetve legalább azt elérni, hogy minimalizálják azok fenyegetéseit.

Azért, hogy erre választ tudjunk adni először szükséges áttekintenünk a modern terrorizmus trendjeit.

A terrorizmussal kapcsolatos értékelések azt mutatják, hogy az továbbra is nagyon komoly kihívásként lesznek jelen a következő évtizedben a stratégiai és taktikai szinteken egyaránt. A folyamatos és növekvő nemzetközi instabilitás gazdasági, szociális és politikai szinteken, továbbá annak a lehetetlensége, hogy a nemzetközi rendszerben egy elfogadható, kiegyensúlyozott szint alakuljon ki, a létező technológiai változások mind-mind termékeny talajai a régi, és valószínűleg az újonnan létrejövő szervezeteknek, amelyek radikális, etnikai kulturális és vallási alapokon szerveződnek.

Az etnikai konfliktusok az egykori Szovjetunióban, különösképpen a Kaukázusban, Jugoszláviában, és Afrika egyes térségeiben növekedtek, annak ellenére, hogy más területeken, mint például Észak-Írországból tűzszünetnek lehettünk tanúi. Az ETA szintén a béketárgyalások útjára lépett ugyanúgy, mint a török PKK (Kurd baloldali fegyveres szervezet).

A szürke zónák, ahogyan azt számos a témával foglalkozó kutató jelöli, mint Szomália, és több más régió Közép-Afrikában, ahol nincs semmi jele és esélye a demokratizmus kibontakozására, információszerző-hírszerzői szempontból „vákuum” területnek is nevezhetjük, amiben a terrorista szervezetek zavartalanul biztonságos menedékeket, és műveleti bázisokat találnak, építhetnek és tarthatnak fenn, készülhetnek fel a jövőbeni tevékenységeikre. Ezek

nyilván nemcsak a környező országokra jelentenek potenciális veszélyt, hanem a haladó világ iparosított kultúrterületeire egyaránt.

A stratégiai merényletek kiemelt pozícióban lévő politikusok ellen csak kis számban fordultak elő annak ellenére, hogy az ilyen támadásoknak van a legnagyobb „hírértéke”. Az ilyen támadásokra főként érzékeny politikai körülmények idején kell számolni, mint ahogyan azok előfordultak a korábbiakban az egyiptomi Szadat, valamint a merényletkísérlet Mubarak ellen, a merénylet Indira Ghandi ellen, és a merénylet, amit a pápa ellen kíséreltek meg.

A jobboldali radikálisok valószínűleg folytatják stratégiájuk szélesítését, amit ők „*vezetónélküli ellenállásnak*” aposztrofálnak, ami által a militáns és más csoportok függetlenül egymástól tudnak működni, anélkül, hogy a terveiket, szándékaikat jelentenék vagy megosztanák egy központi irányítással vagy vezetéssel. Ez a stratégia bizonyította magát az Oklahoma City-ben végrehajtott bombatámadásnál, és adoptálható új radikális baloldali csoportoknál akik a koncepciójukat az Interneten keresztül konzultálták meg egymással.

Az Internet és a számítógépes hálózatok használata a legfőbb kihívást fogja jelenteni a jövőben. Az Internetet a terrorista szervezetek nemcsak mint propaganda eszközt használják, hanem mint kommunikációs csatornát is, sőt képesek arra is, hogy ezen a csatornán pénzeszközöket utaljanak át, és nem utolsó sorban a hálózatot ki tudják használni kompjuterizált támadásokra is egyes „ellenséges” szervezetek hálózatai ellen.

Ha értékeljük a nem hagyományos (tömegpusztító) fegyverek terroristák által várható alkalmazását, akkor megállapítható, hogy az kevésbé valószínű, inkább továbbra is a hagyományos robbanó eszközökkel, a hagyományos és amellet megjelendő új támadási és célpontválasztási módszereikkel számolhatunk. A következő dekádban azonban számolni kell azzal, hogy megkísérlik egyre inkább azt, hogy a merényleteikhez ilyen nem hagyományos eszközöket használjanak fel. A használatukkal jelenleg leginkább azért nem számolunk, mert a fegyverekhez való illesztésük jelenti leginkább a problémát, és pusztító hatásuk nem mérhető fel. Annak ellenére, hogy annak a valószínűsége, hogy ilyen eszközöket használjanak kicsi néhány csoport és személy érdeklődést mutat az ilyen fegyverek után, ezt mutatta Bin Laden érdeklődése is erre a területre irányulva.

A nukleáris terrorizmus fenyegetésének a valószínűsége jelenleg elég alacsony szintű, azonban a világban már történt alacsony intenzitású támadás mint a csecsen terroristák Moszkva környéki radioaktív anyagokat tartalmazó robbanóeszközt kíséreltek meg felrobbantani.

A kilencvenes évektől az ezredfordulóig a terrorizmussal kapcsolatban a következő gyakorlati tapasztalatok fogadhatók el:

- A támadások számának az emelkedésével az áldozatok száma is emelkedett.
- Az öngyilkos merényletek, az autóba rejtett bombák a leggyak-rabban alkalmazott támadási módszerek.
- Fő elkövetők a radikalizálódott iszlamista csoportok.
- A terrorizmus a politikai és etnikai radikalizmus eszközévé vált és terjeszkedett.
- Az Egyesült Államok első ízben vált terrortámadás alanyává.
- Európában csak számos kisebb incidens történt.
- A terrorizmust támogató országok elszigetelődtek a világban.
- Megjelent a nem hagyományos terrortámadás, melynek során idegmérget alkalmaztak.
- Az Internet felgyorsította a kommunikációt terrorista a sejtek és a központok között.
- A hírszerző és elhárító szolgálatok intézkedéseik ellenére napjainkig sem tudnak megfelelő válaszokat adni a terrorizmusra az elkövetett terrorcselekményekre. Nem javult a kooperáció és az információáramlás.

Úgy gondolom, hogy a kilencvenes évektől az ezredfordulóig vázolt eseményekkel illusztrált gondolatmenetből kialakított következtetések jelentősen bővültek a 2001-es Egyesült Államokat, valamint a 2004-es Spanyolországot ért támadásokkal. Továbbá kiegészülnek a Beszláni túsodrámával, mégpedig annak az állításával, hogy a növekvő biztonsági intézkedések hatására a terroristák fokozzák konspirációjukat, és olyan merényleteket terveznek, készítenek elő melyek erősen sokkolják a támadott ország és a világ közvéleményét egyaránt. A nagyobb volumenű terrorista támadások, szinte mindig meglepték a biztonsági elhárító szolgálatokat.

Mi történhet és az előbbieik ismeretében, mivel kell számolni? A kérdés nagyon is reális, azonban mint ahogyan azt a bevezetőben említettem egzakt módon erre nem lehet választ adni. A válasz sokszor hiányos vagy esetleg túlzó is lehet. De nézzük az erre irányuló véleményét egy változatban:

- Ún. „lánc-támadások” módszerének alkalmazása. Több helyszínen azonos időben végrehajtott támadások. (ezek egy része elterelésre irányul)
- Vezető politikusok katonák üzletemberek elleni merényletek elterjedése Európában.
- Biológiai harcanyagokkal tömeges fertőzések okozása Európai nagyvárosokban.
- Számítógépes támadások a szociális szféra ellen (áram, víz, kimaradás okozása) a lakosság és a „hatalom” szembefordítása.

- Utasszállító repülőgépek elleni rakétatámadások. Kis repülőgépekkel utasszállító gépeknek repülés.
- Ún. „dirty bombák” (radioaktív anyagok) robbantása, vagy hagyományos robbantás során annak rémhír formájában való elterjesztése, ezzel a rémület a pánik előidézése, annak kihasználásával további támadások végrehajtása.
- Fokozódó „médiahatás”, a támadások előtt minimálisan rövid idővel a médiák értesítése, a publicitás biztosítása, a mentő kutató alakulatok elleni látványos támadások. A terrorizmus „erejének” látványos publikálása.
- „Védtelen” területek támadása, amelyek érzelmileg is sokkolják a közvéleményt, tartós bizonytalanságot és félelmet alakítanak ki. (gyermekek ellen elkövetett támadások)
- A gyakorlatban bevált hagyományos terrorista módszerek megjelenése Európában. (öngyilkos terrorizmus, utak mellé helyezett robbanóeszközök stb.)
- Kulturális civilizációs szimbólumok elleni támadások veszélyének a csökkenése. (Ugyanis a terroristák számára nem jár jelentős hatással, kevés emberi életet veszélyeztet, csak szimbolikus értékű)
- Emberrablások, túszejtések számának a növekedése, sokkoló kivégzések publikálása.
- A terrorizmus ellen harcoló katonák és családtagjaik elleni gyilkosságok emberrablások elkövetése, az érintett ország hazai területein és azok publikálása.

Az elhárítás (megelőzés) feladatai

A fentiekben megjelenített fenyegetések és az abból leszűrhető trendekből mi lehet a elhárító szervezetek legfőbb feladata, és miként tudnák jobban lefogni és semlegesíteni a terroristák tevékenységeit ?

Mielőtt leírom ezeket a gondolatokat, szeretném a Tisztelt Olvasó tudomására hozni, hogy nem gondolom, hogy én leszek az, aki erre a megfelelő megoldást kínálja. Kérem, fogadják el, hogy nekem erről – az eddigi szakmai tapasztalataim, tanulmányaim és olvasmányaim alapján – ilyen véleményem alakult ki.

1. *„Terror-Eurotörvény” a terrorizmus ellen*

Annak ellenére, hogy nem egyforma az egyes országok terrorfenyegetettsége – a terrorcselekmények ellen csak egységes fellépéssel – nem elszigetelt országok által megalkotott szabályzókkal, törvényekkel, hanem – egységes európai törvényi csomaggal lenne célszerű fellépni, hiszen ezek a cselekmények szélesedni fognak és egyre agresszívabbá válnak.

2. *Szélesebb körű terrorellenes felkészítés, tanácsadás*

Mindenekelőtt alaposabban fel kell, hogy készítsék azokat a területeket akiket leginkább érheti terrorista támadás. A „megelőző készenlét” terrorista

ellenes programjának (TEP) a kialakítása a valósághoz való igazítása majd azt követően annak következetes végrehajtása az első lépés.

3. A terrortámadások szervezéséhez felhasználható információk körét minimalizálni szükséges

Akadályozni kell a terrorista felderítések lehetőségeit. Olyan rendszereket szükséges létrehozni melyek időben, jelezni képesek az eltérő az általános élethelyzetbe nem illő gyanús tevékenységeket.

Ezekből kiindulva ezekre is támaszkodva a legelső között az, hogy a terror fenyegetések széles skáláján valamint a potenciális nem hagyományos terrorizmus előkészületeit időben fel kell tárni, ha lehet megelőzni, illetve a cselekmények kifejlődése folyamán időben kell felhasználható információkat biztosítani mielőtt a cselekmények bekövetkezhetnek.

4. A Humán hírszerzés fokozása

A terrorista csoportokba és sejtekbe valamint a magasan motivált vallási szélsőséges csoportokba, valamint az előzetesen meg nem ítélt, más, anarchista szervezetekbe való beépülés problematikája folyamatosan van jelen.

Ez nyilvánvalóan számos problémakört is felvet. Az azonban határozottan kijelenthető, hogy titkosszolgálati humán információszerzés nélkül nem érhető el siker a terrorizmus elleni harcban. Nyilván éppen a széles problémaköre ennek a témának fel kell, hogy vesse azt, hogy a terrorellenes humán műveleteket szükséges átalakítani. A humán források területét minimum két irányban szükséges szélesíteni melyben sokkal kiképzettebbé és hatékonyabbá kell azokat tenni.

Az első irány a szervezetekbe beépülő vagy perifériáról információt szerző, míg a másik a támadható területek környezetében a felderítő előkészületeket felismerő – és a cselekményeket elhárító – irány. Azon is el kell gondolkodni, hogy a terrorista szervezetekbe beépülő embereknek milyen „működési” jogi keretét kellene megalkotni, hogy valóban hatékony és alapos munkát tudjanak végezni.

Mindkét irányra más és más a felkészítési felület. Ahhoz továbbá, hogy a humán erők eredményesebbek lehessenek, növelni kell azok kulturális tudását, és nyelvi képességeiket egyaránt. A humán „kettes irány” hírforrásainak jó eredményeit példázza az afganisztáni terrorista főhadiszállás ellen végrehajtott amerikai rakétatámadás. A nyugati országok is felismerték azt, hogy a technikai felderítés felé történt hangsúlyeltolódást a humán források növelésével kell

helyre állítani, melyben a klasszikus módszerek megújításának az igénye fontos feladat.

5 A terrorizmus elleni harcban a nyílt források szélesebb körű felhasználása

A nyílt források nagyon lényegesek a terrorizmus elleni harcban, mivel az ideológiai programjukat, valamint céljaikat ismertetik ilyen módon, nyilván, az Internet korában, szinte szabadon, és a szimpatizáns tömegeket keresve, korlátlanul. A hírszerző szolgálatok sajnos, azt kell, hogy mondjuk, hogy ezeket a nyílt információs forrásokat sokszor figyelmen kívül hagyják. A jövőben, talán egy jó lehetőségük adódhat arra, hogy a különböző egyetemek és főiskolák kutatói tapasztalatait is felhasználják a nyílt információkból nyerhető terrorista ideológiák, doktrínák és stratégiák megismerésére.

6. Az Internet fokozottabb ellenőrzése

Az Internet széles lehetőséget nyújt olyan kommunikációknak, amelyek konspiráltan történnek a terrorista csoportok között. A fejlettebb terrorista szervezetek üzenet-továbbításaikban már fejlett titkosító rendszereket is alkalmaznak. Az ilyen üzenetek monitorozása lehallgatása alapvető feladat és érdek az eredményes felderítés felszámolásához.

7. Nem hagyományos anyagok eszközök és technológiák ellenőrzése

A nem hagyományos fegyvereknek a proliferációja komoly fenyegetést jelent a következő évtizedekben, ami a felderítő szolgálatoknak hatalmas feladatot jelent. A kihívás kettős. Egyrészt ellenőrizni különböző csoportokat és szervezeteket, másrészt ellenőrizni és semlegesíteni azokat a törekvéseket, amelyek anyagokat, technológiákat és ilyen fegyverek készítéséhez szükséges szaktudást igényelnek. Nyilván, ezek a feladatok tovább bővülnek azzal, hogy ellenőrizzék azokat az országokat, akik az egyezmények figyelmen kívül hagyásával szándékoznak tömegpusztító fegyvereket beszerezni vagy kifejleszteni.

Egy másik elme ennek a területnek az, hogy a fáradt nukleáris (radioaktív) anyagszármazékokhoz való hozzáférést is maximális biztonságba kellene helyezni, hiszen ezek az anyagok hagyományos robbanóanyagokkal együtt úgynevezett „dirty bomb”-ként komoly, akár katasztrófa helyzeteket tudnak előidézni. Mivel a nem hagyományos fegyverek őrzése és rezsimje olyan magas, hogy a hozzájutás hosszú idejű szervező munkát igényel, ezért a fáradt anyagok megszerzése a jövőben és ilyen irányú felhasználása erősen valószínű.

Az ellenőrzést célszerű lenne az európai fegyverzetcsökkentési tárgyalások ellenőrzési szisztémája szerint kialakítani.

8. Nemzetközi együttműködés fokozása, új szervezetek létrehozása

Az őszinte és szoros együttműködés elengedhetetlen, ugyanis bárki, bárkikor a terroristák áldozatává válhat. A múltban található példák ezt igazolják. Ezért a kétoldalú regionális, és a nemzetközi szinteken megvalósított együttműködés a „megelőző készenlét” általános és nemzeti szinteken történő kialakítása alapszükséglet. Ezen túlmenően viszont ebben az együttműködésben azt is el kell érni, hogy az információk – az ellenőrzöttől a nem vagy csak részben ellenőrzöttig- azonnal továbbításra kerüljenek.

Az sem utópia, hogy a katonai válaszadó erők mintájára célszerű lenne egy olyan szakértőkből álló európai-elhárító (Eurosecurity) nemzetközi reagáló erőt létrehozni, ami képes lenne bonyolult körülmények között is az információgyűjtésre, több nyelvi környezetben. Ez az erő hatékonyabban találná meg a nemzeti szolgálatokkal a hangot, operatívabb lenne.

További feladatok közé tartozik a közös nemzetközi feladatokban részt vevő katonai erők alaposabb „terror-központúbb” felkészítése ugyanis ezek a felkészítések egy potenciális bázisát alkothatnák az eredményesebb megelőzésnek, ezek a katonák terrorra irányuló „információ érzékenysége” megnőne, ami által javulna a felderítés.

Úgy gondolom, hogy a véleménycsokornak az első és az utolsó pontja az ami valódi alapját képezhetné a hatékonyabb fellépésnek. Engedjék meg, hogy végül azt mondjam, hogy a terrorizmussal kapcsolatos elmélet nem tart lépést a gyakorlattal, azt jóval megelőzte. Véleményem szerint a terrorizmus elleni gyakorlati fellépést szükséges fejleszteni, hiszen elméleti szinten már lassan kijelenthetjük, hogy „nincs új a nap alatt”.

Felhasznált irodalom:

1. Dr Ely Karmon „Intelligence and the Challenge of terrorism in the 21 st Century.- The Morris E.Curiel Center- Tel Aviv University 1998.
2. NATO Military concept for defence against terrorism.
3. Yoram Schweiter, Shaul Shay „ An expected surprise-The September 11th attacks in the USA and their Ramification” IDC- ICT publications, August.2002.

AZ ETNIKAI, SZUBKULTURÁLIS, TERMÉSZETI ÉS FÖLDRAJZI DISZPOZÍCIÓK BEFOLYÁSOLÓ HATÁSA A MAGYAR NÉPESSÉG SZEMÉSZETI ÁLLAPOTÁRA

A GrafOphtalmology®-ai (ÍráSzemészet®-i)⁺ módszerhez köthető kutatást 2002-ben kezdtük el az ország különböző általános iskoláiban.

A GrafOphtalmology®-ai (ÍráSzemészet®-i) kutatás

lényege:

1. Tudományos alapossággal igazolni azt a felvetést, hogy alkalmas-e az írás a szemészeti állapot kimutatására, vannak-e adekvát szemészet-specifikus grafosajátosságok?

elméleti kérdései:

1. Elsődleges kutatási irány a különböző régiók általános iskoláiban történő felmérés az alapgrafosajátosságok felderítése érdekében.

2. Meghatározó és kiemelt fontosságú további kutatási irány a reprezentatív felmérést célozza meg.

A kutatás egyik közvetlen eredménye volt, hogy feldolgoztuk a távollátás és a rövidlátás, írásban tetten érhető grafosajátosságait, amelyeket korábbi publikációimban már ismertettem. A sok adat közül érdemes áttekinteni egy százalékos statisztikai táblázatot, amely közel 3.000 mintát alapul véve megmutatja, hogy az ország különböző régióiban milyen eredmények születtek a szemészeti állapotot illetően:

VIZSGÁLATI KATEGÓRIA/MEGYE	FEJÉR	PEST	BÁCS	ZALA	országos
Nincs szemelváltozás és a szülő sem jelezte	49	58	57	69	53 %
Szemelváltozás szülői kontrollal	19	9	18	9	17 %
Szemelváltozás szülői kontroll nélkül	25	30	19	22	24 %
Nem kiválasztott a szülő jelölésével	7	3	6		6 %

⁺ (GrafOphtalmology®-ai (ÍráSzemészet®-i) módszerrel támogatott kutatás)

A többféle megközelítésből csak néhány releváns összefüggést emelek ki:

1. A legkevesebb szemelváltozás Zala megyében mutatható ki
2. A legtöbb szemelváltozás Fejér megyében található
3. Szignifikáns különbség van Zala és Bács-Kiskun megye értékei között

Az eredményeket értékelve arra a következtetésre jutottam, hogy a régiók különböző tényezői befolyásoló hatással lehetnek a szemészeti állapotra, ami adekvátan mutatható ki az írás specifikus grafosajátosságaiban.

Ezeket a gondolatokat a Pécsi Tudományegyetem
Földtudományi Doktori Iskolája 2005-ben PhD programként
e l f o g a d t a !

Elkészült egy kutatási terv, melyben részleteiben kidolgozásra kerültek az alábbi kérdések:

A PhD kutatás

lényege:

Tudományos alaposággal igazolni azt a felvetést, hogy lehet-nek-e befolyásoló hatással az etnikai, szubkulturális, természeti és földrajzi diszpozíciók a magyar népesség (az általános iskolai tanulók) szemészeti állapotára.

elméleti kérdései:

1. Meghatározó és kiemelt fontosságú kutatási irány a régiók természeti, földrajzi adottságai.
2. A nemzetiségek szubkulturája és annak hatása a szemészeti állapotra.

Fontos tudományos kritérium, hogy a kutatás reprezentatív legyen, ami azt jelenti, hogy az egyes régiókban történő felmérés során például információkkal rendelkezünk a nemzetiségek jelenlétéről. A témához igen kiterjedt és részletes dokumentációterjedelem tartozik, amiből a 2001. évi népszámlálás adatait veszem meghatározónak.

Az alapfelmérés szerint az ország 10.198.315 fős lakosságából 314.060 fő vállalta legalább a kisebbségek egyikéhez való nemzetiségi hovatartozást, 135.788 fő jelölte anyanyelvének legalább a kisebbségi nyelvek egyikét. A hazai kisebbségek tekintetében a két új kérdést vizsgálva 300.627 fő vallotta meg kötődését nemzetiségi kulturális értékekhez, hagyományokhoz, és 166366 fő használja családi, baráti közösségekben legalább a kisebbségi nyelvek egyikét. A nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdések közül legalább az egyikre igennel válaszolók száma 442.739 fő.

A 13 nevesített kisebbség valamelyikéhez kötődő 442.739 személynek azonban csak a 71 %-a nyilatkozott úgy, hogy az adott nemzetiséghez tartozik, és alig több mint 30 %-uk vallotta magát kisebbségi anyanyelvűnek.

Nézzük részleteiben:

1. A magyarországi bolgárok

A 2001. évi népszámlálás során 1.358 fő a bolgár nemzetiséghez tartozónak, 1.693 fő a kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődőnek, 1.299 fő bolgár anyanyelvűnek vallotta magát.

2. Cigányok

A Magyarországon élő kisebbségek között a legnagyobb létszámú és anyanyelvi közösségként is a legszámosabb kisebbség a cigányság. A 2001. évi népszámlálás összesített válaszai szerint 190.046 fő cigány nemzetiségűnek, 129.259 fő a cigány hagyományokhoz kötődőnek, 48.685 fő anyanyelvet beszélőnek, míg 53.323 fő családi, baráti közösségben a nyelvet használónak vallotta magát.

3. Görögök

Görög nemzetiségűnek 2.509-en, görög anyanyelvűnek 1.921-en vallották magukat. A görög nemzetiségi kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődők száma 6.140 fő.

4. Horvátok

Az összesítés szerint hazánkban 15.620 fő tekinti magát horvát nemzetiségűnek, és 14.345 fő nevezte meg anyanyelvének a horvátot.

5. Lengyelek

Az adatok szerint 2.580 személy vallotta anyanyelvének a lengyel nyelvet, 2.962 fő tartotta magát lengyel nemzetiségűnek, s a lengyel nemzetiségi hagyományokhoz kötődők száma 3.983 volt.

6. Németek

A 2001. évi népszámlálás válaszainak összesítése szerint – az 1990. évi 30.824 főhöz viszonyítva több mind kétszer annyian – 62.233-an vallották magukat a német nemzetiséghez tartozónak.

7. Örmények

2001-ben a népszámlálás során 294 fő vallotta magát örmény anyanyelvűnek, 620 fő örmény nemzetiségűnek. Az örmény kultúrához és hagyományokhoz kötődő személyek száma 836 volt.

8. Románok

A felmérés során 8.482 fő vallotta anyanyelvének a román nyelvet, 7.995 fő tartotta magát román nemzetiségűnek, 9.162-en kötődtek a román kultúrához és hagyományokhoz, s 8.215 személy használta a román nyelvet családi körben.

9. Ruszinok

A kérdésre 1.113 fő vallotta anyanyelvének a ruszin nyelvet, 1.098 fő tartotta magát ruszin nemzetiséghez tartozónak, 1.292-en kötődtek a ruszin kultúrához és hagyományokhoz, míg összesen 1.068 személy használta a ruszin nyelvet családi körben.

10. Szerbek

2001-ben a szerb anyanyelvűek száma 3.388 fő, a szerb nemzetiségűek száma pedig 3.816 fő volt.

11. Szlovákok

Az 1990. évi népszámlálási adatok szerint 12.745 személy vallotta magát szlovák anyanyelvűnek, 10.459 szlovák nemzetiségűnek. A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a szlovák anyanyelvűek száma - kis mértékben - 11.817-re csökkent, a szlovák nemzetiségűek száma viszont 17.693-ra nőtt. A kisebbség kulturális értékeihez és hagyományaihoz kötődők száma 26.631 fő, míg a szlovák nyelvet családi, vagy baráti körben használók száma 18.057 fő volt.

12. Szlovének

A válaszok összesítése szerint anyanyelvének a szlovén nyelvet 3.187 fő, magát szlovén nemzetiségűnek pedig 3.040 fő tekinti.

13. Ukránok

A 2001. évi népszámlálás során 5.070 fő vallotta magát az ukrán nemzetiséghez tartozónak, s közülük Budapesten mintegy 1.425 személy él.

Összesítő táblázat a részletekről:

Nemzetiség	Összesen	Nemzetiség	Összesen
Bolgár	1.358	Román	7.995
Cigány	190.046	Ruszin	1.098
Görög	2.509	Szerb	3.816
Horvát	15.620	Szlovák	17.693
Lengyel	2.962	Szlovén	3.040
Német	62.233	Ukrán	5.070
Örmény	620		
MINDÖSSZESEN		314.060	

A reprezentatív kutatás elkezdéséhez szükséges áttekinteni azokat a nemzetiségi, kisebbségi általános iskolákat, ahol az írásmintákat fel kell majd venni.

Kisebbségi általános iskolák a 2003/2004-es tanévben								
Kisebbség	Anyanyelvű iskolák száma	Anyanyelvű tanulók száma	Kétnyelvű iskolák száma	Kétnyelvű tanulók létszáma	Nyelvoktató iskolák száma	Nyelvoktató tanulók létszáma	Iskolák száma összesen	Tanulók létszáma összesen
német	2	271	33	5.390	270	41.639	305	47.300
szlovák	1	78	5	876	52	3.777	58	4.731

Kisebbségi általános iskolák a 2003/2004-es tanévben								
Kisebbség	Anyanyelvű iskolák száma	Anyanyelvű tanulók száma	Kétnyelvű iskolák száma	Kétnyelvű tanulók létszáma	Nyelvoktató iskolák száma	Nyelvoktató tanulók létszáma	Iskolák száma összesen	Tanulók létszáma összesen
horvát	1	333	3	334	27	1.692	31	2.359
román			6	602	6	412	12	1.014
szlovén					3	96	3	96
szerb	2	85	1	53	4	73	7	211
cigány	1	34					1	34
görög					1	35	1	35
Együtt	7	801	48	7.255	363	47.724	418	55.780

Első megközelítésben elgondolkodtató, hogy a 314.060 főből megközelítőleg 50.000 fő tanult valamilyen típusú kisebbségi általános iskolában, figyelembe véve azt is, hogy például az életkori megoszlás sem ismert. Ez a kontingens adja a kutatás alanyi bázisát, amihez keresni kell konkrét általános iskolákat.

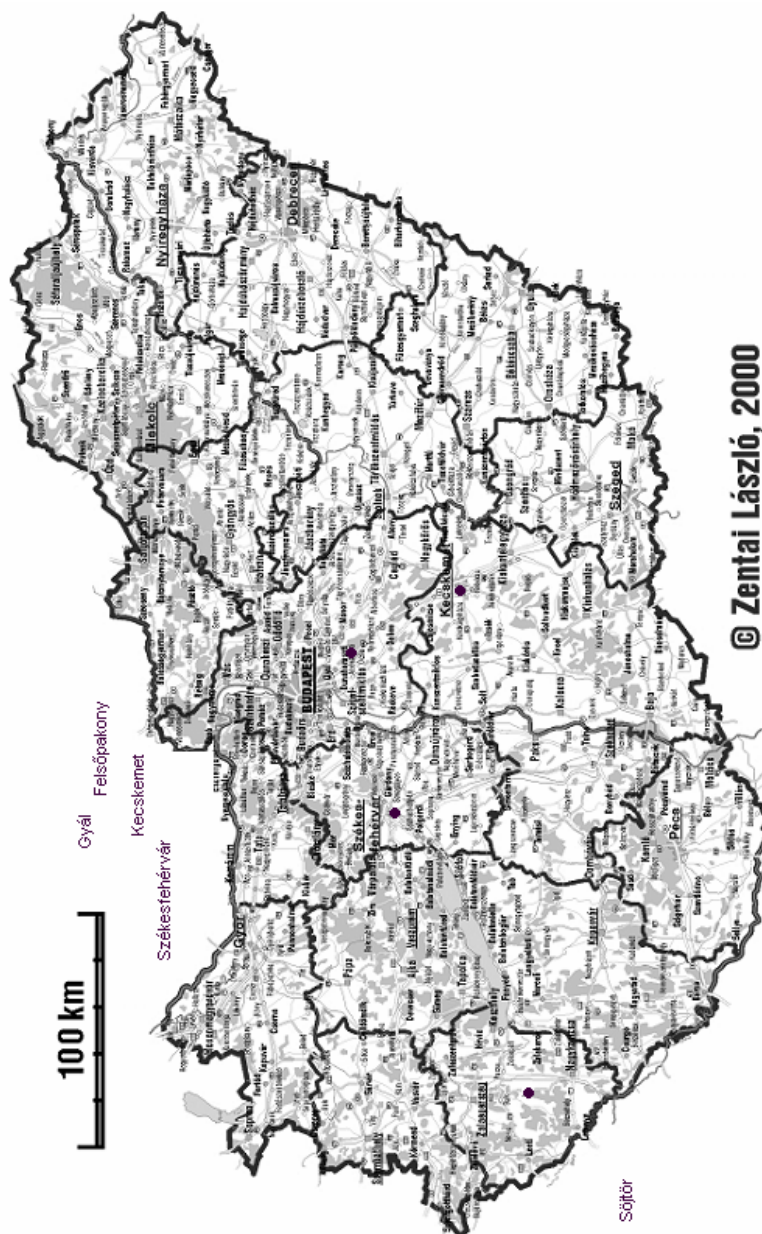
A felmérések eredményeiből első megközelítésben az alábbi településeket emelem ki, ahol az IráSzemészet®-i kutatást végre kell hajtani:

Bolgár:	Gutorfölde, Lórév, Tornaszentandrás
Cigány:	Istváni, Gilvánfalva, Alsószentmárton, Nagyatád, Tiszabő, Telkibánya
Görög:	Nemesdéd, Drávakeresztúr, Beloiannis, Recsk
Horvát:	Szentpéterfa, Nagycenk, Molnári, Felsőszentmárton, Tótszentmárton, Narda, Hercegszántó
Lengyel:	Felsőszentmárton, Szenna, Dömös, Emőd-Istvánmajor
Német:	Városlőd, Mór, Pécs, Ófalú, Pilisvörösvár, Csolnok, Tarján, Hajós, Mohács, Bonyhád, Inárcs, Sáropatak
Örmény:	Nagycenk, Isztimér, Nagynyárád, Mezőgyán
Román:	Nagybörzsöny, Gyula, Békéscsaba, Kétegyháza, Lökösháza
Ruszin:	Farkasfa, Szigetvár, Aszód, Múcsony, Komlóska
Szerb:	Nagyatád, Lórév, Szedres, Harkány, Hercegszántó, Deszk, Battonya, Újszentiván
Szlovák:	Tardos, Pilisszentkereszt, Vanyarc, Sámsonháza, Szarvas, Tótkomlós, Békéscsaba, Sátoraljaújhely-Rudabányácska, Komlóska, Huták (Vágás, Nagy, Répás)
Szlovén:	Felsőszölnök, Pilisszentkereszt, Csorvás
Ukrán:	Budapest, Szabadhidvég, Mátrászentimre

A következő részekben áttekintem

- az egyes régiók természeti, földrajzi jellemzőit,
- a nemzetiségek szubkultúráját,

- a nemzetiségi általános iskolák elhelyezkedését, adatait, jellemzőit,
- a konkrét iskolai felmérést, majd az értékelést

A térképen körrel jelöltem azokat a helyeket, ahol már végeztünk felméréseket.

Felhasznált irodalom:

1. A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA BESZÁMOLÓJA a Magyar Köztársaság területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek helyzetéről (2003. február–2005. február) Budapest, 2005. június
2. dr. Trócsányi András: A népesség nyelvismereti képe Magyarországon (Földrajzi tanulmányok a pécsi doktoriskolából I., JPTE, Pécs, 40-67.)
3. Farkas László: Jelentkezési anyag, PTE FDI, Pécs, 2005.

Az érdeklődőket várom a 06 /30/ 9941962 telefonszámon és a grafonet@axelero.hu e-mail címen.

TITKOSSZOLGÁLATOK TÖRTÉNETÉBŐL

SZABÓ ERVIN ANTAL

VÁZLATOK AZ OROSZ HÍRSZERZÉS TÖRTÉNETÉBŐL

„Bankár” a VCSK-ból*

- Mit is mondott, hogy hívják? – kérdezett vissza Dzerzsinszkij.
- Alekszej Frolovics Filippov, – ismételte meg Lunacsarszkij. – De Ön, valószínűleg, hallott róla. Annak idején a „Revelszkie Izvesztyija”, a „Russzkoje szlovo”, a „Kubany”, „Csernomorszkoje poberezsje” lapokat adta ki. Botrányos újságíró hírében állt és gyakran került összeütközésbe a hatalommal. Még börtönben is ült a cárra és környezetére tett merész, újságbeli kirohanásaiért.
- Nem-nem. Ilyen embert nem ismerek és soha nem is hallottam róla, – mondta Dzerzsinszkij elgondolkodva. Majd hozzátette: – De lehet hinni az információinak? Ha korábban, mint azt Ön mondja, nem egy alkalommal részesült üldözésben a hatalom oldaláról, ki tudja, nem akarja-e mindezt újra kezdeni, csak már az új hatalom alatt?
- Ha nem ismerném sok éve személyesen Filippovot, soha nem ajánlanám Önnek, Féliksz Edmundovics. Az értesülések pedig, amelyeket nekem Alekszej Frolovics elmondott, nem tűnnek halasztást. Tréfa-e – eszer államcsíny és Lenin meggyilkolása!

Ez a beszélgetés 1917. december végén zajlott le, egy hét múlva pedig, 1918. január 1-én kezdődött az eszer lázadás, melyet levertek. A.F. Filippov információja megbízhatóságának kérdése magától megoldódott.

Ezen események után hamarosan, az SzNK (Népbiztosok Tanácsa – ford.) tanácskozásának szünetében Lunacsarszkij népbiztossal folytatott beszélgetésben Dzerzsinszkij visszatért Filippov személyéhez.

---

* Forrás: Ocserki isztórii rosszizszkoj vnyesnyej razvédki II. kötet.

- Anatolij Vasziljevics, mivel foglalkozik most a barátja? – érdeklődött váratlanul. Folytatja az újságírói-kiadói tevékenységet?
- Új újságot szeretne szervezni. De egyelőre, zátonyra futott.
- Nem tenné meg nekem azt a szívességet Anatolij Vasziljevics, hogy bemutat a barátjának? Ha hajlandó a velem való kapcsolatra – jó. Nem hajlandó – az ő dolga. Egyébként, miként fogadta a forradalmunkat?
- Teljes lelkéből üdvözölte, - válaszolta Lunacsarszkij.
- Nagyon kiváló. Várom őt holnapután déli 12 órakor az irodámban.

Így ismerkedett meg Dzerzsinszkij Oroszország újságírói-kiadói ügyeinek egyik legkimagaslóbb képviselőjével, a 47 éves Alekszej Frolovics Filippovval, akit a pénzügyi, banki körökben akkoriban „Bankár” néven ismertek.

Később erre az ismeretsége emlékezve Alekszej Frolovics a következőket írta naplójába:

„(Dzerzsinszkij) felkért, hogy segítsék neki. A dolog közvetlenül a VCSK alapításakor történt, a Gorohova 2-ben, akkoriban ott mindössze négy munkatárs dolgozott. Én beleegyeztem, sőt ellenszolgáltatás nélkül, nem kapva fizetséget, átadni neki mindazokat az értesítéseket, amelyeket az ipari, banki és részben konzervatív körökben hallhatott (mivel akkor félték a „fekete százak” oldaláról történő ellenforradalmi fellépéstől).

Ám Dzerzsinszkij javasolta, hogy az információgyűjtő munkát egyelőre tegye félre.

- A legfontosabb, ami most a kormányt nyugtalanítja, – mondta Féliksz Edmundovics, – ez a pénzügyi és banki dolgok állapota az országban. Kérem Önt, Alekszej Frolovics, készítse a számomra egy részletes feljegyzést a banki számlákkal és pénzügyekkel kapcsolatos helyzetről, figyelembe véve a banktisztviselők sztrájkja által kiváltott végzetes következményeket.

A.F. Filippov sikeresen birkózott meg ezzel a munkával. Neki – a Moszkvai Egyetem jogi karának volt hallgatójaként – nem okozott nehézséget kapcsolatot teremteni Moszkva és Petrográd pénzügyi világának „hírességeivel”, akikkel még a forradalom előtti időszakban újságírói tevékenysége során ismerkedett meg. Egyikük, a petrográdi bankár Zaharij Zsdanov bevezette Alekszej Frolovicsot Szent-Pétervár korábbi pénzügyi seftelőinek szűk körébe.

Dzerzsinszkij és Filippov elkezdtek rendszeresen találkozni, szolgálati kontaktusuk fokozatosan személyes barátsággá vált. Egyszer Dzerzsinszkij megkérdezte Alekszej Frolovicsot, mit szólna egy Finnországba történő utazás lehetőségéhez és a tisztán pénzügyi és banki hírek mellett politikai információkat is, hozna onnan.

- Az Ön újságírói múltja kiváló lehetőséget jelent a bennünket érdeklő információk gyűjtésére, – folytatta a VCSK elnöke. – Önnek lehetősége van interjút készíteni, és bizalmasan beszélgetni bárkivel, bármilyen összejövetelt meglátogatni és, természetesen, bármely szerkesztőségben vendégeskedni, legyen az a legellenforradalmibb. Gondolja át Alekszej Frolovics és ne siessen a válasszal. Az ügy felelősségteljes és... itt Dzerzsinszkij rövid szünetet tartott és hozzátette: – Kockázatos... Az újságot pedig – az újságot, aminek a nevében ön, mint tudósító fog fellépni, mi megszerezzük...

Így teremtődött meg, a fennmaradt archív dokumentumok tanúsága szerint, precedense a VCSK titkos munkatársának a határon túlra hírszerzési céllal történt kiküldésének. Ez 1918. januárban történt, vagy is csaknem három évvel a VCSK Külföldi Osztályának létrehozása előtt.

Alekszej Frolovics Filippovot magával ragadta a felajánlott munka. Finnországból küldött információi nem mindennapi értékkel bírtak.

„F.E. Dzerzsinszkijnek (személyesen és bizalmasan). Mannerrel, a népi meghatalmazottak Elnökével folytatott beszélgetésem után az a határozott véleményem alakult ki, hogy Finnország kormánya meg kívánja őrizni szigorú semlegességét és nem fog semmiféle olyan cselekményt megvalósítani, amely kiválthatja bármely külföldi hatalom beavatkozását ügyeikbe”, – tájékoztatta Alekszej Frolovics címzettjét.

„A német csapatok a Balti Flotta elfoglalását tervezik, amely a finn kikötőkben állomásozik. E nélkül még Petrográd bevétele sem adja meg számukra a kívánt győzelmet. Meg kell győzni az ebben az országban tartózkodó hajók parancsnokainak mindegyikét a közös fellépés fontosságáról, mivel a németek csak a flottától félnek”, – szólt A.F. Filippov másik tájékoztatásában.

Az olvasónak olyan benyomása alakulhat ki, hogy F.E. Dzerzsinszkij külföldi tudósítója olyan ember volt, akihez közel álltak a katonai stratégiai problémák és jól eligazodott a német hadvezetés terveiben. Bizonyos mértékig ez így is volt. Ugyanakkor az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a Filippov által Finnországban végzett munka ideje alatt megszerzett kiemelkedő katonai-politikai tudás csak az egyik összetevője volt e nem mindennapi specialista elemző tehetségének. A finn főváros diplomáciai testületében hallott véletlen információ, sajtóbeli rövid újsághír vagy a Helsinkiben átutazóban lévő német üzletemberrel folytatott beszélgetés alapján Alekszej Frolovics pontos képet alkotott magának a dolgok állapotáról általában és elsősorban az adott szituációnak Szovjet-Oroszország számára való veszélyességének mértékéről. Az ilyen elemzett információ példaként szolgálhat Filippov következő tájékoztatása:

„Az orosz csapatok helyzete Finnországban a lehető legelkeserítőbb. Németország kész katonai nyomást gyakorolni Petrográdra északról és elvágni Oroszországot a tengertől azzal a céllal, hogy megfossa a Helsingforsban és Viborgban lévő nagy élelmiszertartalékoktól. Tervezik az Alandszki-szigetek német csapatok általi elfoglalását. Extrém intézkedésekre van szükség”, - figyelmeztetett Filippov.

Nem kevésbé volt fontos Szovjet-Oroszország számára az orosz flotta állapotáról szóló operatív információ.

„A balti flottát, – írta Alekszej Frolovics, – szinte nem is javították az ehhez szükséges anyagok (festékek, acél, ólom, vas, kenőanyagok) hiánya miatt. Ugyanakkor ez a termék gyakorlatilag nyíltan kerül át Petrográdból Finnországba, a finn kikötőkből pedig tovább szállítják Németországba. Ezeknek a bűnözői ügyleteknek a központja a petrográdi „Európa” hotel kávézója, kiinduló pontja – Gutujevskij-sziget és a finn vasútvonalakkal összekötő szárnyvonal...”

Természetesen Filippov információs étlapjában a „kedvenc étel” a Finnországban zajló valuta-pénzügyi műveletekre vonatkozó értesülések voltak. Alekszej Frolovics itt is megtalálta a szükséges fordulatot, amely segíthetett az orosz nemzeti problémák megoldásában.

„Az orosz rubel árfolyamának soha nem látott és semmivel nem igazolható önkényes leértékelése Finnországban, – jelentette Moszkvának Alekszej Frolovics, – nagyon nagy szerencsétlenséget von maga után az orosz lakóság számára. Finnország alacsony áron vásárolja rubelünket, azután leszorítja annak árfolyamát Németországban. Ezen kívül, az Oroszországból Finnországba irányuló árúk fizetése a finn bankok által mesterségesen elértéktelenített rubelben történik, ami a pénzjegyek külföldre áramlásához vezet, akkor, amikor Oroszország nem kapja meg a számára szükséges finn valutát. Javaslom, lépünk úgy, hogy minden elszámolás kötelezően az Oroszországi Állami Bankon keresztül történjen”.

A.F. Filippov információi az ügyek állásáról Finnországban és ezen ország körül, gyakran váltak az RSZFSZR kormányának vitatémájává. Egyes esetekben, amikor az különösen fontos és bizalmas jellegű volt, jelentették V. I. Leninnek.

Alekszej Frolovics 1918. február 15-én feljegyzést ír F.E. Dzerzsinszkijnek:

„Holnap visszatérek egy teljes, igen fontos jelentéssel. Most közlöm a leghatározottabb kérésemet, megbeszélni Iljicszel ne hozzanak határozott intézkedéseket az Önnel és vele történő találkozásomig”.

Ebben a feljegyzésben Filippov tájékoztatást adott a finn fehér-gárda erősödéséről, a német flottának az Alandszki-szigetek térségében való aktivizálásáról, az orosz hadihajók egy osztagának áttelepítéséről vontatóhajókkal Kronstadtba, a Finn Köztársaságnak élelmiszerrel, üzemanyaggal, kenőanyaggal történő segítségnyújtásról, figyelmeztetett intézkedések meghozatalának szükségességéről, annak érdekében, hogy szállítmányaink ne kerüljenek a fehérgárdisták, vagy ami rosszabb a német hadsereg kezébe.

Alekszej Frolovics nagy, és megszolgált bizalmat élvezett Dzerzsinszkij részéről és nem csak információs jellegű feladatokat teljesített. Ismert tény, amikor a VCSK vezetője megkérte Filippovot, hogy tanulmányozza a Finnországban és Revelben (Tallinban) az ott a forradalom után megtelepedett cári hadsereg kémelhárító alegységeinek munkáját és mondjon véleményt a VCSK érdekében történő felhasználásuk lehetőségeiről. Alekszej Frolovics ezt a megbízatást is sikerrel teljesítette és Dzerzsinszkij íróasztalára került a jelentés az elvégzett munkáról. Ennek kivonatában szerepel, hogy mindezek az intézmények ”magukban hordozzák az elmúlt rezsim hiányosságait és, a kevés kivételtől eltekintve, hivatalnokokból állnak, akiket csak a fizetés érdekel, a munka eredményei pedig egyáltalán nem”. Filippov javasolta a régi struktúrák helyett létrehozni a „katonai ellenőrzés szerveit”, amelyek naponta adnának információkat a szovjet kormánynak rádióon keresztül a német csapatok mozgásáról a Baltikumban. Feljegyzését A.F. Filippov nem csak Dzerzsinszkijnek, de a Szovjet-Oroszország kormányának is szóló szavakkal fejezte be:” Az elhárításra vonatkozó dekrétumot haladéktalanul hajtsák végre”.

Alekszej Frolovics 1918. márciusban visszatért Finnországból Petrográdba, majd áttelepült Moszkvába, ahol csábító ajánlatot kapott: a katonai elhárítás szabályzata kidolgozásának fő szakértője beosztást és 500 rubel fizetést, ami abban az időben meglehetősen jelentős összeg volt (példaként, megfelelt a népbiztoshelyettes fizetésének). Ebben a pillanatban, amikor Alekszej Frolovics, mint neki tűnt, a tudásának és tapasztalatának megfelelő dologgal foglalkozhatott, a Petrográdi VCSK Elnökének, M.Sz.Urickij kezébe került egy a csekisták által elfogott, az üzletember Gorjagyintól származó levél, melyben azt állítja, hogy A.F. Filippovnak állítólag köze volt a „Camorra népi leszámolás” illegális szervezet törzsének nevében, nyilvános helyeken terjesztett, szovjetellenes tartalmú röpcédulák készítéséhez. M. Sz.Urickij nem nagyon szimpatizált Filippovval, láthatóan irigyelte Dzerzsinszkij iránta tanúsított jóindulatát. Kezében tartva a „meggyőző kompromittáló anyagot” M. Sz.Urickij rendelkezett Alekszej Frolovics letartóztatásáról és kísérettel Moszkvából a hírhedt petrográdi Kreszti börtönbe szállításáról.

Filippov – teljes levertségben. Tegnap – magas karosszék egy szolid irodában, ma – börtönpriccs.

Az ember bajba került. Miként viszonyultak hozzá a tegnapi barátok és ismerősök, a munkatársak? Segítségre nyújtották e kezüket vagy eldugták a hátuk mögé? Alekszej Frolovics több tíz levelet írt, az állam befolyásos személyeinek. A többségük nem válaszolt a hírszerző segítségkérésére. A többieknek megoszlott a véleményük: segíteni vagy sem.

Nekem semmiféle adatom nincs, amely leleplezné Filippovot, – írta Alekszej Frolovics leveléhez csatolt kísérő feljegyzésébe a Petrográdi Kommuna jogi ügyek komisszárja P.P. Kresztyinszkij. – Ám minden esetben, amikor hozzám fordult, hátsó gondolatokkal teli személy benyomását tette rám, aki nem a mi érdekeinket igyekszik szolgálni, mint amiről beszél, hanem valaki másét”. (Gondolta volna akkor P.P. Kresztyinszkij, hogy vádja, önmagában az, hogy „nem a mi” érdekeinket szolgálja, két évtized múltán a jogi ügyek komisszárját a vádlottak padjára vezeti, ahonnan a kivégzőosztag elé kerül?)

A.F. Filippov kérésére, hogy vizsgálják meg ügyét csak F.E. Dzerzsinszkij reagált. A Petrográdi VCSK-nak 1918. július 30-án levelet küldött a következő tartalommal:

„Urickij elvtársnak.

Kedves Elvtárs! A.F. Filippov azzal a kéréssel fordult hozzám, behatóan vizsgáljam meg helyzetét, mely szerint ártatlanul ül. Nem leszek hosszadalmas, azért írok Önnek, mivel az iránta, mint a Bizottság munkatársa iránti kötelességemnek tartom. Csak kérném Önt, tájékoztasson pontosan, mivel vádolják. Üdvözlettel F. Dzerzsinszkij”.

Alekszej Frolovics szerencséjére „bűncselekményének” vizsgálata nem tartott soká. Már 1918. szeptember 03-án kiszabadult az őrizetből és elhagyta a Kretyit. Személyi anyagában megjelent egy feljegyzés: „A.F. Filippov a vele szemben felhozott vádakkal semmiféle kapcsolatba nem hozható. A fentiek alapján a jelen ügyet befejezettnek és a Bizottság irattárában megőrzendőnek nyilvánítom”.

Kiszabadulása utáni napon Alekszej Frolovics újra, mintha mi sem történt volna, munkába ment.

- Most mit fog tenni? – kérdezte a Petrográdi CSK belső őrségének parancsnoka, kiadva A. F. Filippovnak az ideiglenes belépőt.

- Dolgozni, és csak dolgozni! – válaszolta Filippov.

- Nálunk? – vont a csodálkozva szemöldökét az őrség parancsnoka.

- Igen! Éppen itt. A CSEKÁ-nál, – mondta határozottan Alekszej Frolovics.

**A MAGYAR KATONAI HÍRSZERZÉS HELYZETE
1949-1953 KÖZÖTT
(TITO A „LÁNCOS KUTYA”)**

Kutatásaim során a külpolitikai, belpolitikai és katonapolitikai körülményeket vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy az 1949-1953 között kialakult jugoszláviai helyzet nagyban befolyásolta a nemzeti felderítést. Ennek érdekében a politika mindennek alárendelte a magyar gazdasági és katonai érdekeket, amelyek keményen próbára tették az ország teherbíró képességeit. Az adatok birtokában részletesen ismertetem és elemzem az akkori állapotokat – politikai, katonai körülményeket -, amelyekre a fenti címben is utaltam. Több tanulmány, könyv készült e témában, igyekszem a legfrissebb kutatási eredményeket is ismertetni. Az eddigi megállapítások szerint Sztálin 1950-51-ben Jugoszlávia megtámadását tervezte. Ritter László történész tanulmánya szerint, amelyet magyar levéltári forrásokkal támaszt alá azt bizonyítja, hogy a szovjet fennhatóság alatt álló magyar hadsereg hadműveleti tervei védelmi jellegűek és nem támadóak Jugoszláviával szemben. Az eddigi kutatások dokumentumai mind a magyar, mind a kelet-európai hadseregekkel kapcsolatban azt a tényt bizonyítják, hogy Sztálin bizalmatlan volt ezen hadseregekkel szemben. A kommunista országok haderejét szovjet minta szerint akarta átszervezni, de ugyanakkor vigyázott arra, hogy ne legyenek ütőképesek. Így a hadseregeket nem látta el kellő mennyiségű és minőségű felszereléssel. A bevezető után vizsgáljuk meg az előzményeket mi is történt a hadtörténelem eme területén.

Szerző

A politikai előzmények alakulása

Jugoszlávia és Bulgária között tárgyalások indultak meg egy föderáció létrehozásáról. A részletek még itt is bizonytalanok, vitások voltak. A jugoszláv elképzelés szerint Bulgária csatlakozott volna újabb köztársaságként, az addig már meglévők mellett, a Jugoszláv Szövetségi Köztársasághoz, tehát csak egy köztársaság lett volna a többi mellett. A bolgár vezetők a két állam egyenrangú föderációját képzelték el. Sztálin közbeszólt és megtiltotta a további tárgyalásokat.

1947. szeptemberében Lengyelországban kilenc kommunista párt (szovjet, lengyel, francia, csehszlovák, olasz, bolgár, jugoszláv, román és magyar)

megalakítja a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját (Kominform). A valóságban ezzel létrejött a Komintern utódja, ez szervezet is a szovjet politika eszköze volt. Ez 1948 júniusában derült ki, amikor a Tájékoztató Iroda határozatában elítélte Jugoszláviát, mert nem elég határozott osztálypolitikát folytatott és több kérdésben a többiektől eltérő álláspontot képviselt. A Tájékoztató Iroda 1949. november közepén foglalkozott ismét a Jugoszláv Kommunista Párt politikájával. Élesen bírálta és elítélte a párt irányvonalát és az imperializmus hatalmába került szervnek minősítette a pártot, majd kizárta a Tájékoztató Iroda tagjai közül. Ennek következtében a szocialista országok megszüntették a diplomáciai és gazdasági kapcsolatokat Jugoszláviával.

Nézzük meg miért alakult ki ez a politikai álláspont a szocialista Jugoszláviával és Sztálin legjobb tanítványával Titoval szemben.

„Valószínű, hogy Tito függetlenségének korai jelei közül Moszkvában a balkáni föderáció terve keltette a legnagyobb riadalmat. Sztálin ezt úgy értelmezte, hogy Tito megkérdőjelezi a szovjet hegemoniát a térségben. Mindenesetre 1948. márciusában a Szovjetunió visszarendelte tanácsadóit és elítélte a Jugoszláv Kommunista Pártot, mondván, ideológiai eretnekség ütötte fel a fejét benne, és brit kémek férkőztek soraiba.”¹

Ezt a tényt támasztja alá Kun Miklós történész kutatása is. Miszerint Tito felveti egy laza balkáni konföderáció létrehozásának gondolatát. Azonban a jugoszláv és a bolgár nézeteltérés ezt nem teszi lehetővé. Így a Jugoszláv Kommunista Párt vezetője egy jugoszláv – bolgár konföderáció létrehozására tesz javaslatot. Sztálin rendre utasítja a két államot. Tito következő elképzelése Albánia bekebelezése lett volna, de a jugoszláv vezető a Szovjetunió nyomására lemond erről. Ezen események után jutunk el a Kominform kizáró határozatáig.

A jugoszláviai helyzet hatása a Magyar Honvédségre

A fenti események éveken keresztül meghatározói voltak a magyar katonapolitika által meghatározott ellenségképnek. Ezen külpolitikai állásfoglalások döntő hatást gyakoroltak a magyar honvédség, a magyar katonai hírszerzés szervezetére és feladataira. A levéltári források alapján állítottam össze a következő adatokat, amelyek szemléltetik a magyar honvédség létszámát 1948 és 1953 között.

A magyar hadsereg létszáma 1948-52. között²

---

¹ Christopher Andrew és Vaszilij Mitrohin: A Mitrohin-archívum, TALENTUM, 2000, 353. oldal

² Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok: A béketábor magyar hadserege. Budapest, 2001. 175-179. oldal

1948. tavasz (határőrséggel együtt)

ti.	3. 022 fő		
tts.	3. 499 fő		
honv.	23. 802 fő		
össz.	30. 323 fő	polg. 3.149 fő	mindössz.: 33. 472 fő

1949. ősz

ti.	7. 350 fő		
tts.	11. 437 fő		
honv.	27. 151 fő		
össz.	45. 938 fő	polg. 6. 698 fő	mindössz.: 52. 636 fő

1950. ősz

ti.	17. 735 fő		
tts.	34. 113 fő		
honv.	57. 425 fő	hallg. 13. 484 fő	
össz.	122. 757 fő	polg. 11. 169 fő	mindössz.: 133. 927 fő

1951. ősz

ti.	30. 745 fő		
tts.	46. 394 fő		
honv.	80. 076 fő	hallg. 13. 791 fő	
össz.	171. 006 fő	polg. 12. 546 fő	mindössz.: 183. 552 fő

1952. ősz

ti.	35. 233 fő		
tts.	52. 382 fő		
honv.	92. 051 fő	hallg. 13. 400 fő	
össz.	193. 054 fő	polg. 9. 351 fő	mindössz.: 202. 405 fő

A magyar hadsereg létszáma 1953.³

ti.	29. 566 fő		
tts.	39. 666 fő		
honv.	88. 173 fő	hallg. 12. 314 fő	
össz.	169. 719 fő	polg. 8. 533 fő	mindössz.: 178. 252 fő

Az adatokat vizsgálva kitűnik az a tény, hogy 1948-tól egy erőteljes létszámnövekedést hajtottak végre a hadseregen belül 1953-ig. A tervezési munkák végrehajtására és irányítására mindenkor, minden esetben a vezérkar hivatott. Röviden tekintsük át a magyar vezérkar helyzetét ebben az időszakban. A haderőfejlesztés ésszerűtlen méreteinek és ütemének hatására a szovjet mintára

³ Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok: A béketábor magyar hadserege. Budapest, 2001.180.oldal

átszervezett vezérkar elveszítette szuverenitását és ezzel együtt hadászati értékelő, tervező szerepét és lehetőségeit. A haderőfejlesztés szükségességét, mértékét és módját a szovjet vezérkar határozta meg, így a magyar vezérkar elsősorban végrehajtó szervként működött a nagypolitika érdekében. Az új Honvéd Vezérkar 1949. március 1-jével alakult meg.

Augusztus 1-jével pontosították a Honvédelmi Minisztérium szervezetét. A Honvéd Vezérkar feladatait a Szervi Határozványban a következők szerint határozták meg:

- *a hadműveleti, hadászati és mozgósítási tervek elkészítése és kidolgozása;*
- *a hadszínterek háború esetére való előkészítése;*
- *a hadsereg fenntartását és fejlesztését szolgáló pénzügyi tervezés;*
- *a törzsek, tábornokok és tisztek hadműveleti kiképzésének végrehajtása;*
- *a hadsereg haditechnikájának fejlesztése;*
- *a mozgósítás végrehajtásához szükséges személyi, fegyverzeti és minden egyéb hadianyag-tartalék gyűjtése.*⁴

A Szervi Határozvány kiemelte, hogy a Honvéd Vezérkar a honvédelmi miniszter szerve és a Honvéd Vezérkar főnöke a honvédelmi miniszternek van alárendelve.

Meg kell említeni azt a tényt, hogy 1949. szeptember 29-én az Államvédelmi Bizottság határozatot hozott a honvédség állományában lévő határőrség átadásáról az Államvédelmi Hatóságnak. Ekkor határozták el a déli határ műszaki lezárását, ami aknamező telepítést jelentette. Az Államvédelmi Hatóságon belül azonnal megkezdődött a határőrség állományának nagyarányú fejlesztése. 1950-ben 17 577 fő szolgált ebből 6 400 fő szolgált a déli határon.

1949. november közepéig, a Komminform Jugoszláviát elítélő határozataíig a fő ellenség az Egyesült Államok és a NATO tagállamai voltak. A szovjet-jugoszláv ellentétek kiéleződése azonban módosította az ellenségképet. Ettől kezdve indult meg a magyar honvédség felkészítése egy Jugoszláviából esetleg kiinduló katonai támadás elhárítására, illetve egy sikeres ellentámadás megszervezésére. Ennek érdekében az ÁVH alárendeltségébe kerülő Határőrség azt a feladatot kapta, hogy a szervezetébe tartozó zászlóaljaival biztosítsa a határ lezárását, hárítsa el a kisebb erőkkel végrehajtott ellenséges betöréseket, illetve szervezze meg a háborús hadműveletek megindulásakor a halogató harcot a honvédség csapatainak beérkezéséig. A Határőrség és a honvédség közös tevékenységének koordinálása a Vezérkar, az irányítás a Honvédelmi Minisz-

---

⁴ Hadtudományi Tájékoztató 2000/8. szám. A magyar vezérkar az 1949-1999 közötti években. Budapest, 2000.

térium feladata lett (1. sz. melléklet). Intézkedés történt a határ nyugati és déli részeinek műszaki megerősítésére és aláaknásítására.

„Déli országhatárunk védelmének fokozása szükséges, hogy béke idején már műszaki erősítéseket hajtsunk végre az ország anyagi teljesítőképességének figyelembevételével. A határerődítés kérdése szorosan összefügg a haderő hadműveleti tervével. A külpolitikai helyzet megköveteli, hogy a határerődítés kérdése a végleges hadműveleti terv előmunkái mellett is már döntésre kerüljön, azon megfontolással, hogy ez évben rendelkezésre álló egy "A" típusú lövész-hadtestünk számára a fő, várható támadási irányokban olyan megerősített állásokat építsünk ki, melyek felhasználásával folyóvédelmi harc biztosítaná a haderő többi részének időben való feltöltését, mozgósítását és felvonulását.”⁵

A műszaki zárat elsősorban a drótakadályokat a magyar-osztrák-jugoszláv hármashatártól a román határig 1950. január 1-jétől augusztus 15-ig építették. Összességében elkészült egy 230 km egysoros és 832 km kétsoros drótkerítés. Az aknamezők telepítését 1950. augusztus 1-jétől augusztus 31-ig hajtották végre. Letelepítésre került 604 km-en közel 700 ezer taposó- és 9 ezer botlódrótos akna.

A várható fő támadási irányokban – a Duna-Tisza köze, a baranyai háromszög, a nagykanizsai határsáv – mintegy 600 km hosszúságban, 100-160 km mélységben állandó és tábori típusú védelmi építményeket építettek.

Az erődítési építményeken kívül előkészítésre került 963 db hadműveleti akadálycsomópont. Kiterjedésük a fővédőv hátsó határától Budapest magasságáig terjedt. Három zónára osztották. Az első zóna a fővédőv hátsó határától 50 km, a második zóna az elsőől számítva 100 km, a harmadik zóna a második zóna hátsó határától Budapest magasságáig terjedt.

A déli védelmi munkák során elkészült 90 db zászlóalj védőkörlet, 25 század, 201 szakasz támpont, 146 raj támpont, 65 hadosztály-parancsnoki figyelő, 12 ezredparancsnok-helyettesi figyelő, 963 hadműveleti akadálycsomópont és az építmények álcatakarói.

A honvédelmi miniszternek szóló jelentés az alábbi megállapítást teszi:

„Nem tartjuk valószínűnek azt sem, hogy déli szomszédunk Jugoszlávia önállóan viseljen ellenünk háborút. Az imperialisták ugyanis tudják azt, hogy a népi demokratikus segélynyújtási egyezmények alapján a Szovjetunió és a többi népi demokratikus állam a megtámadott országnak segítséget nyújtana. Már pedig Jugoszlávia az adott stratégiai helyzeténél és az erőviszonyoknál fogva

---

⁵ 03890./H.V.K. Hdm.Csf.hdm.o.-1950. Előterjesztés. A déli országhatár műszaki megerősítésére

nem lenne képes a Szovjetunió és a népi demokratikus államok szövetsége ellen háborút viselni.

Elképzelhetőnek tartjuk azonban azt, hogy Jugoszlávia egy nyugatról indított imperialista támadás estén délről esetleg önállóan, más imperialista csapatok támogatása nélkül (esetleg az olaszokkal együtt) támadna ellenünk.”⁶

A jelentés szerint az ország védelmének megszervezésénél a fő figyelmet a déli és délnyugati irányba kell fordítani, de számolni kell egy esetleges nyugati irányból történő támadással is.

A védelmi követelmények érdekében a magyar politikai vezetés szovjet javaslatra tovább gyorsította a hadseregfejlesztést. A vezérkarral szemben azt a követelményt támasztotta, hogy a magyar hadsereg legyen képes hatékonyan ellenállni egy déli irányból esetleg bekövetkező támadásnak. 1950. tavaszán ennek érdekében megalakították a székesfehérvári hadtestparancsnokságot, amelynek alárendelték három lövészadosztályt. 1950 őszén a honvédelmi vezetés döntése alapján felállítottak egy új hadtestparancsnokságot és négy lövészadosztályt.

A csapatok elhelyezése is kifejezte azt a honvédelmi politikai koncepciót, amely szerint a déli irányból várható támadás elhárítására kell a hadseregnek felkészülnie. A díszlokáció az alábbiak szerint történt: a kecskeméti hadtestparancsnokság a kaposvári, kiskunhalasi és a kiskunfélegyházi hadosztályok lettek az alárendeltjei. A székesfehérvári hadtesthez a tabi, a veszprémi és a pápai hadosztályok tartoztak. Nyíregyházán felállítottak egy önálló lovashadosztályt. Szerveztek egy páncélos hadtestparancsnokságot, amelynek alárendeltségébe került az esztergomi gépesített hadosztály és a gyöngyösi páncélos hadosztály. A szervezeti változások keretében megalakítottak egy vadászpilóta-hadosztályt, egy tüzérhadosztályt, három tüzérdandárt, egy légvédelmi tüzér- és egy honi légvédelmi tüzérhadosztályt, két műszaki dandárt, két híradóezredet és egy hadihajós ezredet. Ebben az évben a határőrség a honvédség kötelékéből az Államvédelmi Hatóság szervezetébe került.

Az MDP 1951. elején tartotta meg II. kongresszusát, amelyen Farkas Mihály akkori honvédelmi miniszter az alábbiakat mondta:

„...benniünket magyarokat a nemzetközi helyzet ilyen való alakulása azért érint, mert déli határainkon ott ólálkodik az imperialisták elvetemült, sötét gyilkos provokátora, Tito és bandája.”⁷

A kongresszus határozata úgy ítélte meg, hogy az 1950-es év a fordulat éve volt, amelynek eredményeként a hadsereg néphadsereggé vált. (1951.

⁶ 3890./H.V.K.Hdm.Csf.Hdm. O.-1950. Előterjesztés. A déli országhatár műszaki megerősítésére

⁷ Hadtudományi Tájékoztató 2000/8. szám A magyar vezérkar az 1949-1999 közötti években (Budapest,2000.)62. oldal

június 1-jén kiadott minisztertanácsi rendelettel született meg a döntés az új elnevezésről.)

A külpolitika hatására tovább folytatódott a Tito-ellenes propaganda és a katonai felső vezetés felkészítése a háborúra. 1951. januárjában Budapesten „hadijáték” (térképgyakorlat) formájában lefolytatták a Jugoszlávia elleni hadműveleteket. A gyakorlaton részt vett a háború esetén mozgósítandó összfégyvernemi magyar hadsereg összes magasabb parancsnoka, vezetési törzsekkel együtt.

Az 1950. február 1-jével a HM Katonai Elhárító Főcsoportfőnökségből kivált az I. Elhárító Csoportfőnökség, amely BM Államvédelmi Osztályból (ÁVO) megalakított minisztériumi rangú Államvédelmi Hatóság (ÁVH) alárendeltségébe került. A IV. Hírszerző Csoportfőnökség HM IV. Főcsoportfőnökségként (2. számú melléklet) folytatta tevékenységét.

Az átszervezéssel a feladatok alapvetően megváltoztak. Az eddigi fő feladat a katonai elhárítás a főcsoportfőnökség hatáskörén kívül került. Fő feladata a katonai hadászati-hadműveleti hírszerzés lett. A feladatmódosítása magával hozta a szervezet korszerűsítését annak érdekében, hogy a hírszerzés magasabb szinten nagyobb intenzitással legyen képes megfelelni a követelményeknek. Az állomány kiképzése tanfolyam rendszerű volt. 1947-ben két hónapos elhárító szaktanfolyamon folyt a képzés, 1948-49-es években tiszti tanfolyam keretében történt az utánpótlás. Az új feladatok megkövetelték az intenzívkiképzést és felkészítést. 1950-53 között a szakma szabályai szerint konspiratív körülmények között négy hírszerző tanfolyamot szerveztek.

Az első tanfolyam 1950. április 17-től szeptember 15-ig 26 fővel, a második 1950. október 15-től 1951. március 1-ig 20 fővel működött. A harmadik tanfolyamot 1951. május 15-től november 1-ig 16 fő, a negyediket 1952 január 2-től október 30-ig 32 fő végezte el.

A szakmai munka nagy területein a hírszerzőknél, tájékoztatóknál és a rádiófelderítőknél sok fontos információt gyűjtöttek és elemeztek a hadműveleti tervek kidolgozásához. Ebben az időszakban a rádiófelderítés fő iránya Jugoszláviára összpontosult, de jelentőséggel bírt a NATO erők felderítése is. A kezdetekben a rádiófelderítést a 102. ráf. zászlóalj (1951. november 1-jétől a 103. Honvéd Önálló Rádiófelderítő Zászlóalj) hajtotta végre az alábbi objektumokban:

- az Aba utcai laktanyában folyt a postai, hírügynökségi és műsorszóró rádióállomások lehallgatása;
- a gellérthegyi Citadellában a katonai objektumokra irányuló felderítést hajtották végre;

- a Hungária körúti Vakok Intézetében a diplomáciai rádióforgalmi rendszerek lehallgatása folyt;
- a XVIII. kerületi Ságvári utca 8. szám alatt a diplomáciai és katonai forgalmi rendszereket hallgatták le.

A rádiófelderítéssel párhuzamosan telepítették a rövidhullámú iránymérő állomásokat is. Az objektumokban megszerzett adatokat egy csoport előzetesen értékelte. Az értékelés után végrehajtották az adatok feldolgozását és az elkészített jelentéseket pedig felterjesztették a Központba.

A jugoszláv haderőről szóló jelentések a hírszerző csatornákon beérkezett információk alapján készültek el. A honvédelmi miniszternek felterjesztett összefoglaló jelentés az alábbi adatokat tartalmazta a jugoszláv haderőről:

„A jugoszláv haderő három részre tagozódik:

- szárazföldi haderő;
- légi erő;
- haditengerészet.

Mindezek összlétszáma jelenleg mintegy 600.000 főt tesz ki. Ezenkívül jelentős erőt képez még a kb. 100.000 fős KNOJ (Nemzetvédelmi Testület), mely a határőr szolgálatot látja el és közreműködik a belbiztonság fenntartásában.

A jugoszláv haderő jelenleg a következő elemekből áll:

1. szárazföldi haderő:

- négy katonai körzetparancsnokság;
- négy hadsereg parancsnokság;
- harminc-harminchárom gyalogos és hegyi hadosztály (egy hadosztály 8-10.000 fő);
- egy vegyes szervezésű gárda hadtest;
- egy gépesített hadtest;
- két páncélos hadtest;
- közvetlen tüzér, légvédelmi tüzér, műszaki dandár és ezred.

2. légi erő

- öt vagy hat repülő hadosztály;
- egy ejtőernyős hadosztály.

A repülő hadosztályok közül három vadász, egy csata és egy vagy kettő bombázó kötelékből áll. Egy-egy hadosztály gépállománya jelenleg 100 gép.

A KNOJ hét vagy nyolc hadosztályból és egy különleges tengerész határőr ezredből áll. A hadosztályok szervezete különböző (három-öt ezred).⁸

A II. világháború után a jugoszláv fegyveres erők felépítése a szovjet mintát követte, így a haderő egyes szervezeti elemeinek a felépítése hasonlóak voltak a magyar haderőéhez. A lényeges különbség abban állt, hogy a jugoszláv gyalogos hadosztályok közvetlenül voltak alárendelve a hadsereg parancsnokságnak, így nincs hadtest szervezés.

A jelentés szerint a jugoszláv fegyveres erők diszlokációja a következő:

- *Dunántúli magyar viszonylatban: tíz gyalogos és három KNOJ hadosztály, valamint egy gépesített hadtest;*
- *Duna-Tisza közti magyar és román viszonylatban: tizenegy gyalogos és három KNOJ hadosztály, a gárdahadtest és egy páncélos hadtest;*
- *Bolgár viszonylatban: három gyalogos, egy KNOJ hadosztály és egy páncélos hadtest;*
- *Albán viszonylatban: három gyalogos hadosztály.*

A mozgósítás tekintetében a levéltári anyag értékelése szerint a következő képességekkel lehet számolni:

Jugoszlávia jelenleg az első lépcsőben 30-35 lövész hadosztályt, kb. 500 harcokocsit és 7-8 ezer repülőgépet tud kiállítani. Az ország népességét figyelembe véve, külföldi hadianyaggal történő ellátás esetén a második lépcsőben további húsz lövész és három-négy gépesített, illetve páncélos hadosztály felállítására képes.

A jelentésekből megállapítható, hogy a jugoszláv fegyveres erők helyzetét a felderítési adatok alapján készítették el. Az adatok reális képet nyújtottak a feltételezett ellenségről.

A konkrét erődítési munkák 1954 végéig tartottak. A déli védelmi rendszer összköltsége: a déli határ drótkerítése 10 114 754 Ft, a déli védelmi rendszer aknásítása 10 018 684 Ft, a védelmi építmények költsége 6 297 733 000 Ft, mindösszesen 6 317 866 338 Ft volt. A Honvédelmi Minisztérium előterjesztésére a Honvédelmi Tanács 24/028/1955 számú határozatában 1955. június 15-ével a védelmi építkezéseket beszüntette és az év végével intézkedett a határon létesített záruk eltávolítására.

Összefoglalva: A magyar katonai hírszerzésről megállapítható, hogy a lehetséges eszközök felhasználásával fontos adatokat szolgáltatott a katonai

---

⁸ 0200/H.V.K. Hdm. Csf.hdm.o.-1951.Összefoglaló jelentés a Honvédelmi Miniszter Bajtárs számára

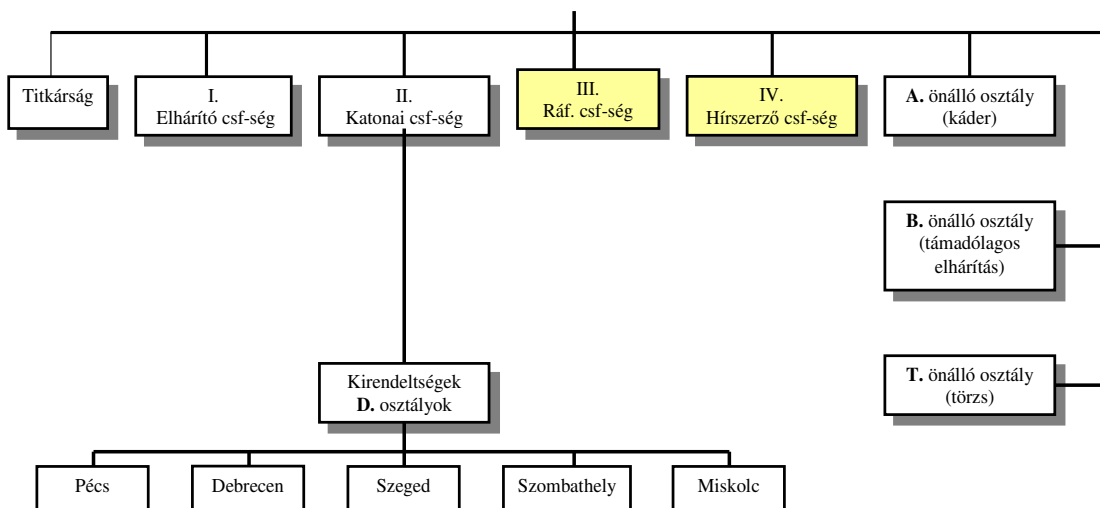
vezetés részére. A szakmai munka során a jelentések azt bizonyítják, hogy katonapolitikai, haderő, hadszíntér és haditechnikai felderítést folytattak. Az információkat értékelték és jelentések formájában felterjesztették. A szakmai munka minőségének érdekében megkezdtek a hírszerző képzést is. A jelentések alapján egyértelmű az a tény, hogy a szervezeti felépítés és az erők és eszközök helyes alkalmazása bizonyítja azt, hogy Magyarországon az 1950-es évek elején beszélhetünk a nemzeti katonai hírszerzésről. A hírszerzés adatait az ügynöki erővel, személyesen felderítő utazás során és a rádiófelderítés eszközeivel szerezték meg.

Felhasznált irodalom:

1. Christopher Andrew és Vaszilij Mitrohin: A Mitrohin-archívum, TALENTUM,2000
2. Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok: A béketábor magyar hadserege. Budapest, 2001
3. Hadtudományi Tájékoztató 2000/8. szám. A magyar vezérkar az 1949-1999 közötti években. Budapest, 2000.
4. 3890./H.V.K. Hdm. Csf. Hdm. O.-1950. Előterjesztés. A déli országhatár műszaki megerősítésére
5. 0200/H.V.K. Hdm. Csf.hdm.o.-1951.Összefoglaló jelentés a Honvédelmi Miniszter Bajtárs számára

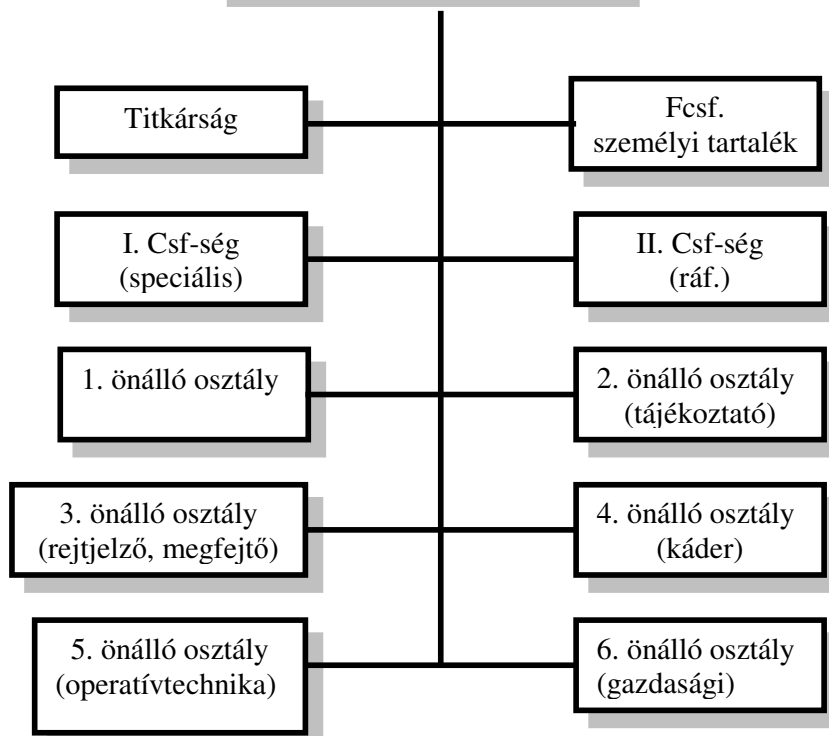
Honvédelmi Minisztérium
Katonai Elhárító Főcsoportfőnökség
1949.

1. számú melléklet

2. számú melléklet

Honvédelmi Minisztérium
IV. Főcsoportfőnökség
1950.

TUDOMÁNYOS ÉLET-KÉPZÉS

FARKAS LÁSZLÓ

A TUDOMÁNYOS GRAFOLÓGIA ÚJ TERÜLETE:

GrafOphthalmology®-a (ÍráSzemészet®)

3. rész: A rövidlátás hatása az írásképre és a grafológiai elemzésre

Legutóbb a távollátás grafológiai vetületével foglalkoztam. Jelen ismertetőmmel az írásszemészeti alapkutatás azon részét mutatom be, amelyet szemészeti szempontból dr. Csizmazia Endre szemész adjunktus szakorvos irányított. A grafológiai következtetéseket viszont egy mérési team végezte.

A kutatás alapját az ország öt megyéjében 2002-2005 között általam végrehajtott felmérések képezi, amelyet az alábbi 1.számú táblázatban illusztrálok. Az adatokból az alábbi következtetéseket szűrhetjük le, amelyek között természetesen átfedéseket tapasztalhatunk a rövidlátás és a távollátás szemészeti elméletében:

A szemészek nem használják az írást....

A szemészeti praktizálás során előállt az a furcsa helyzet, hogy a szemészek a látáshibák korrigálása során részben „elszakadtak” a valóságtól. Ezt jelzi a „távollátó” és „olvasó” kifejezés a szemüvegek megnevezésénél, ahol szó sem esik a szemüveges munka egy másik fontos „produktumáról”, az írásról. Az egységes, jól reprodukálható vizsgálati feltételek létrehozása érdekében ezt a funkciót a szemész „távoli látótáblán” és standardizált méretű írásokat tartalmazó ún. „olvasó táblán” vizsgálja. A jóval összetettebb és ezért nehezebben értékelhető írást, ennek a szemüveges korrekció után bekövetkező változását, mindez hatását az egyénre már nem vizsgálja. Ennek oka egyrészt a vizsgálat kivitelezésének nehézsége és időigénye, másrészt a szemészek ezirányú képzettségének hiánya.

VIZSGÁLATI KATEGÓRIA	Teleki Gimn. Szűrésétérvár 1,2	Bugát Szak. Szűrésétérvár	Munkácsy Ált. Szűrésétérvár 2+3m.évt. lt.	Kossuth Ált. Övtől	Hermann Ált. Felsőbony	Móra Ált. + Homo ki- Közbenét	Arany Ált. Közbenét	Deák Ált. Isk Söjtér	ÖSSZESEN
ISKOLA									
Nemleges a szülő jelölése nélkül	133 (40 %) 90 (44)	4 (40)	216 (57) 63 (53) 62 (51)	91 (60)	116 (58)	74 (52) 20 (46)	274 (62)	60 (69)	1203 (53 %)
Kiválasztott a szülő jelölésével	74 (22 %) 46 (22)	2 (20)	65 (17) 16 (13) 20 (16)	11 (7)	16 (8)	20 (14) 4 (9)	90 (21)	8 (9)	372 (17 %)
Kiválasztott a szülő jelölése nélkül	86 (26 %) 51 (25)	3 (30)	85 (23) 37 (31) 35 (28)	46 (30)	62 (30)	41 (29) 17 (39)	62 (14)	19 (22)	544 (24 %)
Nem kiválasztott a szülő jelölésével	41 (12 %) 19 (9)	1 (10)	12 (3) 4 (3) 6 (5)	5 (4)	8 (4)	8 (5) 3 (6)	15 (3)		122 (6 %)
Összesen:	334+206	10	378+120+123	153	202	143+44	441	87	2241

A grafológusok rendelkeznek szemészeti ismeretekkel, de ez kevés...

Szinte minden grafológiai tankönyv ad valamilyen szintű szemészeti ismeretet, ezentúl a grafológiai oktatás szerves részét képező pszichológiai oktatás keretében is kap szemészeti ismeretet a hallgató. Az írásminta felvételi körülményeit vizsgáló adatok közt fontos helyet foglal el az a kérdés, hogy viselt–e általában, illetve az írás produkálásakor viselt–e szemüveget a duktör.

A grafológus nem értékeli az alap fénytörési hibákat, pedig jóval gyakoribb, mint az egyéb szemészeti megbetegedések száma. A legfőbb ok hogy nincs a grafológusoknak szemészeti szakképzettségük, ami egyik alapfeltétele lenne a korrekt vizsgálatoknak.

A fénytörési hibák helyett csak bizonyos „látványos” és könnyen észrevehető szemészeti megbetegedéseket vesznek észre. Másik fő hiányosság, hogy a grafológusok és a szemészek között nincs semmiféle együttműködés.

A grafológus rendelkezik „korlátozott” vizsgálati eredményekkel, amelyek közül vizsgálják az írásra kifejtett hatásokat, mint például:

- a látóképesség elvesztése;
- a félszeműség;
- a kancsalság esetében.

Ezután röviden tekintsük át a látáshibák írásképre kifejtett hatásait:

A szem alapsémája, az egészséges szem anatómiája.

Nem következnek részletes anatómiai ismeretek, hisz ezekről korábban már tettem említést. Most azokat az ismereteket emelem ki, melyek írásképi hatásáról a későbbiekben még szó lesz. A „látószervet”, illetve anatómiáját különböző részekre oszthatjuk. Önkényesen az alábbi felosztás választható:

1. szemgolyó	5. védőszervek
2. látópálya	6. könnyiszervek
3. látókéreg	7. szemgödör
4. szemizmok	

Az elülső csarnok, a szemlencse, a hátsó csarnok, az üvegtest a szaruhártyával együtt alkotják a szem törőközegeit, míg a lencse és a sugártest segítségével képes a szem a külvilág képét a látóhártyára vetíteni. Erről, illetve működési hibájáról későbbiekben lesz még részletesen szó. Ehhez kapcsolódik bizonyos reflexes pupillamozgás is, melynek szerepe a széli lencse torzítások kivédése és az egyenletes, megfelelő megvilágítás biztosítása.

Lényeges, hogy a szerkezeti elrendezés bizonyos mértékig „polarizálja” a szembe jutó fényt. Az írásképp szempontjából lényeges, hogy a szaruhártya elvileg félgömb alakú, és gyűjtőlencseként működik, melynek átlagértéke: 43.0 D, legalább is elméletileg, azonban ez gyakran hibás alakot vesz fel, mely a látóhártyán keletkező kép torzulásához vezet. Ezt a hibát nevezik a szemészetben astigmatiának, „torz” látásnak.

Az írásképre kifejtett hatása jelentős, viszont erről a fénytörési hibáról itt többet nem beszélek, mivel a vizsgálati alanyok csak elhanyagolható mértékben szenvedtek ebben a fénytörési hibában.

Az alábbi 2. számú táblázatban a három fénytörési hiba és annak korfüggése látható, amit már korábban is kiemeltem:

I. korcsoport (0-6 éves kor)
<p>Veleszületett és erre a korra ez a legjellemzőbb, itt alakul ki.   1,5-4 éves kor között a következménye kancsalság, tompalátás - ez a kancsalműtétek kora.   Nyaki izomzavar is okozhat fejtartási hibát, az astigmatiával együtt.   Nystagmus, (szemtekerezgés), ferde szemizom hibák, eröltetés miatti gyakori szemhéjszél gyulladás és árpaképződés.</p>
II. korcsoport (7-14 éves kor)
<p>A kismértékű esetek ebben a korban fognak panaszhoz vezetni, nem lesz már kancsal és tompalátó, de fáradékonyság, fejfájás, „tanulási érdektelenség”, álmoság alakul ki. <u>Fontos lenne kiszűrni!</u>   Az eddig kezeletlen nagyfokú távollátó, tompalátó és kismértékű kancsal, tompalátással már csak panaszmentessé tehető, de nem „gyógyítható” meg igazán, azért ez is kiszűrendő.</p>
III. korcsoport (15 év felett)
<p>Genetikai hajlam, hormonális állapot függvényeként két lehetőség áll fenn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Már nem javul, nem romlik, stabil állapot, élete végéig így marad, - ennek egy alcsoportja, lesz az aki +2.5D alatt, jó látásélességgel panaszmentesen jó funkciókkal csak alkalmilag, főleg közelre vagy egyáltalán nem visel szemüveget. 2. A családi stb. egyéb hajlamok miatt állapota tart a rövidlátás irányába. Ennek során előbb csökken az üvegerősség, esetleg teljesen elmarad, majd végül átmehet valódi rövidlátásba.

Mielőtt rátérnék a vizsgálatunk tárgyát képező konkrét fénytörési hibák ismertetésére néhány szót kell szólni a szem fejlődéséről, ennek hibáinak kialakulási idejéről, százalékaról, és az életkorral bekövetkező változásokról. Ezáltal érthetővé válik, hogy miért szükséges a szűrés, mit és hogyan szeretnénk szűrni. Másrészt az összefüggések is megvilágításra kerülnek grafológiai oldalról. Ne felejtsük el, hogy a grafológusnak nem csak az életkor és a pszichés változások okozta íráskép változással kell megküzdenie, hanem a korról változó fénytörési hiba okozta eltérésekkel is.

A látási funkciók kialakulása (csak a témánk szerint érdekes néhány adat):

A látásélesség a születés utáni első 6 hónapban gyorsan javul, ezt elsősorban az anatómiai képletek érése befolyásolja. Az egy év alatti csecsemők 50 %-a 1.0 D astigmias. 2.0 D hypermetropok, szemgolyó átmérőjük kisebb mint felnőttben, de a lencse már felnőtt értéket mutat.

A 100 %-os látásélességet 1-5 éves kor között érik el a gyermekek. Kiváltott válasszal foglalkozó tanulmányok azonban már 4-7 hónapos korban teljes látásélességet állapítottak meg.

A vízszintes irányú együttműködő tekintés a két szem között már születéskor megvan, ennek függőleges irányú megfelelője azonban csak később, 2-6 hónapos korra érik meg.

A látótér meghatározása: standard vizsgálat feltételeivel 5 éves korra mutatható ki a teljes felnőttkorinak megfelelő látótér. Újabb tanulmányok korábbra teszik ezt az időpontot; statikus vizsgáló módszerrel már 6-7 hónapos, míg dinamikus vizsgáló módszerrel 12 hónapos korra teszik a fenti időpontot. Ezzel együtt a látótér kisméretű folyamatos növekedése – érése még a 12 éves korig kimutatható.

Anatómiai – morfológiai változások

Több hazai és külföldi felmérés bizonyítja, hogy genetikai okok miatt a fénytörési hibák előfordulása megközelíti a 30 %-ot. Ezek gyógyítása és mielőbbi korai (kisgyermekkor) kiszűrése örök problémát jelentett és jelent még ma is a szemészeknek. Különösen fontossá teszi ezt a kérdést az a tény, hogy a pubertás korban kialakuló és növekvő rövidlátás előfordulása az elmúlt 10- 15 évben jelentősen növekedett.

Emlékeztetnék kezdeti táblázatom egyik részletére, amit a 3. számú táblázatban kiegészítetek egy szemészeti vízzussal:

Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium

Helyszíni szemészeti szűrés

2002-2003

Osztály	Emetrop	Myopiás			Hypermetropiás < + 2.5D + 2.5D <	Összesen
		< - 1.0D	- 1.0D - - 3.0D	- 3.0D <		
9/a	15	4	5	1		25
9/d	11	10	1	2		24
7/b	15	2	8	6	1	33
Összesen	41	16	14	9	1	82
%	50 %	19,5 %	17,1 %	11 %	1,2 %	100 %
Osztály	Emetrop	Myopiás			Hypermetropiás	Összesen
%	50 %	47,6 %			2,4 %	100 %

A táblázatból is kitűnik, hogy a másik lényeges pont a felső tagozat és gimnázium első éveibe járó korosztály szűrése. Erre az életkorra jellemző a rövidlátás egyre tömegesebb megjelenése az addig jól látók között, illetve a kistávú távollátók egy része válhat rövidlátóvá az évek múlásával. Míg az első csoport negálhatja a kialakult állapotot, addig a második csoport, bár hozzá volt szokva a szemüvegviseléshez, annak erősség csökkenése folytán átmenetileg panaszmentessé vált. Az így bekövetkező tanulási és életviteli nehézségek mielőbbi kiküszöbölése érdekében lenne – van szükség a rendszeres szűrésre és ellenőrzésre.

A látótér, annak nagysága és hatása az írásképre

Mielőtt a részletekbe belemerülnénk, pár szót kell ejteni egy másik szemészeti paramétréről, ami szintén befolyással van az írásképre. Ez a jól vizsgálható paraméter a látótér.

Biológiai tanulmányainkból emlékezhetünk rá, hogy a csapok működéséhez jó megvilágítás kell, ezek segítségével látunk részletgazdagon és színesen, míg a pálcikák kevés fény mellett fekete fehér, elnagyolt képet adnak és az éjszakai tájékozódásban segítenek, hogy nagyobb tárgyaknak ne menjünk neki. Tudjuk azt is, hogy mind a távoli, mind a közeli látásnál ahhoz, hogy két pontot különállónak érzékeljünk, ahhoz legalább 1° -os szöveget kell bezárnia a két pontból jövő fénysugárnak.

Az életben két szemmel nézünk, ekkor a két szem nézővonala egy pontban a lapon ott fog találkozni, ahol éppen írok, vagy olvasok. Ez a térben és síkban egyaránt egyszerre befogható terület (4 cm $\checkmark$ -jü) lesz az, amelyet tudatosan használok. Ehhez csatlakozik a spontán szemmozgások által, valamint a tudatos, foveolával végzett tájékozódás által keletkező kiegészítő információ a nagyobb környezetről, jelen esetben a mintavétel során használt A/4-es írólapról. Ha figyelembe vesszük ehhez még azt is, hogy a két pontot különállónak látni akaró szemem a látószögnek két különálló pont esetében legalább 1° látószög távolságra kell lennie és a korrekcióként használt szemüveg lencse milyen mértékben változtatja a keletkező kép nagyságát, illetve emiatt az íráskép nagyságát, akkor könnyen megérthető milyen problémával néz szembe a duktör az írás során és az elemző grafológus egyaránt.

Könnyű belátni, hogyha a 2.4 cm hosszú szemgolyó esetén a fenti eltérés adódik, akkor a kép nagyítás fokában mennyivel jelentősebb írásképnagyságot változtató hatás fog jelentkezni a 25-35 cm-re lévő írófelületen, ha a ductör a jó, vagy mondjuk így számára gyakorlati szempontból kielégítő 1° -os látószög alatt akarja tartani továbbra is a szemébe érkező képpontokat.

A 4. számú ábrán figyeljük meg, hogy ez a jelenség, hogy jelenik meg a sorok távolságaiban és a szóközökben:

szemüveg nélkül
már meg is változott a magasság
amely a különözés (mint) mihde
és a kalitászercsempészésig

szemüvegben
v. Kicsi sorokányt
a nyelvüket.
e // a gyorsaságra

Természetesen nemcsak a felírt, viselt szemüveg erőssége meghatározó, hanem a korrekció elhelyezkedése is, pontosan a szaruhártya csúcsától való távolsága. Törőrendszeren belül ugyanis ennek változása számszerűen befolyásolja a lencse hatását és így a látóképességet. Ennek jelentősége nemcsak a szemüveg felírásakor és az elkészült szemüvegben előforduló esetleges eltérés beteget zavaró hatásában van, hanem fokozott jelentőséget nyert egy újabb korrekciós eszköz felírása illetve használhatósága esetén. Nevezetesen a kontakt lencséről van szó. Ez olyan mértékben érdekes, hogy hivatalos átszámítási

táblázatokat is adnak ki ennek a hatásnak a könnyebb, számítások nélkül elvégezhető azonnali korrekciójához.

Ez annyit jelent, hogy egy $-6.0D$ rövidlátó szemüveget viselő páciensnek csak $-5.5D$ -s kontaktlencsére van szüksége, ugyanakkor egy $+6.0D$ távollátónak, ha szintén kontaktlencsét szeretne, akkor a kontaktlencséje $+6.5D$ lenne. Az egyik esetben 8 %-kal gyengébb, a másikban 8 %-kal erősebb lesz a kontaktlencse dioptriája mint a szemüvegé. Másképpen fogalmazva ennyivel csökken, illetve nő a szemfenéki kép kicsinyítő, illetve növelő hatása.

Gyakorlati tapasztalatból tudjuk, ha a két szem eltérő erősségű szemüveg van és ennek értéke eléri, illetve meghaladja a $3.0D$ -t, a betegek nagy része az így kialakuló képnagyságbeli eltérés miatt a szemüvegét elviselni nem tudja, mivel a látókéregben képtelen a két szemről ekkora nagyságkülönbséggel érkező képeket egyesíteni, és egy képi információként feldolgozni. Ilyenkor a szemész képtelen a „gyengébb”, tehát nagyobb üvegigényű, szem előtt levő tökéletes látást adó lencsét addig csökkenteni, míg a beteg számára ez elviselhetővé nem válik két szemmel. Természetesen a csökkentett dioptria érték miatt a „gyengébb” szem látóképessége rosszabb lesz. Ez az ára a kétszemes együttlátásnak.

Milyen fénytörési hibák léteznek?

Mindenkinek volt már a kezében gyújtólencse, vagy szemüveg, és ha átnézett rajta, akkor az egyik kicsinyített, a másik nagyított és különböző távolságról adott éles képet, egyenes állásút, vagy fordított állásút.

A szemlencse egy bikonvex lencse, melynek elülső felszíne laposabb. Átlagos vastagsága 4 mm körül van és a törőereje 21–33D között képes változni. Mint a fejlődéstani részben láttuk ez az életkor előrehaladtával jelentősen csökken.

Vizsgálatainkat kéttípusú fénytörési hibára szűkíthetjük le. A **KÖZEL-LÁTÁS** kiváltó mechanizmusában is (a távollátás esetében is!) három olyan eltérés van, ami befolyásolja a hiba kialakulását. Az egyik a szemlencse eltérő domborúsága, az ebből adódó törőerő változás, és fókuszpont változás által, a másik a szemlencse és a látóhártya egymástól való hibás távolsága, a harmadik a szaruhártya görbületi sugár eltérése, ami hatását tekintve bizonyos mértékig egyezik a szemlencse okozta elváltozással.

Könnyű belátni, hogy ha a fénytörési hibákat vesszük alapul, akkor az egyik esetben arról van szó, hogy a szemlencse különböző vastagságú, ez a törési, vagy *index hiba*, a másik esetben, amikor *tengelyhiba* van, akkor viszont a szemlencse helyes méretű, és egyforma bármelyik hibát is nézzük. Ha ehhez még hozzá tesszük azt, hogy a korrigáló szemüveglencsék kb. 12-13 mm-re

vannak a szem elülső felszínétől, és a határoló közeg ebben az esetben levegő, míg a szem esetében „víz” akkor belátható, hogy egy bonyolult törőrendszerrel állunk szemben, amelyeknek eredő kicsinyítő és nagyító képessége egy-egy esetben nem lehet ugyanaz.

Rövidlátás esetén ha index hiba van, akkor a szemlencse erősebb a fiziológiásnál, a szemtengely viszont fiziológiás, ugyanakkor tengelyhiba esetén a lencse erőssége fiziológiás, viszont a szem tengelye hosszabb a fiziológiásnál. Fentiek ismeretében könnyen belátható, hogy bár a korrekciós szemüveglencse mind-két mechanizmus (index illetve tengely eltérés) esetén ugyanolyan erős lesz, így hatása az írásképre azonos, de a korrekció nélküli íráskép már akár eltérő is lehet.

Az itt vázolt állapot távollátás esetére érvényes. Természetesen jelentősen változik a helyzet akkor, ha közeli látásteljesítményre van szükség (írás, olvasás) ilyenkor több folyamat játszódik le. Az egyik a közeli tárgy miatt széttartóbbá váló fénysugarak összegyűjtését elősegítendő a szemlencse domborúbbá válik, a másik az ehhez kapcsolódó „nézősugár” szükségzerű fokozottabb összetérítése, ami a külső szemizmok segítségével a szemgolyók befelé fordulását eredményezi, és harmadsorban egy ehhez kapcsolódó reflexes pupilla szűkülés, mely a szemlencsék természetes széli aberrációját, torzulását van hivatva kiszűrni.

A teljesség igénye nélkül még egy jelenséggel kell itt foglalkoznunk. Arról van ugyanis szó, hogy az alkalmazkodás (accomodáció) létrejöttéhez a belső szemizom és a lencse ellentétes irányú mozgására van szükség és ez más-más helyzetet eredményez a rövid és a távollátó esetében.

Alaphelyzetben a szemlencse alaphelyzetében igyekszik a legdomborúbb lenni, tehát gömbfelszín felvételére törekszik, ennek mértéke határozza meg az elérhető legnagyobb alkalmazkodást, tehát a legközelebbi közel pontot. Ezzel szemben a sugárizom, mely belülről körkörösén az ínhártyához tapad, akkor van a legellazultabb állapotában, amikor ennek hatására a lencse leginkább elvékonyodva a távollátásra van beállítva (az emberi szem a régi vadászó ősök örökségként ugyanis a távollátásra van elsősorban programozva) és amikor az izom aktív munkával összehúzódik, akkor ennek következtében a lencsének lehetősége lesz a passzív domborúbbá válásra, tehát a közelre nézésre.

Ennek két következménye van: az egyik, hogy a teljesen ellazult sugárizom mellett a lencse aktuális domborúsága tovább már nem csökkenthető, aminek következtében a *rövidlátó* nem tud aktívan saját erejéből tovább alkalmazkodni a távoli látáshoz, a másik az, hogy ezzel szemben ugyan a távollátó képes aktív izommunkával a lencse gyengeségét korrigálni. Előfordulhat, hogy a fénytörési hiba mértékétől függő kisebb vagy nagyobb aktív munkát fejt ki a szem, ami mivel harántcsíktal izomról van szó, egyrészt fáradás

okozta panaszhoz vezet (fejfájás), másrészt pedig egy idő után a kimerülés miatt a látás korrigáló képesség csökkenéséhez is vezet.

A *titkosszolgálati munkához kapcsolódva* itt kellene még egy „átmeneti” fénytörési hibáról beszélni, mert ennek aktuális írásképre kifejtett hatása szintén nem elhanyagolható a gyakorló grafológus számára sem. Gyakorlati életben gyakran találkozunk azzal a jelenséggel, hogy a munka során hosszan tartó időszakban naponta 12-16 órát olvasunk, tehát közeli munkát végzünk, akkor a tartós accomodáció ún. accomodatiós görcsöt okoz, melynek következtében a lencse felszínének erősebb görbülete jön létre, létrehozván az accomodativ myopiát. Ez mind egészséges, mind myop betegeknél előfordulhat. A tartós terhelés megszűnése után néhány héten belül ez az állapot megszűnik és visszaállnak az eredeti refrakciós állapotok. Az ilyenkor esetleg felírt, vagy erősebbre cserélt meglévő szemüvegek néhány hét múlva „használatatlanná” válnak, mivel a fentiekben leírt okok miatt túlzott „negatív” alkalmazkodást várnának el közelre a szemtől. Érdeemes ezt megnézni az illusztrált 7. számú ábra írásaiban.

A következőkben lássuk egy kísérlet eredményét. Adott átmérőjű, azonos erősségű rövidlátó és távollátó lencséken, illetve törés nélküli ún. „ablak” üvegen át különböző távolságból fél szemmel kellett meghatározni, hogy egy tesztsorban hány betűt lát a vizsgálat alanya. Elméletileg azt várnánk, hogy a papírtól eltávolodva mindhárom esetben egyre több betű kerül a látótérbe, értelemszerűen a rövidlátó lencse esetében több, a távollátó lencse esetében kevesebb, mint az „ablak” üvegnél. Ezzel szemben az „ablak” üvegen és rövidlátó lencse esetében ez így is van, a távollátó lencse esetén viszont szinte mindhárom esetben ugyanannyi betűt észlel látóterenként. Ennek oka az igénybe vett saját kompenzációs képesség. *Gondolkozzunk el a jelenségen!*

Nézzünk egy másik példát arra, hogy nagyfokú rövidlátóknál mi képezheti alapját a látóhártya elfajulásnak. Ha veszünk egy lufit, amin egy kép van, pl. Malacka, akkor amikor megvesszük alig felismerhető, hogy összezsugorodott állapotában, mit ábrázol a kép. Viszont ha elkezdem felfújni a lufit, akkor először kirajzolódik a kép, majd ha tovább fújom és nem pukkan el, akkor a képet alkotó vonalak, illetve a festék fokozatosan feltöredezik a vonalak szaggatottá válnak, végül a kép alig felismerhetővé válik. Az így létrejövő degeneratív elváltozások hatása kissé olyan lesz mint a múlt századelő képei a falon a déd-, üknagyszülőkkel. A kép apró darabkái lassan elfakulnak, lepattogzanak és már csak az aki az eredetit látta ismeri fel, hogy kit is ábrázol a kép valójában.

Mivel a két szem nézővonala nem lehet független egymástól, ha nem akarunk zavaró szellemképet, vagy pláne kettősképet látni, itt kell beszélni a két szemgolyót mozgató szemizmok együttműködésének sajátosságairól is, melynek később lesz jelentősége. Ha valaki távolra néz, akkor elvileg párhuzamos a szemállása. Már ez is aktív izommunkát igényel a szervezet részéről.

A szemüveg elterjedése érdekes módon kezdetben nem kapcsolódott szemészeti vizsgálathoz és nem a betegnek megfelelő, számára rendelt lencsék gyártásával kezdődött, hanem a kész szemüvegek közül a vándor szemüvegárusnál felpróbálgatás után a legjobbnak talált lencsét vette meg az arra rászoruló. A szemüveg használat történetében viszonylag új vívmány a szemorvos által a betegre adaptált lencse felírása és ennek alapján való elkészítése. A szemlencsék kezdetben biconvex, plánconvex lencséből készültek, melyeknek torzításmentes centrális látóterük kicsiny volt. Később jelentek meg a concav-convex, majd az asphericus lencsék egyre pontosabb leképezést lehetővé tevő változatai növelve ezzel a torzításmentes kitekintést–látóteret a szemüvegen keresztül. Ez mentesítette a beteget a fej „kényszer” forgatása alól. Az üveg után megjelent a műanyag lencse, a „rejtett bifokális” technika, egyre könnyebbé és sokrétűbbé téve a szemüveg használhatóságát.

Jelenleg a csúcstechnikát az ún. multifokális lencsék képviselik, melyek fejmozgatás nélkül képesek minden tekintés irányba a megfelelő erősségű lencsét, törőerőt produkálni. Persze ezen technikai eszközöknek is megvannak a maguk korlátai, melyek a távollátást, az írást és az olvasást befolyásolják, így a bifokális lencsénél a két típusú feladatot ellátó, eltérő erősségű lencsék határán hirtelen változik a képélesség és a képnagyság, egy sajátos torzulással együtt. Ami távolra a lépcsőjárást, közelre viszont az írás–olvasást befolyásolja. Nincs ilyen gond a multifokális lencsékkel a függőleges irányban meglévő folyamatos átmenet miatt, viszont itt oldalra találunk igaz a technika javulásával egyre kisebb mértékű torzulást. Ennek írásképre gyakorolt hatásával szintén érdemes lenne foglalkozni, tekintettel a számítógépes munka miatt ilyen típusú lencsét viselők rohamosan növekvő számára.

Bár nem szemüveglencse útján ér el látásjavulást, mégsem hagyhatjuk ki a felsorolásból a ma egyre inkább terjedő lézeres (PRK, LASIK) és egyéb látásjavító szemműtéteket, melyeknek írásra kifejtett hatása szintén még vizsgálatra vár.

A fentieket azért kellett megemlíteni, mivel a *lencsék hordó – párna hatása az egyes fénytörési hibákban hatással vannak az írásképre.*

Van még egy olyan optikai hatása a lencsének, amire nem szoktak gondolni, ez pedig a hasábos hatás. Hogy ez hogyan jelentkezik a szemlencsénél, illetve a korrigáló szemüvegek különböző erősségű és hatású (gyűjtő-, szórólencse) lencsénél lényeges lehet a kialakuló íráskép szempontjából. *Ez a jelenség abban áll, hogy a távol- és közellátó lencsék hasábos hatása, ami mint tudjuk távollátó üveg esetén két alapjával egymás felé fordított hasábként működik, míg rövid-látó lencsében két csúcsával szembefordított hasábként képzelhető el. A hasáb pedig a fény útját az alapja felé elhajlítja, ha tehát a szemüveges ember nem a szemüveg optikai középpontján néz át, akkor ezzel a hatással is számolni kell, mégpedig változó mértékben és jelleggel, mivel a szemmozgásnak megfele-*

lően nem ugyanott néz ki folyamatosan, és ez az állandó változás állandóan változó hasábos hatást hoz létre. A másik ehhez kapcsolódó jelenség a lencsék olyan torzító hatása, ami a távollátó üveg esetén „hordó”-, és közellátó üveg esetén pedig „párna”-szerű torzulást eredményez.

Ezekért az optikai hatásokért szintén a hasábszórás a felelős, és az, hogy a különböző „vastagságú” hasábrészek elvileg igen, gyakorlatilag azonban nem egyforma mértékben törlik a fényt, létrehozva ezzel a széli aberrációk lehetőségét. Ennek élettani kivédésére szolgál a fentebb már említett automatikus pupillaszűkület közelpézéskor.

A szemészek nagy és máig „megoldatlan” problémája a gyermekek teljes körére kiterjedő hatékony és eléggé szenzitív szűrési módszer kialakítása. Ezt a problémát időszerűvé és sürgetővé teszi az a tény is, hogy az utóbbi 10-15 évben jelentősen megnőtt a rövidlátók száma a pubertáskorban.

Vizsgálatunk során az értékelhetőség megbízhatósága érdekében a feltételeket sztandardizáltuk és a kérdéses korosztály és elváltozás egy jól körülhatárolt szeletét tettük csak vizsgálat tárgyává. Nevezetesen 1.5D – 2.0D közötti szemészetileg igazolt rövidlátó fiukat vizsgáltunk a korcsoport megoszlás 10-12 éves kor közöttiek kerültek csak be a vizsgálatba. Természetesen a vizsgált populáció vegyes volt. A vizsgált kisiskolás mintákból az 5. számú ábrán bemutatok egy szemészeti adatlapot, amely egy 12 éves fiú szemészeti adatait tartalmazza:

Dr. CSIZMAZIA ENDRE
adjunktus szemész szakorvos

SZEMÉSZETI ADATLAP

Név: B T Születési idő: 1992
Iskola: LANCZOS UTCAI ÁLT. ISK. Osztály: VI

Szemüveg adatok:
Mióta visel szemüveget? 2002.03.19.
Mikor kapta a legutolsó szemüveget? 2002.10.22.

Változatlan -- erősebb -- gyengébb **

---

jobb szem: + ; ⊖ 1,50 D = + ; ⊖ 0,50 D cyl. tg. 180 °
bal szem: + ; ⊖ 1,0 D = + ; ⊖ 0,50 D cyl. tg. 0 ° *

A gyermek nem kancsalít -- kancsalít a jobb -- a bal szemére -- váltva kancsalít
A gyermek tompalátó a jobb -- bal -- mindkét -- szemére **

* "+" "-" -ből a megfelelőt bekarikáznai a meglévő leleten a felső sor a jobb oldalnak, az alsó sor a bal oldalnak felel meg, ha nem egy szám van a sorban, akkor a kihagyott helyeknek megfelelően az adott sorban szereplő számokat folyamatosan írja be.
** a megfelelőit kérem aláhúzni

A kisleány szemüveg nélkül és szemüvegben írt írásait a 7. számú ábrán mutatom be.

GYAKORLATI EREDMÉNYEK:

Az **ÍráSzemészeti**® szűréssel csak statisztikai szinten tudunk foglalkozni az eredményekkel. A szemészeti szűrés során a tanulók 50 %-ánál találtunk fénytörési hibát, elsősorban rövidlátást. A grafológiai szűrés esetében ez az eredmény 49 % volt, ami jó megközelítést jelent a két függetlenül elvégzett vizsgálat között. Természetesen további szemészeti és grafológiai vizsgálatokat kell elvégezni annak érdekében, hogy tudományos alaposságú következtetéseket tudjunk levonni. Eredményeink biztatóak és remény van arra is, hogy szűrésre alkalmas módszert tudunk kialakítani.

*Összegzésképp tekintsük át azokat az **ÍráSzemészeti**® grafosajátosságokat, amelyeket meg lehetett figyelni az írásokban.*

1. Térkitöltés	- irányultság
	- „spirális”
2. Margók	- nagysága - irányultsága
3. Középzóna	- nagysága - váltakozása
4. Sortávolság	- nagy - kicsi - egymásba
5. Soriránytartás	- le - fel - hullámos
6. Másodlagos szélesség	- nagy - kicsi
7. Ovályok	- teltek - ösztövérek
8. Dőlésszög	- irányultsága - váltakozása
9. Szóközingadozás	- váltakozó (belső margó)
10. Ékezet	- kettős: - nyomaték
	- mázoltság
	- közelebb a betűtesthez
	- elmaradás
11. Kezdővonalak	- kicsi - nagy
12. Első betű	- kicsi - nagy - különálló
13. Betűtörzsvonalak	- hullámzó (bal-jobb)
14. Betűkimaradások	
15. m betű esetében	- törzsvonalak szabálytalansága
16. Vonalak	- kettőzése

Az ismertett eredmények bonyolultnak tűnő, de mindenképp nagyon sok munkával járó analízis után születtek. A 6 számú táblázat egy értékelő segéd táblázatot mutat be, amit minden megvizsgált írásnál felhasználtunk:

ÖSSZESÍTETT TÁBLÁZAT																						
sorok száma	betűszám	sorok hossza/mm	sorok távolsága/mm	betű-ovál szélesség	betű-blokkok száma	sorok iránya	sorok alakja	bal margó kezdő	bal margó vég	kezdő-bevittek	szótávolság	dőlés-íngadozás/fok	betűkihasználás/db	szószóközök száma/db	ékezet, átírás, írásjel/ db	javítás (saját) /db	vonalkezelés db	helyesírás hibák db	"tagosítási" db	amelyekben	szövegkezelés	
19	0	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	1,00	1	2	0	2	0	0	0	0	0
8	397	191,00	8,54	1,54	1,00	0,00	0	8,00	10,00	0	3,18	102,33	1,00	0	1	0	2	0	h	h	0	0
8	424	197,00	9,21	1,85	1,00	1,00	2	3,00	22,00	0	5,82	0,00	7,00	1	2	0	7	8	h	h	0	0
11	728	197,17	5,88	1,37	1,00	0,00	0	3,00	5,00	0	1,93	89,80	1,00	1	2	0	2	0	h	h	0	0
11	431	175,75	7,13	1,78	1,00	3,00	0	6,00	9,00	0	2,68	87,00	3,00	0	2	1	1	0	h	h	0	0
5	193	192,75	9,13	2,92	1,00	-18,25	4	0,00	0,00	0	3,40	70,43	1,00	0	0	0	8	1	0	h	0	0
11	738	186,20	8,23	1,96	1,00	80,56	0	6,00	7,00	0	2,83	80,56	2,00	1	7	2	8	3	h	h	v	0
12	668	204,18	4,42	1,92	1,00	5,00	2	2,00	0,00	0	2,60	98,20	0,00	0	3	4	5	1	0	h	v	i
9	398	194,75	9,63	2,28	1,00	2,90	1	10,00	11,00	0	2,71	94,90	1,00	0	0	0	7	0	h	h	0	0
13	584	192,92	11,26	2,38	1,00	7,00	3	9,80	7,00	0	4,53	81,25	7,00	2	18	1	3	7	h	h	0	i
13	445	175,67	9,50	3,13	1,00	5,08	3	19,00	28,00	0	4,13	87,81	2,00	2	3	2	18	4	h	h	0	0
19	752	196,56	10,37	2,39	1,00	4,18	1	7,00	5,00	0	5,05	85,35	1,00	3	2	5	7	4	h	h	v	0
7	299	198,50	6,25	1,92	1,00	-0,92	3	6,00	8,00	5	2,55	94,60	2,00	0	1	0	8	2	h	h	i	i
16	692	198,25	7,54	2,04	1,00	3,53	0	0,00	0,00	0	3,10	95,50	0,00	0	1	0	8	1	h	h	v	i
17	650	202,42	7,47	2,47	1,00	7,36	0	0,00	0,00	4	4,07	99,80	1,00	0	0	0	0	0	h	h	v	i
19	841	175,82	9,92	2,52	2,00	0,00	0	18,00	11,00	0	3,51	88,36	2,00	6	14	2	8	11	h	h	v	i
9	373	177,29	8,00	1,82	1,00	-6,50	5	17,00	22,00	0	4,21	93,73	0,00	0	0	0	5	4	h	h	0	0
17	769	194,19	8,30	1,95	2,00	5,00	5	5,00	9,00	5	5,50	88,63	2,00	3	0	0	0	0	h	h	v	0
23	1042	188,69	7,82	1,68	1,00	6,46	0	8,00	11,00	6	6,46	92,67	0,00	0	0	1	0	0	h	h	v	i
34	1434	203,14	6,48	2,54	1,00	4,95	1	0,00	0,00	3	3,34	90,22	0,00	2	2	2	0	3	0	h	v	0
13	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Végezetül érdekességként a 7. számú ábrán bemutatok egy 12 éves általános iskolai fiú szemüveg nélkül és szemüvegben készített írásait, amelyek látványosan illusztrálják a rövidlátás írásképi változásait:

217

A legnagyobb karaté életéből

Hongkongban az utcai harcok a rivalizáló bandák között sokkal nagyobb dolgot jelentettek, mint más nagyvárosokban.

Iha valakinek sikerült megállnia a helyét ezekben az utcai verekedésekben, az előbb-utóbb már meg is változott "nagysági igazolványát" ebbe a titokzatos hályozatra, mely a bűnözés minden fajtáját írta a helyi üzelmeken át a nagyszabású kabátörszempeáráig.

Elsőként ezek a gyermekbandák vezették be a Kicsi Sárkányt az utcai küzdelmek világába, és ő jól kitanulta a nyelvüket.

E harcok megtanították a fiút az éberségre, || →

2004.08.28

B J

A legnagyobb karaté életéből

Hongkongban az utcai harcok a rivalizáló bandák között sokkal nagyobb dolgot jelentettek, mint más nagyvárosokban.

Iha valakinek sikerült megállnia a (helyét) helyét ezekben az utcai verekedésekben, az előbb-utóbb már meg is változott "nagysági igazolványát" ebbe a titokzatos hályozatra, mely a bűnözés minden fajtáját írta a helyi üzelmeken át a nagyszabású kabátörszempeáráig.

Elsőként ezek a gyermekbandák vezették be a Kicsi Sárkányt az utcai küzdelmek világába, és ő jól kitanulta a nyelvüket.

E harcok megtanították a fiút az éberségre, || a gyorsaságra és a ravaszságra.

Megtanították még valami sokkal fontosabbra, egy egyszerű szabályra: a stílus és a szabály.

2004.09.28

B J

Ezzel az anyaggal befejeztem az IráSzemészet®-i alap kutatás eredményeinek bemutatását. Fontos megjegyezni, hogy a statisztikák értékelése során eltéréseket tapasztaltam az egyes régiókban észlelt szemelváltozásokat illetően. Magyarázatot a Pécsi Tudományegyetem Földtudományi Doktori Iskola keretében folytatott tanulmányaim és kutatási programom során keresek.

Akit érdekel a téma tudományos gondolata, keresse fel a DOKTORANDUSZOK FÓRUM-át, hívja a 06/ 30/ 9941962 telefonszámot, illetve írjon a grafonet@axelero.hu e-mail címre.

Felhasznált irodalom:

1. F. Visnyei Irma, Gulyás Jenő István, Katona Ágnes, V. Vékony Györgyi: A grafológia tankönyve Grafodidakt, Budapest, 2000.
2. Dr. Agárdi Tamás–Dr. Szidnai László: A grafológia kézikönyve Grafológiai Intézet, 1998.
3. Farkas László–Dr. Csizmazia Endre: Írásszemészeti vizsgálatok grafológiai alapjai Grafodidakt, Budapest, 2003.
4. Dr. Csizmazia Endre–Farkas László: Írásszemészet = Grafológia + Szemészet Grafodidakt, Budapest, 2003.
5. Dr. Vörösmarthy Dániel: A szemüvegrendelés elmélete és gyakorlata Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1982.
6. Boros, Kettesy, Kukán: Szemészet Medicina könyvkiadó, Budapest, 1962.
7. Szemészet szerkesztette: Süveges Ildikó Medicina, Budapest, 1998.
8. Fodor Ferenc–Péterffy Pál: Szemészeti funkcionális vizsgálatok Medicina, Budapest, 1989.

KOBOLKA ISTVÁN⁹ – KRISZTIÁN BÉLA¹⁰

PARTNERKÖZPONTÚ ÖNÉRTÉKELÉSI MODELL MEGALKOTÁSA ÉS TOVÁBBKÉPZÉSEK A FELSŐFOKÚ INTÉZMÉNYEK HUMÁNERŐFORRÁSÁNAK FEJLESZTÉSÉÉRT PROJEKT¹¹

A szervezéstudomány a szervezetekkel kapcsolatban jelentős elemnek tartja a szervezeti önértékelés rendszerének kialakítását és fenntartását. Az EFQM modellen alapuló önértékelés számos vállalat tevékenységi körébe, kultúrájába épült be. Az önértékelési kultúra bevezetésében kulcsszerepet játszik a szervezetek vezetőinek és meghatározó munkatársainak felelőssége, tudatossága, a szervezet eredményessége érdekében teendő intézkedések megtétele. Ehhez a felsőoktatási szervezet humánerőforrásai fejlesztése szükséges, hogy a bevezetendő és alkalmazandó eljárás alapjai megteremtődjenek. A Dunaújvárosi Főiskola konzorciuma 2005-ben magasra értékelt pályázatot nyert a HEFOP. 3.3.1. Projektben a „Partnerközpontú önértékelési modell megalkotása és to-

---

⁹ PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Kar Humán Menedzsment Tanszék

¹⁰ PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Kar Humán Menedzsment Tanszék

¹¹ A program kidolgozásában mint projektmenedzserek vettek részt: Jakab Tamás, Krisztián Béla, Nemeskéri Zsolt, a szervezéstechológiai feladatokat Muity György doktorandusz (valamennyien a PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Kar Humán Menedzsment Tanszék tagjai) látta el.

vábbképzések a felsőoktatási intézmények humánerőforrásainak fejlesztése” tárgyában. A projektvezető dr. Koppány Imre (Dunaújvárosi Főiskola) volt.

A pályázat három főterülete (A/ Korszerű vezetési módszerek a felsőoktatásban – dr. Czinkóczi Sándor szakterület vezető, B/ Felsőoktatási minőségmenedzsment – dr. Gremesberger Géza szakterület vezető és C/ Korszerű pedagógiai módszerek a felsőoktatásban – dr. Kadocsai László szakterület vezető) sokoldalúan feldolgozott formában elektronikus úton juttatja el a rendszerelvű ismereteket a négy felsőoktatási intézmény célcsoportjához (Dunaújvárosi Főiskola, Kodolányi János Főiskola, Pécsi Tudományegyetem, Széchenyi István Egyetem).

Az egyes főterületeken belül szoros koncentrációval készült anyagok állnak rendelkezésre. A program vezetői és oktatói célcsoportokra irányul. Az egyes területek szerkezete és szerzőik:

Az A. csoporton belül A1. Adatokra épített stratégiai tervezés (dr. Czinkóczi Sándor, dr. Krisztián Béla). A2. Innováció, menedzsment a felsőoktatásban (dr. Krisztián Béla, dr. Mlecsenkov András, Szedlárné Gál Ibolya), A3. Változásmenedzsment a felsőoktatásban (dr. Krisztián Béla, dr. Lelkes Anna, dr. Noszkay Erzsébet). A4. Emberi Erőforrás Menedzsment a felsőoktatásban – humán kontrolling (dr. András István, dr. Nemeskéri Zsolt, Szedlárné Gál Ibolya). A5. Projektmenedzsment (dr. Czinkóczi Sándor). A6. Csoportos kreatív technikák a problémamegoldásban (dr. Szakály Dezső). A7. Konfliktuskezelési technikák (Drimál István, Szedlárné Gál Ibolya).

A minőségügygel foglalkozó területen a B1. TQM szemlélet a felsőoktatásban (dr. Gremesberger Géza), B2. Partnerközpontú szervezetek – szolgáltatások minőségirányítása (Monostori Endréné, Dr. Reuss Pál), B3. Minőségügyi eszközök – mutatószámok alkalmazása a felsőoktatásban (Krotos László, dr. Strauber Györgyi), B4. Önértékelés a felsőoktatásban, EFQM (Monostori Endréné, Szabó Kálmán), B5. Minőségköltségek a felsőoktatásban (dr. Bíró Zoltán).

A felsőoktatás pedagógiai-pszichológiai alapjai (dr. Szegál Borisz), C2. Oktatási folyamat a felsőoktatásban (dr. Földes Zoltán, dr. Gubán Gyula, dr. Kadocsa László). C3. Korszerű pedagógiai módszerek a felsőoktatásban (dr. Kelemen Gyula, dr. Létra Zoltán, dr. Nyéki Lajos), C4. A pedagógiai értékelés (dr. Kadocsa László, Ludik Péter, dr. Nagy Tamás). C5. Life-long learning a felsőoktatásban (dr. Kadocsa László, dr. Nyéki Lajos) foglalta össze.

Az oktatási versenyhelyzetbe került felsőoktatás szükségszerűen vizsgálja át keretrendszerét formáit és tartalmát, hogy minél sikeresebben vegyen részt a felsőoktatási térségben. A program sikerességéhez a vezető irányultság, az eredményes önértékelési csoportmunka, az ehhez szükséges adatgyűjtés, a RADAR-

logika, konszenzusos pontozás az önértékelés során olyan tények, amelyek a pályázat stratégiai irányát is jelzik. A folyamatban az egymásra épülő modulokból álló és a stratégiai program megvalósításának támogatását célzó képzési program négy alkalommal teremt alkalmat a feladatok bemutatására. Ezeket a résztvevők (a négy felsőoktatási intézmény 16 vezető és 24 oktató résztvevője) saját szervezetükre dolgozzák ki, majd konzultálják meg.

A program túlmutat a csak EFQM céljain. A felsőoktatási szervezetek fontos társadalmi szerepet töltenek be, mert a legtágabb értelemben vett kultúra átadói a fiatal felnőttek (hallgatók), ezáltal a társadalom legdinamikusabb rétege számára.¹² Ez a szervezeti kultúra állandó fejlesztését kívánja, amelyhez az önértékelési eszközök kellő segítséget nyújtanak. A felsőoktatásban meggyökerezett hagyományok, a befolyásoló hierarchiák, viselkedési minták és értékek a szervezetek működésével kapcsolatban nem igen tarthatóak fenn hosszútávon. Amikor a felsőoktatási szervezeti kultúrát vizsgáljuk, azt kettős jellegűnek tartjuk. Egyrészt, mint szervezeti kultúrát, folyamatot, amely az oktatás szereplőinek folyamatos interakcióiban fejlődik és a kultúrát, mint terméket, amely egyszerre történet, tradíció, szervezeti struktúra, oktató és hallgatói viselkedési minták eredője. Ebben a rendszerben az önértékelési modell egyben a digitális demokrácia modellje is, amelyben érvényesül a közvetlen részvételen alapuló konszenzuális demokráciai modellje.

A „Partnerközpontú önértékelési modell megalkotása és továbbképzések a felsőoktatási intézmények humán erőforrásainak fejlesztéséért” HEFOP-projekt első munkaértekezlete 2005. október 6-7. volt. A megnyitót dr. Maing Béla, az OM helyettes államtitkára tartotta. A jólszervezett konferencia a Dunaújváros Minőségbiztosítási Iroda munkatársai és a multimédia feldolgozásban résztvevőket dicséri, akik mindent megtettek a projekt sikeréért.

---

¹² Bergpuist. W.H. (1992): The Four Cultures of the Academy – Insights and Strategies for Improving Leadership in Collegiate Organisations. San Francisco. Jossey Bass.

**TÁJÉKOZTATÓ AZ ORSZÁGOS SZAKÉRTŐI,
AZ ORSZÁGOS VIZSGÁZTATÁSI, AZ ORSZÁGOS
SZAKMAI SZAKÉRTŐI ÉS AZ ORSZÁGOS SZAKMAI
VIZSGAELNÖKI NÉVJEGYZÉKRŐL, VALAMINT
A SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉGRŐL SZÓLÓ 31/2004.
(XI. 13.) OM RENDELETRŐL**

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 101. §-a határozza meg az Országos szakértői, valamint az Országos vizsgáztatási névjegyzék tartalmát, továbbá a jegyzékbe kerülés feltételeit.

Az Országos szakértői névjegyzék tartalmazza azok nevét, szakterületét, lakcímét és munkahelyét, akik a nevelési-oktatási intézményben szakmai és tanügy-igazgatási ellenőrzésben vehetnek részt.

A szakképzés tekintetében a szakértői névjegyzék és a vizsgaelnöki névjegyzék elkészítéséről és kiadásáról a szakképzésről szóló törvény rendelkezik.

A nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás, kollégiumi nevelés-oktatás tekintetében szakértői feladatot és érettségi vizsgaelnöki feladatot az láthat el, aki a törvényben meghatározott gyakorlatot a nemzeti, etnikai nevelésben-oktatásban szerezte.

Az Országos szakértői névjegyzéket és az Országos vizsgáztatási névjegyzéket - a szakképzés kivételével - az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont állítja össze és gondozza.

Az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont bejelentés alapján - határozattal - elrendelheti a szakértőnek az Országos szakértői névjegyzékből való törlését.

A szakképzéshez (is) kapcsolódó területek az Országos szakértői névjegyzéken:

- e) a szakrendszerű oktatásban – beleértve a szakiskolai és a szakközépiskolai évfolyamokon folyó oktatást – az egyes tantárgyak, tantárgycsoportok, illetőleg művészeti oktatásban a tanszakok;
- k) a felnőttoktatás;

- n) a pályorientáció, szakmai előkészítő ismeretek, szakmai alapozó, szakmai orientáció, elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás;
- o) a szakoktatás-igazgatás;
- p) a szervezet- és minőségfejlesztés;
- q) tantervi szakértői tevékenység;
- r) tankönyv, taneszköz;

A közoktatásról szóló törvény értelmében az oktatási miniszter szabályozza az Országos szakértői névjegyzékbe felvett szakértők szakértői tevékenységét, valamint az Országos szakértői névjegyzék elkészítését és a névjegyzékre történő felvétel eljárási kérdéseit, valamint a felvétel meghosszabbításának feltételeit.

A szakképzési törvény 4.§ (2) bekezdésének g) pontja hatalmazza fel az oktatási minisztert arra, hogy jogszabályban határozza meg – a szakképesítésért felelős miniszterekkel egyetértésben – az Országos szakmai szakértői névjegyzék és az Országos szakmai vizsgálónöki névjegyzék elkészítését és kiadását.

A szakképzési törvény 4.§ (2) bekezdésének g) pontja és a rendelet 5.§ (2) bekezdése alapján az Országos szakmai szakértői névjegyzékbe is pályázat útján lehet felvételt nyerni.

2004-ben került kiadásra az Országos szakértői, az Országos vizsgáztatási, az Országos szakmai szakértői és az Országos szakmai vizsgálónöki névjegyzékről, valamint a szakértői tevékenységről szóló 31/2004. (XI. 13.) OM rendelet, mely a Magyar Közlöny 2004. évi 138. számában jelent meg.

Az új rendelet egységes szerkezetben tartalmaz szabályozást a közoktatási és a szakképzési területre egyaránt, a területek sajátosságainak figyelembevételével. A szakképzési területet érintő új rendelkezések előírják, hogy az Országos szakmai szakértői névjegyzéket az OKJ-ben meghatározott *szakmacsoportonként*, az Országos szakmai vizsgálónöki névjegyzéket *szakmacsoportonként és szakképesítésenként* kell kiadni. Újdonság, hogy aki már szerepel a névjegyzékben, a névjegyzékben való szereplésének időtartama alatt, a nyilvántartásának időtartamára kérheti a nyilvántartásban szereplő adatok kiegészítését új szakterületeknek, szakmacsoportoknak, szakképesítéseknek megfelelően. A kiegészítésre vonatkozó kérelemre a nyilvántartásba vételre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A szakértő a szakértői tevékenységét kizárólag az igazolványban megjelölt szakterületen, szakmacsoportban, szakképesítésben folytathatja. A szakértő díjazását a rendelet csak kirendelés esetére határozza meg, felkérés esetén a szakértő és a megbízó közötti megállapodás az irányadó.

Figyelembe vehető a megjelölt szakmacsoport, illetve szakképesítés oktatói feladataiban szerzett legalább 10 éves szakmai gyakorlat, amely lehet oktatói vagy gyakorlatvezetői tevékenység, curriculum-fejlesztés, kutatómunka vagy más hasonló, igazolt tevékenység.

A rendelet előírása szerint a szakmai szakértők és a szakmai vizsgálónők a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott időközönként – legalább háromévenként – továbbképzésben vesznek részt.

Pályázat benyújtása folyamatosan történhet az alábbi mellékletek csatolásával:

- pályázati adatlap
- végzettséget igazoló oklevélmásolat
- szakmai önéletrajz
- munkáltatói igazolás, erkölcsi bizonyítvány
- két szakmai ajánlás
- a bírálati díj befizetésének igazolása,

mely a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér)

- 20 %-a a szakértői névjegyzék esetében,
- 10 %-a vizsgálónöki névjegyzék esetében.

A bírálati díjat pályázonként kell megfizetni, a jogorvoslat díja a bírálati díj 50 %-a.

- szakmai publikációs jegyzék

A pályázatnak tartalmaznia kell azon névjegyzék megjelölését, amelybe a pályázó a felvételét kéri, továbbá a szakmacsoport és a szakképesítés feltüntetését, amelyben a tevékenységét ki kívánja fejteni.

A felvételtől a szakképesítésért felelős miniszter vagy a felügyelete alá tartozó intézmény vezetője dönt. A pályázatok értékelésére, a törléssel, felfüggesztéssel összefüggő döntések előkészítésére a szakképesítésért felelős miniszter legalább öt tagból álló bírálóbizottságot hoz létre. A bírálóbizottság működésének rendjéről szabályzatot fogad el, amelyet a szakképesítésért felelős miniszter hagy jóvá.

Bírálat évente egyszer, november 1-30. között.

A szakértői névjegyzékre felkerültek részére igazolvány, a vizsgálónöki névjegyzékre felkerültek részére igazoló levél kerül kiadásra. Az Oktatási Minisztérium hivatalos lapjában valamennyi szakmai névjegyzéket közzé kell tenni.

A szakértő a szakértői tevékenységét kizárólag az igazolványban megjelölt szakterületen, szakmacsoportban, szakképesítésben az ország egész területén kifejtheti. A szakértő a feladatát államigazgatási eljárásban való közreműködés esetén kirendelés, más esetben megbízás (a továbbiakban együtt: felkérés) alapján látja el. Kirendelés előtt a szakértővel előzetesen egyeztetni kell, hogy elvállalja-e a szakvélemény elkészítését. Ha a szakértő a kirendelést nem fogadja el, vagy a kirendelés módosítását kéri, öt munkanapon belül jeleznie kell ezt a kirendelőnek.

A felkérésben meg kell határozni a feladat ellátásával összefüggő kérdéseket, így különösen

- a) a szakértő nevét, szakterületét, azokat a feladatokat, amelyeket el kell végeznie;
- b) azokat a kérdéseket, amelyekre választ kell adnia;
- c) a szakértő részére átadott iratokat, az átadás időpontját;
- d) a szakvélemény elkészítésének határidejét;
- e) minden olyan szükséges tény, adatot és tájékoztatást, amely a feladat ellátásához szükséges;
- f) a szakértői tevékenységért járó ellenszolgáltatás megállapítására vonatkozó feltételeket, kikötéseket.

A felkérésben meghatározható a szakvélemény terjedelme.

Adott ügyben nem lehet szakértő, aki az ügy tárgyilagosa megítélésére nem képes, így különösen:

- az érintett szakképzést folytató intézmény vezetője, annak közeli hozzátartozója;
- az érintett szakképzést folytató intézménnyel foglalkoztatási jogviszonyban álló;
- az adott ügyben szaktanácsadóként közreműködő;
- az érintett szakképzést folytató intézmény számára a közoktatási törvény 36.§ (2) bekezdés *a)*, *b)*, *d)* és *e)* pontja szerinti pedagógiai szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény alkalmazottja;
- a döntéshozatalban részt vevő;
- az érintett intézmény fenntartójának alkalmazottja.

A szakértő szakvéleményét – a felkérésben foglaltaknak megfelelően – írásban vagy szóban terjeszti elő. Az írásban elkészített szakvélemény magában foglalja különösen:

- a) a szakértő adatait (név, lakóhely, szakterület, szakértői igazolvány száma);
- b) a felkérésben foglaltak ismertetését;

- c) a szakmai megállapításokat;
- d) a levont következtetéseket, a javasolt intézkedéseket, mindazt, amit a szakértő fontosnak tart.

Ha ugyanarra a feladatra több szakértőt kértek fel, a szakvéleményben fel kell tüntetni, hogy melyik szakértő milyen feladatot látott el. Több szakértő esetén felkérhető szakértő az egységes – összefoglaló – szakvélemény elkészítésére is.

A szakértőt a tevékenysége során tudomására jutott tényekre és adatokra nézve titoktartási kötelezettség terheli. Ezekről a tényekről és adatokról csak a felkérésben meghatározottak szerint lehet tájékoztatást adni.

A szakértői tevékenységért munkadíj és költségtérítés jár. A munkadíjat és költségtérítést a megbízó és a szakértő közösen állapítja meg, kirendelt szakértő esetén a fenti rendeletben meghatározott keretek között, a szakértő által készített jegyzék alapján.

HÍREK, ESEMÉNYEK, ADATOK

SZABÓ ERVIN ANTAL

ÖSSZEÁLLÍTÁS A KÜLFÖLDI SAJTÓ NEMZETBIZTONSÁGI KÉRDÉSEKET ÉRINTŐ CIKKEIBŐL

Geopolitikai problémák és megoldásuk lehetőségei Oroszország biztonsága biztosításának kontextusában *

A nemzetközi kapcsolatok változó rendszerében országunk állapotának új realitásai megkövetelik az átgondolását bel- és külpolitikájának sok elavult prioritásának, valamint Oroszország új geopolitikai lehetőségeinek mindenoldalú komplex analizését. Ebben a helyzetben történelmi lehetőség nyílik számára, hogy kihasználja egyedülálló geopolitikai helyzetét. Oroszország a maga gigantikus eurázsiai területével határos a bolygó valamennyi alapvető civilizációjával: nyugati katolicizmussal, az iszlám világgal délen és a konfuciánus kínai civilizációval a Távols-Keleten. Helyesen megválasztva a nemzeti biztonság koncepcióját, az ország felléphet a stabilizációs elem szerepében nem csak regionális, hanem globális szinten is.

Oroszország, Eurázsia közepén elhelyezkedve, lehetőséggel bír geopolitikai térséget egységbe, kapcsolja az Atlanti-óceán - Csendes-óceán - Indiai-óceán háromszögben. Kihhasználva és fejlesztve lehetőségeit az árúk szállítására és tranzitálására az Északi-tengeri útvonalon, a Déli korridoron, támaszkodva a saját szállítónálzatára, az olaj- és gázvezetékek lehetőségeire, az Orosz Föderáció (OF) képes nem csak hatékonyan kiaknázni a Hartland előnyeit saját gazdasági fejlődése érdekében, de létrehozni is egy sajátos teret a különböző kultúrák és civilizációk konfrontációmentes együttműködésére.

Az OF geopolitikai helyzete lehetővé teszi számára nem csak hatékonyan fejleszteni saját népgazdaságát, de kialakítani egy sajátos geogazdasági régiót is bekapcsolva a legnagyobb országokat – Japánt, Kínát, Indiát stb. Ugyanakkor

egy ilyen projekt megvalósítása nem csak Oroszországtól függ. Az ország nyugati, de különösen a déli határain kialakult az instabil és viszonylag gyenge országok övezete, melyek politikája, véleményünk szerint, az ellenségesség irányába degradálódhat figyelembe véve a NATO terjeszkedését és e szövetség tagjai által a posztszovjet területek birtokbavételét az antiterrorista műveletek végrehajtásával kapcsolatosan.

A jelen geopolitikai realitásokból kiindulva, az Orosz Föderáció létfontosságú érdekeinek biztosítása összefügg legközelebbi szomszédival való kapcsolatainak fejlődésével – elsősorban azokkal, amelyek a FÁK-hoz (Független Államok Közössége) tartoznak. Anélkül, hogy új alapokra helyeznék a gazdasági és közlekedési kapcsolatokat, a honvédelem és az államhatárok védelmének kölcsönös kapcsolatait, az etnikai és területi konfliktusok megoldását, Oroszország nem tud normálisan fejlődni.

A volt Szovjetunió területén országunk létfontosságú érdekei vannak jelen a gazdaság, a védelem és a biztonság területein. Ezen kívül, ezen a területen az integráció ellensúlyozási tényező a központosítási tendenciáknak magában Oroszországban.

A posztszovjet térségben az Orosz állam politikájának legfőbb célja kell legyen, a háborús konfliktusok fészkeinek likvidálása, a volt Szovjetunió jelentős részének újraintegrálása valamennyi állam által elfogadható feltételekkel és az Európai Unió típusú, életképes közösség létrehozása. A korábbi Szovjetunió területeinek újraintegrálása természetes úton kell végbemenjen és nem az OF érdekeinek sérelmével. Ezt úgy lehet elképzelni, mint a közösségi rendszer fokozatos alakulását (így keletkezett a mai EU.). Ekkor az államok, melyek a különféle közösségekbe tartoznak, fájdalomtól mentesen tudják fokozni az integrációs folyamatokat, valamennyi tagjaikat illetően eltérő közösség keretein belül.

Az integráció szférájában a politika kidolgozásakor a következő faktorokat célszerű figyelembe venni:

- a volt szovjet köztársaságokban az oroszajkú népesség helyzete és érdekei;
- az OF biztonsága (többek között a lehetséges szövetséges belső helyzete és szomszédihoz való viszonya);
- gazdasági érdekek;
- demográfiai aspektusok az OF-en belül a gazdasági és demográfiai egyensúly szemszögéből.

Azt gondoljuk, hogy Oroszország számára a mai körülmények között a legelőnyösebbnek tűnik a Szovjetunió volt köztársaságaival a kétoldalú és sok-

oldalú kapcsolatok differenciálása, és nem valamennyinek egységes alapon való újraegyesítése. Nem elvetve idő előtt az olyan formát, mint a FÁK, le kell mondani az olyan, sokszor fiktív kísérletekről, hogy az integrációt kizárólag annak keretében valósítsuk meg. Lehetséges és kívánatos a legsokoldalúbb egyesülések (szövetségek, asszociációk stb.) létrehozása a gazdaság, a politika különböző területein, a biztonság szférájában: ezekbe a résztvevők széles köre bevonható az integráció különböző szintjével.

A Belorussziával aláírt szerződés a két állam szövetségéről megteremti az előfeltételeit az átmenetnek a FÁK-on belüli integráció minőségileg új szintjére. Ugyanakkor ennek megvalósítása megköveteli Oroszország és Belorusszia politikai és gazdasági rendszereinek lényeges közelítését. Figyelembe véve a két ország népeinek történelmi és kulturális közelségét, azok egy nemzethez való tartozásának érzését, ilyen célként választható lenne az egységes szövetségi állam létrehozása, az egyesült Németország példája alapján.

Nagy a jelentősége Oroszország és Ukrajna kapcsolatainak, melyek szorosan kapcsolódnak egymással nem csak történelmileg, de gazdaságilag és civilizációsan is. Ugyanakkor a nemzetközi kapcsolatok fejlődésének adott időszakában az ukrán politikai elit jelentős része kész feláldozni ezeket a kapcsolatokat a reális NATO tagjelölt státusz megszerzése érdekében. Az OF-nak és Ukrajnának az Észak-atlanti Szövetséggel meglévő kapcsolatainak különböző sebességű fejlődése képes jelentősen meggyorsítani a FÁK-ban a kapcsolatok lehűlését, kiélezni a kétoldalú kapcsolatokat és elvezetni a NATO Fekete-tenger medencebeli katonai jelenlétének fokozott erősödéséhez.

A három szláv köztársaság, valamint egy sor más posztszovjet állam, szoros együttműködése megerősíthetné pozíciójukat a nemzetközi szinten, elősegíthetné számos belső probléma megoldását.

Oroszország Kazahsztánnal és Kirgíziával való kapcsolatában jelen vannak az integráció kiszélesítésének kedvező perspektívái.

A Kaukázuson túli államokkal való kapcsolatok fejlődésében mindenképp előtt a geopolitikai aspektusokat kell figyelembe venni. Örményország érdekelt abban, hogy ne engedje meg Törökország befolyásának veszélyes növekedését a régióban, ami egybeesik Oroszország érdekeivel. Grúzia, de még inkább Azerbajdzsán, amely etnikailag és felekezetiileg közel áll Törökországhoz, a NATO-val és annak egyes tagországaival való kapcsolatok kiszélesítése irányában fejlődnek.

Oroszország és Azerbajdzsán elnökeinek 2002. februárjában megtartott találkozója során megállapodás jött létre arról, hogy a Gabalinszki RLÁ (Rádiólokációs állomás), amely az egész déli féltekéről felbocsátott ballisztikus rakéták

korai értesítését végzi, az azerbajdzsáni fél tulajdona. A harci ügyeletet az állomáson az azerbajdzsáni légvédelem erőinek kell végeznie. Az RLÁ Oroszország általi bérlése 10 évvel meghosszabbodik, melynek során évente 7 millió dollárt fizet Azerbajdzsánnak.

Moszkva ugyancsak kötelezettséget vállalt arra, hogy elvégzi Azerbajdzsán Légvédelmének és Légierőjének modernizációját. Az orosz – azerbajdzsáni kapcsolatok a stratégiai partnerség jellemzőit hordozzák és folyamatosan fejlődnek. Ezen kívül a felek kormányközi egyezményt írtak alá a hosszú távú gazdasági együttműködésről, amely az áruforgalom jelentős növelését irányozza elő.

Ugyanakkor, Bakunak Moszkva irányába tett hajbókolásával egyidejűleg elhangzanak nyugatbarát nyilatkozatok is. Az azerbajdzsáni parlament szóvivője M. Alekszerov bejelentette készségét, hogy területén török bázisokat telepítsenek és a későbbiekben a Gabalinszki RLÁ információit megosszák Törökországgal.

Ezzel egy időben Oroszországot nyugtalanítják a regionális gazdasági projektek megvalósításával kapcsolatos kérdések, mindenek előtt azok, amelyek a Kaszpi-tenger kőolaj-lelőhelyeiről a kitermelésre és szállításra vonatkoznak. Az Orosz Föderáció csak üdvözölheti Azerbajdzsán, Grúzia és Ukrajna közeledését, amennyiben az nem az orosz érdekek sérelmére épül.

Kazahsztán, Kirgízia, Tádzsikisztán Beloruszijával és Örményországgal együtt Kollektív biztonsági Szerződés tagjai, melyet 1992-ben írtak alá. Tádzsikisztán területén állomásozik a 201. orosz hadosztály, az afgán határt pedig orosz és tadzsik határőrök őrzik. A Szerződés 2002-ben történt átszervezése teljes értékű katonai-politikai szervezetté a posztszovjet térség konszolidálására irányuló lépés és Oroszország, mint az új független államok vonzásközpontja, szerepének növelése.

Üzbegisztán kilépett a Szerződésből, miután az USA-val való katonai-politikai együttműködésre helyezte az alapvető hangsúlyt 2001. szeptember 11. után. Türkmenisztán semlegesnek kiáltotta ki magát, ami feltételezi, hogy nem vesz részt a különböző katonai-politikai szövetségekben, koalíciókban. Ezen országoknak az OF-től való világos távolságtartásának ellenére szükségesnek tűnik a velük történő együttműködés aktivizálása, mindenek előtt Afganisztánban a békés rendezés vonatkozásában.

A volt szovjet térségben látens formában jelenlévő konfliktusok és azok kialakulásának előfeltételei lehetővé teszi beszélni annak valószínűségéről, hogy a volt Szovjetunió területe egy zónává válhat, ahol a katonai erő alapvető szerepet fog játszani a politikában. Ez különösen vonatkozik az alacsony intenzitású

konfliktusokra, amelyek rendelkezhetnek az exkaláció tendenciájával, ami a lokális háborúk veszélyének növekedéséhez vezet.

Oroszország, csakúgy, mint más államok, nem bújhat ki az események alakulásának felelőssége alól a volt Szovjetunió területén, különösen az extrémizmus és a terrorizmus lehetséges fellángolásaival kapcsolatban.

Rendkívüli körülmények között Oroszország nem zárhatja ki maga részéről a politikai és gazdasági szankciók alkalmazásának lehetőségét, végső esetben pedig a közvetlen erő alkalmazását, ha az emberi jogok (és nem csak az un. oroszok kisebbség jogai) tömeges és durva megsértéséről van szó és különösen közvetlen erőszakról a békés lakosság tekintetében.

A posztszovjet térségben a konfliktusok nemzetközivé válása jellegét tekintve különböző következményekkel járhatnak. Egyfelől, azok rendezésébe az ENSZ, az EBESZ és egyes országok bevonása Oroszország és partnerei kölcsönös függőségének erősödéséhez vezethet és ily módon alapot teremthet a további együttműködésre más kérdések megoldásában. Ugyanakkor másfelől, ez elősegíti a még nagyobb behatolását a posztszovjet térségbe a hatalmas erőközpontoknak és megemelni Oroszország tőlük való függőségének szintjét.

Oroszországnak életbevágóan fontos a fejlett országoktól történő neoizolációjára irányuló politikai irányvonal bevezetésének megakadályozása. A nyugati irány elsődleges marad mindenek előtt ezen országok gazdasági és katonai ereje miatt. Ezzel együtt kompenzálni kell az OF izolációjának a NATO és az EU bővítéséből adódó erősödését.

Oroszország alapvető érdekei a Nyugat államaival történő katonai-politikai együttműködésben, véleményünk szerint, a következőket tartalmazzák:

- a NATO befolyásának csökkentése, különösen az OF-val határos államokra;
- az atomfegyverek és azok telepítéséhez szükséges infrastruktúra elhelyezésétől való elállás azokban az országokban, ahol eddig azokat nem telepítették;
- a fegyverzetek általános szintjének csökkentése Európában;
- külföldi államok fegyveres erői nagy kontingenseinek és állandó jellegű állomásoztatásától, illetve a későbbi felvonuláshoz szükséges infrastruktúra telepítésétől történő elállás azokban az országokban, ahol ez eddig sem volt;
- hozzájárulás a NATO átalakításához védelmi szövetségből biztonsági rendszerré, amely a biztonság közös érdekeinek biztosítására irányul és nem valaki ellen.

Oroszország továbbra is elhibázott lépésnek tartja a bővítést. Ma ennek a lépésnek a minimalizálására kell törekedni és közösen konstruktív alternatívát kidolgozni a hatékony európai biztonsági rendszer létrehozására.

A Nyugattal történő kapcsolatok fejlesztésére célszerű felhasználni a különböző területeken mutatkozó közös projekteket. Ezzel együtt nem kevésbé fontos jelentősége van a Nyugat érdekeit érintő „negatív” tényezők okos felhasználásának azokban a kérdésekben, amelyek annak jólétére vonatkoznak és összefüggenek Oroszországban a kiélezett krízishelyzetek megakadályozásával. A hatalmas és hatékony nukleáris potenciál megőrzése azon problémák közé sorolható, melyek kiválthatják a Nyugat érdekeltségét az Oroszországgal való kapcsolatok konstruktív fejlesztésében.

Ugyanakkor az egyoldalú Nyugatra történő igazodás ellentétes eredményre vezet, főként, ha ezt állandóan egyoldalú engedmények kísérik. Az OF elveszti a tiszteletet nem csak politikai és gazdasági gyengesége következtében, hanem a Nyugatnak történő elvtelen alájátszása, önmaga leleplezése a nemzetközi és pártközi kapcsolatokban, a hírszerző közösségben, stb. Mindez ahhoz vezet, hogy egy új Oroszország kép formálódik, amelye nem lehet komolyan venni. A közelmúlt e hibáinak megismétlését nem szabad megengedni.

Eurázsia mindinkább az USA világpolitikai és világgazdasági érdekeinek fontos objektumává válik. Az Egyesült Államoknak egy sor ok miatt van szüksége Oroszországra, de főként Kínával szembeni ellensúlyként. A nemzetközi kapcsolatok területének orosz specialistái szerint az USA egész új és legújabb kori történelme során soha nem épített Eurázsiaiban stabilizációt biztosító modellt az „erős Kína” vélelmére.

Az USA és az OF biztonsága szempontjából fontos, hogy a Kínai Népköztársaság lépésről lépésre csatlakozzon a stratégiai támadó fegyverzetek csökkentésének és korlátozásának folyamatához. Jelenleg az OF és az USA szövetségesek a nemzetközi terrorizmus elleni harcban, és szintén érdekeltek a nemzetközi stabilitás megőrzésében, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásában.

Ugyanakkor az OF és az USA érdekközössége a stabilitás biztosításában nem korlátlan. A nemzetközi terrorizmus, nagy valószínűséggel, a belátható jövőben újra szórványos és tűzfészkek jellegű lesz, mint amilyen volt az utóbbi évtizedek folyamán. Éppen ezért Oroszországnak nem szükséges túlzottan reménykednie az együttműködésben az antiterrorista koalíció keretében, mint a hosszú távú és eredményes tényező az orosz-amerikai kapcsolatokban. Ezen kívül, az USA-nak a posztszovjet térségben történő erősödésének mértékében mind érzékelhetőbb lesz az orosz-amerikai ellentmondás.

Az OF hosszú távú érdeke az EU-val való maximális közeledésben áll, a közös gazdasági és politikai térségbe történő bekerülésben. Az EU bővítése az OF-t izolációval és pozícióinak gyengülésével fenyegeti, ha nem képes közeledni hozzá és lerakni az alapjait a kölcsönösen előnyös, bár nem egyenjogú kapcsolatoknak.

Az OF érdekeinek megfelel az állandó egyensúlyozás az amerikai és európai irányokban. Ugyanakkor a remény arra, hogy a Franciaországgal és Németországgal meglévő különleges kapcsolatai lehetővé teszik Oroszországnak erős koalíció kialakítását, amely politikáját illetően nem az USA-hoz igazodik, alaptalan. A döntő pillanatban Bonn és Párizs mindig Washington javára döntenek és nem Moszkváéra. Még fantasztikusabb elgondolás Oroszországot minden amerikai erő védőbástyájává tenni. Ez veszélybe sodorná kapcsolatait az USA-val cserébe Irak és Irán kétséges jóindulatáért.

Oroszország érdekelt a politikai manőverezés lehetőségének megőrzésében. Ezen okból, egyik oldalról érdekelt a nagy európai hatalmakkal – Anglia, Franciaország, Németország – való közös cselekvésben, amelyektől nagymértékben függenek lehetőségei kapcsolatainak rendezésére az EU-val. Másrészt, geopolitikai értelemben az OF-nak érdeke a közeli országokkal – elsősorban Bulgáriával, Görögországgal, Lengyelországgal, Finnországgal és néhány más európai országgal való együttműködés fejlesztése. Egyértelműen erőfeszítések szükségességesek a Közép- és Kelet-Európa országaival való kapcsolatokban a politika aktivizálásának, különösen a gazdasági, kulturális és személyes kapcsolatok területén.

Kínai irányban az orosz politikának kiegyenlítettnek kell lennie prioritását tekintve az európaival és az amerikaival.

Kína katonai és gazdasági erejének fokozódása, ezen ország lakosságának növekedése hatalmas erőforrásokat követel. Mivel a világ más erőforráskörzetei már felosztásra kerültek, így meglehetősen logikusnak tűnik, hogy a kínai expanzió Oroszország (Szibéria, Távol-Kelet), Kazahsztán és Közép-Ázsia más országainak közelben fekvő körzetei felé irányul. Nem szabad elfelejteni, hogy Mao Cetung – aki továbbra is kiemelkedő személyiségnek számít Kína történelmében – geopolitikája nyíltan kereste a határok kiszélesítésének útját, többek között az orosz területek rovására.

Az Orosz Föderáció és Kína jelenlegi kapcsolataiban meglévő stabilitás ellenére, a korábbi aggodalom, a nagy kiterjedésű hagyományos fegyverek bevetésével járó katonai konfliktus tekintetében, nem tűnt el a két ország között.

Ezzel összefüggésben továbbra is aktuális az ismert orosz geográfus professzor V.P Szemjonov-Tian-Sanszkij álláspontja, amely megjegyzi, hogy

„Eurázsia határai között a keleti-szláv kolonizáció a folyamatosan keskenyedő fogazott kard képét mutatja, amely a keleti, csendes-óceáni vége felé keskenyedik, beékelődve Ázsia északi területeinek szigorú klimatikus viszonyai és a sárga rassz legkiterjedtebb államának – Kínának – hagyományos földterületei közé. A külső ellenséggel történő bármilyen összeütközés esetén nagyon könnyű az ilyen kardot összetörni”.

Az ilyen lehetőség megakadályozása csak politikai módszerekkel a baráti viszony kialakításán vagy a hagyományos fegyverek erejére történő támaszkodáson keresztül nem lehet hatékony. A kínai tényező az atomfegyverre való támaszkodás politikájának megőrzésére biztat és a Nyugattal való stratégiai együttműködésre.

A volt Szovjetunió határaitól délre viszonylag erős államok helyezkednek el, amelyek *harcot kezdenek a posztszovjet térség újrafelosztásáért, a világ ügyeibe való nagyobb beleszólásért*. Folyik a régió hagyományos fegyverekkel történő gyorsütemű elárasztása. Egy sor országnak van rakétafegyvere, rendelkezik lehetőséggel a tömegpusztító fegyverek létrehozására, ezen belül atomfegyvernek. A régióban az atom- és hagyományos fegyverkezési verseny aktívizálhatja Irán törekvését annak előállítására, valamint megkérdőjelezheti Japán és Németország atommentes státusát.

Ezen országokból kiinduló kihívás fokozódhat a volt szovjet Közép-Ázsia instabilitásának növekedésével az iszlám fundamentalizmus azokban történő terjedésével.

Délen az új erőközpontok további erősödése megteremti az objektív feltételeit Oroszország nemzeti érdekei csorbításának. Ezek katonai-politikai elretentése érdekében szükségesek a rugalmas erőszakos eszközök, amelyek képesek támogatni a diplomáciát demonstratív cselekmények végrehajtásának lehetőségével, valamint rendőri és béketeremtő műveletekkel.

Ugyanakkor Ázsia országai különleges értéket képviselhetnek Oroszország számára abban az esetben, ha a közeli években további gondok jelentkeznének az orosz exportnak a nyugati piacokra való kijutásával, valamint, ha a Nyugat megtagadja a részvételt az Orosz Föderáció újjászületésében, hozzájárulását nemzetközi pozícióinak megerősítésében.

Oroszországnak következetesen folytatnia kell a politikai és gazdasági kapcsolatok fejlesztésének vonalát a politikailag fontos vagy gazdasági szempontból előnyös partnerekkel Ázsiában. Ezek – India, Szaúd-Arábia, Egyiptom, Egyesült Arab Emírátságok, Izrael, Irán. Ezekkel az országokkal való partneri kapcsolatok erősítik Oroszország pozícióit a Nyugattal meglévő kapcsolataiban.

Ezek szükségesek a közép-ázsiai köztársaságokban és a Kaukázuson túli területek helyzetének rendezése szempontjából is.

Ugyanakkor Oroszország jelenlegi gazdasági és politikai gyengesége, egy sor országban az atom- és hagyományos fegyverkezési verseny diktálja a szükségességét a belátható jövőben az atomfegyverre támaszkodó politika, az agresszív nukleáris elrettentése stratégiája megőrzésének, Oroszország geopolitikai helyzetének komoly kihívásait pedig semlegesíteni kell a növekvő gazdasággal, hatékony diplomáciával és a Fegyveres Erők erejével.

Három nagy fegyverrejtekhelyet derítettek fel Ingus-föld hegyvidéki körzetében⁺

A fegyverek három nagy fegyverrejtekhelyét derítették fel Ingus-földön a hegyvidéki Dzsejrahszk járásban az OF FSZB és a Déli Föderatív Körzet (JUFO) Főügyészsége Főcsoportfőnöksége munkatársai által végrehajtott komplex operatív-nyomozati intézkedések eredményeként. Mint arról Roman Mezenec az Ingus Köztársaság FSZB Igazgatósága társadalmi kapcsolatok csoportjának vezetője tájékoztató: „A rejtekhelyre vonatkozó információkat olyan letartóztatottaktól kapták, akiket az utóbbi időben az Észak-Kaukázus körzetében elkövetett terrorcselekményekben való részvétellel gyanúsítanak.” Mezenec szavai szerint „összességében a három rejtekhelyen két automata gránátvető, 12 db nem irányítható rakéta lövedék (NURSZ), három kézi tankelhárító gránátvető, 206 db VOG-17 lövedék, 25 méter robbantózsínór és más lőszerrek voltak”.

A terrorista csoport – amely felrobbantotta 2003-ban a kaukázusi Mineralnije Vódiiban a villanyvonatot, valamint egyéb terrorcselekményeket követett el Voronyezsben és Moszkvában – tagjainak nagy részét megsemmisítették⁺⁺

Az FSZB adatai szerint, a terrorista csoport – amely felrobbantotta 2003-ban a kaukázusi Mineralnije Vódiiban a villanyvonatot, valamint egyéb terrorcselekményeket követett el Voronyezsben és Moszkvában – tagjainak nagy

---

⁺ Nazrany, 2005.1028. ITAR-TASSZ

⁺⁺ Rosztov-na-Donu, 2005. 10. 27. INTERFAX-AVN

részét megsemmisítették. „Mára teljesen világos, hogy az a csoport, amelybe többek között Glob és Szencsenkó is tartozott, és amely 2003. szeptemberben elkövette a robbantásokat a villanyvonat ellen, valamint terrorcselekményeket Voronyezsben és egyet Moszkvában, megsemmisült”, - közölte Rosztov megye FSZB Igazgatóságának vezetője Nyikolaj Britvin. „A terroristák 15-en voltak, közülük 12 megsemmisítve, 3 fő Lefortovóban (az FSZB vizsgálati fogháza – a fordító megj.) ül”, - pontosította.

Szavai szerint, „az egész csoport Abu-Omar harctéri parancsnok táborában kapott kiképzést és 2004. márciusban a Sztavropoli területen került megsemmisítésre. Mint közölték, 2004. márciusban a Sztavropoli területen és a Karacsevo-Cserkesz köztársaságban az FSZB szervei felderítettek egy stabil terrorista csoportot a vahhabizmus elkötelezettjei közül, amely 2003-ban került létrehozásra a régióban Samil Baszajev utasítására. A letartóztatottak beismerő vallomást tettek jogellenes tevékenységükről. Megállapították, hogy a felderített terroristák egy sor terrorista akció elkövetését tervezték a Sztavropoli területen és Rosztov megyében. A terroristák egyik csoportját a Kaukázusi Mineralnije Vódiba irányították terrorcselekmények elkövetésére. Négy terroristát két „NIVA” gépkocsiban semmisítettek meg 2004. március 11.-én a Szavropoli területen végrehajtott speciális művelet során. A helyszíni szemle alkalmával két házilagos készítésű robbanószerkezetet találtak a gépkocsiban.

Patrusev 2005. évi értékelése⁺⁺⁺

Nyikolaj Patrusev, az FSZB igazgatója 2005. november 24.-én interjút adott a „Rosszijszkaja Gazeta” (RG) c. újságnak, melyben gyakorlatilag elszámolt hivatalának 2005. évi tevékenységével. Így az után Patrusev már második éve sérti meg azt a kialakult hagyományt, hogy a biztonsági szervek december 20-i ünnepségén számoljon el. Igaz, ha 2004.-ben Patrusev egyszerűen sietett és december 15-re hívott össze sajtótájékoztatót, úgy ebben az évben az FSZB-nél úgy döntöttek, hogy a legfontosabb tényeket az RG-nek adott interjúbán hozzák nyilvánosságra, az összes többit pedig – a Patrusev által decemberre ígért sajtótájékoztatón.

Ebben az interjúbán Patrusev, többek között, kijelentette, hogy „a hírszerző tevékenység (a külföldi hírszerző szolgálatok) nem hogy, csökkenne, de növekszik”. „Ebben az évben kémelhárító szerveink a külföldi államok speciális szolgálatait 20 hivatásos hírszerzőjének tevékenységét szakították meg. Közülük hármat tettenéréssel fogtak el. Hatvanöt személy tevékenységét lokalizálták, akiknek közük volt külföldi államok speciális szolgálataihoz és szervezeteihez.

⁺⁺⁺ www.agentura.ru.

Közülük – négyen Oroszország állampolgárai”. Ennek megfelelően, 2005-ben pontosan két kémme lett több, mint az előzőben: 2004-ben 18, 2003-ban 14 (öt tettenéréssel elfogva).

Ezen kívül, Patrusev közölte, hogy az év tíz hónapja alatt a biztonsági szervek más erőszakszervekkel közösen több, mint kétezer speciális műveletet hajtottak végre, ezen belül 700-nál több operatív-harci intézkedést a terroristák semlegesítésére és túsok kiszabadítására. Megakadályozásra került 110 előkészített robbantás, megszakításra a tevékenysége 20 fegyveres bandának, 350 szervezett bűnözői csoportnak, 100 terrorista és szélsőséges irányultságú szervezetnek, csaknem 600, jogellenes, egyebek között terroristákkal való együttműködést, megvalósító szervezetnek. Mindezekon kívül az FSZB lefoglalt 1300 db lőfegyvert, amely elegendő lehetne egy egész ezred felszerelésére, több mint 11 tonna robbanóanyagot és 300 ezer lőszert, kb. 1700 robbanószerkezetet.

Az FSZB igazgatója kijelentette:” a szövetségi szervek tevékenységének eredményei Nalcsikban megmutatták, hogy helyes úton járunk a terrorizmussal szembeni tevékenység állami rendszerének kiépítésében, amely kedvező eredményeket kezd hozni, és lehetővé teszi a megelőzés tekintetében folytatott munkát”.

CONTENTS

EVALUATIONS, ANALYSES, STUDIES

- József Szaniszló:** – International Terrorism (Part 4)
– Nuclear Weapons and Nuclear Terrorism
- László Török:** The Presumed Training Handbook of the Al Qaeda (Part 3)
- János Suba:** The Tasks of the Hungarian Royal Army and Law Enforcement Organisations in the Protection against Sabotage of the German Railway- and Waterborn Goods Crossing Hungary During the Second World War
- Gyula Gaál:** The History and Interpretation of Smuggling People in Criminal Law

CURRENT ISSUES

- Sándor Rajos:** The Advantages of a Learning Organisation

CONSULTATION

- János Jakus:** The Yugoslavian-Hungarian Military Opposition in the Early 1950s

FORUM of PhD CANDIDATES

- Antal Beraczkai:** The Challenges of Terrorism and the Tasks of Security Organisations
- László Farkas:** The Basis and Theoretical Questions of GrafOphtalmological Researches

FROM THE HISTORY OF SECURITY SERVICES

- Ervin Antal Szabó:** Sketches from the History of Russian Intelligence “Banker” from the VTsK
- Oszkár Keszmann:** The Situation of Hungarian Intelligence between 1949 and 1953 (Tito the “Dog with Chains”)

SCIENTIFIC LIFE – EDUCATION

- László Farkas:** The New Field of Scientific Graphology (Part 3)

István Kobilka – Béla Krisztián: Partner Oriented Self-Evaluation Model

Aranka Marekné Pintér: About the Register of Specialists, Examiners, Professional Specialist President Examiners, and their Activities

NEWS, EVENTS, FACTS

Ervin Antal Szabó: Selection from the Articles of International Press Dealing with National Security Issues

- Geopolitical Problems and Possible Solutions in the Context of Safeguarding Russia's Security
- Three Big Illegal Arsenals Have Been Detected
- 2005 Annual Assessment of Patrushev, FSB Director

CONTENTS

AUTHORS

SZERZŐINK

Beraczkai Antal ezredes

KBH igazgatóhelyettes, PhD hallgató

Dr. Kobilka István ezredes

KBH főosztályvezető, egyetemi docens,

Szabó Ervin Antal alezredes

KBH osztályvezető-helyettes

Farkas László alezredes

KBH kiem. főreferens, igazságügyi grafológus szakértő, PhD hallgató

Szaniszló József őrnagy

KBH osztályvezető-helyettes

Török László százados

KBH referens

Rajos Sándor alezredes

KBH főosztályvezető-helyettes

Keszmann Oszkár alezredes

KFH kiemelt főreferens, PhD hallgató

Dr. Jakus János alezredes

HIM osztályvezető

Dr. Suba János alezredes

HIM térképtárvezető

Dr. Gaál Gyula hőr alezredes

Pécs HŐR ig. bűnügyi és felderítő osztályvezető

Dr. Krisztián Béla

PTE egyetemi docens

Marekné Dr. Pintér Aranka

Veszprémi OKEV főigazgató
